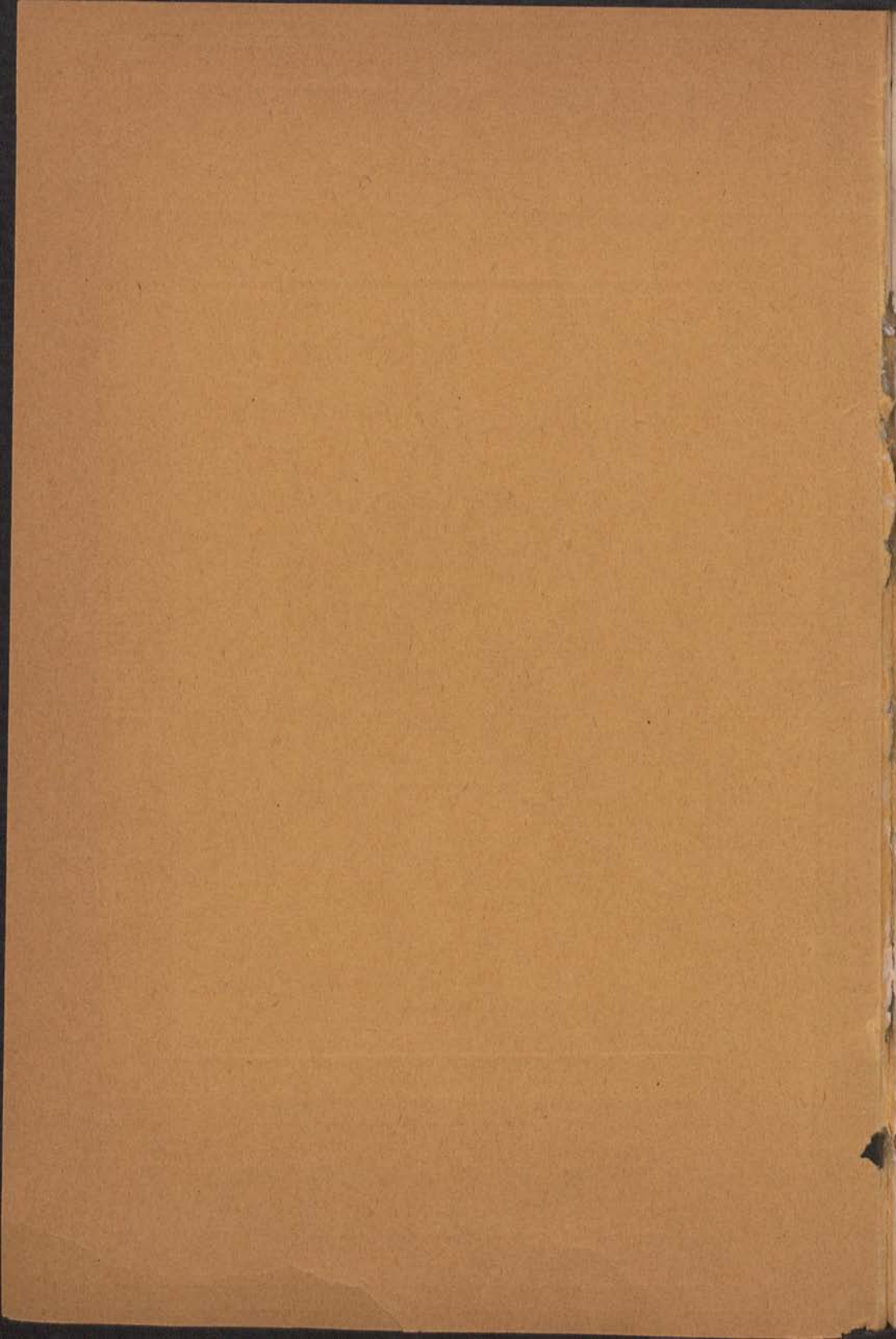

ALMANACH

KREMATORIA

No. 1

memoirs

[Redacted line]

July

on the occasion

[Redacted line]

founding

building

[Redacted line]

[Redacted line]

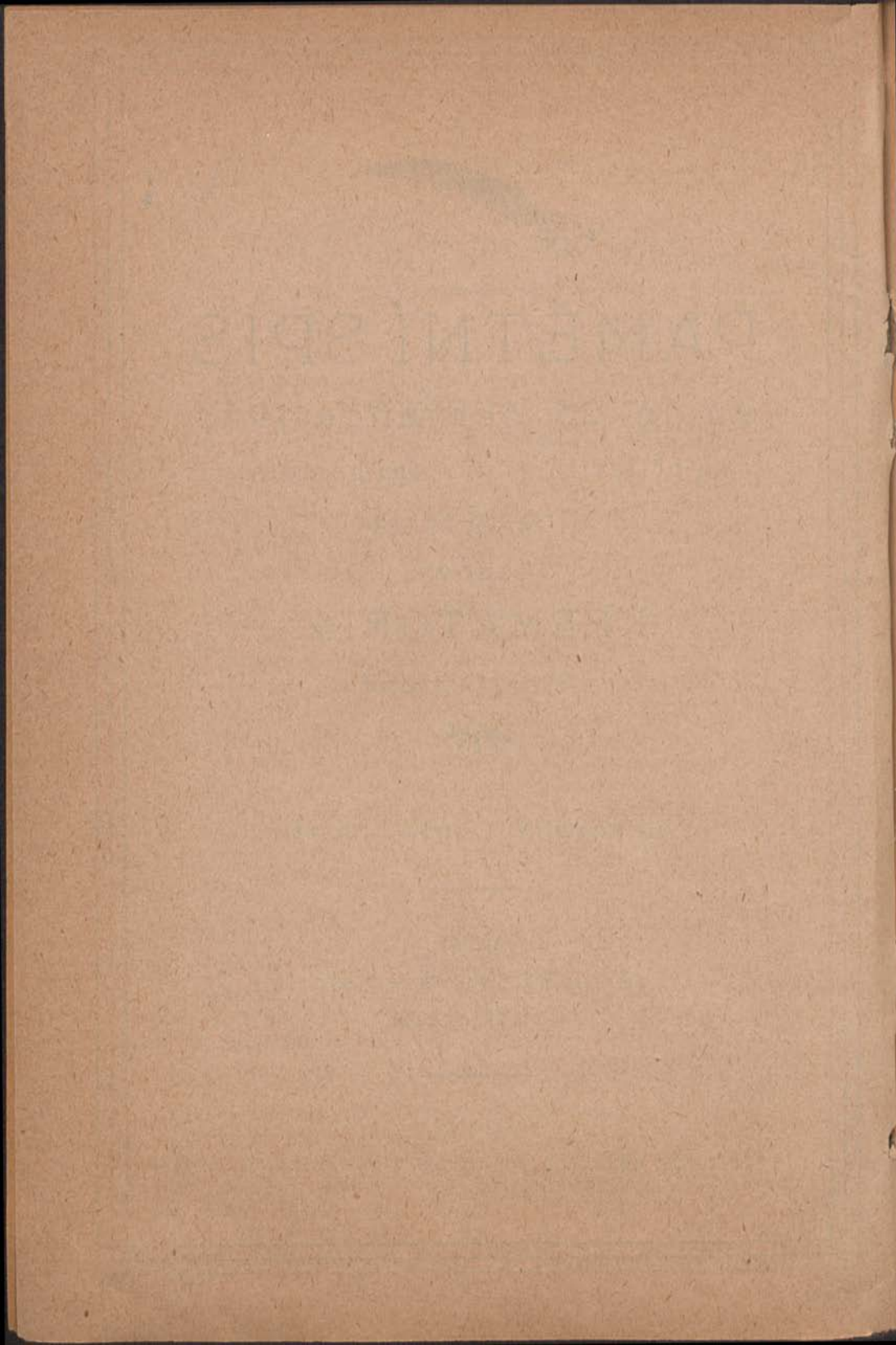
[Redacted line]

[Redacted line]

[Redacted line]

[Redacted line]

[Redacted line]

Jar. Naumann:

OHEŇ...

Plamenný ohní!

Z lidského tvora jsi člověka teprve stvořil,
abys pak — bohem jsa — krb rodin posvátný střeh,
pozděj se vatrou tvou lid novým bohům kořil,
až plamen rozumu nadobro mátohy sžeh!

Plamenný ohní!

Po cestách vývoje majáky jasně jsi nítíl,
Kostnickou hranicí na cestu naší jsi plál,
pochodní rozumu do temnot blouznivých svítíl;
konečně člověk zde nade vše povznešen stál!

Plamenný ohní!

Přijmi dnes tělo mé, vychladlé, ubité trýzní,
rozlož je žářem svým, proměň je v jiskřivý jas,
ať novým souzvukem souhrn mých atomů vyzní,
ať v světa kolotu účinným prvkem jsem zas.

Plamenný ohní!

Jásavý obraze možnosti nového žití,
ty divem zakleté slunce do buněčných těl,
rájem mě sežehni, k novému uschopni bytí,
v nový tvar života srdce mé dychtivé vtěl!

KREMATORIUM V MORAVSKÉ OSTRAVĚ

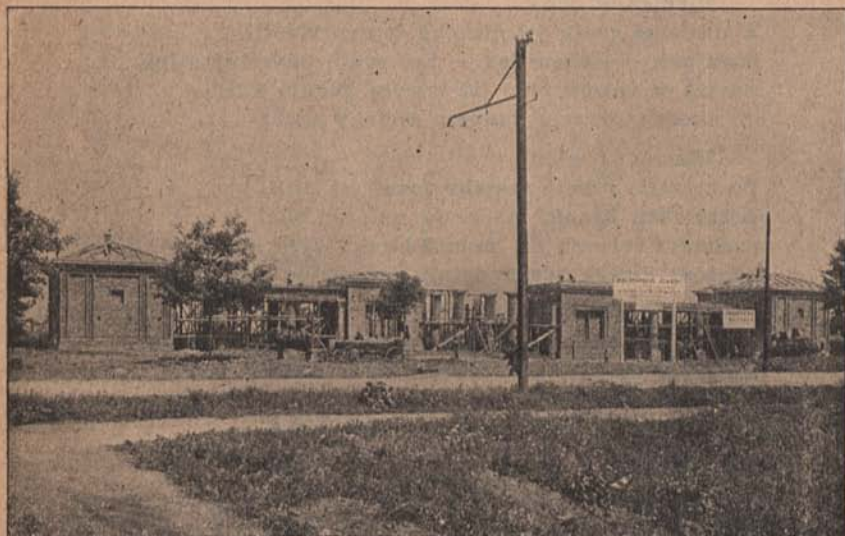
Poměry hřbitovní na Ostravsku jsou neutěšené, obecní hřbitov je položen blízko zalidněných a průmyslových čtvrtí, v těžkém a vlhkém jílu mění se těla v mrtvolný vosk a rozklad není ani po desíti letech ukončen, proto nelze střídati mrtvolu v hrobech a nezbývá, nežli hřbitov ustavičně rozšiřovati.

Tyto důvody vedly již před válkou ku prazvláštnímu projektu, mělo totiž zřízeno býti krematorium pro spalování polozetlelých mrtvol, aby bylo možno vykopané hroby znovu obkládati. Byl to ovšem podivný nápad, proč nevoliti přímo pohřeb ohněm, k čemu napřed těla zakopávati? Leč rakouské poměry vedly k rozmanitým absurdnostem.

Nyní, po revolučním převratu, byla otázka znovu uve-

dena na přetřes, a v roce 1920 vypsala správní komise soutěž na návrh krematoria. — Místo bylo zvoleno mezi obecním a židovským hřbitovem, budova má sloužiti oběmu způsobu pohřbívání jak ohněm, tak do země, obřadní síň, márnice, pitevna atd. budou společné.

Soutěže mohli se účastniti zdejší státní občané bez rozdílu národnosti, leč účast byla slabá, došlo pouze 9 návrhů. Vina byla v tom, že soutěž nebyla dosti uvedena v širší známost, v porotě neměly zastoupení odborné spolky architektů a ceny byly dosti nízké. Porota udělila tři stejné ceny po 1500 Kč těmto návrhům: »Popel jsem a popel budu« (Arch. Fiala z Mor. Ostravy), »Ustrinum« (Arch. Streinz a Pečura z Pra-

Fot. prof. B. Cejka.

Stavba vchodu ostravského krematoria.

hy) a »Žehrov« (Arch. Vl. Hofmann a stav. rada F. Mencl z Prahy).

Všechny tyto návrhy znázorňovaly stavby velmi nákladné a proto pověřila správní komise poslední navrhovatele, pp. arch. Hofmanna a stav. radu F. Mencla, aby vypracovali prostý návrh krematoria bez bytu a kanceláří, což se také stalo. Jmenovaní předložili návrh, jak na titulní stránce vyobrazeno, který byl v plném rozsahu přijat a schválen.

(F. X. Mencl.)

Krematorium ostravské mělo býti umístěno jaksi stranou v zákoutí, nyní určuje se pro ně místo na křižovatce dvou hlavních cest. Tím dána jest idea obrysu budovy. Tato budova potřebuje nyní dispoziční centrální, řešené na obě k sobě kolmé osy. Z tohoto důvodu dle připravovaného projektu, který bude co nejdříve dohotoven, voleno spouštění rakve do propadliště, s podzemním skrytým žárovištěm. Z ohledu na spodní vodu a proto, aby žároviště nemuselo býti

zapuštěno příliš hluboko pod terén a neztížilo jeho osvětlování a větrání, byla obřadní síň zvýšena nad okolí. Před obřadní síň vytvořena malá předsíň s přímým výstupem do dvou souměrně sdružených menších místností, z nichž pravá jest čekárnou pro příbuzenstvo, levá pro kněze nebo řečníka. Obřadní síň jest osmiboká, pravidelná, a v průměru 11 m 40 cm, plocha její bez předsíně i bez absidy měří 125 čtverečních metrů. Míra tak velká jak v Krematoriu v Praze. Výška obřadní síně jest 7 m 50 cm, k hlavní římsě 11 m, k vrcholu kopule, kde vyústuje komín, 23 m, což jest výška docela výhodná pro dobrý chod peciště. V obřadní síni leží vyvýšený katafalk, za ním řečniště, kde mohou býti konány též církevní obřady s výkropem, v pozadí v absidě podium pro zpěváky s harmoniem, skryté za rozestavenou zelení a květinami, což úplně nahradí kůr, který by byl nákladnější. Po pravé a levé straně budovy zvenčí přidružují se menší krytá kolumbaria, s výklenky z tvárnice z umělého kamene, kam se umísťují urny s popelem zemřelých. V přízemku z části zapuštěném v terénu, umístěno je žároviště se dvěma pecemi. Vedle žároviště zbývá místo pro příruční umrlčí komoru, u vchodu do ní předsíň, stranou umývárna a kloset pro zřízence. Ve sklepení zmenšuje se zastavená plocha na plochu žároviště, kde je též sklep pro koks. V projektu je pamatováno na možnost topení koksem, přesto, že dojde hned zprvu k topení svítiplynem, jehož výroba je v Ostravě při ruce a lacinější.

(Arch. VI. Hofmann.)

Krematoria v republice.

První krematorium bylo vybudováno v roce 1916-1917 v Liberci, než žel, že pro neústupnost a konservativnost rakouské vlády, která zakazovala pohřeb ohněm, nesmělo býti otevřeno a tak byly odváženy mrtvoly k zpopelnění určené, do Německa, a to buď do Góthy, Saské Kamenice a do Žitavy.

Politický převrat otevřel také brány krematoria v Liberci, které velmi dobře prosperuje.

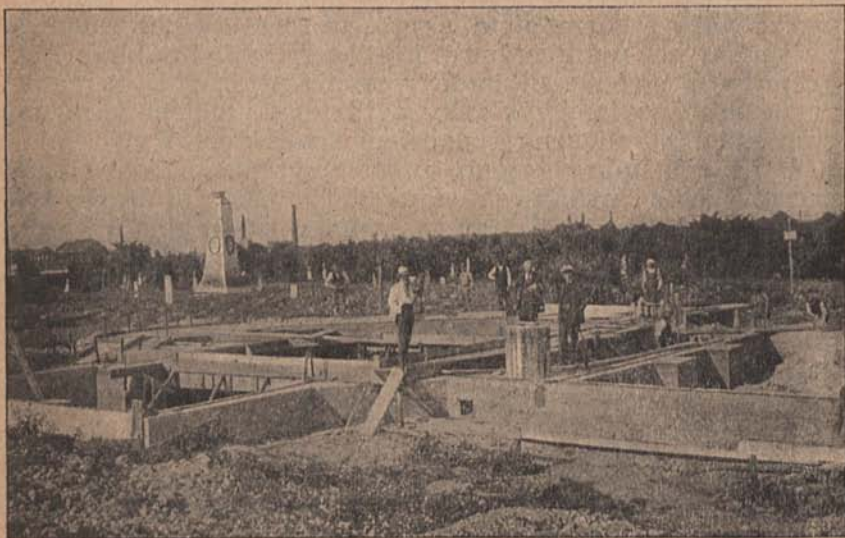
Druhé krematorium zřízeno v roce 1921 v Praze. — Praha usiluje už od roku 1904 o postavení krematoria, kdy už v tomto roce byl pro stavbu jeho darován pozemek. Po mnohých nezdařených pokusech u vlády, zlomiti odpor konservativců proti pohřbu ohněm, přikročeno alespoň k projektu stavby krematoria, než z toho sešlo, na čemž značnou část viny nesou válečné poměry, jež právě v té době nastaly.

Po převratu stala se otázka krematoria více než akutní a pro jeho stavbu určeno místo v Ďáblicích. Než pro nesmírné finanční obtíže bylo od stavby veliké reprezentační budovy upuštěno a přikročeno k provisoriu. Vyhlédnuta obřadní síň na hřbitovech olšanských, která jakž takž vyhovovala. U této ústřední kaple vyhloubeno místo pro peciště, upravena kancelář, která až do nedávna sloužila i jako kolumbarium.

Do peciště zabudovány 2 spalovací pece. Jedna systém Beck, druhá systém Schmalz. Při krematoriu je zároveň byt

zahradníka. — Pražské krematorium není nikterak zvlášť reprezentační, za to ale dosti účelné. Krematorium toto nemůže zůstat definitivním pro Prahu, neboť v dohledné době musí být řešena i otázka vhodného kolumbaria a urnového háje, o němž dosud není zmínky, jelikož těsně u krematoria se nacházejí hroby a pomníky.

Kolumbarium, postavené u pravé hřbitovní zdi, je architektonicky velmi pěkné i praktické, ale bude za krátkou dobu zaplněné a otázka uchování popele vystoupí zase na povrch. Bylo by bývalo opravdu pro Prahu lépe řešiti na místě provisoria ihned ústřední budovu krematoria s patřičným prostranstvím pro uschování urn.

Fot. prof. B. Čejka.

Betonové základy ostravského krematoria.

Jinak řeší tuto otázku M o r. O s t r a v a. Původně měla být adaptována kaple na evangel. hřbitově, z čehož ale díky prozíravosti správní komise sešlo, a usneseno postavit budovu, město reprezentující. Pro krematorium vyhlédnut celý komplex z části na obecním hřbitově, z části na obecním pozemku.

V popředí, jak z ilustrace zřejmo, budou postaveny dva domky: v jednom bude květinářství a v druhém asi policejní hlídka (s ohledem na budoucí náměstí, naproti vchodu projektované). Mezi nimi bude vkusný plot s bránou. Za nimi je komplex 4 budov s hlavním portálem. V budovách bude byt správce, pitevna, skladiště, kancelář atd. — Od hlavního portálu vede cesta urnovým hájem až k budově krematoria, v úvodu popsané. Práce postoupily tak daleko, že krematorium bude ještě letos svému účelu odevzdáno. O systému spalovacích pecí není dosud rozhodnuto, činí se zkoušky s různými systémy, ale převládá názor, že asi nej-

lepší peci pro krematorium je pec českého systému inženýra Schmalze z Olomouce.

Stavbu ostravského krematoria provádí stavitel pan Slezáček ze Slezské Ostravy. Portál navrhli architekti p^{an}. Rubý a Kolář z Mor. Ostravy.

Další krematorium bude v srpnu otevřeno v Pardubicích, rovněž i v Nymburce spěje stavba krematoria k svému ukončení.

Máme tedy zatím v republice československé 5 krematorií, jež budou do konce tohoto roku v plném chodu.

O stavbu krematorií zajímají se velmi intenzivně také jiná města, zejména ale Plzeň, Brno, Olomouc, Bratislava.

Myšlenka reformy v pohřbívání je v naší republice na vítězném postupu a nic nepomohou zákazy církevní a odpírání církevních obřadů — občanstvo jde víc a více za hlasem zdravého lidského rozumu, nežli za falešným zákazem, nemajícím s náboženstvím nic společného.

B. Č. L.

POMĚR ČLENŮ PRAŽSKÉHO SPOLKU KREMATORIUM KU KREMATORIUMU OSTRAVSKÉMU

Dokud bylo v republice čsl. pouze jediné krematorium, a sice krematorium pražské, dovážel pražský spolek »Krematorium« mrtvoly svých členů do Prahy a tam je zpopelňoval. Lhostejno, zda člen zemřel v Praze, anebo daleko v Podkarpatské Rusi.

Členové platili a platí dosud stejné příspěvky, bez ohledu na vzdálenost, a tu se právě stává, že členové, se skupení kol krematoria pražského, jichž pohřeb nevyžaduje velikých nákladů, doplácí na pohřby těch členů, kteří zemřou v místech krematoriu vzdálených. Tak stojí na příklad pohřeb člena ve vnitřní Praze asi 1000 Kč, kdežto z Mor. Ostravy 4000 Kč a z Užhorodu 7000 Kč!

Vzdor tomu ale platí všichni členové stejné příspěvky, při čemž dlužno uznati obětavost členů pražských, kteří nežádali pro sebe snížení příspěvků s ohledem na levnější pohřby oproti členům vzdáleným.

Je nesporným, že tak ohromných nákladů by spolek »Krematorium« dlouho nesnesl. V poslední valné hromadě bylo konstatováno, že dosud nezemřel ani jediný člen, který by byl zaplatil tolik příspěvků, kolik obnášela vydání u jeho kremace. Spolek je sice vybudován na podkladě pojištění, ale přece jen častá úmrtí členstva, obzvláště v době poválečné, anebo, vyskytla-li by se nějaká epidemie, mohla by spolek velmi citelně hospodářsky poškoditi.

A tu není divu, že spolek má velikou snahu přičinit si se, aby se ve vzdálených místech stavěla krematoria, čímž

se ušetří do veliké míry vysoké dopravné a náklad na kremaci se podstatně zmenší.

Naše ostravské krematorium bude důležitým »bodem opěrným« pro celé Slovensko. Mrtvolý členů ze Slovenska nebudou více dopravovány do Prahy, nýbrž do Moravské Ostravy ku zpopelnění, čímž se zájem o krematorium ostravské podstatně zvýší.

Tím je také zároveň zabezpečena prosperita tohoto krematoria, neboť v dohledné době není naprosto žádné vyhlídky, aby na trati Užhorod-Mor. Ostrava vzniklo nějaké krematorium, které by soustřeďovalo členy ze Slovenska.

Naskýtá se nyní důležitá otázka, jaký poměr nastává pro členy pražského spolku na Ostravsku mezi nimi a zároveň v Mor. Ostravě? Mnozí členové se domnívají, že není více potřeba býti členem spolku, když krematorium je v místě.

K tomu nutno zaujmouti určité a přesné stanovisko.

Tento názor je naprosto mylný. Pohřeb ohněm pro neorganizované členy i v Mor. Ostravě bude dosti nákladným, počítejme: rakev, výzdoba, průvodčí, pohřební vůz, kremace samotná, pěvecký sbor atd. Toto si musí pak každý sám opatřiti. Pro členy organizované tato starost a vydání odpadnou.

Pozůstalí ohlásí prostě důvěrnickému sboru krematoria, že člen N. N. zemřel a dův. sbor obstará vše ostatní bez výloh pro ně, takže pozůstalí se nemusí starati o nic.

To jsou důsledky členství ve spolku. Příspěvky, které zaplatí člen do spolku, nikdy nedosáhnou takové výše, jakého obnosu je potřeba k uhrazení výloh kremace, takže obavy členů, že by »přepláceli«, jsou bezpodstatné.

Důvěrnickému sboru budou pro členstvo poskytnuty zvláštní výhody jak u pohřebních ústavů, tak i v samotném krematoriu. V Praze na příklad dosáhl spolek 15procentní slevy, což znamená značnou úsporu.

Důvěrnický sbor zůstane nadále činným a bude přijímatí, jako dříve, členy pro pražský spolek »Krematorium«, který bude státi se správou krematoria ostravského v úzkém kontaktu.

Až bude krematorium hotovo, nastane teprve potom dův. sboru důležitá práce, aby pohřby členů byly konány s náležitou pietou a důstojností, neboť, jak známo, církev odpírá svým příslušníkům pohřební obřady, pohřbívá-li se zesnulý žehem.

Jakmile bude postaveno ještě krematorium v Pardubicích a Nymburce, budou členové rayonováni a pak budou zajisté i příspěvky členské upraveny.

Zatím tedy zůstane vše, jak původně bylo prováděno. a naši členové jsou povinni propagovati snahy kremace a získavati nové členy a stoupence této moderní myšlenky.

Dr. Lux.

Felix Kučera:

Z ČINNOSTI DŮVĚRNICKÉHO SBORU KREMATORIA

Hned po převratu počal se na Ostravskujeviti zájem o pohřbívání ohněm a několik málo přátel, členů to pražského spolku Krematoria, zapůjčilo od pražského Ústředí přednášku se světelnými obrazy na thema »Pohřeb ohněm či hnitím?« a počalo myšlenku pohřbívání ohněm pomocí světelných obrázků šířiti mezi širším obyvatelstvem.

Vzdor pustému štvání a novinářské kampani, která byla vedena stranou klerikální, podařilo se získati celou řadu členstva, jež si v poslední době zvolilo svůj Důvěrnický sbor Krematoria na Ostravsku. Do Důvěrnického sboru zvoleni následující členové: Redaktor B. Čurda-Lipovský, Přívoz, Havránek Rudolf, zámečník, Mar. Hory, Klein Jos., kontrolor, Mar. Hory, Novák Fr., horník, Šalomouna, Kučera Fel., tajemník, Mar. Hory a Boh. Talpa z Přívozu.

Důvěrnický sbor byl nucen ihned chopiti se práce organizační, neboť jevil se veliký zájem mezi obyvatelstvem a najmě mezi dělnictvem a v době dohledné pomocí uvedení přednášek vzrostl počet členů v samotné Ostravě a přilehlých obcích na 1500. Důvěrnický sbor, který má své sídlo v Mor. Ostravě v Lidovém domě, Nádr. tř. 36, uspořádal po čas zimního období 48 přednášek a schůzí propagačních po celém kraji ostravské župy a vyřídil celou spoustu různých věcí, obstarav zároveň dva pohřby do pražského krematoria.

Důvěrnický sbor zároveň už po dvě leta zastupoval členy z Ostravska na valné hromadě spolku Krematoria v Praze, kde delegáti plně hájili zájmy ostravského členstva, a kde se také činně zasadili, aby Ústředí pražské působilo svým vlivem a hmotnou podporou k uskutečnění stavby ostravského krematoria.

Ostravská veřejnost může konečně dnes už říci, že v době dohledné bude odevzdáno krematorium k svému účelu, což dlužno přičísti k zásluhám správní komise v M. Ostravě, která plně pochopila význam tohoto zalidněného kraje a přes velké obtíže, které jí byly činěny se všech možných stran, ke stavbě se odhodlala.

Že ostravské krematorium těší se veliké oblibě občanstva, lze posouditi z toho, že už dnes přihlašují se noví členové a Důvěrnický sbor je stále dotazován písemně i ústně na různé záležitosti ve věci kremace.

Je dlužno upozorniti taktéž, že mnozí přátelé odkládají svůj vstup do spolku Krematoria za členy, domnívajíce se, že se stanou členy ostravského Krematoria, a proto dáváme na vysvětlenou všem, že spolek Krematorium je v republice jen jeden, který platí svými výhodami pro všechna krematoria v republice a proto kdo chce státi se členem, přihlas se ihned o přihlášení k tomu u samotného Ústředí

v Praze, na adresu: Spolek pro pohřbívání ohněm »Krematorium«, Praha II., Spálená ulice, anebo u Důvěrnického sboru Krematoria v Mor. Ostravě, Lidový dům, neboť v zájmu každého jednotlivce jest, státi se členem ihned a pojistiti se takto pro případ úmrtí.

Ku konci dlužno ještě vzdáti vřelý dík redakcím jak českých tak i německých časopisů, které vždy ochotně otiškují zprávy jim dodávané, a vycházejí Dův. sboru co nejlépe vstříc.

Důvěrnický sbor Krematoria v Mor. Ostravě vyřizuje veškeré členské záležitosti a všechny ostatní otázky týkající se kremace a jest neustále s Ústředím pražským ve spojení.

Fot. prof. B. Čejka.

KREMATORIUM NA LIDOVÝCHOVNÉ VÝSTAVĚ V MORAVSKÉ OSTRAVĚ

Důvěrnický sbor krematoria v Mor. Ostravě, jako důležitá kulturní složka v propagaci moderního pohřbívání žehem, účastnil se velmi činně od 24. června do 15. července 1923 výstavy lidovýchovné svou vlastní expozicí.

V místnostech, kde vystavovalo své předměty Ústředí soc. dem. bezvěrců, určeno velmi pěkné místo krematoriu, jež budilo všeobecný zájem a pozornost návštěvníků.

Na širokém stole byla rozložena odborná literatura a časopisy, jakož i přihlášky a stanovy k volnému použití, proložená propagačními pohledy a světových krematorií kolumbarií, krematoria pražského a ostravského.

Velmi obsáhlé album fotografií způsobů pohřbívání ohněm i do země atd. o minulých dobách, jakož i snímky

krematorií celého světa, které pražský spolek dal pro tuto výstavu zhotoviti, bylo předmětem všeobecné pozornosti.

K němu družily se tři krásné kovové urny, dodané pražským spolkem, jakož i urna serpentinová, jíž dodala firma A. Komárek, Letovice.

Uprostřed uren, v syté zeleni, stál malý sádrový model krematoria ostravského, jehož červená střecha pěkně ze zeleně probleskovala.

V pozadí byly rozestaveny veliké fotografie uren, dle nejnovějších moderních návrhů; nad nimi rozvěšeny obrazy Mikoláše Aleše: Život u starých Slovanů, pohřeb starých Slovanů, a veliký obraz Siemiradského: Pohřeb kupce v Bolgaru.

Výstavku doplňovaly dva veliké diagramy vzrůstu členstva pražského spolku od jeho založení až do konce roku 1922, jakož i vzrůst kremačí v Č. S. R.

Vystaveny byly rovněž i diapositivy přednášky »Pohřeb ohněm či hnitím?«, které byly na Ostravsku promítány nejméně 70krát.

Výstavka byla prostá a jednoduchá, ale právě touto svou nevťiravostí působila mohutně, neboť přinesla cos nového, očištného a poutavého.

— xa.

Julie z Krusenstierna (Štokholm):

ROVNOST PŘED SMRTÍ

Velmi často, když účastnila jsem se některého pohřbu, anebo potkala-li jsem průvod pohřební, vyvstala ve mně myšlenka, že by bylo žádoucí provésti důkladnou reformu našeho pohřbívání a všeho toho, co s pohřbem souvisí. Luxus, který se u pohřbů zámožných okazale projevuje, protivil se mi odjakživa. Mrtvé tělo, které bylo pouze dočasným a nahodilým příbytkem lidské duše, je zbytečně uctíváno.

Jak je nám všem známo, je případ úmrtí, mimo smutku a bolesti, jež svým bližním působí, povětšinou spojen se starostmi o nákladech za oděv, rakev, místo na hřbitově atd. Chudáci dávají svůj poslední groš, aby svým milým připravili čestný pohřeb, a přece nejví se mezi bohatými a chudými nikde tak okatě ony třídní rozdíly, jako u pohřbu.

Míním, že máme-li si býti konečně před smrtí rovní, že má vše býti učiněno, aby zahlazen byl rozdíl, který tak teskně působí na ony, jež vidí více, nežli pouhý povrch.

Před několika lety byla jsem svědkem několika pohřbů na israel. hřbitově. Jednou byl pochován občan velmi vážený, jednou zase ubohá žena, která sama se živíc, vychovala za velikých obtíží a odříkání své sirotky.

Odmyslím-li si některé řeči, které byly proneseny nad hrobem onoho váženého občana, nebylo v předpisech u těchto obou pohřbů žádného zvláštního rozdílu. Pro oba byl

stejný pohřební vůz, docela jednoduchá rakev: z obyčejných hoblovaných prken, pokrytá černým sukem, Pohřbení vykonalo se uprostřed kůru dle pěkného ritu židovského.

Tato jednoduchost a rovnost před smrtí byla v nejvyšším stupni dojemná. V následujícím chci vylíčit některé zvyky židovské, od nichž, dle mého názoru, můžeme se tak mnohému přiučiti a tak mnohé převzítí.

V židovské obci nachází se společnost Chewra-Kadisha, čili »svaté sjednocení«. Tato společnost má za úkol v případě úmrtí zařídití pozůstalým v židovské obci to, co s pohřbem nějakým způsobem souvisí.

Společnost sestává vždy ze čtyř členů mužských a čtyř členů ženských, kteří vždy na určitou dobu toto dílo lásky obstarávají.

Členové náboženské obce, kterým je to možno, platí této společnosti roční příspěvek, který obnášel 5 korun švédských, nyní ale následkem drahoty obnáší 10 korun. Mimo toho je společnost podporována dary, tak že je jí umožněno i nemajetným pro jich milé poskytnouti zdarma pohřeb, v což je zahrnuto: šaty, rakev, vůz pohřební, místo na hřbitově, jakož i povozy pro pozůstalé. Hrob nesmí býti nikým vyhledán, nýbrž je vykopán na straně posledně zemřelého. Pouze pro pozůstalého manžela anebo manželku může býti místo rezervováno.

Takováto společnost byla by v našich náboženských obcích jistě na místě. Roční příspěvek je dobrovolný a jistě by se sešlo něco i na darech k podpoře této důstojné akce.

Stal-li by se způsob pohřbívání ohněm všeobecným způsobem, jak se dá jistě u nás očekávat, snížila by se vydání, mezi jiným obzvláště vydání za místo na hřbitově, a hřbitovy chudáků zbyly by pouze jako smutná vzpomínka v náboženských obcích, a založení této společnosti byl by dán ze stanoviska hospodářského dobrý podklad.

Přel. B. Č. L.

Dr. Otakar Kunstovný:

POHŘEB ŽEHEM

Způsob, jakým se nakládá s mrtvým tělem spolučlověka, může se řídit zřetely hospodářskými, zdravotnickými, zřetely krasocitnými, ale především řídí se vždy názory filosoficko-náboženskými na tělo a ducha, život a smrt, a i když pryč jmenované zřetely rozhodují, nesmějí se nikdy hrubě urážeti tyto názory.

Představy o poměru těla a ducha za živa, zvláště pak o jejich poměru po smrti, o významu těla pro posmrtný život člověkův, obražejí se zřetelně ve způsobech a zvycích pohřbu: Národy, považující tělo za dočasnou nahodilou schránku duše, stěhující se po tělech lidských i zvířecích,

nebudou věnovati mrtvole zvláštní péči; ti, kdož věří, že pohrobni život vázán je na tělesné ostatky, že na příklad i s tělem zesnulý po »zmrtvýchvstání« vejde do oslavení, budou hleděti tělo zachovati pokud možno neporušené umělým konservováním, nebo alespoň učiní, co mohou, uloží je nezměněné, celé v zem, v hrobku, důvěřujice prostoduše, že porušení, které časem utrpí, nebude vaditi jeho vzkříšení.

Jaký je náš dnešní názor na tělo a ducha, na život posmrtný? Lze z něho vyvoditi, jaký nejvýhodnější pro nás je způsob pohřbívání? Na první pohled zdá se úvaha tato naprosto neplodná; vždyť v názorech těchto panuje taková pestrost, o nějakém jednotném dnešním názoru nemůže býti řeči: jsou tu věřící různých odstínů a nevěřící, filosofové materialističtí a spiritualističtí, spiritisté naivní či vědečtí. Jak by bylo lze najíti něco společného, co by vyhovovalo všem? A přece se odvažují tvrditi, že rozdíl ty nejsou tak zásadní, jak se jeví na venek; lidé přese vše žijí v duchovním společenství a prodělávají v podstatě též vývoj.

Čím je nám tělo? Myslím, že dnes ani nejpřímněji věřícímu křesťanu není nenáviděným břemenem, od kterého nutno duši co nejdůkladněji osvoboditi; ale zase ani největšímu theoretickému materialistovi není jistě jen tím, čím je lesklý drahokam, hmotou, jež sama sobě je účelem. Tělo slaví za naší doby renaissanci, pravda. Ale renaissance ta je rázu duševního: chceme dnes, aby člověk tělo své vědomě pěstoval, tvořil, svou vůlí, duchem, a účelem je nám při tom ne tělo samo, nýbrž celý člověk, jehož hodnota, jehož význam pro spolulidi leží jen a jen v projevech a v plodech jeho ducha, jimiž je každá práce, i ta, při níž tělo je nejvíce zúčastněno. Ceníme si tedy jistě tělo živé, ale jen jako nositele ducha, ať již si toho ducha představujeme jako od hmoty různou, od ní oddělitelnou substanci, či jen jako její zvláštní tvářnost, kvalitu života hmotného. Nechť již věříme ve vývojovou theorii, či ve zvláštní, božské stvoření člověka, vždy musíme seznati, že tělo naše je složeno z těchž hmotných prvků, jako ostatní příroda, jejíž je nerozlučnou součástí, že tedy osobitost, individualita člověkova může záležeti jen v jeho duchu a jeho projevech. Však také hodnotíme prakticky lidi ne podle barvy očí či vlasů, nýbrž podle toho, co myslí, cítí a co dělají, t. j. chtějí. To je to, co je opravdu jejich, zač je činíme, ať právem či neprávem, zodpovědny.

A život posmrtný? Ať již chápeme jej čistě duchově, že totiž žijí po nás jen naše myšlenky a city — v jiných lidech, anebo že náš nepředstavitelný »duch« splyne opět s nepředstavitelným duchem všehomíra, či hmotněji jako nadále oddělenou osobnost s méně hutným či hutnějším obalem (»astrální tělo« spiritistů, oslavené tělo křesťanů), — nikdy vlastní tělo, nejméně již bezduché, neživé tělo nehraje v něm nejmenší úlohy. Jistě ani nejhorlivější křesťan nevěří, že pro všemohoucnost boží, mající jej vzkřísiti, jest

nezbytno těch několik atomů vápníků či kostíků, které snad se udrží v blízkosti místa, kde před miliony lety bylo jeho tělo pohřbeno.

Vyplyvá z toho všeho něco? Myslím, že ano. Především to, že nějaké uctívání, zvelebování mrtvého těla naprosto se přičí našim názorům. Však také, pokud se děje, jest většinou podvodem — pozůstali zvelebují jím sebe. Mrtvola má zaujímatí co nejméně místa v našem myšlení, v našich citech — ty mají platiti zemřelému, jeho životu, jeho dílu, tomu, co z něho dále žije a bude žítí. A k tomu nepotřebujeme domku z cihel, nepotřebujeme kamene, kovu, naopak to vše nám obraz žijícího zesnulého jen zatemňuje, halí, připomínajíc mrtvolu v rozkladu. Ta tedy má i hmotně v prostoru zaujímatí co nejméně místa. Nejlépe, kdyby co nejrychleji jako celek zmizela, kdyby se co nejrychleji navrátila ve věčný koloběh přírody, kdyby se co nejrychleji a způsobem náš krasocit co nejméně urážejícím uskutečnilo učení církve: »Prach (t. j. součást přírody, země) jsi a v prach se obrátíš«. Neučiníme tak prostřednictvím žaludků supích jako Parsové, ani pomocí otevřeného ohně jako řada národů nižší vzdělanosti. I zde je člověk jistě oprávněn a povinen využití výtěžků svého důmyslu, své dovednosti. Tomu zmizení mrtvoly jako celku, tomu okamžitému návratu hmoty tělesné do lúna přírody, z níž vyšla, nejlépe se blíží pohřbením, při němž způsobem s požadavky krasocitu i zdravotnictví dokonale slučitelným umělý vysoký žár odevzdá téměř všechny prvky, z nichž je tělo složeno, ve stavu plynném, ovzduší. Jedině nerostné součástky kostí setrvávají ve stavu tuhém. Neodporuje jistě ani v nejmenším našim názorům, ba ani správně, duchovně chápané pietě k zesnulému, aby ani tento pozůstatek nebyl zvláště uchován — v Anglii na př. jest přípustno, rozmělněný popel rozsypati po zahradě krematoria, a bylo by nesmyslné, aby tomuto dokonalému zmizení, kterého jistě řada moudrých lidí bude asi v závětech žádati, nějak se u nás zákonodárně bránilo. Zdá-li se nám však to příliš násilné, uchováme popel, věnujice urně s ním tolik piety, kolik vůbec věnujeme hmotným pozůstatkům po zemřelém, ale pamětlivi jsouce, že pravá schránka toho, co po zesnulém opravdu hodnotného, životného zůstalo, není ta urna, nýbrž především naše mysl, naše srdce.

B. Čurda-Lipovský:

NAVŠTĚVOU V PRAŽSKÉM KREMATORIU

Lehoučkový, sněhový prášek usedal jemně na věnce a pomníky olšanských hřbitovů, ohromné to zahrady mrtvých, plné křížů, pomníků, obelisků, hrobek s tisíci cypřiši a smutečnými vrbami.

Proplétáme se spolu se soudr. Kučerou spleť cestiček, uliček, chodníků, a za každým krokem mocně vzrušení, zastavujeme.

Poprvé na Olšanech! Tu hrob Jul. Grégra, tu Jar. Čermák, tu zase Tyrš a Fügner, onde F. L. Čelakovský, zde mohyla Jos. Jungmanna, Mánes Josef, Sladkovský... a zde — v němém smutku zastavujeme u hrobu našeho K. Havlíčka... s hlavou obnaženou patříme na mohylu, jež kryje tělo tohoto velikána našich dějin. Několik věnců s tisíci navštívenek zdobí jeho hrob... Se zamřzeným zrakem loučíme se s ním a trháme z jeho hrobu lístek břečtanu na památku...

Zde tedy jsou hroby těch, kteří nás předešli, zde leží ti, které známe pouze z jejich spisů. Zde, několik stop pod zemí. Och, moci nadzvednouti tu těžkou půdu a popatřiti jim do tváří alespoň jednou v životě...

Krematorium v Praze.

Nelíbí se mi ale olšanské hřbitovy. Je to zde bez ladu a skladu, les pomníků — hrob na hrobě, každé místo využito, nevkus za každým krokem. Zdá se mi spíše, že je to výstava pomníků nevkusně uspořádaná, kde se každý se svým výrobkem tlačí k cestě, aby jej bylo viděti. Jedinou čestnou výjimkou je několik uměleckých hrobek.

A tak jdeme nekonečným městem mrtvých za tísnivého dojmu, že z každého rovu, z každého kříže hledí na nás něčí zraky, a čekáme, že kdosi zavolá, abychom našimi kroky nerušili klid mrtvých...

Pojednou vynořuje se před námi mohutná budova krematoria. Tedy zde... Stojíme a pozorujeme ji hodnou chvíli. Tak tichá, důstojná a klidná, majestátně vklíněna mezi temně zelené cypřiše a smuteční vrby. Zde tedy, až jednou dokonáme svou pout', promění se naše tělo v prach a popel... Zde v královské Praze vzlétnou prvky našeho těla do vesmíru...

Z věže, z níž vyúsťuje komín, sálá horký vzduch. Vidíme kontury vížky chvěti se vzduchem..., důkaz, že rozpálená pec očekává své poslání. Z obřadní síně zaznívá zpěv a nese se tlumené štkání pozůstalých..., rakev právě se pomalu pohybuje do peciště. Ještě poslední pohled a rakev zmizela...

Máme úřední povolení k návštěvě peciště. Po krátké chvíli vstupujeme do čisté místnosti, kde tiše, bez hluku, bez jakýchkoliv vulgárních řečí zaměstnanců, prodělává mrtvola svou poslední fázi. Náš průvodčí otevírá dveře pece, kde leží v žáru asi čtvrt hodiny mrtvola. První dveře jsou otevřeny. Citíme sálavé teplo. Průvodčí vysvětluje, ale my nejsme rozrušením slova schopni. Průvodčí odsunuje železnou záklopku na druhých dveřích a našemu zraku se jeví malý otvor, plný ohnivé massy.

Srdce mi buší... krev se mi žene do tváře a bubnuje ve spáncích... neposlouchám výkladu... oči mé jsou upřeny na onen žhavý bod, který roste přede mnou v nesmírnou velikost... zdá se mi, že vše vůkol tone v ohnivé záplavě... oheň... oheň... Netroufám si přiblížit se ku dvířkám.

Nebyl jsem připraven na to, že shlédnu kremaci přímo a veškeré zkazky o kroucení se lidského těla, o jeho pohybech, veškeré historky, které uváděli naši odpůrci, mně vyvstaly na mysl... neměl jsem prostě odvahy pohlédnouti dovnitř.

Přemohl jsem se. Pojednou mne cosi přímo táhlo k onomu světlému bodu ve dvířkách. Cosi jako plné poznání pravdy, jako vysvětlení čehos tajemného, jehož potřebu jsem cítil, mne lákalo k otvoru.

Odhodlaně přistupuji k peci. Bez dechu jsem nahlédl dovnitř. Z počátku nezřel jsem ničeho, mimo nesmírnou žhavou hmotu — až pak počaly mé zraky rozlišovati...

Uprostřed pece ležela klidně mrtvola v prohořelé rakvi, ruce na prsou sepjaté, tak jak ji do rakve pečliví pozůstalí doma vložili. Ležela klidně bez hnutí a hořela jemným žlutým plamenem stejně po celém těle. Pouze na okrajích byl plamen zbarven slabě do fialova. Nebylo vlastně ani zřítí pravého plamene, neboť pec byla celá žhavou hmotou vyplněná a tato hmota klidně mrtvolu trávila. Čistý, plamenný žár obklopoval mrtvé tělo, proměňuje je rychle v popel.

Tak jsem se uklidnil. Žádný pohyb, žádné kroucení se těla, žádné škváření, žádný zápach, žádný dým, vše tak čisté a krásné...!

Nemohl jsem se nyní nasytiti pohledu na jasný žár, v němž tlelo lidské tělo. Opět a opět hleděli jsme do jasných plamenů, představující si, že i naše těla jednou čistý plamen ztráví, že nebudou vydána na pospás červům a hnilobě ve studeném hrobě.

Důstojné ticho panovalo u pece. Nikdo nechtěl rušit poslední proměnu mrtvého těla v prvky. Hovořili jsme septem.

Byli jsme dojati. Mocně dojati...

Za nedlouho je proces ukončen. Objevuje se popel — pravý lidský popel, ne ten, o němž mluví církev katolická v hrobě, ale šedý popel smíšený se zuhelnatělými zbytky rakve. Zřízení v černé livreji odnáší jej stranou, kde se zbytky rakve oddělí od popele, a popel uloží se do plechové urny, která se pevně zacínuje...

Mocnými dojmy prolnutí, odcházíme z krematoria. Viděli jsme zpopelnění vlastním očima a přesvědčili jsme se o tom, že jedině pohřeb žehem je důstojným moderního člověka.

(»Volné Slovo« 1922)

VÝROKY VÝZNAMNÝCH OSOBNOSTÍ O POHŘBÍVÁNÍ OHNĚM

V knize G. Schlytera »Die Feuerbestattung« nalézáme mnoho výroků významných osobností i církevních otců, kteří pohlíželi na pohřeb žehem benevolentněji, nežli naň pohlíží dnes ta či ona církev.

Tak na př. probošt prof. Dr. Pfannenstill píše v r. 1909 následující: »Pro nás theology postrádá taková otázka, jako pohřbívání ohněm, jakéhokoliv zájmu. Ona nemá totiž naprosto ničeho společného s křesťanstvím.«

Profesor katolické theologie ve Würzburgu Dr. H. Schell praví: »Způsob pohřbívání mrtvol je naprosto nezáviselý na víře v zmrtnýchvstání těla. Jak bude postupem času zařízen, záleží pouze na stanovisku hygienickém. Není správným posuzovati pohřbívání ohněm jako věc necírkevní. Náboženství se neprokáže nikterak žádná zvláštní služba, když věc, která přece jen snad v budoucnu nabude půdy, je hanobena a ve jménu křesťanství pronásledována.«

Prof. Dr. Klein, israel. rabí, Štokholm: »Pro mne tato otázka není vůbec otázkou náboženskou; o tom rozhoduje hygiena a nikoliv theologie.«

Arnošt Haeckel píše: »Ode dávna dával jsem vždy pohřbívání ohněm přednost přede všemi ostatními způsoby a to se stanoviska esthetického i se stanoviska zdravotnického. Odpor proti tomuto hnutí, který neustále ještě se strany klerikálů a konservativců se vyskytuje, vysvětluje se jednak zákonem duševní lenosti a jednak politickými ohledy. S pravým náboženstvím nemá ničeho společného.«

Známy zakladatel dotace Alfréd Nobel, který spolu s přátely Paulem Bertem, Berthelotem, Gambettou, Henri Martinem a Fredericem Passy založil v roce 1880 spolek pro kremaci mrtvol v Paříži, napsal dne 22. listopadu 1895 do své poslední vůle následující: »Konečně nařizuji jako mé výslovně přání, aby po mé smrti byly mé tepny proříznuty a když se to stalo a byl podán z kompetentních úst lékařských nález o mé smrti, mé tělo bylo v tak zvané kremační peci spáleno...« Bylo by záhodno, aby všichni nositelé No-

belovy ceny vzali si příklad z tohoto průkopníka myšlenky kremační a v jeho šlépějích kráčeli, uvědomující své spolubližní.

Církev katolická zaujala proti myšlence pohřbívání ohněm dvěma papežskými výnosy z roku 1886 a 1892 přímo nepřátelské stanovisko, nazvavši ji zvykem pohanským. — Toto spočívá pouze v doměnce papežství, že »pohřbívání ohněm je dílem svobodných zednářů, vynalezeným k účelu poškoditi církev katolickou.« Jak nerozumným je toto tvrzení, dokazuje, že mnoho členů zednářských loží v místech,

Krematorium v Žitavě.

kde se krematoria nalézají, pohřeb ohněm zamítá. Katolická církev přijala v roce 1889 jednu dotaci, dokonce pod podmínkou, že mrtvola dotátora bude zpopelněna, což se také stalo. Shora uvedené výnosy z roku 1892 obsahovaly zároveň zmírnění pro stoupence myšlenky kremační. Během posledních let ale vystoupilo značné množství výborných katolických theologů a učenců ve prospěch pohřbívání ohněm. Stalo se dokonce, že v mnoha případech katoličtí kněží kremaci nařizovali a dle jich nařízení bylo postupováno. Konečně budiž připomenut pamětihodný výrok církevní, který byl v roce 1656 vysloven lékařem a tajným komořím papeže Alexandra VII., monsignorem Matheou Naldim v jeho knize »Regole per la cura del contagio«, a v jehož znění vidíme, že papežská kurie nespátkovala tehdy v po-

hřbívání ohněm ničeho hrozného. Místo toto zní: »Nemůže býti žádným způsobem zavržováno a zošklivováno to, co v tolika stoletích bylo ctěno a váženo. A to tím méně, že kosti a popel, který z mrtvolů zůstane, na čestném místě nalezne svého klidu, kde beztoho nezůstane nic jiného, nežli zase prach a kosti. Mezi zpopelněním a pohřbem do země není jiného rozdílu, nežli že v ohni se mrtvolky v krátké době, za to ale jistě rozkládají, což také čas pod zemí, ale za to s větším nebezpečím obstará.«

Rada pěti set v V. roce republiky francouzské:

»Budiž dopřána každému volnost jednání: mudrci spokojí se prostou urnou, boháči nechť si nadále pořizují pomníky ve prospěch umělců a řemeslníků. Chce-li kdo svoje ostatky zemi svěřiti, nechme jej při tom, ale nebraňme ani těm, kteří je chtějí ohni odevzdati.«

Bedřich Veliký roku 1741: »Zabijí-li mně, chci, aby mé tělo po způsobu římském bylo spáleno, i aby popel byl pochován v popelnici v Reinsbergu. Kronbelsdorf nechť mi postaví pomník, jako má Horác v Tuskulu.«

Přel. B. Č. L.

SYSTÉMY KREMAČNÍCH PECÍ

Hlavní součástí každého krematoria jest řádné peciště, v němž jest mrtvé tělo zpopelňováno. Čím lépe jest spalovací pec zkonstruována, tím rychleji se mrtvola rozkládá, a vrací v původní prvky.

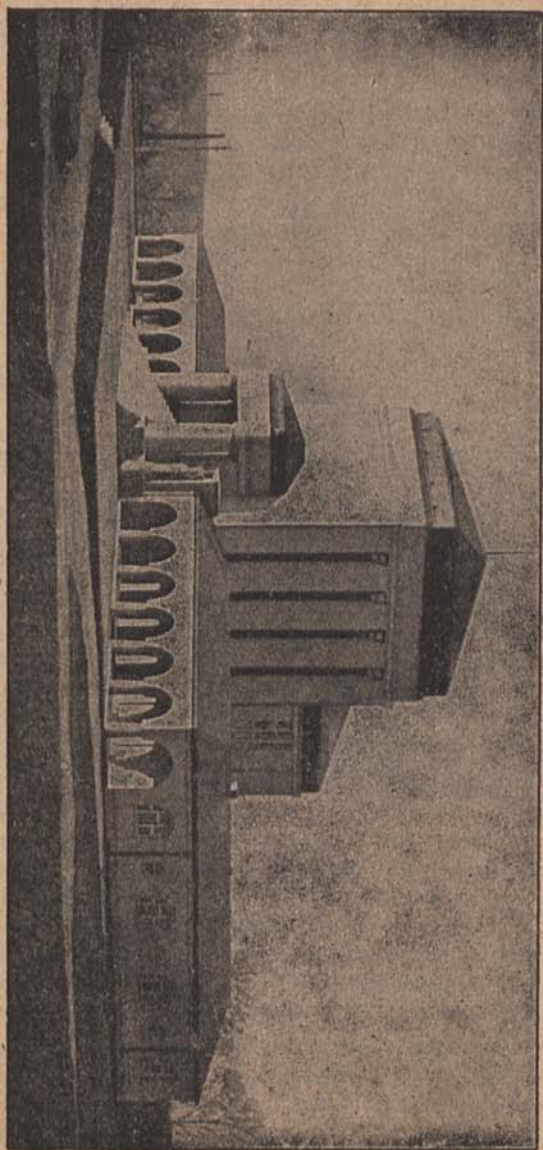
Podstata sežehnutí spočívá v tom, že z mrtvého lidského těla se vysuší veškerá voda a tělo se pak rozpadává v prach a popel. Je proto nutno, aby pece byly tak zařízeny, aby co možná s nejmenší ztrátou tepelných kalorií rozpálily šamotovou komoru zároveň i s komorou, v níž se nachází rakev s mrtvolou. — S mrtvolou shoří plamenem pouze dřevěná rakev, šaty, vlasy, vousy, tedy předměty hořlavé, kdežto tělo se, jak už naznačeno, sesychá a zpopelňuje.

Je proto potřeba, aby mrtvolám nebyly dávány do rakve žádné zbytečné předměty hořlavé, jako obrázky, květiny umělé aneb přírodní atd. Nejjednodušší by bylo zahaliti mrtvolu do plátna a vložití do obyčejné dřevěné rakve, aby hoření bylo omezeno na nejmenší míru.

Pec krematoria dlužno vyhřáti na 800—1200 stupňů, což docílíme vytápěním koksem, uhlím anebo plynem. Dle toho rozeznáváme různé systémy pecí krematačních.

Jedním z prvních systémů byla pec italského profesora Pavla Gorini-ho, v níž ale tělo přichází do styku přímo s hořlavinami, což se se stanoviska hygienického ani se stanoviska ethického neosvědčilo. — Ani pec prof. P. Clericetti-ho, která pozůstávala ze zařízení pro směs svítivplynu a vzduchu, se neosvědčila. Konstrukce anglické a německé předčily daleko systémy italské. Tentýž osud stihl pec systému Brunetti-ho.

Nyní používá se většinou pecí, sestavených Bedř. Siemensem, v nichž docílí se vysoké teploty tím, že se plyn, vycházející z paliva, před vstupem do vlastní komory smísí s kyslíkem, načež se spaluje.

Krematorium v Liberci.

To umožňuje tak zvaný generátor i regenerátor, čímž se docílí, že pouze nepatrné procento tepelných kalorií uniká do vzduchu. — Prof. Toisoul a Fradet sestrojili kombinaci pece Siemensovy a Goriniho. — Pl. Klingenstiern sestrojil pec, ve které vyhříval vzduch rourami litinovými na místě šamotovými komorami.

V poslední době sestrojil inž. Rich. Schneider nový system křemáčnické pece, v níž trvá křemáče 1 a půl až 2 hodiny. Zároveň se ale v hojně míře používá pece systému Beck, která se nachází i v pražském krematoriu.

Až do nedávné doby nebylo v naší republice samostatné firmy, jež by stavěla pece vlastního systému, aby naše česká krematoria nebyla nucena obracet se do ciziny o informace a o stavby. Konečně se podařilo pražskému spolku Krematorium získati v Olomouci českého inženýra Jul. Schmalze, který se specialisoval na stavbu křemáčnických pecí vlastního systému, jenž se velmi dobře v Praze osvědčil.

Inž. Schmalz, jenž postavil pražskou pec v rekordní době 100 dnů, píše o svém systému následovně:

»Při navrhování spalovací pece vytknul jsem si následující směrnice:

Konstrukci pece provést co nejstabilněji. Hlavní závadu stávajících pecí viděl jsem v tom, že vrchní stavba pece, t. j. zpopelňovací a spalovací prostor spočívá přímo na rekuperátoru (předhříváč spal. vzduchu), respektive na šamotových deskách, jimiž je rekuperátor ve své hoření části přeložen. — Tato konstrukce má tu výhodu, že rekuperátor musí býti vytvořen tak, aby váhu zdiva hoření pece dobře snášel, následkem čehož síla kanálového zdiva, i předklado- vých desek musí býti dosti značná. Tím ovšem se předávání tepla a kouřových plynů spalovacímu vzduchu značně ztěžuje, což má za následek velké ztráty na palivu.

Další nevýhodou tohoto řešení je, že pohybem zdiva rekuperátoru trpí zdivo spalovacího prostoru nebo obráceně, což má veliký vliv na dobu trvání pece. Oprava rekuperátoru, který v důsledku uvedeného stává se netěsný (následek: ztráta paliva, případně i kouření pece) jest velice obtížná, poněvadž, jak již řečeno, zdivo zpopelňovacího a spalovacího prostoru spočívá přímo na něm.

Oddělil jsem proto rekuperátor od zpopelňovacího prostoru klenbou, takže při mé peci tvoří tento úplně samostatný celek, čímž veškeré vpředu uvedené nevýhody jsou odstraněny. V důsledku tohoto řešení mohl jsem voliti tenkostěnný rekuperátor, který sestává z kouřových a vzduchových kanálků, jichž síla stěn volena co nejslabší. — Tím umožněno intensivní předávání tepla kouřových plynů spalovacímu vzduchu, a dokonalé jeho využití. Vhodnost tohoto řešení dokázala moje pražská pec, která oproti peci stávající vykazuje již nyní veliké úspory na palivu.

Značná výhoda tohoto řešení je dále, že intensivním přehřátím vzduchu docílí se mnohem rychleji potřebný žár v peci a že i spalovací proces děje se následkem toho rychleji. Uvádím, že v poslední době provedeno v mé pražské peci i 9 křemáčnických denně.

Závažnou okolností při spalovacích pecích je, aby byla vždy dostatečná reserva spalovacího vzduchu, načež jsem dbal vyvedením vzduchových kanálků po obou stranách generátoru, jimiž možno v případě potřeby spalovací vzduch připouštěti, nestačí-li vzduch přivá-

děný z rekuperátoru. Nedostatek vzduchu jak známo má za následek neúplné spalování kouřových plynů a tím kouření kominu.

Další snahou mně bylo, co nejvíce zjednodušiti obsluhu pece, která při kremaci spočívá v manipulaci pouze jedním šoupátkem vzduchovým. Je to okolnost velice důležitá, ježto čím složitější je obsluha, tím snáze dopouští se obsluhující personál chyb, které mívají zhusta za následek značné ztráty na palivu.

Jinak zařízení pece mé jest snadno pochopitelné. Pec sestává z koksového generátoru, spalovacího prostoru a rekuperátoru. V generátoru vyvíjí se topný plyn, který se spaluje vzduchem, přiváděným z kanálků vedených při stěnách generátoru a ústicím otvory.

Spalování mrtvoly děje se ve spalovacím prostoru vzduchem, ohřátým v rekuperátoru a ústicím otvory dovnitř.

Kouřové plyny odtahují se do rekuperátoru otvory, procházejí kanálky a odváděny jsou kouřovým kanálem do kominu.

Vzduch ku spalování proudí kanálky a ústí, jak již řečeno, do spalovacího prostoru.»

Ke konci dlužno se ještě zmíniti o systému pecí přenosných, jaké sestrojili R. Schneider a Korri, které umožňují rychlý transport na místa, kde vypukla epidemie, a kde dlužno bacilům čeliti zpopelňováním mrtvol. V této peci je možno spáliti ve 24 hodinách až 20 mrtvol, nezáleží-li ovšem na tom, aby byl popel každé zvlášt sebrán.

Neustále pracuje technika na zdokonalování systémů kremačních, nové a nové objevy dlužno den ze dne zaznamenati, důkaz to, že myšlenka kremační má své zdravé kořeny a také své faktické opodstatnění.

B. Č. L.

VÝHODY ČLENŮ SPOLKU KREMATORIUM

Každý člen spolku má právo na spálení svých tělesných ostatků na útraty spolku po uplynutí čekací lhůty (i v případě sebevraždy). To znamená: Každý, kdo za člena spolku byl přijat a řádně platí příspěvky, kdyby po uplynutí čekací lhůty umřel, bude spálen na útraty spolku. Čekací lhůta je tříletá s ustanovením, že již po jednoletém členství nahradí spolek pozůstalým jednu třetinu veškerých nákladů spojených s pohřbem ohněm v režii spolku vypraveným a zaváže-li se pozůstalost zapraviti zbývající dvě třetiny nákladu, po dvouletém členství hradí spolek dvě třetiny výloh a po tříletém členství spolek sám vše obstará a zaplatí.

Pozůstalí nemají kromě oznámení spolku »Krematorium«, že člen spolku zemřel, s pohřbem ani žádných výloh, ani žádné práce. — Nepočítají se v to ovšem okázalosti, jichž ke zpopelnění není potřebí, jako: zpěv, hudba (kromě hry na varhany v krematoriu, kterou platí spolek), asistence církevní, oznámení o úmrtí a pod., vyjma oznámení ve spolkovém »Věstníku«. Naproti tomu platí spolek: všechny útraty z listin, komise, dopisy a vyjednávání s úřady, drahou a krematoriem, rakev dle předpisu (dřevěnou i kovovou), uložení do rakve, za-

letování rakve, dovoz z domu úmrtí až do krematoria, vystavení tělesných ostatků na katafalku v obřadní síni krematoria, hru na varhany a svíce, zpopelnění a dodání popele v plechové schránce tam, kam člen ustanoví.

Členy spolku mohou se státi též vojíni s týmiž právy a povinnostmi jako jiní občané.

PŘÍSPĚVKY

Za členy spolku přijímají se občané starší 15ti let a příspěvky řádných členů jsou tyto: Kč 36.—, 54.—, 72.—, 96.—, 128.— a 200.— ročně.

Kdo byl přijat před dokončeným 35. rokem, platí celkem ročně příspěvků Kč 36.—, před 43. rokem Kč 54.—, před 50. rokem Kč 72.—, před 52. rokem Kč 96.—, před 55. rokem Kč 128.—, před 57. rokem platí ročně Kč 200.— a to buď najednou za celý rok, nebo pololetně. (Příspěvky budou sníženy, jakmile poleví dražota a bude na území republiky vybudováno některé další krematorium.) — Kdo by dluhoval po tři měsíce příspěvky, ztrácí bezpodmínečně členská práva a tím i nárok na spálení. — Výbor není povinen dlužníky upomínati, ale zasílá každému členu ke dni splatnosti jeho příspěvků složní lístek s označením, kolik má platiti. **Ústřížek složního listku je zároveň stvrzenkou o platbě.** Zvláštních stvrzenek spolek nevydává.

Příspěvky platí člen tak dlouho, pokud celková zaplacená suma i s úroky nedosáhne obnosu skutečných nákladů kremačních; pak má právo, aby na útraty spolku byl spálen bez dalšího placení. V případě úmrtí jsou povinni pozůstalí zaplatiti příspěvek až do konce běžného roku, aby ten, kdo platí příspěvek rázem na celý rok, nebyl zkrácen oproti jiným, kteří jej odvádějí v menších splátkách.

Osoby po dokonaném 57. roce věku, jakož i osoby třeba mladší, které však nemohou lékařským vysvědčením prokázati svoje zdraví, přijímá výbor spolku za členy zakládající.

Členové zakládající, kteří mají právo na spálení ihned, musí zaplatiti ať najednou nebo ve lhůtách Kč 900.—, ovšem s výhradou, že pozůstalí doplatí hotové náklady kremační. Zakládající členové musí připojití ke své přihlášce toto písemné prohlášení: »Pro případ úmrtí zavazuji ve svém posledním ustanovení pozůstalé, by doplatili spolku »Krematorium« v Praze obnos, o který hotové výlohy kremační převyšovaly by příspěvek zakládajícího členu 900 Kč« Členové zakládající nemusí předkládati lékařské dobrozdání.

Kromě příspěvku platí každý člen jednou pro vždy 20 Kč zápisného a Kč 6.— ročně na Věstník spolkový, jenž přináší kromě odborných článků zprávy spolkové a nahrazuje (při množství členů nákladnou) korespondenci osobní. Příspěvkem Kč 6.— na Věstník ušetří

člen množství dotazů, jest ve stálém styku s výborem a ostatním členstvem. Členové rodiny předplácejí si pouze 1 výtisk Věstníku.

Příspěvky i předplatné na Věstník spolkový platí jest pouze na složní lístky »Krematoria« (účet šekového úřadu čís. 4024). **Poštovními poukázkami nebudiž placeno, ježto poplatky z poukázek režíe se zdražuje.** Složní lístky zašle na požádání kaňcelář spolku.

Splacené částky ani při vystoupení ani při vyloučení ze spolku se **nevracejí.**

JAK SE STANETE ČLEMEM SPOLKU?

Kdo jste **starší patnácti let:** Vyzvedněte si u důvěrnického sboru přihlášku a vyplňte ji na straně přední.

Na zadní straně přihlášky **vlastnoručně** v prázdný prostor **perem opište a podepište** toto:

Přihlašuji se za člena »KREMATORIA«, spolku pro pohřeb žehem v Praze, a prohlašuji, že stanovy spolkové řádně budu zachovávatí. Ustanovuji, aby mé tělo bylo sežehnuto a popel odevzdán (komu?)

nebo: uložen (kde?)

Popel ukládá se na hřbitovech, v kolumbariích a urnových hájích, případně i v domácnosti pozůstalých.

Každý člen může určití, aby popel jeho byl uložen v kolumbariu spolku »Krematoria«, jenž **za náhradu hotových výloh** jej uchová.

Dojděte k důvěrnému lékaři spolku, jehož jméno Vám spolek oznámí, a ten Vám zdarma vystaví dobrozdání, můžete-li za člena býti přijat. Není-li v místě spolkového lékaře, může Vám dobrozdání potvrdití i Váš domácí lékař. — U zakládajících členů není lékařského vysvědčení vůbec třeba.

Lékařské dobrozdání jest pro přijetí řádného člena **bezpodmínečně nutné.** — Zvláštních formulářů pro lékařské dobrozdání spolek nevydal a stačí potvrzení klausule na rubu přihlášky lékařem neb jednoduché, neolkované lékařské dobrozdání.

Řádně vyplněnou **přihlášku, lékařem ověřenou, zašlete** na adresu:

Důvěrnický sbor Krematoria v Mor. Ostravě.

Kdo by vyplnil přihlášku nesprávně, zejména co do věku a prohlášení o svém zdravotním stavu, ztrácí členství a členská práva, kromě případného stíhání soudního.

Členové přijímají se ve schůzích výborových vždy od 1. následujícího měsíce. K legitimaci přikládá se i složenka pro zaplacení zápisného, příspěvku a předplatného na Věstník.

POKYNY PRO PŘÍPAD ÚMRTÍ

Povinnost člena jest, zaříditi vše tak, aby výbor spolku po úmrtí členově dověděl se o smrti a mohl spálení provéstí.

Člen ať poučí pozůstalé, aby sami ničeho neobstarávali, zejména

ať nevyjednávají s pohřebními ústavy. Zástupce spolku, jenž se dostaví na místo s rakví — obstará a vyjednává všecko sám. — Výkony zástupcem spolku neobjednané musili by hraditi ti, kteří je objednali.

Oznámení budiž učiněno buďto **telegraficky** na adresu:

»**Spolek Krematorium, Praha**«, anebo až bude v provozu krematorium v Mor. Ostravě: »**Spolek Krematorium, Mor. Ostrava**«.

Zemře-li člen v cizině, musí pozůstalí obstarati a hraditi dopravu z místa úmrtí na hranice československé republiky, další obstará a zaplatí spolek.

Zemře-li člen v prvním roce členství, provede spolek zpopelnění za úhradu hotových režijních výloh.

Zemře-li rodičům, kteří jsou členy spolku, dítě mladší patnácti let, zpopelní je spolek za náhradu režijních výloh.

Při úmrtí člena zakládajícího, dále při úmrtí člena řádného v prvním roce členství a při úmrtí dítěte do 15 let podá se spolku následující telegrafická zpráva:

Eduard Novák (číslo legitimace 22.870) v Pardubicích, Masarykova třída č. 28, zemřel, proveďte kremaci, výlohy hradím. (Podpis odesílatele.)

Na dotazy zájmu všeobecného odpovídá výbor v listárně Věstníku, dotazy zvláštní zodpoví se ochotně jednotlivě.

Ozdobné urny (popelnice) možno koupiti levně ve spolkové kanceláři, kde jest hojný výběr vkusných uren z kamene, z kovu i terrakoty.

Všecky dopisy buďte adresovány.

DŮVĚRNICKÝ SBOR KREMATORIA, MOR. OSTRAVA, LIDOVÝ DŮM, anebo přímo »SPOLEK KREMATORIUM«, PRAHA II., Spálená ulice 43.

Velkozávod textilním, vlněným a hedvábným zbožím

Morav. Ostrava
Herbenova 8

Filiálka Orlová
Hlavní třída

poskytuje nejvýhodnější nákup!

Dopravní a zasílatelská sp. sr. o.
Zrubek a Matela

MOR. OSTRAVA, Masarykovo nám. č. 1 (radnice) Tel. 69.

Obstarává dopravu všeho druhu. Stěhování nábytku v nových nábytkových vozech. Dodává uhlí a koks. Uskládá zboží. Provádí mezinárodní dopravu do všech států.

Nový obchod! Nový obchod!

Modní závod
Bedřich Plucnar
a spol.

MAR. HORY
ul. Přemyslovců

Pánské a chlapecké konfekce.
Velký sklad látek všeho druhu,
střížného zboží a obuvi, veškeré
přípravy pro krejčí a švadleny.

Nové zboží! Nové ceny!

Stavby
všeho druhu provádí
Rudolf
Slezáček

MOR. OSTRAVA
Marxova ul. čís. 17.

Autodoprava a zasílatelství
JAN ANTL

MARIANSKÉ HORY
Palackého tř. Telefon č. 16

MOR. OSTRAVA
Nádražní tř. Telefon 1254

Doprava nábytku ve vlastních nábytkových vozech,
jakož i všeho zboží, stavebního materiálu, uhlí atd.

Doporučuje se všem
příznivcům ku převážení mrtvol a kremace tu i z cizozemska

První sl.-ostrav. pohřební ústav „Charitas“

majitel Josef Chorovský, Slezská Ostrava-Zárubek,
výroba vozů, kočárů všech druhů, speciální výroba pohřebních vozů.
Zastávka ostravsko-karvinské místní dráhy, nábřeží Lučina č. 400, tel. 330.

Filiálka Moravská Ostrava, Těšínská ulice číslo 10.

Doporučujeme závod pekařský

J. Bakota,
Vítkovice,
Steinerova ul. 5.

Nejchutnější chléb
a pečivo všeho druhu.

Kino Slavia v Mar. Horách

Majitel J. Slabý

Prvotřídní programy!
Doporučuje se ku hojně
návštěvě P. T. obecnstva

JOSEF KREJČIŘÍK, umělecký sklenář.

Mor. Ostrava, Nádražní třída číslo 34.

Přijímá veškeré sklenářské
práce stavební a portálové. Velký sklad
tabulového skla a zrcadel. - Velký výběr
lišť na zarámování obrazů a diplomů. - Hotové
rámované obrazy ve velkém výběru za nejnižší ceny.

Propagační brožury o pohřbívání ohněm:

Dr. Hugo **Erichsen**: Spalování mrtvých či pohřbívání do země? (Přeložil MUDr. J. Záhoř) Praha 1918. Cena Kč 1.-.

MUDr. Fr. **Lašek**: O pohřbívání mrtvých v zemi a ohněm od pravěku až na naše dny. Praha 1918. Cena Kč 2.-.

Ing. Fr. **Mencl**: Evropská krematoria. Se 67 obrazy v textu a 3 lit. tabulkami. Praha 1919. Cena pro členy Kč 5.-, jinak Kč 7.50.

Karel **Pelant**: Pohřeb ohněm nebo hnitím? Praha 1918. Cena Kč 1.-.

Propagační pohlednice, 32 různých vyobrazení Kč 6.50.

Objednávky vyřizuje

„**Krematorium**“, Praha II., Spálená 43

aneb

**Důvěrnický sbor krematoria v Morav.
Ostravě, Lidový dům**

POHŘBY do KREMATORIA

jakož i exhumace mrtvol, převozy atd. obstará se všemi patřičnými listinami a potřebami

**Důvěrnický sbor krematoria
v Mor. Ostravě, „Lidový Dům“, Nádražní třída.**

Rakve dle předpisu ministerstva
zdravotnictví: zinkové a dřevěné.

Veliký sklad uren serpentinových
/// i kovových. ///

**Zastoupení záv. na břidlice asbosto-cement.
v Šumperku a záv. na střeš. cihly v Krnově**

Zař. oženo roku 1867. - Telefonní číslo 100

**SPRÁVKY A POKRÝVÁNÍ STŘECH
DŘEVITÝM CEMENTEM, STŘEŠNÍ
LEPENKOU, KRYTBOU BŘIDLÍ-
COVOU, ETERNITEM, PERMANITEM
ASBESTOLITEM, CIHLAMI. NÁTĚR
STŘECH DEHTEM STŘEŠNÍM**

J. R I E G E R
ZÁVOD POKRÝVAČSKÝ
maj. břidlič. lomů v Jakartovicích

Pošt. spořit. č. 34.200 v Praze a ve Vídni.

M. Ostrava, ul. Karla Marxe 22, II. okres

ÚMRTNÍ OZNÁMENÍ

—( )—

smuteční navštivenky a obálky
s černým okrajem, jakož i všechny příležitostné
tiskopisy tiskne rychle a levně

—( )—

LIDOVÁ TISKÁRNA M. OSTRAVA
KOMANDITNÍ KNIHTISK. SP. (ŠTĚPÁNEK A SP.)
Telefon 141 Lidový dům Telefon 141

DĚLNICKÁ ZÁLOŽNA V MOR. OSTRAVĚ

Přijímá vklady na knížky na 4^{1/2} proc. úrok beze srážky důchodkové daně a vklady na běžný účet za podmínek ujednaných
Poskytuje úvěry na běžné účty, hypoteční, směneční, na cenné papíry a j. za podmínek konkurenčních. Prodejna čsl. třídní loterie a stavebních losů. Kauce a vadia. Eskont faktur. Účet poštovního úřadu šekového číslo 6.265. - Telefonní číslo 1051

Největší sklad krásných dřevěných a kovových rakví
Jednotlivě lze též koupiti všechny ostatní potřeby:
příkrovy, svíce, věnce, šaty pro mrtvé a pod. přípravy

Čís. telefonu 722-IV

JINDŘICH WAZELLE

I. morav.-ostravský pohřební ústav »PIETAET«
MORAVSKÁ OSTRAVA, JIRÁSKOVO NÁM. 8

Pošt. spoř. č. 64.128

Přijímá vypravování pohřbů od nejjednoduššího až do nejskvělejšího provedení, exhumace jakož i převážení mrtvol povozem i dráhou do ciziny za výhod. podmínek

Pohřební ústav CONCORDIA maj. Jos. Bauer
ve Vítkovicích, Žižkovo náměstí

Telefon č. 192-VI., Vítkovice

v Zábřehu n. O., Dělnická ulice
v Mar. Horách, Palackého třída čís. 561

Naproti slevárny p. Kroulka

Obstarává veškeré převozy mrtvol, pohřby, kremace
v nejmírnějších cenách

ARCHITEKT

JAN KOHOUT

STAVITEL

Praha III., ÚJEZD Č. 390

**Technická kancelář pro stavby (cihelen,
vápenic, sušáren vlastního systému)
kremačních pecí, továrních
kominů, obezdívek
koflů atd.**

První a jediná česká firma

Ing. JULIUS SCHMALZ

stavební inženýr a stavitel

V OLOMOUCI

**projektuje a provádí kremač. pece vlastního
systému!**

**II. kremační pec pražského krematoria
v chodu!**

URNY

**v jednoduchém i bohatém provedení
dle dodaných i vlastních návrhů z mědi, bronzu a
pod. levně provádí firma**

JOSEF HEROLD, KRÁL. VINOHRADY

Třída maršála Foché 120

**Závod pro umělé práce kovové. Vzorky vystaveny
též v kanceláři spolkové, Praha II.
Spálená ulice 43**

Ústřední konsumní
a úsporné družstvo

BUDOUCNOST

zapsané společenstvo s ruče-
ním obmezeným

V MOR. OSTRAVĚ

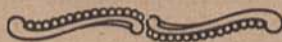
Členský podíl 100 Kč

Zápisné . . . . . 2 Kč

Členů v roce 1922 . . . . . 60.000

Tržba v roce 1922 . Kč 190.000.000

Úspory přes . . . . Kč 5.000.000

Vklady úrokují se 5 $\frac{1}{2}$ %

Prodejen 250 - Největší
konsum v čsl. republice

614.62

1

40

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

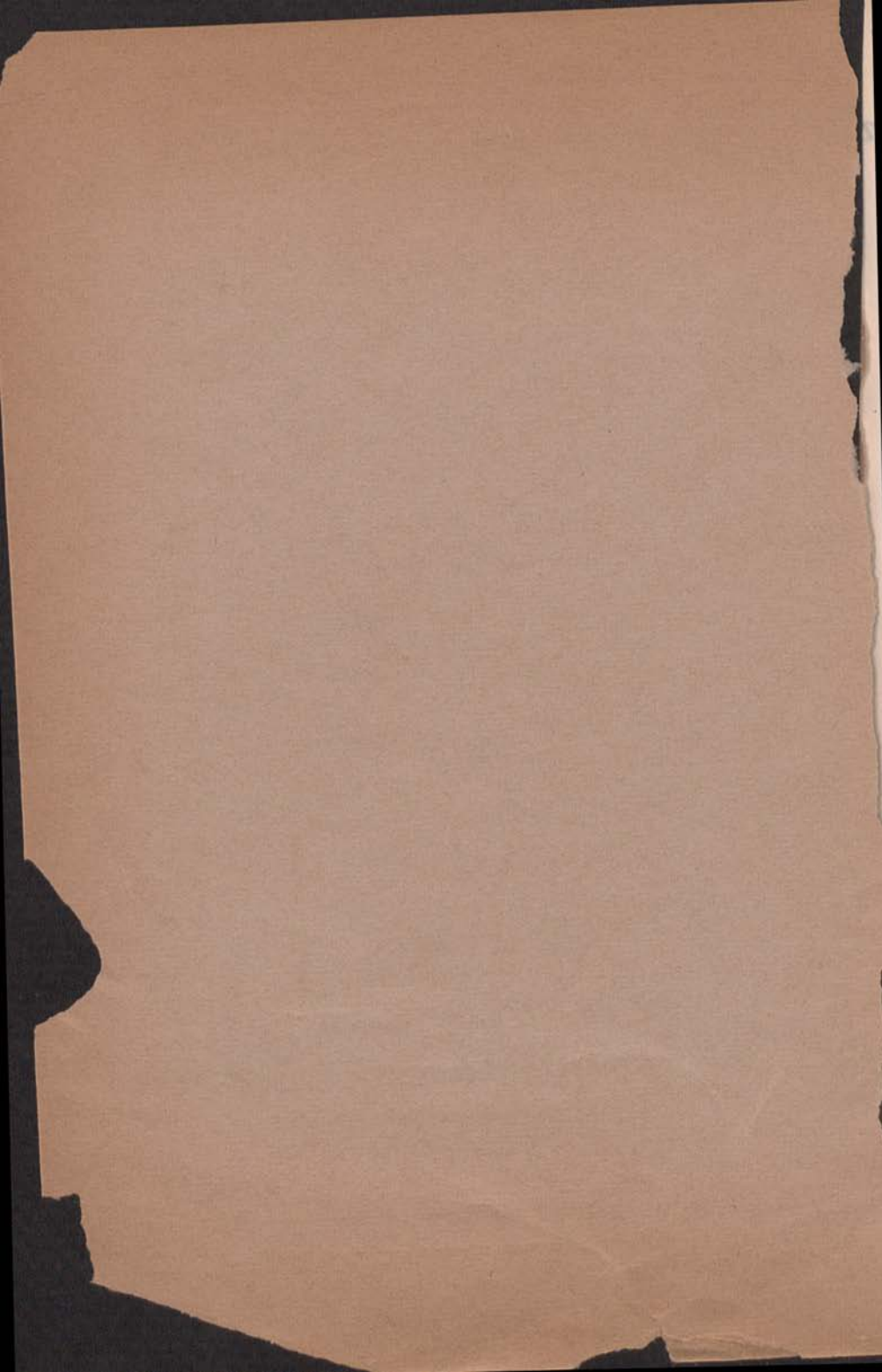
[REDACTED]

[REDACTED]

20

[REDACTED]

[REDACTED]

ERDGRAB

ODER

ASCHENURNE?

Eine Antwort

auf

„eine zeitgemäße Debatte“

von

Dr. A. DAUBENFELD

LUXEMBURG

1936

With the compliments of
the author

Jacobs,

Eine Antwort

„eine zeitgemäße Debatte“

Dr. A. DACHENFELD

Sonderdruck aus «FLAMMA»

Der Pfarrer der St. Josefspfarrei zu Limpertsberg hat ein Jahrbuch geschrieben, in dem auch ein Kapitel der Feuerbestattung gewidmet ist. Das Elukubrat ist eine Zusammenstellung aller — längst widerlegten — Argumente, die Böswilligkeit, Intoleranz und Unwissenheit seit jeher gegen die Feuerbestattung ins Feld geführt haben.

Das Machwerk trägt das bischöfliche imprimatur! Dem Bischof ging der Ruf eines gebildeten, klugen Mannes voraus. Man ist daher erstaunt darüber, daß das abgeschmackte Zeug des Limpertsberger Zeloten seine Zustimmung finden konnte. Zum mindesten durfte er die wissenschaftlichen Schiefheiten nicht durchlassen. Denn auch ein Kirchenfürst schadet seinem Ansehen, wenn er mit der Wissenschaft nicht einig geht. Daran ändern dann versöhnliche Reden und demagogische Handküsse nichts.

Der Herr Pfarrer hätte sich den ganzen Aufwand besser gespart. Wenn er Wert darauf legte, konnte er seinen Pfarrkindern in Erinnerung bringen, daß Rom die Feuerbestattung ablehnt und «daß ein guter Katholik nicht seiner persönlichen Meinung folgt, sondern auf eine höhere Autorität hört». Und damit basta!

Er durfte es nicht unternehmen, das Verbot Roms mit solch schäbigen Argumenten rechtfertigen zu wollen. Denn von seinen Argumenten hält nicht ein einziges, nicht einmal ein theologisches, der Kritik stand. Er kann nun nicht verhindern, daß die Aufgeklärteren unter seinen Pfarrkindern seine Argumente analysieren und ablehnen, daß sie an die Berechtigung des Verbotes nicht mehr glauben und dasselbe als einen unnötigen Gewissenszwang empfinden.

Der Herr Pfarrer hat somit unserer Sache, ähnlich der Kraft, die das Böse will und das Gute schafft, einen Dienst erwiesen, für den wir ihm hiermit unsern Dank aussprechen.

Die hygienischen Vorteile der Feuerbestattung sucht der Herr Pfarrer herabzumindern, indem er einen Arzt sagen läßt, «daß zweckmäßig angelegte Friedhöfe keine Gefahr für die öffentliche Gesundheit bilden». Zweckmäßig angelegte Friedhöfe! Der Herr Pfarrer verschweigt wissentlich, daß weitaus die meisten Friedhöfe eben nicht zweckmäßig angelegt sind, nicht zweckmäßig angelegt sein können. Boden und Wasserverhältnisse sind von Natur gegeben und können nicht vom Menschen willkürlich geschaffen werden. Die räumlichen Verhältnisse und die kommunalen Finanzen zwingen die Gemeinden oft, ihre Friedhöfe mehrfach zu belegen. Ein mehrfach belegter Friedhof bildet eine besonders große Gefahr, weil dessen Erdreich mit Fäulnisstoffen übersättigt ist und die neu hinzukommenden Leichen nicht mehr «verarbeitet». Wenn Friedhöfe keine Gefahr für die öffentliche Gesundheit bilden, weshalb werden sie denn nicht inmitten der Städte angelegt?

Der Arzt, den uns der Pfarrer vorführt, wird doch auch in seiner Jugend gelernt haben, daß das Feuer das ideale Desinfektionsmittel ist, das mit absoluter Sicherheit Krankheitskeime und Fäulnisstoffe zerstört. Die Feuerbestattung ist daher unschädlich, die Erdbestattung kann es sein. Zwischen einem Verfahren, das **absolut** wirksam ist und einem solchen, das es nur bedingt ist, kann die Wahl dem nicht schwer fallen, der in der Frage unvoreingenommen ist.

Nach seinem Arzt läßt der Verfasser des Jahrbuches einen «Literaten der konservativen Richtung» aufmarschieren. Dieser Literat empfindet die ästhetischen Vorzüge der Feuerbestattung nicht und stellt sie deshalb in Abrede. Der Vorwand für seine Ablehnung liegt darin, daß «die Einäscherung stets unter strengem Ausschluß des Publikums vor sich geht».

Ja, glaubt denn der Herr Limpertsberger, daß die Feuerbestattung ein Schauspiel sei? Den

entsprechenden Vorgang der Auflösung im Grabe kann er übrigens auch nicht sehen.

«Einmal,» sagt der konservative Literat, «wurde einer der Unserigen, Henri Lavedan, bei einer Einäscherung zugelassen» — und nun folgt ein unglaublicher Blödsinn. Der Limpertsberger Literat zitiert aus Lavedan einen Passus, der wohl das Tollste und das Einfältigste ist, das man sich vorstellen kann. Der Passus sei hierher gesetzt zu Ehren des Autors, des Pfarrers und des Bischofs:

«Certainement c'est la plus poignante impression d'horreur que j'aie jamais éprouvée telle que je ne tenterai pas même de la rendre. Au seul souvenir de ce corps se tordant, de ces bras battant l'air demandant grâce, de ces doigts crispés et s'enroulant comme des copeaux, de ces jambes noires qui donnaient de grands coups de pied, ayant pris feu ainsi que des torches (un instant je crus l'entendre hurler), il me courut des frissons, j'ai eu la sueur froide au front et rétrospectivement je comparais au supplice de cet inconnu dont j'ai entendu la chair crier et protester.»

Dem Autor mag man zu gute halten, daß er offenbar an Halluzinationen gelitten hat. Daß aber der Pfarrer glaubt aus diesem Unsinn eine Waffe gegen die Feuerbestattung machen zu können und daß der hochwürdigste Herr Bischof durch sein imprimatur das kindische Vorgehen des Pfarrers gutheißt, verrät bei den beiden Herren einen erschreckenden Mangel an kritischem Sinn und eine beschämende Unwissenheit in physikalischen Dingen. Es gibt doch genügend klerikale Wissenschaftler, die die Herren darüber hätten aufklären können daß in einem Ofen bei 1000 Grad Hitze die Lavedansche Akrobatik eine physikalische Unmöglichkeit ist.

«Im Grabe finde man die ästhetische Schönheit nicht», meint dann weiter der konservative Literat, «aber noch weniger im Feuerofen des Krematoriums». Der konservative Literat hat offenbar noch nie einer Exhumierung beigewohnt. Denn wenn er den scheusslich aufgedunse-

nen, mißfarbigen, stinkenden Klumpen gesehen hätte, in den sich in kurzer Zeit der Körper im Grabe verwandelt, so hätte er bestimmt seine Ansicht geändert. Was würde wohl Lavedan über eine Exhumierung geschrieben haben? Wie dem auch sei, wir wollen nicht mit dem Pfarrer darüber streiten, was er als ästhetischer empfindet, aber wir fragen ihn, weshalb will man denen, die aus ästhetischen Gründen die Feuerbestattung vorziehen, Steine in den Weg legen und sie zu einer Bestattungsart zwingen, die ihren innersten Gefühlen zuwider ist?

Uebrigens scheint uns die Frage, ob die Vernichtung durch Feuer oder die Verwesung den Vorzug verdient, längst gelöst zu sein und zwar durch Rom selbst. Was tut der römische Klerus wenn er Heiliges vernichten muß, wenn etwa hl. Oel oder konsekrierter Wein verschüttet oder sonstwie unbrauchbar wird? Wird dann nicht das Verschüttete oder Unbrauchbare um es vor Profanierungen zu schützen, mit Watte aufgenommen und diese dem Feuer übergeben?

Zum Schlusse verirrt sich der Literat noch auf das Gebiet der Phrase und meint «die christliche Weltanschauung nehme dem Erdgrab das Grauenhafte, weil sie den verwesenden Leichnam mit dem verklärenden Glanz des Auferstehungsglaubens umgebe.» Das ist eine leere Phrase, die über die Scheußlichkeiten des Grabes nicht hinwegtäuschen kann. Zudem ist es eine Ketzerei, denn der Auferstehungsglaube ist unabhängig von Erdgrab und Feuerbestattung. Merkt der Herr Pfarrer nicht, daß sein Literat sich in Widerspruch setzt zu dem später auftretenden Theologen oder hat er die Phrase nur geschrieben, um einen Uebergang auf das Weltanschauliche zu finden? Denn nun hackt ein Freidenker ein, später noch ein zweiter, die dem Pfarrer den Gefallen tun, von der Feuerbestattung als einer Frage der Weltanschauung zu reden. Dadurch erhält dann ein Theologe die Gelegenheit sein Geschütz auffahren zu lassen.

Der Pfarrer hat sich die Sache leicht gemacht. Weshalb hätte er auch Freidenker erfunden die es abgelehnt hätten, auf die Diskussion einzu-

gehen? Es ist ja so bequemer, denn es entsteht der Eindruck, daß es die bösen Freidenker sind, und nicht Rom, die aus der Feuerbestattung eine Frage der Weltanschauung machen. Aber fragen wir, was hat Weltanschauung mit der Feuerbestattung gemein, die doch nur eine technische Angelegenheit ist? Trotz seiner theologischen Verbildung müßte der Pfarrer einsehen, daß die Feuerbestattung ebenso wenig mit Freidenkertum zu tun hat, wie mit Religion. Die Anhänger der Feuerbestattung gehören den verschiedensten Weltanschauungen an und nicht alle sind Freidenker.

Der Theologe gibt zu, daß die Feuerbestattung gegen kein Dogma verstößt. «Der Glaube an die Auferstehung und die Unsterblichkeit der Seele ist mit der Einäscherung vereinbar. Derjenige, der Himmel und Erde schuf, wird die Verstorbenen auferwecken, ob ihre Leichen im Grabe modern oder als lebendige Fakeln Neros verbrannt wurden.» Oder auf den Scheiterhaufen der Inquisition, hätte der so geschichtskundige Theologe hinzufügen können. Die «lebendigen Fakeln Neros» hat er ohne Quellenangabe und ohne Gänsefüßchen bei Kardinal Faulhaber entlehnt, vor dem wir ihn bei dieser Gelegenheit warnen möchten, denn Kardinal Faulhaber hat gegen die Feuerbestattung mancherlei Unsinn geschrieben.

Statt nun daraus, daß die Feuerbestattung gegen kein Dogma verstößt, die einzig logische Folgerung zu ziehen, daß das Verbot der Feuerbestattung durch Rom keine innere Berechtigung hat, greift unser Theologe lieber zu fadenscheinigen Argumenten und unwahren Behauptungen und bestätigt so aufs neue den alten Erfahrungssatz, daß von jeher die Theologen logen.

So meint er, die Feuerbestattung verstoße gegen die «religiösen Symbole, denn gerade in der Erdbestattung finde das Dogma der Auferstehung einen konkreten Ausdruck». Ueber Symbole läßt sich nicht streiten, denn Symbole sind Geschmackssache. Wenn auch dabei ein Irrtum oder ein Unsinn unterläuft, tut das an

der Sache nichts. So sagt die Kirche in Anlehnung an des Paulus erste Epistel an die Korinther, 15, 35 «der Leib sei wie ein Samenkorn, das in die Erde gelegt wird, in Verwesung übergeht, aber den Keim neuen blühenden Lebens in sich trägt.» Die Kirche hat offenbar über die Vorgänge bei der Keimung sonderbare Ansichten, denn ein Samenkorn geht nicht in Verwesung über. Ihre Kenntnisse in der Botanik scheinen nicht größer zu sein, als zu Galileis Zeiten, ihre Kenntnisse in der Astronomie.

Dem phrasenhaften Ausspruch des Paulus kann man dazu ein Wort von Christus entgegenhalten, das wissenschaftlich keinen Unsinn enthält, dagegen aber dessen Abscheu vor der Erdbestattung bekundet. «Wehe Euch», sagte Christus zu den damaligen Theologen, «Ihr Schriftgelehrte und Pharisäer, Ihr Heuchler, die Ihr gleich seid wie die übertünchten Gräber, welche auswendig hübsch scheinen, aber inwendig sind sie voller Totengebeine und allen Unflats.» (Matth. 23, 27). Wollte die Kirche diesem Worte ihres HERRN Rechnung tragen, so müßte sie eigentlich die Feuerbestattung zum Symbol der Auferstehung machen. Vielleicht darf hier auch an die Sage vom Phönix erinnert werden, die der Kirchenschriftsteller Lactantius bereits in Verse gebracht hat.

«Die Kirche nehme dem Tod den Stachel», fährt der Theologe fort, «indem sie ihn mit dem Schlaf vergleicht». «Die in Christo Entschlafenen,» heißt es. Aber das sind doch nur salbungsvolle Phrasen, die mit den Tatsachen nicht in Einklang stehen und dazu bestimmt sind, die Masse derjenigen, die nicht selbständig denken, über die scheußliche Wirklichkeit des Grabes hinwegzutäuschen. Hat doch Christus selbst gesagt, dass die Gräber voll des Unflats sind.

Hand in Hand mit dieser frommen Lüge geht das Bestreben, die alten Weiber männlichen und weiblichen Geschlechts vor der Feuerbestattung abzuschrecken. Deshalb gebrauchen klerikale Autoren und Zeitungen mit Vorliebe statt «Feuerbestattung», den Ausdruck «Leichenverbrennung». Das ist eine bewußte Irre-

führung. Mit dem Worte «verbrennen» soll eine das ästhetische Gefühl verletzende Vorstellung geweckt werden, als ob der Leichnam mit Feuer und Flamme in direkte Berührung komme, wie früher auf dem Scheiterhaufen. Daß das nicht der Fall ist, wissen die Herren ganz genau. Der Leichnam wird im Krematorium nicht «verbrannt», kommt nicht mit Feuer und Flamme in Berührung, sondern zerfällt unter der Einwirkung von heißer Luft. Wollten wir Gleiches mit Gleichem vergelten, müßten wir konsequent, statt von «Erdbestattung», von «Leichenverfaulung» reden. Dabei stünde die Wahrheit auf unserer Seite und wir würden nicht, wie unsere Gegner, die Tatsachen tendenziös entstellen.

Unser Theologe beruft sich sodann auf «eine altehrwürdige Tradition, deren Anfänge auf das Grab Christi zurückgehen». Das ist wiederum eine tendenziöse Entstellung der historischen Wahrheit. Der Herr Limpertsberger weiß genau, daß Christus nicht in ein Erdgrab begraben wurde, nicht mit Erde bedeckt wurde, sondern in einem trockenen Felsengrab beigesetzt wurde. Es ist also abwegig sich auf das Felsengrab Christi zu berufen, um für das Erdgrab Propaganda zu machen.

«Wir folgen unserm Meister auf dem Weg zum Grabe», meint der Herr Pfarrer. Das ist nicht wahr, denn ein in den Felsen gehauenes Grab bedeutet einen Luxus, den die meisten Christen sich nicht leisten können, abgesehen davon, daß mancherorts die geographischen Verhältnisse die Anlage von Felsengräbern nicht gestatten.

Dann zitiert der Theologe einen Satz von dem berühmten Kardinal Faulhaber, oder vielmehr eine Phrase: «Seitdem der Herr im Grabe gelegen hat, ist jedes Christengrab geweiht».

Das ist wieder eine von den hohlen Phrasen, die nicht der leichtesten Kritik standhalten. Der Herr Limpertsberger wird doch schon eine Kulturgeschichte zur Hand genommen haben. Dann wird er auch wohl wissen, wie es um das Begräbniswesen im Altertum und im Mittelalter bestellt war. Mit der Masse der Nichtbegüter-

ten wurde nicht viel Federlesens gemacht. Sie wurden zugleich mit dem Kehricht in offene Gruben, in die puticuli geworfen. So war es noch durch das ganze christliche Mittelalter hindurch, bis lange über den 30jährigen Krieg hinaus. Erst die von unsern Klerikalen so geschmähte französische Revolution hat hierin endgültig Remedur geschaffen, indem sie durch ihre Gesetzgebung über das Friedhofswesen auch dem Aermsten, von Gemeindewegen, eine Begräbnißstätte sicherte.

Wir fragen nun den Herrn Limpertsberger, waren all die Abfallgruben, in die während des Mittelalters Christenleiber geworfen wurden, geweiht, dadurch, daß Christus in einem Felsen-grab beigesetzt wurde, nachdem sein Körper von den Frauen mit köstlichen Spezereien gesalbt worden war?

Der Limpertsberger Theologe versteigt sich sodann zu der kühnen Behauptung «alle Gegner des Christentums trieben mit der Einäscherung Propaganda für Unglauben und materialistische Gesinnung.»

Es gab früher Zeloten, die im Namen des Glaubens die Theorien Galileis, den Blitzableiter, den Telegraphen, die Gasbeleuchtung, die Eisenbahn, den Tabak usw. bekämpften. Sie haben ihrer Kirche einen schlechten Dienst erwiesen, denn später mußte Rom die Segel streichen und zulassen, was es lange hartnäckig bekämpft hatte. Dabei hat merkwürdigerweise die Religion nie Schaden gelitten. So wird es auch mit der Feuerbestattung gehen. Rom wird sie eines Tages gestatten und die Religion wird daran keinen Schaden nehmen. Die streitbaren Theologen werden beschämt erkennen müssen, daß all ihre Phrasen umsonst gewesen sind und daß sie gegen Windmühlen gekämpft haben. Man kann das auch drastischer ausdrücken.

Unser Theologe scheint Spaß zu haben an tönenden Phrasen, denn nun läßt er eine ganze Rakete steigen: «Urne statt Grab, Flamme statt Erde, Diesseits statt Jenseits, Heidentum statt Christentum. Die Kreuze sollen aus der Friedhofserde gerissen werden. Christenglaube

und Ewigkeitshoffnung aus dem Herzen der Menschen». Das soll die Losung der Feuerbestatter sein!

Vollendeter Unsinn ist es. Den Unsinn hat zuerst Dr. Sonnenschein vor langen Jahren geschrieben. Er wird dadurch nicht besser, daß ihn der Herr Limpertsberger heute ohne Quellenangabe abschreibt. Im Gegenteil, er legt Zeugnis ab für die grössere Böswilligkeit des Herrn Pfarrers. Denn seit den Zeiten Sonnenscheins hat sich manches zugetragen, das unsern streitbaren Theologen hätte eines bessern belehren dürfen. Zahlreiche Krematorien sind seither unter der Mitwirkung des Klerus feierlich eröffnet worden. (Dänemark, England, Schweden); verschiedene stehen unter der Verwaltung der Kirchengemeinde (Dänemark, Schweden). Es gibt Kirchen, in denen die Aschenurnen aufbewahrt werden können (England, Schweden, Tschechoslowakei). Ein Gang durch einen Urnenfriedhof lehrt, daß die meisten Gräber das Zeichen des Kreuzes tragen. Es ist also nicht an dem, daß «die Kreuze aus der Friedhofserde gerissen werden, und der Christenglaube aus den Herzen der Menschen.» Die Stellungnahme mancher Kirchen beweist zur Genüge, daß der Christenglaube sich sehr gut mit der Feuerbestattung verträgt. Oder sind etwa die englischen Christen nicht ebenso gute Christen wie die römischen? Weshalb dann die andauernden Unifikationsbestrebungen des Vatikans?

«Die Einäscherung ist das Symbol des Unglaubens» ruft unser Pfarrer pathetisch aus, «das Erdbegräbnis, das Symbol des integralen Christentums.» In seinem Eifer schießt der Pfarrer übers Ziel hinaus. Rechnet er die englischen und die schwedischen Bischöfe, die für die Feuerbestattung eintreten, zu den Ungläubigen? Außerdem könnte er auch aus der Geschichte wissen, daß das Erdgrab nicht spezifisch christlich ist. In dem von unsern Klerikalen so gehaßten göttlosen Frankreich steckt die Feuerbestattung noch in den Kinderschuhen. Man scheint dort noch nicht zu wissen, daß

die Feuerbestattung das Symbol des Unglaubens ist. Denn namhafte Freimaurer und Freidenker wünschen für ihre Person die Erdbestattung, haben aber ganz bestimmt nicht die Absicht, dadurch sich zum «integralen Christentum» zu bekennen.

Welch erschreckende Ausmaße Fanatismus und Intoleranz annehmen können, zeigt der nun folgende Ausspruch des Herrn Pfarrers. Seinem Freidenker hat er den selbstverständlichen Satz in den Mund gelegt, daß der letzte Wille eines Verstorbenen heilig ist, um darauf antworten zu können: «Ueber dem Willen der Toten steht das Gewissen der Lebenden.»

Das ist eine Ungeheuerlichkeit und eine Unaufrichtigkeit!

Solche Ansichten sind eine Gefährdung des gesellschaftlichen Friedens und beweisen die Gemeingefährlichkeit der Leute vom Schläge des Herrn Limpertsberger.

«Das Testament eines Verstorbenen könne einen Bürger nicht verpflichten ein Staatsgesetz zu übertreten», meint der Theologe zur Begründung seiner Ansicht. «So sei auch der letzte Wille eines Verstorbenen für einen Katholiken ungültig, falls er dessen Gewissen mit einem Gesetz der Kirche in Konflikt bringe.»

Damit verrät der Pfarrer nur, daß er Wesen und Zweck des Staates total verkennt.

Der Staat ist eine Zwangsgemeinschaft, der sich niemand entziehen kann. Seine Gesetze sind bindend für jedermann, ohne Rücksicht auf dessen Konfession. Die Befolgung derselben wird erzwungen durch Anwendung von Zwangsmitteln. Eben weil der Staat eine Zwangsgemeinschaft ist, erläßt er im Interesse des gesellschaftlichen Friedens Grundgesetze, die jedem Bürger die Freiheit und die Achtung seiner Persönlichkeit sichern. Zu den Persönlichkeitsrechten gehört auch die Verfügungsmacht des Lebenden über das Schicksal seines Körpers nach dem Tode. Ein Korollar hierzu ist die Achtung des letzten Willens eines Verstorbenen. Wer also den letzten Willen eines Verstorbenen nicht achtet oder zur Mißachtung desselben

auffordert, vergeht sich gegen den gesellschaftlichen Frieden und tastet die Freiheit der Bürger an, deren Sicherung eben der Zweck des Staates ist. Der Herr Pfarrer verletzt nicht nur die Gesetze der Ethik, sondern verstößt auch gegen unsere Verfassung.

Es ist irreführend kirchliche Gesetze auf eine Linie mit den staatlichen zu stellen und aus diesem Vergleich Analogieschlüsse für das Verhalten der Bürger ziehen zu wollen. Die Kirchen sind freiwillige Gemeinschaften, denen niemand anzugehören gezwungen ist. Ihre sogenannten Gesetze sind, wie die Statuten aller andern Gesellschaften im Staate, nur gültig, insoweit sie nicht mit den Staatsgesetzen in Widerspruch stehen. Es ginge über den Rahmen dieser Arbeit hinaus, wollten wir hier die ultramontanen Ansprüche besprechen und widerlegen.

Der Limpertsberger Zelot, dem Ethik und Verfassung Hekuba sind, ist zudem nicht aufrichtig. Denn nicht in allen Fällen wird das Gewissen der Lebenden zu entscheiden haben, sondern nur dann, wenn es gilt, jemandes Feuerbestattung zu verhindern. Wenn aber ein Anhänger der Feuerbestattung es als seine Gewissenspflicht betrachten sollte, seine Angehörigen, die die Feuerbestattung ablehnen, gegen deren Willen einzuäschern, wir wetten, dann läßt der Herr Pfarrer seinen Satz nicht mehr wahr sein.

Dann beschuldigt der Herr Pfarrer die Anhänger der Feuerbestattung die Gewissensfreiheit nicht zu achten. Es soll hierzulande Fälle gegeben haben, «in denen Mitglieder, des Leichenverbrennungsvereins sich mit der Kirche aussöhnten und vor Zeugen ein christliches Begräbniß verlangten. Trotzdem ließen die Verwandten den Leichnam zum Krematorium führen. Die Angehörigen beriefen sich auf die Gewissensfreiheit. Die Katholiken haben das Recht dasselbe zu tun.»

Das ist ein plumper dialektischer Kniff, über den der Pfarrer sich gefreut haben mag, der aber die Tatsachen auf den Kopf stellt. Fälle, wie die von ihm gerügten, sind uns nicht be-

kannt. Dagegen weiß der Herr Pfarrer sehr gut, daß nicht wir es sind, die in den Kliniken Andersgläubige in articulo mortis taufen und Kranke derart drangsaliieren, daß diese sich von Angehörigen bewachen lassen müssen. Der Herr Pfarrer weiß sehr gut, daß nicht wir es sind, die ungerufen und oft unter Hintansetzung allen Anstandes, in die Wohnungen dringen, um Kranke zum Austritt aus dem Feuerbestattungsverein zu bewegen oder bereits Toten die Sterbesakramente zu bringen. Der Herr Pfarrer weiß sehr gut, daß die Zahl der Fälle zum Himmel schreit, in denen erklärte Kirchengegner und notorisch Indifferente, die zeitlebens nie praktizierten, auch ohne Aussöhnung mit der Kirche, auf Betreiben fanatischer Familienangehöriger, mit geistlicher Assistenz begraben werden. Und wir können ihm jährlich fünf, sechs Fälle nennen, in denen die Einäscherung verstorbener Vereinsmitglieder durch gewissenlose Verwandte verhindert wird.

Wenn aber der Herr Pfarrer wirklich glaubt, daß wir die Gewissensfreiheit nicht achten, schlagen wir ihm vor, er möge bei seiner Partei die Ausarbeitung eines besonderen Gesetzes zum Schutze des letzten Willens anregen. Einverstanden, Herr Pfarrer?

Nach dem Theologen betritt ein Jurist die Bühne. Der Jurist des Herrn Limpertsberger gibt zu, daß die Einäscherung nicht gegen den Buchstaben des Dekretes v. 1804 verstößt. Doch behauptet er, sie verstosse gegen den Geist desselben.

Den Sinn des Dekretes v. 1804 sieht er darin, «dass der Staat die Verunehrung der Leichen verhindern und Massregeln zum Schutze der öffentlichen Moral und Hygiene treffen will. Deshalb erlässt er Vorschriften über die Beerdigungsfrist, über die Anlage der Friedhöfe und der Gräber.»

Soweit kann man dem Juristen beipflichten. Aber seine Schlussfolgerungen verraten, daß er nicht auf den Bänken einer Rechtsfakultät gesessen hat, sondern auf denjenigen eines Priesterseminars, und dass dialektische Gedanken-

gänge ihm geläufiger sind als juristische. Zunächst übersieht oder verschweigt er die Hauptsache, dass nämlich das Dekret v. 1804 nicht die Erdbestattung «erlaubt».

Die Beseitigung eines Leichnams ist eine unumgängliche Notwendigkeit, die der Staat weder erlauben noch verbieten kann, ebensowenig wie er Essen und Trinken erlauben oder verbieten kann. Er kann die Materie nur «regeln». Ebensowenig wie also die Erdbestattung «erlaubt» ist, ebensowenig ist die Feuerbestattung verboten. Weshalb soll es nun eines besondern Gesetzes bedürfen, damit die Feuerbestattung ausgeübt werden darf? Die Feuerbestattung ist hierzulande nicht «geregelt». Es genügt also, dass der Staat ein Reglement erlässt und so die von unserm Juristen verlangten Sicherungen schafft, um zu verhindern, «dass die zu verbrennenden Leichen der Willkür Privater überlassen sind.» Ein Gesetz ist dazu nicht erforderlich.

Das Wesen der Gesetzgebung beruht auf der verbindlichen Anordnung eines Rechtssatzes d. h. einer Regel, die das Verhalten der Menschen zu einander bestimmt, indem sie die Willenssphären der einzelnen gegen einander abgrenzt; sie setzt ihrem Wesen nach eine Mehrheit von Willensträgern voraus, die mit einander kollidieren können. Das Gesetz ist eine Macht über den einzelnen.

Von all dem kann bei der Bestattung nicht die Rede sein. Die Beseitigung eines Leichnams ist ein Akt der mit der Regelung der Rechtsordnung nichts gemein hat. Sie fällt vielmehr unter die Summe jener Handlungen, die man die innere Verwaltung nennt.

Wohl ist im konstitutionellen Staat der «Weg der Gesetzgebung» auch anwendbar auf solche Willensakte des Staates, die keine Anordnung von Rechtssätzen enthalten. Durch ein «Gesetz» wird das Staatsbudget, der Kostenschlag eines Unternehmens usw. festgestellt. Ueberall da, wo man die Beseitigung einer absoluten Exekutive erstrebte, erklärte man ein «Gesetz» d. h. die für die Gesetzgebung vorge-

schriebenen Formen für erforderlich. Bei der Bedeutung, die z. B. dem Finanzwesen zukommt, ist es verständlich, dass wohl die meisten Verfassungen das Mitwirkungsrecht der Volksvertretung sicher stellen, indem sie für Steuerbewilligungen und die Aufstellung des Budgets den «Weg der Gesetzgebung» vorschreiben. Das tut auch die luxemburgische Verfassung, die den Finanzen ein besonderes Kapitel widmet.

Aber für das Bestattungswesen, das nur untergeordnete Bedeutung hat, macht die Verfassung keinerlei Vorschriften. Es liegt also keine Veranlassung vor, die Feuerbestattung durch ein Gesetz regeln zu wollen. Weder erfordert dies die Sorge um die Regelung der Rechtsordnung, noch bestehen diesbezügliche verfassungsrechtliche Vorschriften.

So ist denn auch in einer Reihe von Staaten die Feuerbestattung nicht durch Gesetz eingeführt worden, sondern durch Polizeiverordnungen. Vor dem Erlass des Reichsgesetzes war die Feuerbestattung zulässig auf Grund landespolizeilicher Verordnungen in Bayern, Mecklenburg-Strelitz, Oldenburg, Württemberg, auf Grund ortspolizeilicher Verordnungen in Baden, Thüringen, während sie in andern Ländern, so in Bremen, Lippe, Mecklenburg-Schwerin ohne weiteres freigegeben war. Auch in Oesterreich besteht kein besonderes Feuerbestattungsgesetz; es finden vielmehr die früheren allgemeinen Bestattungsgesetze auch auf die Feuerbestattung Anwendung.

Wenn man also bei uns obstinat nach einem «Gesetz» verlangt, so ist dies nur ein Beweis von schlechtem Willen, da die Frage auf dem Verordnungswege gelöst werden kann.

Uebrigens wird die Regierung an einer baldigen Neuregelung des gesamten Bestattungswesens nicht vorbeikommen, denn es fragt sich, was eigentlich das Dekret v. 1804 noch regelt. Das «Luxemburger Wort für Wahrheit und Recht» hat es eines Tages, mit Recht, «eine alte Scharteke» genannt.

Es fällt heute, nach 132 Jahren, wohl kaum

noch ins Gewicht, dass das Dekret selbst auf verfassungswidrigem Wege zu stande gekommen ist. Umso lächerlicher aber wirkt es, dass man heute noch an einem Dekret festhalten will, in dem die Rede von Stadtmauern geht. Die Stadtmauern sind alle längst gefallen, aber das Dekret steht noch! Zwar ist es nur ein Trümmerhaufen mehr. Denn von dem Dekret, das übrigens auf das flache Land nicht anwendbar ist, sind zahlreiche Bestimmungen heute in Vergessenheit geraten. Herr Et. Schmit, der 1927 eine Neuauflage des Strafgesetzbuches veranstaltet hat, führt manche Artikel überhaupt nicht mehr auf. Andere Bestimmungen widersprechen dem heutigen Volksempfinden derart, dass sie tagtäglich, unter den Augen der Behörden übertreten werden und die Uebertretung den Behörden schon nicht mehr zum Bewusstsein kommt.

Aber auch ganz feierlich und unter Missbrauch der rechtlichen Formen wird das Dekret v. 1804 übertreten. Wenn es sich im Falle des Art. 1, der die Beisetzung in den Kirchen verbietet, um einen Bischof handelt, so wendet sich die Regierung an den Staatsrat und den Stadtrat, um durch ein Gutachten dieser Körperschaften den Anschein zu erwecken, als respektiere sie das Gesetz. Wie wenn Staatsrat und Stadtrat von der Befolgung eines Gesetzes entbinden könnten! Und dann wird das arme Dekret mit grossem Pomp, im Beisein der Staatsbehörden und der Grossherzogin wieder einmal übertreten. Die Regierung muss sich darüber klar sein, dass die Benutzung der Krypten für die Grossherzogliche Familie und die Herren Bischöfe rechtswidrig sein wird, solange Art. 1 des Dekretes v. 1804 besteht. Soll es diesen Stellen vorbehalten bleiben, die Gesetze zu übertreten?

Zu all den Mängeln, die dem Dekret v. 1804 über das Bestattungswesen anhaften, tritt hinzu, dass dasselbe eine wichtige Bestattungsart, die Feuerbestattung nicht kennt. Daraus folgert bekanntlich der Staatsrat in einer Mißgeburt von Gutachten, dass die Feuerbestattung

von der Natur gewollten Auflösungsprozess zu entziehen versucht. Das sind diejenigen, die einbalsamiert werden. Das Einbalsamieren bezweckt die Konservierung, nicht die Auflösung des Leichnams. Hat sich der Herr Limpertsberger nie die Frage gestellt, ob die Einbalsamierung nicht auch eine «Verstümmelung der Leiche» ist? Dem Einzubalsamierenden wird der Leib geöffnet, werden die Eingeweide ausgenommen, wie einem geschlachteten Schwein. Das verhindert jedoch den Kaplan im «Lux. Volk» nicht pathetisch auszurufen: «Wir senken den toten Menschenleib in den Schoß der Mutter Erde, ohne seine Unversehrtheit anzutasten. Wir besudeln unsere Hand nicht wie jene, die den Leichnam fabrikmässig vernichten, am Unästhetischen.»

Eine Frage dürfte der Jurist dem Theologen stellen, ob auf einen einbalsamierten Bischof, der in einer Krypta ruht, das Bibelwort von dem Samenkorn auch Anwendung finden kann?

Der Pfarrer legt dann seinem Freidenker eine Behauptung in den Mund, die wir nie aufgestellt haben und gönnt sich dann das Vergnügen, dieselbe zu widerlegen. «Auf Grund des Dekretes v. 1804 sollen die Gemeinden befugt sein, die Einäscherung zu regeln». Der Kniff ist zu plump, als dass wir uns dabei länger aufhielten.

Zum Schluss seiner rabulistischen Beweisführung wiederholt der Jurist, dass «die Verbrennung der Leichen nur auf Grund eines staatlichen Gesetzes gestattet werden kann.»

Damit hätte der Herr Limpertsberger seine Arbeit schliessen sollen!

Statt dessen gibt er noch einem «Politiker der konservativen! Richtung» das Wort und lässt uns so auf den Grund seines Herzens schauen. Zunächst knüpft der Freidenker an die letzten Worte des Juristen an und verlangt, im Namen der Toleranz und der Gewissensfreiheit, das Gesetz, dessen Notwendigkeit der Jurist eben bewiesen zu haben glaubt.

Dabei legt der Pfarrer dem Freidenker wieder das Wort Weltanschauung in den Mund.

Wir werden nicht müde werden gegen diese Perfidie zu protestieren. Feuerbestattung hat mit Weltanschauung nichts zu tun. Und wenn die Kapläne trotzdem immer das Gegenteil behaupten, so geschieht dies nur, weil sie auf dem Gebiete der Hygiene, der Aesthetik und des Städtebaues nichts gegen die Feuerbestattung vorzubringen wissen. Und weil sie glauben die unwissende Menge leichter fanatisieren zu können, wenn sie gegen die Feuerbestattung als eine feindliche Weltanschauung angehen.

Statt nun dem Freidenker auf dessen Frage eine Antwort zu geben, stellt der klerikale Politiker eine Frage, eine Vorfrage: «Ob die Vertreter des freien Gedankens auch der Kirche gegenüber Toleranz üben wollen. Diese Toleranz vermisst er trotz der in der Verfassung verbürgten Kultus- und Gewissensfreiheit. Seit 130 Jahren sind die Friedhöfe laizisiert. Der Kirche ist es in mancher Beziehung unmöglich, die kanonischen Gesetze über die Bestattung der Toten zur Anwendung zu bringen. Wollen also die Vertreter des freien Gedankens den Katholiken das Recht einräumen, ihre Toten nach den Gesetzen und Vorschriften der Kirche zu beerdigen?»

Der Herr Limpertsberger wirft damit eine Frage auf, die mit der Feuerbestattung nichts zu tun hat und deren Beantwortung über den Rahmen und den Zweck dieser Arbeit hinausgehen würde.

Dass er sich mit der Laizierung der Friedhöfe noch nicht abgefunden hat, ist charakteristisch für die Mentalität der Herren Priester, die trotz allem «nichts vergessen und nichts gelernt» haben. Wir müssen es uns versagen dem Herrn Limpertsberger hier die unglaublichen Missbräuche in Erinnerung zu bringen, deren sich die römische Kirche während Jahrhunderten schuldig gemacht hat und die schliesslich zur Laizierung der Friedhöfe geführt haben. Nur dadurch konnte dem widerwärtigen, aber einträglichen Gewerbe ein Ende gesetzt werden, das der Klerus durch das ganze Mittelalter mit Begräbnissen und

verboten sei. Das ist ein Hohn auf Recht und Vernunft, denn die Staatsgewalt äussert sich durch Gebote oder Verbote nicht durch Schweigen. In Frankreich hat man die haltlose Auffassung unsers Staatsrates nie geteilt: Der beste Beweis dafür ist wohl die Tatsache dass zu Strassburg die Feuerbestattung 1922 eingeführt wurde, obwohl Elsass-Lothringen bis 1925 unter der ausschliesslichen Herrschaft des Dekretes v. 1804 gelebt hat.

Sollte das Dekret v. 1804 die Feuerbestattung wirklich verbieten, *posito, sed non concessio*, so wäre es verfassungswidrig. Denn Art. 11 unserer Verfassung bestimmt dass alle Luxemburger vor dem Gesetze gleich sind d. h. die gleichen Rechte haben. Dadurch aber dass man den Anhängern der Erdbestattung die Bestattung nach einer ihrer Ueberzeugung entsprechenden Art ermöglicht und den Anhängern der Feuerbestattung dies verweigert, wird dieser oberste Grundsatz unserer Verfassung verletzt.

Wenn nun die Regierung sich eines Tages entschliessen wird, mit den Resten des Dekretes v. 1804 endgültig aufzuräumen und das Bestattungswesen den neuzeitlichen Anforderungen anzupassen, wird sie dann durch ein Gesetz erklären lassen dass die Erdbestattung erlaubt ist? Das wäre lächerlich. Ebenso lächerlich wäre es, wollte man durch ein besonderes Gesetz bestimmen, dass die Feuerbestattung erlaubt ist. Für die beiden Bestattungsarten genügt es, dass ein Reglement die «Massregeln zum Schutze der öffentlichen Moral und Hygiene» festlegt.

Der Jurist gibt uns im Laufe seiner weiteren Ausführungen ein nettes Beispiel klerikaler Rabulistik und zeigt uns, wie man es anstellt, um einem Text einen Sinn zu geben, den er nicht hat. «Weil das Gesetz die Verstümmelung der Leichen verbietet, wie könnte da der Staat die Vernichtung der Leichen im Feuerofen zulassen?»

Zunächst Hut ab vor dieser Kaplanslogik! Ein altes Rechtssprichwort sagt: *Nulla poena*

sine lege keine Strafe ohne Gesetz d. h. damit eine Handlung strafbar sei, muss sie im Gesetz als strafbar erklärt sein. Unsere Gesetzgebung, also auch unser Strafgesetz kennt die Feuerbestattung nicht. Von der Strafbarkeit einer vom Gesetz als strafbar erklärten Handlung auf die Strafbarkeit einer vom Gesetz ignorierten Handlung zu schliessen, ist ein starkes Stück und würdig eines Juristen aus der Schule des Loyola.

Sodann aber spricht unser Strafgesetzbuch (§ 453) nicht von einer Verstümmelung der Leichen, sondern belegt mit Strafe eine jede Verunehrung. Die Beweisführung unseres Juristen fällt so in sich zusammen da er von einer falschen Prämisse, einem falsch zitierten Text ausgeht. Aber soviel folgt aus seinen Worten, wenn sie einen Sinn haben sollen dass er die «Vernichtung im Feuerofen» als eine Verunehrung ansieht.

Der Limbertsberger Jurist lebt noch zu sehr im Banne des Mittelalters, als die römische Kirche noch mächtig genug war, um Verstorbene die oft Jahre lang nach ihrem Tode der Ketzerei bezichtigt wurden, ausgraben, ihre Gebeine durch die Strassen schleifen und dann verbrennen zu lassen. So war die Leichenverbrennung eine Verunehrung. Aber tempora mutantur, die Zeiten Gregors VII und Innozens' III sind vorbei. Heute ist für sehr viele die Feuerbestattung nicht nur die optimale Beseitigung eines Leichnams sondern auch ein Akt der Pietät, weil dadurch einem lieben Verstorbenen der scheussliche Verwesungsprozess im Grabe erspart wird.

Die Erdbestattung bezweckt übrigens genau wie die Feuerbestattung, die «Vernichtung» des Leichnams. Nur dauert der Verwesungsprozess, je nach den Boden- und Wasserverhältnissen, 5 10, 20 Jahre und ist der widerlichste Vorgang, der sich in der Natur abspielt. Die Auflösung im «Feuerofen» dagegen nimmt 1—1½ Stunden in Anspruch und geht in der denkbar würdigsten Weise vor sich.

Es gibt nur wenige Menschen, die man dem

Grabplätzen betrieben hat. Heute hat ein jeder einen öffentlichrechtlichen Anspruch auf eine Grabstätte, ohne ein Testament zu gunsten der Kirche machen zu müssen. Es wurmt den Herrn Limpertsberger also, dass heute der Staat die Verstorbenen gleich behandelt, dass neben den Katholiken, der Protestant, neben den Gläubigen, der Nichtgläubige zu liegen kommt! Er sähe es lieber, wenn die römische Kirche «die kanonischen Gesetze über die Bestattung der Toten zur Anwendung bringen könnte» und Nichtkatholiken, Nichtgläubige und Aschenurnen in einer Ecke verscharrt würden.

Weil die römische Kirche mit diesem mittelalterlichen Anspruch nicht mehr durchdringt, vermisst der Politiker des Herrn Limpertsberger die in der Verfassung verbürgte Kultus- und Gewissensfreiheit. Zwar verhindert niemand die römische Kirche am Grabe eines Katholiken ihre rituellen Zeremonien vorzunehmen und niemand zwingt sie dieselben am Grabe eines Nichtkatholiken zu verrichten, aber das genügt nicht. Damit die römische Kirche ihre ganze Freiheit habe, muss sie die Freiheit der andern unterdrücken können. Wie sagte doch Joseph de Maistre: «Wir verlangen von Euch die Freiheit im Namen Eurer Prinzipien und verweigern Euch dieselbe im Namen unserer Prinzipien.»

Dass der Herr Limpertsberger sich auf die Verfassung und die Gewissensfreiheit beruft, um die Verfassung und die Gewissensfreiheit zu bekämpfen, heisst doch die Begriffe in ihr Gegenteil verkehren und ist so recht kennzeichnend für die klerikale Disputierkunst.

Eben weil die Gewissensfreiheit in unserm Lande durch die Verfassung verbürgt ist, darf zwischen den Bürgern wegen ihres Glaubens keine Diskriminierung erfolgen. Auch nicht nach dem Tode. Und eben deswegen sind die Friedhöfe laiziert worden. Toleranz besteht nicht darin, dass man jemandes Totalitätsansprüche duldet. Totalitätsansprüche und Toleranz sind Begriffe, die sich ausschliessen.

Der Herr Limpertsberger kann sich also die Antwort auf seine Vorfrage selbst erteilen. Niemand hindert ihn am Grabe eines Katholiken zu beten. Wenn ihm dies nicht genügt, dann soll er frei mit der Sprache heraus. Aber das gehört dann nicht mehr in eine «zeitgemässe Debatte» über Feuerbestattung, sondern in eine unzeitgemässe Debatte über Verfassungsrecht.

Pathetisch stösst der Herr Limpertsberger dann noch zum Schluss ins Horn gegen «den babylonischen Feuerofen, das Wahrzeichen des Unglaubens und des Neuheidentums.»

Wir sind schon zu oft dem babylonischen Feuerofen und dem Wahrzeichen in der Kaplanspresse begegnet, um bei dem pfarrherrlichen Pathos etwas anders zu empfinden als die Lust zum Lachen. Wenn nun Rom eines Tages die Feuerbestattung zulassen wird, wird dann der Feuerofen weniger babylonisch sein, werden dann Unglaube und Neuheidentum auf einmal in ihr Gegenteil verkehrt werden? Schon in Zeiten von Krankheiten und Seuchen paktiert Rom mit dem Neuheidentum, denn in solchen Zeiten lässt es die neuheidnische Bestattungsart zu. Quia per se peccatum non est, weil sie an sich nicht sündhaft ist, sagt Kardinal Merry del Val. Vollends der Umstand, daß die Frage dem Papst periodisch vorgelegt wird, hätte den Herrn Limpertsberger zur Vorsicht mahnen und ihn darüber belehren müssen, dass Roms augenblickliche Haltung nicht endgültig ist. Rom wird sich, wie schon so oft, anpassen. Denn eines steht fest. Wenn man sich nicht entschliessen will zu den Methoden des allerchristlichen Karl des Grossen zu greifen oder zu dem Scheiterhaufen, dem Wahrzeichen des Glaubens und der römischen Kirche zurückzukehren, wird nichts den Siegeszug der Feuerbestattung aufhalten. Traktätchen, wie das des Pfarrers von Limpertsberg bestimmt nicht.

Der Herr Abgeordnete kann nicht anders
Antwort auf seine Vorfrage stellen
Niemand lüchelt im Ganzen über die
kann zu sein. Wenn ihm dies nicht genügt
dann soll er bei mir herkommen. Aber
das gehört dann nicht mehr in eine
miese Debatte über die Verfassung und
dann in eine weitere Debatte über die
Verfassung, weil es sehr zu tun und
Patriotisch stößt der Herr Abgeordnete
dann noch zum Schluss in den Senat
bathonischen. Entweder das Wahrschein
des Längstens und das Wahrscheinlich
Wir sind schon zu oft dem bathonischen
Zweigen und dem Wahrscheinlich zu den
phariseische bedient, um die dem pharisei-
lichen Pathos etwas anderes zu erfinden als
die Lust zum Lachen. Wenn nun kein
Lachen die Verheißung zulassen wird, wird
dann der Feind weiter bathonisch sein
werden. Dann Längstens und Wahrscheinlich
zu einem in die Gegend verkehrt werden
Schon in Zeiten von Kämpfen und Schwere
paktiert Rom mit dem Katholizismus, denn
solchen Kämpfe lässt er die Katholiken
Stellung zu. Quasi ein Prozession
er. Weil sie sich nicht ändern ist, sagt
Kardinal Merrydel Val. Während der
stand, daß die Frage des Papstgenossenschaft
gelöst wird, hätte der Herr Abgeordnete
zur Vorsicht mahnen und ihn darüber belehren
müssen, daß Rom augenblickliche Haltung
nicht endgültig ist. Rom wird sich wie schon
oft ausgesprochen eines ständigen Wenn man
sich nicht entschließen will, keinen Methoden
des alleanzistischen Kath des Großen zu wählen
oder um dem Schicksal zu überlassen
den des Glaubens und der römischen Kirche
kennt keine, wird nicht das Ziel und der
die Verfassung erhalten. Die römische
das der Papst von Längstens besteht
nicht, nicht, nicht, nicht, nicht, nicht
entstehet, sondern nur was nicht, nicht
soll die Verfassung, nicht, nicht, nicht
necessarisch ist, es ist, es ist, es ist

L 617.6

1

11

41

Incineration
and
these **Davenport**
Crematorium.

20

A Plea for Cremation.

An Extract.

Why, why consign the faultless form of clay
To pestilent and loathsome, slow decay,
To be a food for worms, and mouldering,
To poison earth and air and crystal spring?
Yielding to Nature's law in kindlier way
'Tis thine to cheat corruption of its prey,
And yet, true to thy dead and to thy trust,
Be to the living and the coming just.

* * * * *

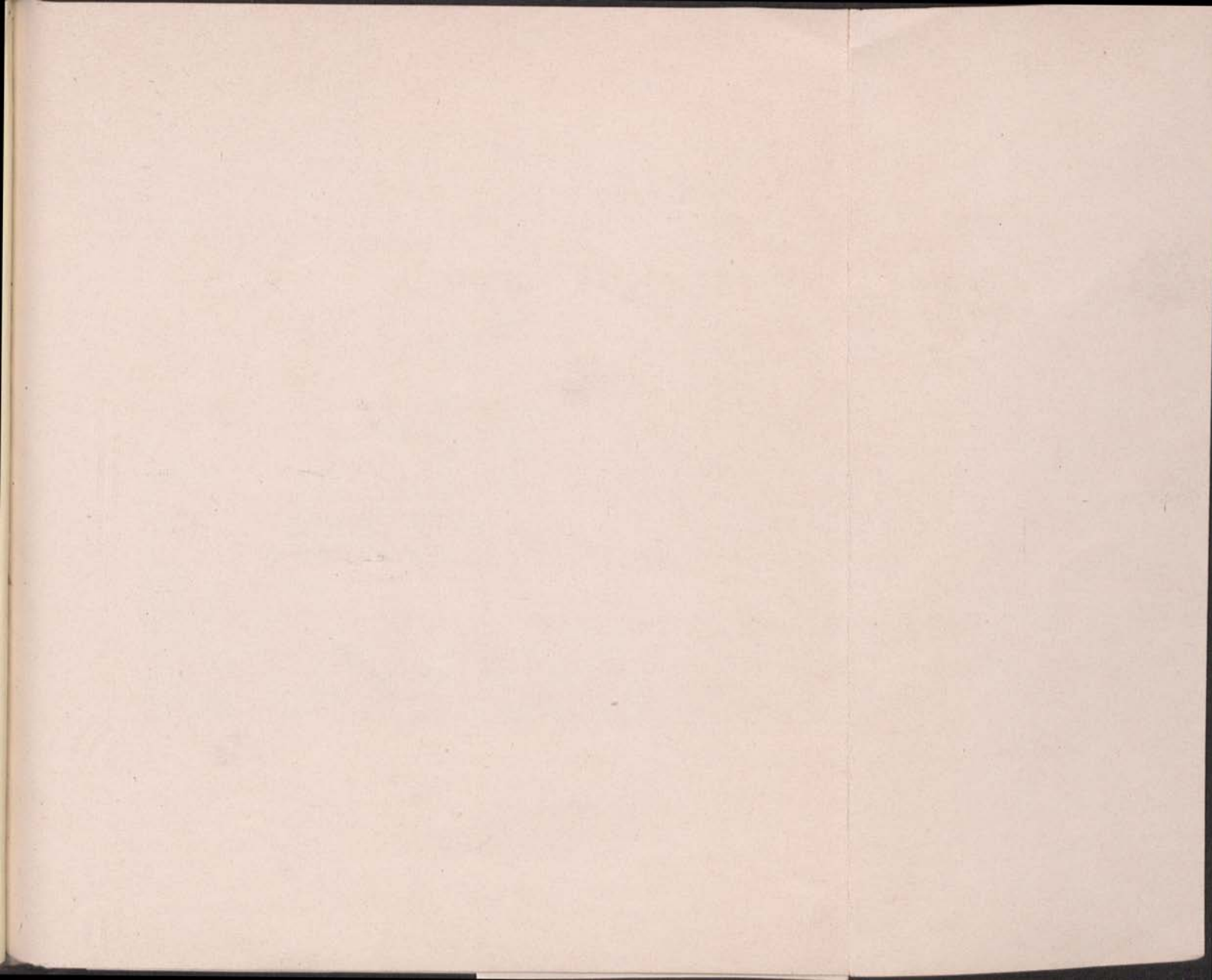
Rather with rosy glow and gracious heat
Be cineration's pious task complete;
Then, undefiled, will the clear passing frame
Be waft, as on the golden wings of flame,
Each during part of unending clay,
Like the freed spirit, rise and float away.

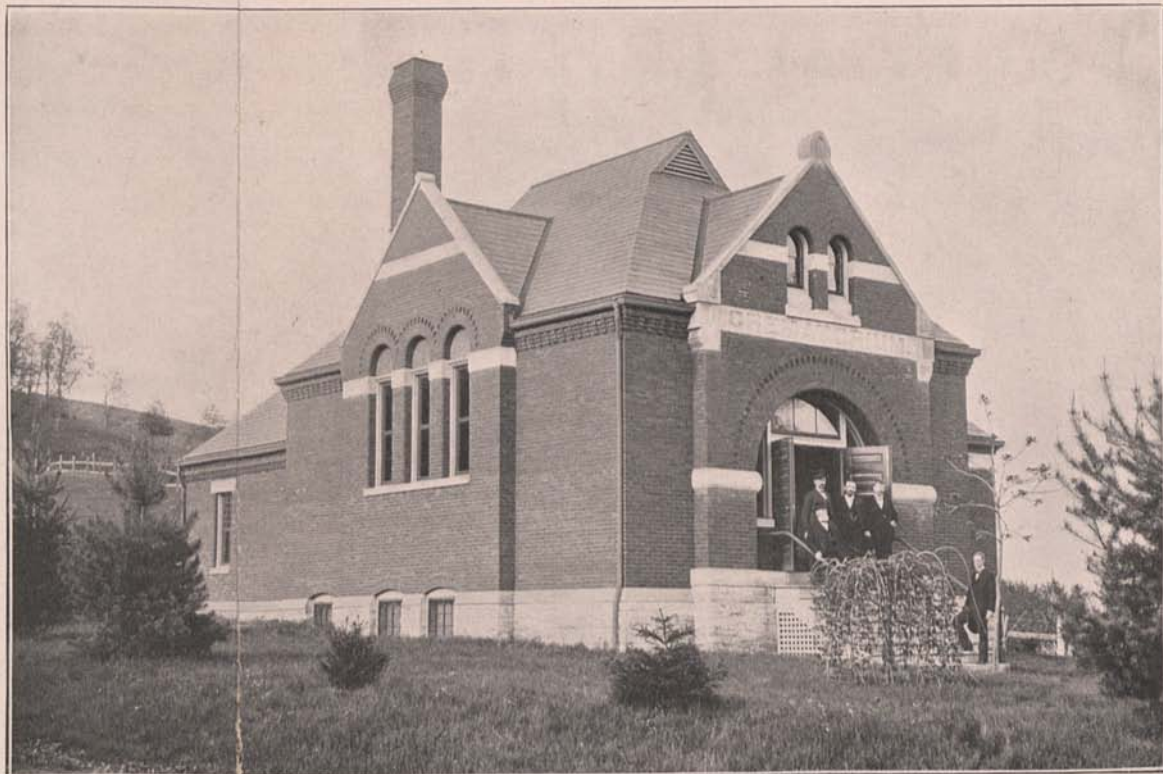
Leaving, as the all-wise Creator designed,
To earth a handful of mere earth refined.

This will accord with Nature's law, love, sense,
And duty,— 'tis wisdom's way, and hence
Of all man's methods since the world began
Doth best become the cultured state of man,
Then, prejudice away, none need to turn
From the clean ashes in yon sacred urn,
Th' innocuous fruit of fire's refining art,
And lone chaste remnant of life's human part.

Why hide or Reason's or Affection's eyes?
The grave pollutes — the furnace purifies.

—J. H. H., in *The Urn*.

DAVENPORT CREMATORIUM — SOUTHWEST VIEW.

...INCINERATION...

A RATIONAL AND REVERENT REFORM,

AS EXEMPLIFIED AT THE

DAVENPORT CREMATORIUM

*"Before decay's effacing fingers
Have swept the lines where beauty lingers."*

THE DAVENPORT CREMATION SOCIETY,
DAVENPORT, IOWA.

Introduction.

"There is no tyrant like custom, and no freedom where its edicts are not resisted."—BOVEE.

"Wisdom instructs us to examine, compare, and rightly to value the objects that court our affections and challenge our care."—ISAAC BARROW.

IN these days of educational and intellectual advancement, intelligent men and women are awaking to a realizing sense of the thrall whereby a hoary and imperious custom enslaves them, and to the fact that duty, both to the dead and to the living, justifies, nay, demands, at least some investigation and comparison for a system which broadly claims to be more reverent, cleanly, sensible, and kind than the one in vogue, and which is endorsed by many and eminent persons of education and refinement.

Inquiries come to us from far and near, and this booklet is intended to be helpful in answering those of most usual expression, while giving a brief descriptive account of the **Davenport Crematorium**, and of incineration as performed there, with merely an outline of argument.

  Argument.

THE disposal of the perishable remains of the human dead is ever a sad and imperative necessity which devolves upon the living, and this responsibility is peremptory in its demands.

“For when the course of life complete is run,
That moment dissolution is begun.”

It is manifestly incumbent, then, in this age of intelligent thought, in the presence of our love and veneration for the sacred dead, and of a bounden obligation to civilization, to consider whether this due-ness and decorum will be best discharged by yielding to the tyranny of Custom or to the guidance of Reason.

The resolving of the inanimate body into its elementary atoms, despite the unwise and mistaken efforts of man to defeat it, is one of the verities of fate, the finality of an inherent natural law, a sure, unchangeable decree; and whether accomplished in an hour, in the rosy-hued retort, or in a long series of years, in the dark, dank depths of the grave, the end achieved is the same; that is to say, the ultimate remains of the human form is a handful of ashes. One process “cheats corruption of its prey,”—is kindly, clean, and prompt; the other, though hidden and unheeded, is lingering, slow, and dire decay—a pestilence prolonged.

Cremation,

As advocated by ever increasing numbers, and as practiced today in Davenport, and in many other cities of the United States, and abroad, offers a rational, reverent, and offenseless method, consistent with the tenderest sentiments of human love, with the just and reasonable requirements of sanitary science, and with the higher culture and wisdom of the time.

DAVENPORT CREMATORIUM—THE CHAPEL.

To encourage and to satisfy a growing demand for this better plan, associations have been formed, and at convenient centers buildings of artistic and appropriate design have been and are being constructed, having every appliance requisite to adapt them for their solemn use.

The Davenport Crematorium

Is one of these, and since its completion and first incineration, in 1891, it has abundantly verified its usefulness and admirable adaptability for its purpose, having well served not only the people of this vicinity, but patrons, as well, from Chicago, Minneapolis, Omaha, Denver, Duluth, Topeka, Sioux Falls, and many other distant localities. The Crematorium is a handsome structure of brick, cut stone, and terra-cotta, in the renaissance style. It has a quiet and convenient river view location, near the western margin of the city. Its most commodious apartment is the chapel.

The Chapel,

Is a well lighted, well proportioned, and tastefully frescoed auditorium, where may be held such services as accord with the wishes of patrons. This, with a private waiting room, adjoining, occupies the entire upper floor of the main building. In front of a speaker's stand at the rear is the catafalque, so arranged that its draperies obscure the casket, which, having been placed thereon by the pall-bearers, is, at the proper and desired moment, silently lowered by a special mechanism to the preparation room, below, where it is enwrapped in a sheet of white cloth saturated with a solution of alum, and then placed in a shallow steel cradle with rollers, and this on a special movable table, for convenient transference to the near-by incinerating chamber.

Preparation Room and Other Apartments.

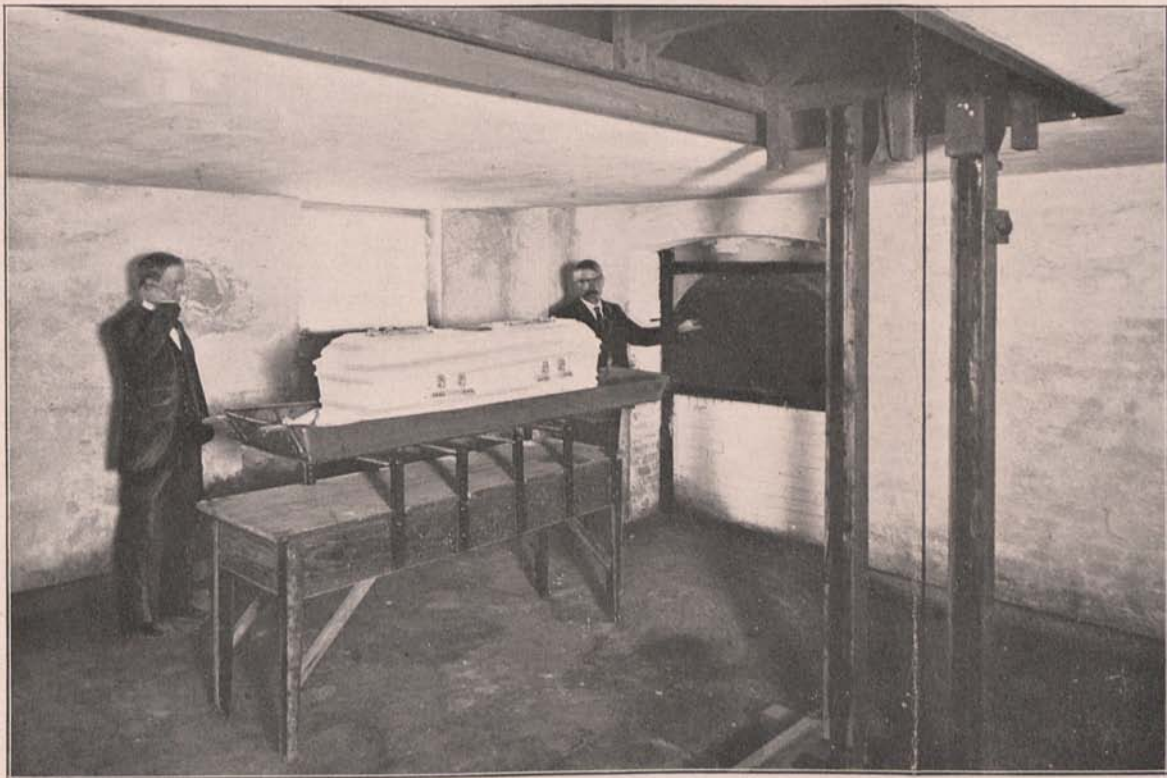
The preparation room is reached by an easy stairway from the chapel, and here the friends of the deceased may repair to note the decorum always observed by attendants, and witness the depositing of the remains in the heated chamber. The other apartments are the furnace and coke room, occupying a one-story extension back of the building, and a receiving vault or room, in the basement beneath the chapel.

The Incineration

Is accomplished by intense heat (about 2,500 degrees Fahrenheit), and is aptly called "*etherealization*," the fire and flame of the furnace being beneath and about the retort, but never within, never in contact with the body, as on the ancient funeral pyre. No gasses or odors escape, no sounds are heard; the entire process being gentle and offenseless.

Rules and Suggestions.

1. Order for incineration must be received at least twenty-four hours in advance. Persons at a distance may notify the Secretary by wire or otherwise, mentioning route and time of arrival, with instructions for hearse or undertaker's wagon, as desired.
2. The Casket should be of wood or zinc, and is usually reduced with the remains therein as received. No special requirement is made with reference to the body or dress, but metals are liable to fuse with the ashes, and should, as far as possible, be omitted. Glass plates and metallic trimmings are taken from wooden coffins and destroyed. If the casket is of metal other than zinc, it is destroyed separately, the remains having been removed therefrom.
3. In case of death from contagious or infectious disease, the body is not taken from the coffin.
4. Cremation may be private, if requested when order is given, otherwise persons who so desire will be admitted to the preparation room, application having been made to the Secretary in advance.

DAVENPORT CREMATORIUM — INCINERATING ROOM.

5. The chapel is at the disposal of the relatives and friends of the deceased, who may provide for such services and ceremonies as accord with their wishes, and in this matter the Secretary will endeavor to arrange in accordance with requests of distant patrons.

6. The retort is permitted to cool slowly. In six to eight hours after the incineration the ashes, contained in a plain metallic receptacle, will be ready for delivery.

The Cost.

Fee for incineration, including the use of chapel, and metallic receptacle for the ashes, is \$25.00. Other expenses are mentioned here for the information of distant patrons.

Hearse, from residence, depot, or steamboat landing, ...	\$2.00
Undertaker's wagon, same service, ...	4.00
Carriages, each, ...	4.00
Undertaker's fee, ...	5.00

Amount to cover (in currency, bank draft, or certified check) must be paid in advance.

DAVENPORT CREMATORIUM — SOUTH-EAST VIEW.

Expressions of Prominent People, Several of Whom Have Since Deceased.

The Right Rev. Phillips Brooks :

"I believe that there are no true objections to the practice of cremation, and a good many excellent reasons why it should become common."

Miss Francis E. Willard :

"I have the purpose to help forward progressive movements even in my latest hours, and hence hereby decree that the earthly mantle which I shall drop ere long, when my real self passes onward into the world unseen, shall be swiftly unfolded in flames, and rendered powerless harmfully to affect the living. Let no friend of mine say ought to prevent the cremation of my cast off body. The fact that the popular mind has not come to this decision renders it all the more my duty, who have seen the light, to stand for it in death, as I have sincerely meant in life to stand by the cause of poor, oppressed humanity."

" Shirley Dare : "

"How can we leave our friendless dead to the slow changes and deformity of the grave? How can we bear to poison earth and air by reminders of what was dearest on earth to us? The most fearful and heathenish of all the mockeries of this half-civilized age of the world are its burials, in which we leave our beloved to a fate impossible to think of."

Ella Wheeler Wilcox :

"I heartily approve of cremation. In the first place, it is cleanly; in the second place, it is economical. It helps along nature. The body must eventually turn to dust, and why not turn it to dust by cremation rather than have it decompose in the ground."

The Rev. Edward Everett Hale, D.D. :

"I have no doubt that cremation will work its way into general favor, and I am glad to think so."

Rose Elizabeth Cleveland :

"I have long felt that by cremation the body, after death, is most properly returned to its predestined ashes."

Charles Francis Adams, Boston :

"I have never been able to understand any of the arguments against cremation. The religious argument certainly has no bearing on the subject. As a matter of sentiment, I fail to see why we should rather consign the remains of those we love to the tender mercies of worms than to the tender mercies of heat. The sanitary argument is, of course, all in favor of cremation. By burying the bodies of the dead in the ground, we preserve, in so far as we can, and spread germs of disease. Under these circumstances, I am unable to see what the modern system of burying corpses in the soil has to rest upon, except custom and that prejudice which springs from custom."

Mrs. Sarah J. Lippincott (" Grace Greenwood "):

"I have given a great deal of serious thought to the subject of cremation, and heartily endorse all movements in that direction. The world, even the Christian world, must come to it finally, though it denounce it now ever so sternly as a 'heathen custom.' Surely it is the simplest, the surest, and purest manner of rendering 'ashes to ashes'—of giving back our mortal part to the immortal elements."

Professor Felix Adler, New York :

"I believe that this method of disposing of the remains of those who were dear to us in life is more reverent, more in harmony with refined feelings, besides being obviously superior on grounds of public health, to the usual practice of earth burial."

Kate Field, Washington, D. C. :

"Cremation is not only the healthiest and cleanest, but the most poetical way of disposing of the dead. Whoever prefers loathsome worms to ashes possesses a strange imagination."

Professor Charles Elliott Norton, Harvard University :

"The arguments in support of cremation are so strong, and those against our present fashion of burial are so conclusive, that I have little question that when they are fully presented to intelligent men and women the development of a sentiment favorable to cremation will be rapid, and the adoption of the practice speedily become familiar."

Mrs. J. C. Croly (" Jennie June "), New York :

"I am heartily in favor of cremation, considering such disposition of human remains as the wisest, cleanest, most healthful, and economical method of disposing of what is no longer of any use."

Dr. E. A. Guilbert, Pres. Iowa State Board of Health :

"Within the past five years the benign idea has firmly entrenched itself into the very citadel of public appreciation. It is only a question of time when the hygienic revolution formally begun in 1869 will have accomplished its righteous purpose. Then every considerable city will have its own crematory, built in churchly style, having its mortuary chapel, whose 'dim, religious light' and appropriate decorations evince a proper respect for the dead. From such solemnizing surroundings, amid the tearful benedictions of friends and lovers, the placid corpse, rescued from the worms and the prolonged and revolting putrescence of the earth grave—whose pollution menaces the health and lives of the living—is reverently committed to the purifying incinerator, which, 'clothing the palpable and familiar with the golden exhalations of the dawn,' *'tuto, cito et jucunde,'* resolves the effete, earthly tabernacle of the soul into its primal elements."

Madam Alice D. Le Plougeon, Brooklyn :

"To my mind, rapid incineration rids death of half its horror. The sacred frame that has been so long inhabited by the dear friend is wafted to the pure element, instead of being trod beneath the feet of coming generations."

Ed. M. Roberts, Editor Fort Madison Democrat :

"That time will find the world's greatest nation accepting the retort and the urn in preference to the grave, is my belief, and a belief founded upon an acquaintance with statistics, and upon personal impressions gained by the recent witnessing of a cremation in Davenport, Iowa. * * * * A simple casket of black was borne from the funeral carriage by tender hands of men who loved the heart, and soul, and life of the sleeping form within. Husband and father thus assisted. It was sublimely simple and quiet. The doors of the pretty chapel were widely thrown, and the casket with its flowers was soon beneath the sable canopy. The party stood. A woman, a noble, good woman, rested her hand upon the canopy, and a prayer of the sweetest resignation arose from her lips—her heart. It was one of those simple, Christian prayers that soothe the heart, that does not rend and pull the chords made sensitive by suffering and loss; one of those prayers which told that the body was alone offered to the purifying heat; that the soul had left its earthly home, and that it was but the clay which was now brought; that the soul lived on while the body could not, and that it lived to radiate its sweet influences as it had in earthly life. It was not a long prayer; but one of sincerity and truth. * * * * Those nearest in relation descended to the room below. All desired to witness the placing of the body in the retort. The door was opened and all that was mortal of her who had been, but was now no more in the flesh,

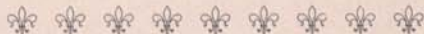
was placed in the place of ashes. I thought of a golden sunset, and of a life, like a day, at its end, as I saw the retort receive its consignment. Later the party, satisfied that the dead woman's wishes had been carried out, and each realizing, as they never had before, that cremation was a satisfaction, left the room and the chapel, each bearing a rose for memory. Somehow it was all so quiet and so sincere that I could not feel that I was not of their number. Such as have suffered loss, and such as have felt the countless apprehensive thoughts—the aftermath of earth burial—naturally look with some interest into the modern manner of disposition—cremation. If they will but go to the chapel of the crematorium, and there leave the mortal part of the one beloved, I believe that their sadness may be lessened, and their hearts and minds more quickly reconciled. * * * * I went to see for myself and for others. I left the retort voluntarily confessing a preference for cremation. The smiles which arise today, when my statement is read, might not come were I to live to utter them a quarter century hence. The world is growing wiser and customs change with time."

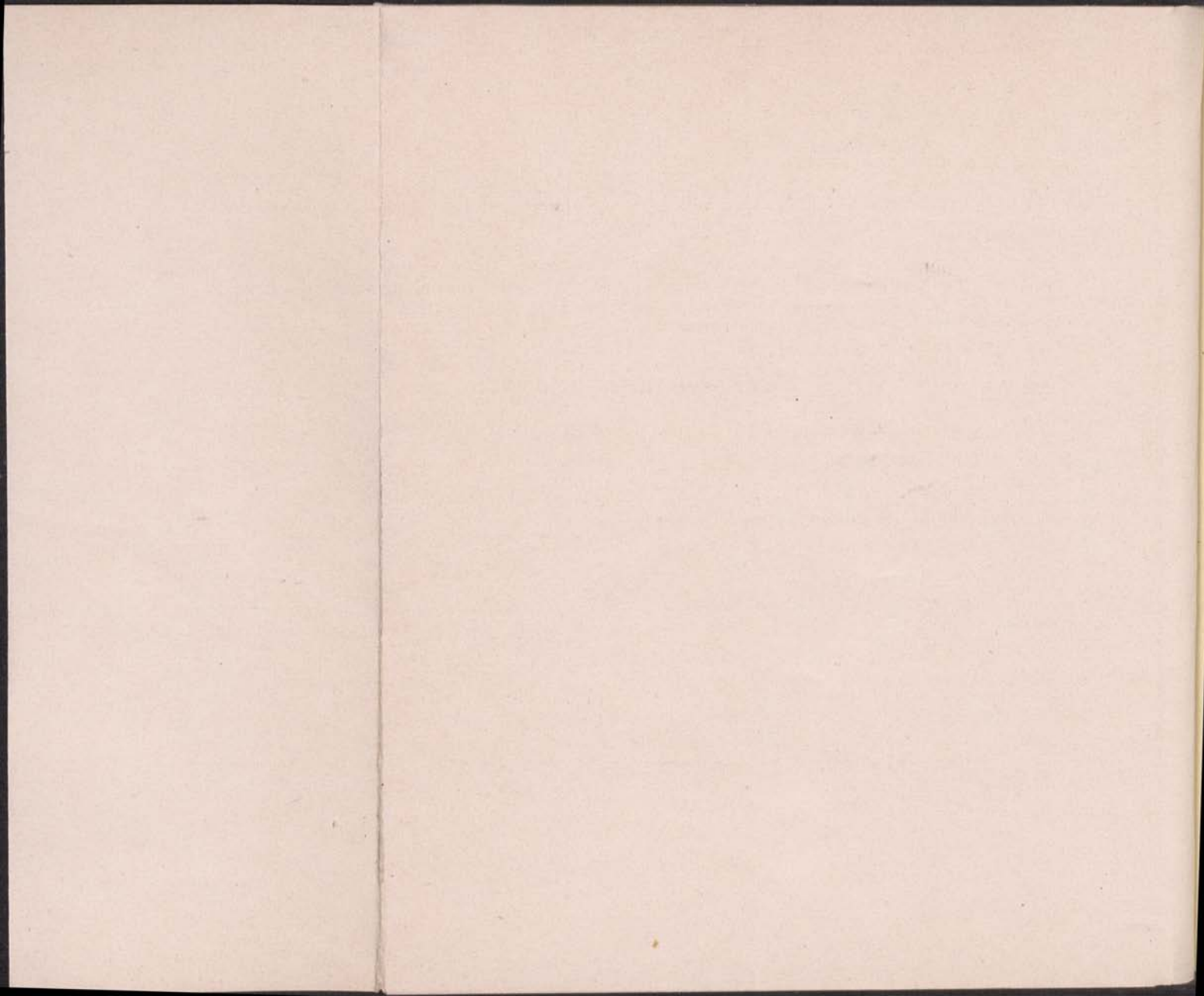
Julia Thomas, New York :

"One has such a horror of rotting slowly back to the elements of one's material being! Who does not prefer the sweeter, cleaner, swifter process of rosy heat?"

Rev. Howard Henderson, D.D., Cincinnati :

"Cremation inurns the ashes of the dead—like the pot of manna treasured for remembrance in the ark—but does not preclude their burial, nor outlaw the cemetery. Sanitation requires deep graves, from whose grim caverns bereaved love recoils. The rattling clods seem the artillery of woe shattering the heart. The ash interment answers the poet's prayer, 'Lie lightly on my ashes, gentle earth.' Harmless as aromatic powder, the ashes require no deep and dreary grave, for they 'smell sweet and blossom in the dust.' * * * When the benignant light, glowing like an aurora, has done its etherealizing task, return the pearly ashes, simply inurned, to the custody of those who venerate the memory of the departed. Thus you will have helped to woo the heart from its woe, cheated the worm of its banquet and prowling disease of its poisonous, basilisk breath."

A Suggestion. It has been a matter of frequent hap (and the same is oft occurring) that upon the death of a person with positive preference and desire for cremation, his or her expressed wishes have been ignored. For the convenience of many who will preserve this booklet, and who may desire to put unmistakable directions in writing, the following form is given with blanks to be filled; the same may also be used in wills for a—

Testamentary Clause.

Believing that cremation offers a rational and altogether preferable method for the disposal of the dead, I hereby declare my wish and will that, in due time after my death, my then useless body shall be incinerated at the Davenport Crematorium, or at some similar institution.

Signed at..... this..... day
of....., I....., in the presence of

}
Signatures of
Two Witnesses.

The Davenport Cremation Society.

(FORMERLY "THE NORTHWESTERN CREMATION SOCIETY OF DAVENPORT, IOWA.")

INCORPORATED 1885 AND 1899. AUTHORIZED CAPITAL, \$25,000.

This Company was Organized with a Philanthropic and Sanitary Purpose.
It is not expected that it will be a paying institution.

OFFICERS AND DIRECTORS.

C. E. HARRISON, PRESIDENT.

F. T. BLUNCK.

P. J. STELLING.

F. G. CLAUSEN, VICE-PRESIDENT.

CLAUS STOLTENBERG.

L. P. BEST.

WM. HAASE, SECY. AND TREAS.

M. E. NABSTEDT.

FRITZ POSTEL.

L61462

1

42
DE VERZORGING
DER DODEN DOOR
CREMATIE

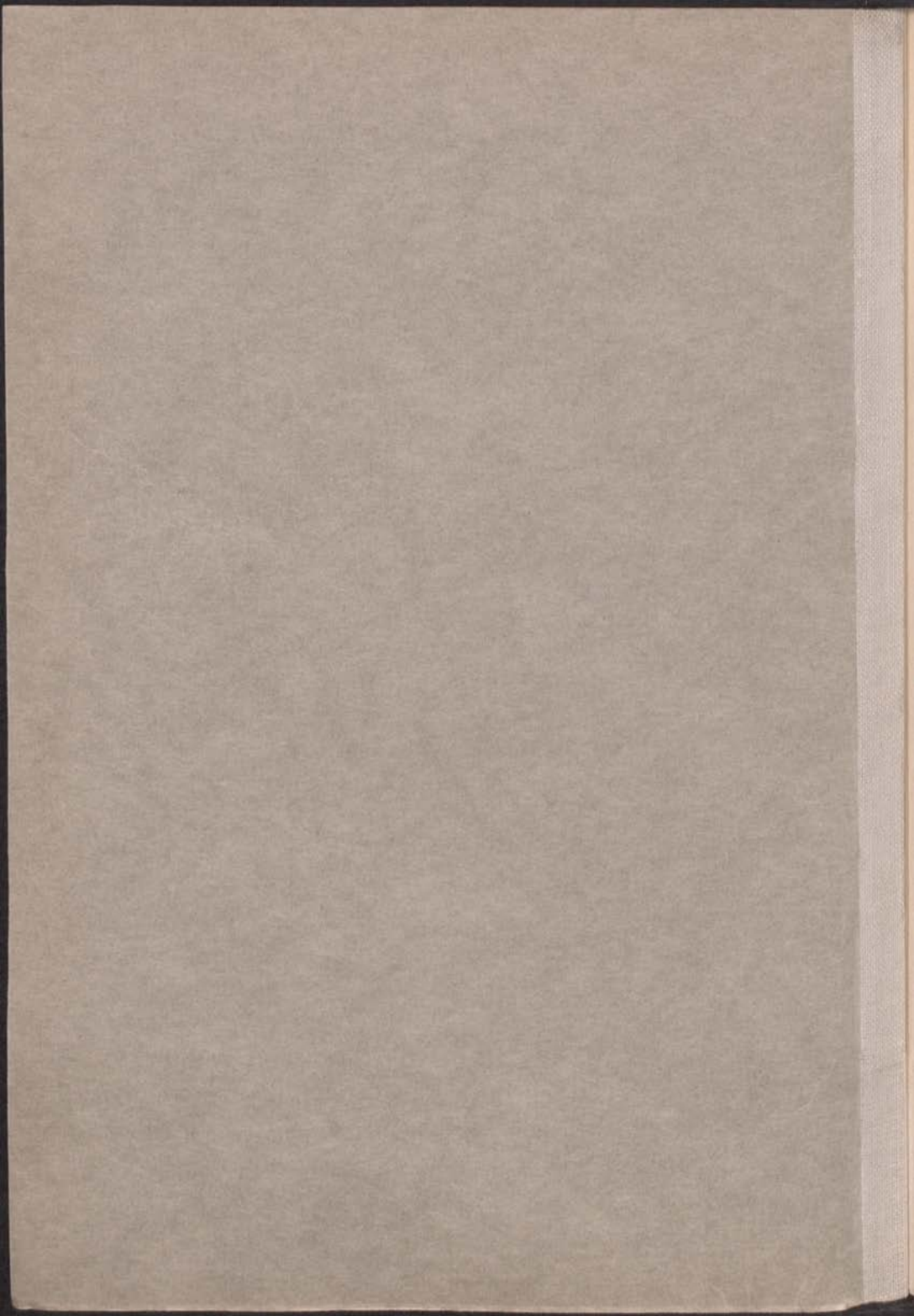
DOOR A. DE ROSA

[1936?]

21
—

3E HERZIENE DRUK • PRIJS 10 CENT

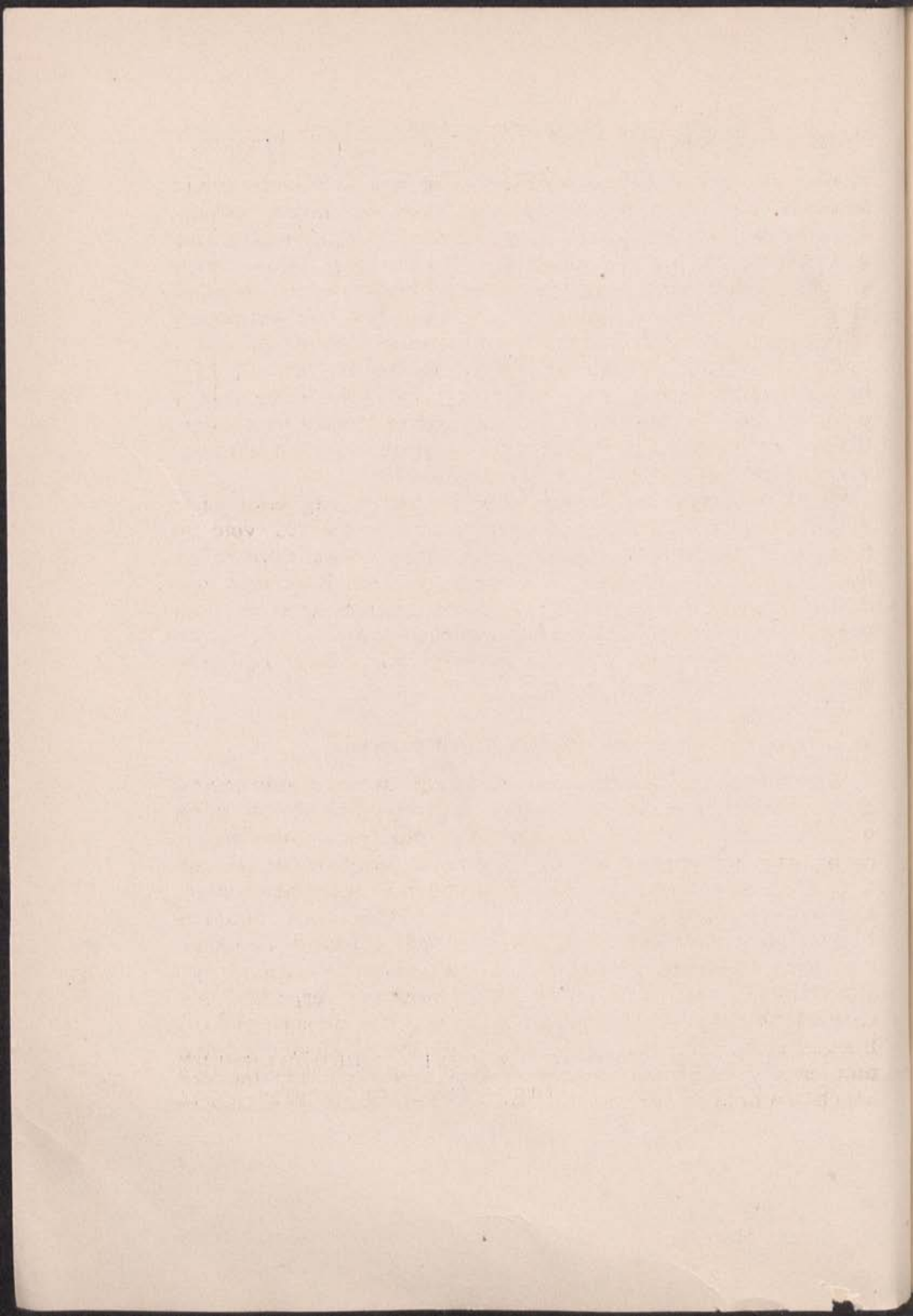

DE VERZORGING
DER DODEN
DOOR CREMATIE

DOOR A. DE ROSA

DERDE HERZIENE DRUK

ARBEIDERSVERENIGING VOOR LIJKVERBRANDING
SARPHATISTRAAT 41 - AMSTERDAM - TELEFOON 54954

Waarom dit geschrift?

Wanneer wij zien hoe tegenwoordig in alle klassen onzer samenleving, bij alle volksgroepen van de meest uiteenlopende werelds en maatschappijbeschouwing belangstelling gewekt en ook in hoge mate wordt verkregen, voor vraagstukken, welke ternauwernood een kwart eeuw geleden slechts de aandacht mochten winnen van hen, die als excentrieke wezens werden beschouwd, schaars verspreide enkelingen, die als individualisten werden gebrandmerkt, dan lijkt het geenszins nutteloos over een dezer vraagstukken, dat al meer en meer de openbare mening voor zich weet te winnen, thans met meer doeltreffendheid dan voorheen, een beknopt voorlichtend geschrift saam te stellen.

Het Hoofdbestuur van de Arbeidersvereniging voor Lijkverbranding meent de tijd gekomen om, na de vele in binnen- en buitenland gepubliceerde, grotendeels voortreffelijke verhandelingen over de kwestie van de bezorging der doden, thans op grond van de in de laatste jaren te dien opzichte verkregen praktische ervaringen een kort exposé voor een meer met het onderwerp vertrouwd geraakte menigte, het licht te doen zien.

Wij moeten het kindje bij de naam noemen

Wij zijn eindelijk, door voorlichting van en aanpassing door de massa, zover gekomen, dat wij vrijelijk en bijna nuchter in het openbaar het toch onmiddellijk en onafwendbaar met het mensenleven verbonden levenseinde en de daaruit voortvloeiende noodwendigheden kunnen bespreken, zonder dat daarbij de vroeger zo sterk heersende, conventionele en vals weekhartige afkeer wordt getoond. Dank zij ons meer rationele denken en onze zin voor de waarachtige werkelijkheid, spreken wij in onze openbare vergaderingen en met de onbevangenheid, welke aan al het direct „natuurlijke” vastzit, over levensvraagstukken, die nog kort geleden met een belachelijke beschroomdheid slechts in duistere afgelegen hoekjes, fluisterend werden behandeld. Men denke

bijvoorbeeld maar eens aan de geheimzinnigheid waarmee men de feitelijkheden, het sexuele leven betreffend, steeds heeft getracht te verdoezelen. Een geheimzinnigheid, welker gevolgen maar al te vaak noodlottig voor de mensen is geweest.

Wanneer het derhalve van een eerste levensbelang mag worden genoemd het behoud der mensen in alle onderdelen te bestuderen, teneinde hun bestaan al meer en meer te verfraaien en te vergemakkelijken, meer en meer in overeenstemming te brengen met nieuwe beschavingsvormen, niet minder van belang moet het worden geacht het onvermijdelijk *ophouden* van dit bestaan zoveel mogelijk te ontdoen van datgene, wat het tot iets afschuwelijks en voor de overlevenden benauwends maakt.

En evenals op het *verwekken* van het Levende, zouden wij voor het *vernietigen* van het Dode, vier algemene begrippen kunnen toepassen, welke wij zouden willen samenvatten in de woorden:

Hygiëne,
Gemeenschapszin,
Economie,
Cultuur.

Wat is een lijk?

Zonder nu breedvoerig en wetenschappelijk de verschillende methoden te behandelen bij diverse volkeren in het verloop der tijden toegepast, waarop zij de overledenen uit de omgeving der levenden hebben verwijderd, kunnen wij ons bepalen met er op te wijzen, dat in het algemeen uit al deze methoden toch wel duidelijk het noodzakelijke blijkt om deze stoffelijke overblijfselen, hetzij met praal, hetzij met de grootst mogelijke eenvoud, in een daarvoor bepaalde omgeving, buiten de aanraking met de levende wezens te brengen, de onherroepelijke scheiding tussen het Levende en het Dode.

Uit alles blijkt de voorzorg om het *bederf*, dat uit de levenloos geworden stof kan ontstaan, onschadelijk voor de samenleving te maken.

Deze voorzorg zien wij uitgedrukt zowel bij de oude Egyptenaren in het mummificeren of uitdrogen der weefsels met behulp van zekere plantaardige ingrediënten en omhulsels op het dode lichaam aangebracht, wij zien dit ook in onze dagen een enkele maal door het bij zogenaamde „bijzondere doden” toegepaste balsemen, wij zien dit in het in een kuil neerlaten en met een laag aarde bedekken (begraven) bij de oude Israëlieten, die echter ook vaak, speciaal vereerde gestorvenen in rotsspelonken opsloten, wij zien dit bij de oude, tot een hoge graad van beschaving gekomen Grieken, die hun overledenen aan de reine kracht van het vuur overleverden.

Op allerlei manieren komt hierin tot uitdrukking, — zij het dan ook onder vormen die verband houden met de geestes- of gemoedsgesteldheid dezer volken, waarover echter op een andere bladzijde van dit geschrift iets zal worden gezegd — de zorg voor de gezondheid, voor het lichamelijk welzijn der overlevenden.

Hoezeer nu de materie van het zielloos geworden lichaam de gezondheid der levenden zou kunnen schaden, zoal niet vernietigen, zou men kunnen leren uit de onbestreden en ook onbestrijdbare gegevens, ons verschaft door verschillende wereldvermaarde en groot wetenschappelijk gezag uitoefenende mannen.

Een dezer geleerden, Megnin genaamd, die zich speciaal heeft toegelegd op het bestuderen van het verrottingsproces der „aan de aarde toevertrouwde” lichamen, leert ons, dat reeds enkele ogenblikken vóór het intreden van de dood, zekere kleine vliegjes hun eieren leggen in de neusgaten, de mond en de oogholten van de zieltogenden. In een kortelings verschenen Rapport der Franse Academie voor Geneeskunde wordt vastgesteld, dat reeds met het optreden van de valse huidskleur der zieltogenden, het ontbindingsproces is aangevangen. De insecten, die uit deze toestand ontstaan en aan wier maden zekere delen der weefsels van het menselijk lichaam tot voedsel dienen, wisselen in acht perioden van de verrotting. Iedere soort van dit ongedierte

voedt zich op haar beurt met de onderscheidene substanties waaruit het lichaam is saamgesteld. Deze zelfde geleerde heeft daarbij nog aangetoond, dat een dezer insecten in het verloop van tien weken het aantal van twee millioen bereikt.

Een blik in een geopend graf

In welke toestand een begraven lichaam onder *normale* omstandigheden dan komt te verkeren, lezen we uit een beschrijving door een Italiaans advocaat, die bij het opgraven tegenwoordig was van een twee maanden tevoren overleden jong meisje. Uit deze beschrijving nemen wij hier enkele regels over:

„Wij zagen, zodra de kist geopend was, een oneindig aantal maden. Sommigen lagen ineengerold, als verzadigd; anderen waren bezig met hun vernielingswerk.

Dit heir van parasieten, aan volslagen duisternis gewoon, sloeg bij het invallende licht, als een door paniek aangegrepen leger overhaast op de vlucht. Sommigen kronkelden langs de hoeken en kanten van het in volslagen ontbinding verkerende lijk, anderen kropèn langs de met schimmel bedekte wanden der kist, waarop zij strepen van een wit en kleverig vocht nalieten; nog anderen gleden heen tussen de plooien van het lijkkleed, eens van rein, wit linnen, doch nu afschuwelijk bevlekt en bezoedeld, of verscholen zich in de openingen van het lichaam, door het knagen of door vochtige rotting ontstaan.”

Wat is een begraafplaats?

Bedenkt men nu welk een ontzaglijke hoeveelheid ongedierte door de voortdurende aanwezigheid van dergelijke, in verrotting verkerende, tienduizendtallen lichamen in de bodem onzer begraafplaatsen wordt gekweekt, bedenkt men daarbij dat dit ongedierte in een legio aantal en onder allerlei wisselende vormen aan de oppervlakte van de grond verschijnt, dat alle hygiënisten wijzen op het gevaar en krachtig aandringen op het vernietigen van allerlei soorten

vliegen en andere insecten, dan zal het wel niet nodig wezen te herinneren aan de bedriegelijke onjuistheid van de zogenaamde deskundigen, die het gevaar en de ongewenstheid der begraafplaatsen ontkennen.

Onmiddellijk dient hierbij gezegd dat dergelijke, zich op hun universitaire titel beroepende personen, regelmatig behoren tot de nog steeds maar al te omvangrijke menigte, wier conservatieve begrippen hen op ieder ander gebied zich doen verzetten tegen iedere vernieuwing onzer samenleving en beschaving. Met de mening van dergelijke geesten wordt echter hoe langer hoe minder rekening gehouden.

Ongetwijfeld zouden de begraven lichamen voor de levenden geen gevaren verwekken, indien alle zouden worden verzorgd met nauwlettend toegepaste middelen. Wilde men inderdaad iedere bodembesmetting, door lijken teweeggebracht, ter dege vermijden, dan zouden, volgens verklaringen van een aanzienlijke groep hygiënisten van naam, reeds op minder dan een kilometer afstand van iedere begraafplaats, geen woningcomplexen mogen worden gebouwd, dan zou bovendien de plek voor het begraven bestemd, een grote hoeveelheid kiezel of zand moeten bevatten en goed droog van gehalte moeten zijn; dan zou het grondwater op minstens drie meter diepte gedraineerd en naar afgelegen, niet dicht bewoonde vlakten dienen te worden geleid, dan zouden de kisten minstens onder een aardlaag van anderhalve meter en dan nog liefst een hoeveelheid ongebluste kalk bevattend, moeten worden bedekt; dan zou ten slotte een grafkuil minstens dertig jaar onaangeroerd moeten blijven.

Het behoeft waarlijk niet te worden gezegd, dat dergelijke voorwaarden allerminst voor onze grote steden, doch in economisch opzicht al evenmin voor kleinere gemeenten zijn te vervullen.

Vastgesteld mag dus worden, dat daarzonder begraafplaatsen, — laat ons het slechts zwakjes uitdrukken, — *niet ongevaarlijk* voor de levenden mogen geacht worden te zijn.

Wil men hiervoor een sprekend getuigenis, dan denke men

aan het voorschrift om de kadavers van aan miltvuur of een andere besmettelijke ziekte gestorven of dientengevolge afgemaakte dieren, hetzij te verbranden, hetzij op enige andere doch steeds snelle en afdoende manier te vernietigen.

Door mannen als Pasteur is er met nadruk op gewezen, dat de bacteriën van gevaarlijke ziekten, als: cholera, pest, typhus, tuberculose, diphteritis, enz. gedurende lange tijd, soms zelfs nog na verloop van lange jaren, in de bodem hun volle virulentie of besmettingskracht behouden.

Pasteur drukt dit zo kernachtig uit, wanneer hij zegt: „Niet in de microbe schuilt het gevaar, doch in de bodem.”

Wij willen niet uitwijden over de talloze gevallen, waaruit deze wetenschappelijke waarheid door onomstotelijke feiten is gebleken, doch menen daarbij te mogen vaststellen, dat vele niet onmiddellijk aangetoonde bewijzen door velerlei oorzaken onvermeld gebleven zijn en nog blijven.

Talrijke hygiënisten wijten het plotseling en onverklaarbaar uitbreken van besmettelijke ziekten hier en daar, in weerwil onzer krachtig doorgevoerde hygiënische voorzorgen, aan het op onvoldoende wijze onschadelijk maken van dieren- en mensenlijken, zowel in binnen- als buitenland.

Nu zou men, indien het mogelijk ware iedere reeds met de jeugd ingeprente leerstelligheid volkomen op te heffen en dus met onbevangen verstand te oordelen, kunnen vragen: „Maar waaróm worden deze lijken dan niet volledig gevaarloos voor de levenden gemaakt? Daarvoor bestaan immers toch wel velerlei middelen?”

Het juiste antwoord hierop zou voor een doorwrocht zielkundige de moeite lonen om er een belangwekkende studie over te schrijven, waarin ons tevens veel zou worden verklaard, aangaande talloze nutteloosheden en ongerechtigheden in onze samenleving.

Voor datgene, wat het verzet tegen de rationele verzorging der levenloze mensenovertuifselen betreft, kunnen wij twee dezer soorten geestesverwringing vaststellen. Zij bestaan in:

- 1e. de beïnvloeding van zogenaamd godsdienstig karakter;
- 2e. het uit onwetendheid en bijgeloof geboren vals gevoel.

Oorzaak en gevolg

Hoe onjuist nu de bestrijding der lijkverassing op grond van zogenaamd religieuze argumenten kan worden genoemd, zouden wij al kunnen aantonen door er op te wijzen, dat de man die in 1848, naar aanleiding van de toentertijd reeds klemmende toestanden door het begraafwezen der grote steden veroorzaakt, de gedachte der lijkverzorging met moderne technische middelen bij de beschaafde wereld trachtte ingang te doen vinden, iemand was niet alleen van erkende hoge beschaving, doch tevens van zeer religieuze gezindheid.

Immers deze man, de beroemde schrijver van de bekende sprookjes, Jacob Grimm, was een zeer godsdienstig christen, die aan de gedachte der lijkverassing geen andere bedoeling verbond dan die van het lichamelijk en geestelijk welzijn der mensheid.

Hij, als rijk onderlegd kenner der beschavingsgeschiedenis, wist opperbest dat de reden van het door het christendom van Israël overgenomen gebruik der begraving in de aller-eerste plaats moest worden gezocht in zuiver ethnologische en natuurwetenschappelijke omstandigheden. De kostbaarheid van het hout in het Palestina van die tijden, benodigd voor het verbranden van een mensenlichaam, noodzaakte tot het zoeken naar andere middelen. Wat was nu onder dergelijke omstandigheden eenvoudiger en economischer dan voor de doden een kuil te graven en ze over te geven aan de *langzame verbranding* en vernietiging van het zogenaamde „natuurlijke proces”? Want ook deze langzame ontbinding is een verbrandingsproces, zij het dan ook op de meest gruwelijke en weerzinwekkende, de dode ontterende manier. Terloops mag nog worden gewezen op het feit, dat de aartsvaders, welke voor hun geliefde doden een dergelijke *kuil* niet wensten en aan de kostbaarder rotsgraven de voorkeur hebben gegeven, daarmee stilzwijgend het aardgraf als zodanig hebben gediskwalificeerd. Prof. De Hartogh verklaarde eens dat hij het voorbeeld van Christus zou volgen, indien

zijn graf op de wijze als het rotsgraf van Christus mogelijk ware; nu dit in onze gewesten en onze tijden niet meer mogelijk is, geeft hij verreweg de voorkeur aan crematie, waarmee hij niets van zijn streng-christelijke levensbeschouwing prijs geeft.

Wanneer nu later in het zo bosrijke Germanië, voor hen die de hoge daaraan verbonden kosten kunnen dragen, de lijkverbranding wordt toegepast, om voor de minder over stoffelijke middelen beschikkenden het destijds beduidend goedkopere begraven over te laten, dan lijkt het van goede politiek dat Karel de Grote, onder de drang der kerkheersers, de lijkverbranding moest verbieden en dit verbod de kracht van het dogma verleende, opdat deze ongelijkheid in de dood in de ogen van de grote menigte der bezitlozen zou worden opgeheven.

Het is, aldus bezien zeer begrijpelijk, dat dit hoofdzakelijk op utiliteitsgronden berustend verbod daarentegen voor de grote massa uitsluitend de betekenis moest krijgen van een maatregel, gericht op haar zuiver zieleheil in verband met het hiernamaals.

Al hetgeen derhalve te berde wordt gebracht tegen de verassing der doden door het verouderde dogma van verschillende kerkelijke secten, heeft niets met het diepe en *wezenlijke geloof* van religieus voelende mensen te maken, doch berust uitsluitend op een onnozel, vaak zelfs kinderachtig *bijgeloof*. Vele voorgangers dezer kerkgenootschappen, zowel in binnen- als buitenland, hebben daarvan het bewijs gegeven door voor hun stoffelijk overschot het verassingsproces te gelasten met bijstand van het geëigende kerkelijke ritueel.

De macht van bijgeloof

Hoe dit bijgeloof zowel op cultureel als op staathuishoudelijk gebied zijn sociaal schadelijke invloed laat gelden, blijkt uit een financieel verslag der stad München in Beieren. De begroting dezer Duitse gemeente vermeldde enige jaren ge-

leden, dat het kapitaal, vertegenwoordigd in de begraafplaatsen aldaar, meer dan *veertien millioen Mark* bedraagt, terwijl de uitgave voor het crematorium met colombarium slechts 700.000 Mark bedroeg.

Het betreft hier geenszins een uitzondering, wanneer wij nagaan dat alleen al voor het aanleggen en bereikbaar maken ener nieuwe begraafplaats voor de gemeente Amsterdam de som van ongeveer een *half millioen gulden* zal moeten worden besteed en dat voor bouw en inrichting van een modern crematorium met urnentuin nauwelijks *een vierde* dezer som benodigd zou zijn.

In tijden van ontzettende economische depressie, waarin zelfs op het onmisbaarste om te *leven* wordt beknot, lijkt een dergelijk offer gebracht aan de sleur van het bijgeloof in lang vervlogen tijden verwekt ten opzichte van de *dood*, volkomen nutteloos en roekeloos.

Eerbied voor de doden, maar ook voor de levenden

Wij brengen dit economisch argument ten voordele der lijkverassing hier te pas en achten het in ons huidig staatsbestel wel van betekenis, doch plaatsen dit niet onder de belangrijkste in onze beschouwing, ja, zouden het zeker geheel achterwege hebben gelaten, indien met de bescherming van de levende mens, wij jegens de dode mens in eerbied zouden te kort schieten.

Dat echter die eerbied allermintst wordt geschaad door tegenover de oude begraafmethode die der verassing te plaatsen, zou kunnen worden aangetoond door hier te vermelden, dat een hoogst achtenswaardig ambtenaar ener begraafplaats dicht bij Amsterdam gelegen, ons verzekerde crematist te zijn geworden nadat hij bij een rondgang op het dodenveld, uit een der graven een troepje vette ratten te voorschijn had zien komen, hetgeen volstrekt niet tot de zeldzaamheden behoort.

Nu kennen wij zeer goed de gaarne door zogenaamde „vrijgeesten” uitgesproken onverschilligheid in zake de be-

stemming, welke door hun nabestaanden aan hun stoffelijk overschot kan worden gegeven. Zij manifesteren dit met de bekende uitroep: „Het kan me niet schelen, wat er met mijn dode lichaam gebeurt!” Het onlogische in deze mentaliteit is wel dat velen die haar bezitten, zich erop beroemen hiermede hun hoge en uitsluitende belangstelling voor het leven en de levenden te manifesteren, terwijl integendeel hierdoor iets als geringschatting voor het leven en de levenden wordt uitgedrukt. Waarbij nog komt, dat aan de onmiddellijke nabestaanden de zorg wordt overgelaten voor het nemen van beslissingen, welke hun maar al te vaak nodeloze beslommeringen brengen, strijdig met hun eigen opvattingen van gemeenschapszin.

Misdadigers gaan niet vrij uit

Tegen die gemeenschapszin is wel eens aangevoerd, dat de verassing nadelen biedt voor de samenleving door een gepleegde misdaad, welke de dood tengevolge heeft gehad, onontdekt te doen blijven; immers, zo beweert men, worden de sporen van zulk een misdaad onder de werking van de lijkoven uitgewist.

Dit argument tegen de verassing is volkomen ontzenuwd door de maatregel van de door twee verschillende artsen uitgevoerde lijkschouw, waarvan één gemeentelijk ambtenaar moet wezen, een maatregel, welke dermate afdoende is gebleken, dat in Engeland zelfs een vereniging bestaat wier doel is ook voor de meer gebruikelijke aardbegrafing een dergelijke lijkschouw wettig verplichtend te stellen, tevens ook hierdoor het begraven van een schijndode (dat, hoewel sporadisch, toch nog wel eens is gebeurd en nog gebeurt) onmogelijk te maken.

Herhaaldelijk is aangetoond, dat de sporen in een begraven lijk van eventueel tijdens het leven langzaam toegediende vergiften, al evenmin het recht geven tot het feilloos vaststellen ener beschuldiging, als dat deze sporen door het verrassingsproces volledig verdwijnen en een beschuldiging

onmogelijk maken zouden. Waarbij nog komt, dat verreweg de meeste dezer soorten nauwelijks zijn te onderscheiden van tijdens het leven als medicijnen in het lichaam gevoerde vergiften.

Zeer opmerkelijk is echter wel dat ten opzichte van een veraste dode nimmer enige twijfel aangaande de doodsoorzaak is ontstaan, waaruit het geoorloofd is de deugdelijkheid van de lijkschouw te constateren en de mening te mogen uitspreken, dat de maatregelen, voor crematie vastgesteld, wellicht zelfs een preventieve uitwerking vertonen.

De wet en haar verval

Wanneer wij nu, en dan altijd zakelijk en nuchter, de hier zo beknopt mogelijk weergegeven argumenten van verschillende kanten tegen en voor de crematie te berde gebracht, hebben aangestipt, dan zou de onbevooroordeelde lezer toch de vraag kunnen stellen: „Waarom wordt aan het instituut der verassing geen grotere bekendheid gegeven opdat de bevolking zich er steeds meer bij aansluit?”

Het antwoord hierop moet dan kort en bondig luiden, dat *integendeel* van regeringszijde al het mogelijke wordt gedaan om onder het mom van „neutraliteit” de sinds lang door wetenschap en zedengebruik gediskwalificeerde opvattingen aan te moedigen, opvattingen, allerm minst passend in ons modern staatsbestel, geboren uit bijgeloof en dwang, terwijl wij van onze kant nimmer de crematiemethode door dwangmiddelen zouden willen opdringen.

Indien de verlichte geesten onder de bevolking zich niet te allen tijde tegen soortgelijke geestesgesteldheid zouden hebben verzet, dan kenden wij heden noch de stoom, noch het lichtgas, noch de electriciteit, noch het vliegtuig, noch de film, noch de radio, alle middelen tot vergemakkelijking en veraangenaming van het leven, dank zij de veralgemening onder het bereik gebracht van alle klassen der gemeenschap.

De besturende colleges van een groot aantal gemeenten, waaronder die onzer grootste steden, leven ondanks veler

verzet nog steeds onder de druk van een begrafeniswet, welke niet alleen was bestemd voor een geheel andere staatsinrichting dan onze tegenwoordige, maar daarenboven een wet, berustend op geheel andere bestaansvoorwaarden en geestelijke aspiraties dan die van onze dagen.

Hoezeer deze wet onder het stof der tijden is bedolven, tonen ons juist de mannen belast met de uitvoering van 's lands wetten. Magistraten van het hoogste wettelijk gezag toch, aarzelen niet de oude begraafwet volkomen te negeren en te gelasten dat hun stoffelijk overschot naar de (volgens de *geschreven wet*) ontoelaatbare oven moet worden gevoerd.

Wij wijzen in dit verband op de in het verloop der laatste jaren te Westerveld plaats gehad hebbende crematies van het stoffelijk overschot der volgende autoriteiten, onder anderen van:

Prof. Mr. D. Josephus Jitta, lid van de Raad van State.

Mr. Noyon, President van de Hoge Raad.

Mr. Stibbe, Deken van de Orde van Advocaten, Amsterdam.

Mr. A. Pleyte, Oud-Minister van Koloniën.

Mr. J. A. Levy, Oud-Kamerlid en bekend jurist.

Mr. Duparc, Secr.-Gen. Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Hendrik Wertheim, Notaris, oud-lid Ned. Isr. Hoofd-synagoge, Amsterdam.

Prof. Adatsji, President van het Internationaal Hof van Justitie te Den Haag.

Mr. Loder, oud-President van het Internationaal Hof van Justitie.

enz. enz.

Deze mannen wensten hiermede te kennen te geven, dat zij zich niet wilden onderwerpen aan de dwang, uitgeoefend door bijgeloof en spokenvrees, aan toestanden dagtekenend uit het tijdperk van folterwerktuigen, van vetkaarsen en trekschuit.

In het buitenland

Hoe men nu buiten ons land over de verassing oordeelt, zou kunnen blijken uit het aantal crematoria, voor een aanzienlijk deel met steun van openbare lichamen aldaar gesticht. Wij laten in aansluiting hiermee het volgend staatje van een aantal dezer landen volgen:

Verenigde Staten Noord-Amerika	105
Denemarken	15
Duitsland	112
Engeland	28
Frankrijk	7
Zwitserland	20
Tsjecho-Slowakije	12
Oostenrijk	5
Noorwegen	5
Zweden	14
Italië	37

In Japan, waar lijkverbranding zo sterk in zwang is, ook in verband met de zeden, bestaan natuurlijk honderdtallen crematoria, terwijl in Rusland, Polen en België kort geleden het eerste crematorium in gebruik is genomen en waar, vooral voor het eerstgenoemde rijk, met de verbetering der economische toestanden het plan is vastgesteld om in *alle steden* verassingsinrichtingen te doen bouwen, om alle plekken, voor begraafplaats bestemd, tot parken voor de bevolking te maken. Verder is kortelings de crematie in Portugal en Spanje in de wet opgenomen, zodat Nederland vrijwel het enige beschaafde land mag worden genoemd, waar de verassing als een misdrijf geldt, waarvoor echter geen straf-tarief kon worden vastgesteld.

Wij willen deze beschouwing niet overbelasten met tabellen en statistische cijfers, doch menen te kunnen volstaan met er nog op te wijzen, dat in bovenvermelde landen sinds het bestaan der crematoria *honderdduizendtallen* verassin-

gen zijn uitgevoerd en nog dagelijks honderdtallen plaats vinden, terwijl in menige gemeente van Duitsland en Zwitserland het aantal verassingen dat der oude aardbegrafing beduidend overschrijdt.

Welke is nu de toestand in ons land?

Het antwoord op deze vraag kan onomwonden tot op heden luiden: *belachelijk!* Immers, terwijl de Regering angstvallig alles doet om toch maar duidelijk aan te tonen dat het crematorium een plaats is waar onwettige handelingen worden bedreven, gaan de eigenlijke uitvoerders van de wetten dezer regeerders dagelijks en onbeschroomd naar dezelfde plaats om te tonen dat deze onwettige handelingen feitelijk *buiten de wet* zijn komen te staan.

Evenals de bespieders van Suzanna op het bekende doek van Rembrandt, bedekt de Regering haar ogen heel kuiselijk met de handen om het „misdadig” bedrijf niet te zien. . . . doch tussen de vingers door kijkt zij nauwlettend naar wat er gebeurt. De Regering laat de *begravenis* van een hooggeplaatst ambtenaar op een *begraafplaats* in scène zetten, terwijl zij zeer goed weet, dat het stoffelijk overschot na afloop van het toneeltje, voor het crematorium is bestemd.

Oneerbiedigheid der regering jegens doden en onvermogenen

Het fraaie, door de Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding met zo grote toewijding verzorgde crematorium en columbarium te Driehuis—Westerveld, waar zowel tegen als voorstander der lijkverassing met zo diepe eerbied vertoeft, wordt door de Regering gelijk gesteld met het een of ander speelhol, of clandestiene inrichting, en deze Regering schaamt zich daar niet voor.

Het enige, wat zij door haar dubbelslachtige houding heeft verwezenlijkt, is, voor hen, wier middelen toereikend zijn om het in vele gevallen niet weinig kostbare vervoer naar

Westerveld te betalen, de verassing mogelijk te maken, doch haar voor arbeiders en daarmee gelijkgestelden, bijna onbereikbaar te doen zijn. Voorwaar een zonderlinge methode voor een land, dat zich van oudsher erop beroept, het oord van democratische begrippen te worden genoemd.

Wanneer wij bedenken, dat door het twintigtal crematoria over het gehele rijksg gebied van Zwitserland verspreid en grotendeels met financiële steun der overheidslichamen gebouwd, het ook voor onvermogen de voorstanders der lijkverassing mogelijk is gemaakt, kosteloos crematie te doen uitvoeren, en dat daarbij zelfs, desverlangd, bijstand van een tot het kerkgenootschap van de overledene behorend geestelijke wordt verleend, dan spreekt er een allerzonderlingste bekrompenheid van staatsbeleid uit de houding ener landsregering, welke haar veto uitspreekt op het besluit van bestuurders der grootste gemeenten uit het rijk, wanneer dit besluit de bouw van crematoria beoogt. Tal van grote steden, waaronder ook de hoofdstad Amsterdam, verder nog Den Haag, Zaandam, Arnhem enz., hadden door een beslissing hunner gemeenteraad sinds lang een verassingsinrichting moeten bezitten, doch zijn daar door de niet te rechtvaardigen halsstarrige houding der regering, steeds in ver hinderd geworden.

Waar een dergelijke toestand door gebrek aan rechtvaardig staatsbeleid op dit gebied is ontstaan, diende te eniger tijd, in afwachting van het ogenblik, waarop een wijziging in deze achterlijke methode zou komen en een aantal crematoria over het rijksg gebied zou verrijzen, iets te geschieden, waar door de inrichting te Westerveld ook voor minder kapitaal krachtige voorstanders der verassing, bereikbaar zou wezen.

Arbeiders-vereniging voor Lijkverbranding, toegankelijk voor allen

Het was de Arbeidersvereniging voor Lijkverbranding, die dit als haar taak beschouwde. De taak, die zij tot de hare had gemaakt, moest zich in hoofdzaak richten op het vinden

van een maatregel waardoor de vrij aanzienlijke kosten voor het vervoer van een stoffelijk overschot, van uit de op grote afstand van het enige crematorium des lands gelegen gemeenten, ook voor arbeiders en over beperkte financiële middelen beschikkenden te dragen zou zijn.

Het enige middel om hiertoe te geraken, benevens om nabestaanden van voorstanders der verassing van *alle daar aan verbonden kosten en formaliteiten te ontheffen*, bestond in: *organisatie*, de enige vorm waaronder in onze moderne tijden iedere gedachte van gemeenschapszin kan worden verwezenlijkt.

En wijl voorop stond, dat hierbij ieder begrip van commerciële winstmakerij moest worden uitgesloten, zodat *alleen de heilzaamheid der crematiegedachte in haar volledige betekenis* kon worden gediend, konden ook de financiële verplichtingen van hen, die zich bij een dergelijke organisatie wensten aan te sluiten, tot een minimum worden teruggebracht.

Met een belangrijke factor diende rekening te worden gehouden, waardoor juist het grote verschil van de werkwijze der Arbeidersvereniging voor Lijkverbranding, zowel met plaatselijke begrafenisverenigingen als met verzekeringsmaatschappijen ten duidelijkste zou worden vastgelegd. Deze factor bestond hierin, *dat de te betalen contributie niet enkel voor een bepaalde stad van inwoning, dichter bij of verder af gelegen van Driehuis-Westerveld, lager of hoger zou wezen, doch op grond van het solidariteitsbegrip der voorstanders van crematie, voor geheel Nederland zou gelden, ongeacht in welke plaats men bij toetreding was gevestigd.*

De Arbeidersvereniging voor Lijkverbranding heeft zich daarom ten doel gesteld, naast het voeren van propaganda voor de crematiegedachte, haar leden volledig te ontheffen van alle kosten en bemoeiingen, aan een crematie verbonden.

Iedereen kan lid van de Vereniging worden tegen de hiernavolgende, op wiskundige wijze berekende, contributie of koopsom.

De leden kunnen òf een wekelijkse contributie betalen (natuurlijk kan deze contributie ook bij een aantal weken tegelijk betaald worden); òf bij hun toetreding als lid een afkoopsom in eens storten en verder jaarlijks een bijdrage van één gulden (voor kinderen beneden de leeftijd van 17 jaar is deze bijdrage niet verschuldigd).

Voor de vaststelling van de voor een lid verschuldigde contributie of afkoopsom geldt als leeftijd de ouderdom, die bereikt is of wordt op de verjaardag, het dichtst bij de datum van toetreding gelegen.

De contributiebetaling eindigt op 60-jarige leeftijd, indien dan tenminste gedurende 35 jaren betaling heeft plaats-

gevonden. Is bij het bereiken van de leeftijd van 60 jaar nog niet gedurende 35 jaren gecontribueerd, dan eindigt de betaling zodra deze 35 jaren verstreken zijn. Bij overlijden van een lid eindigt uiteraard de verplichting tot contributiebetaling.

Kinderen, jonger dan een half jaar, worden niet als lid aangenomen. Indien een kind beneden de leeftijd van een half jaar komt te overlijden, wordt de crematie voor rekening der Vereniging uitgevoerd, als de ouders en andere kinderen beneden 18 jaar uit het gezin, allen reeds langer dan 1 jaar lid van de vereniging zijn.

Personen, ouder dan 65 jaar, alsook personen, wier lidmaatschap in verband met hun gezondheidstoestand een verzaamd risico voor de vereniging zou betekenen, kunnen lid der vereniging worden tegen betaling van een koopsom in contanten, groot f 300.—, of tegen overdracht van een of meer polissen op naam der vereniging ter gezamenlijke waarde van f 350.—.

De rechten der leden, welke ingaan na de eerste contributiebetaling, bestaan in de *volledige* bekostiging en verzorging der crematie.

Hieronder wordt o.m. verstaan het regelen der formaliteiten, de beschikbaarstelling van binnenkist en sierkist, het vervoer van het stoffelijk overschot naar het Crematorium, de crematie, het orgelspel, het vervoer per spoor tweede klasse of per volgauto van 5 nabestaanden naar en van het Crematorium, de bijzetting in het Columbarium van de vereniging, enz.

De geschiedenis van de vereniging

Als wij van een vereniging als de onze, die eind 1919 werd opgericht, reeds van „geschiedenis” mogen spreken, dan kan dit niet anders dan gunstig zijn.

In die korte tijd toch heeft de vereniging bijkans 13.000

leden om zich geschaard, verdeeld in meer dan 60 afdelingen, over het gehele land verspreid.

Begonnen met een handjevol leden en 'n negatief kapitaal is zij thans geworden tot een machtige organisatie, met een bezit van ongeveer een half miljoen gulden.

De over elk jaar gemaakte financiële overzichten, getoetst aan wiskundige contrôle, hebben bewezen, dat de financiële opzet der Vereniging oersoliede is.

Sober beheer, waardoor de toch reeds zeer laag berekende onkostenpercentages nog overschotten lieten, lage sterftecijfers en andere gunstige factoren, hebben de Vereniging zelfs jaar op jaar „winsten” doen maken, welke uiteraard, krachtens de opzet der Vereniging, het eigendom zijn van alle leden samen.

De beide laatste Algemene Vergaderingen der Vereniging hebben dan ook besloten een deel dezer overschotten te bestemmen tot uitbreiding der rechten van de leden. Zo kon de tot 1935 geldende bepaling, dat de rechten der leden pas zouden ingaan na een lidmaatschap van zes maanden, worden geschrapt, tengevolge waarvan thans de rechten ingaan na de eerste contributiebetaling.

Zo kon ook worden gesticht een „Kinderfonds”, waaruit thans worden bekostigd de crematies van kinderen van leden overleden beneden de leeftijd van zes maanden, en zo kon tenslotte met ingang van 1 Februari 1936 het contributietarief een belangrijke verlaging ondergaan.

De organisatie

De leden der Vereniging zijn verdeeld in afdelingen en kiezen daarbij zelf hun bestuurders. Eens in de 2 jaar wordt een Algemene Vergadering gehouden, waarheen elke afdeling zich door haar uit haar midden gekozen afgevaardigden doet vertegenwoordigen.

De Algemene Vergadering is het hoogste college in de Vereniging, zij beoordeelt het beleid van het Hoofdbestuur, stelt de reglementen samen en benoemt de 13 hoofd-

bestuurders, die met de directe leiding van de Vereniging zijn belast.

De Algemene Vergadering kiest ook de redactie van *De Urn*, het orgaan van de Vereniging, dat maandelijks kosteloos aan alle leden wordt gezonden, en waarin zij in kennis worden gesteld met al hetgeen in de Vereniging en ten opzichte van de crematiebeweging in en buiten Nederland geschiedt.

Ofschoon de in het tarief genoemde contributiebedragen zeer laag zijn en door geen andere instelling op dit lage peil zouden kunnen worden berekend, mag toch in uitzicht worden gesteld, dat, wanneer in Nederland, evenals in *alle andere* beschaafde landen, de regering haar sectarisme overwonnen en de algehele vrijheid van crematie wettig geordend zal hebben, zodat in verschillende plaatsen van het land crematoria zullen kunnen worden ingericht, de financiële verplichtingen van het lidmaatschap nog geringer en dus voor velen, die thans helaas hieraan nog niet kunnen voldoen, draagbaar zullen worden.

Wanneer wij ertoe willen bijdragen om ook met dit geschrift het Nederlandse volk meer en meer vertrouwd te maken met de doelstellingen der voorstanders van lijkverassing, en tot aansluiting aansporen bij de Arbeidersvereniging voor Lijkverbranding, dan bedoelen wij daarmee daadwerkelijk er voor te zorgen, dat door het steeds groeiend aantal leden, de landsbestuurders zich niet langer zullen kunnen onttrekken aan de drang der bevolking teneinde het crematoriumwezen eindelijk in verband te brengen met de eisen onzer moderne samenleving en Nederland niet als een belachelijke uitzondering tussen de overige landen te doen blijven.

Men mene ook niet, dat, naar zekere bestrijders, wier argumenten langzamerhand uitgeput raken, beweren, met de uitbreiding der verassingsmethode, de zogenaamde poëzie, welke speciaal aan begraafplaatsen wordt toegekend, zou verdwijnen. Hoe wezenlijk en ook cultureel vol betekenis de vervanging der begraafplaatsen door columbaria of urnen-

tuinen kan wezen, zou kunnen worden aangetoond door een bezoek aan Westerveld en eventueel aan soortgelijke inrichtingen in het buitenland.

Hoezeer ook in ons land de behoefte wordt gevoeld, om aan het aanvaarden der crematie onder de bevolking te voldoen, kan blijken uit de vermeerdering der plaatselijke urnentuinen, waarvan er in de laatste tijd in Den Haag en Bilthoven zijn ingericht.

Men late zich al evenmin op een dwaalspoor brengen door de drogredenen dier bestrijders, die het afgrijselijke ontbindingsproces als het alléén „natuurlijke” willen erkennen en de verassing tot „iets kunstmatigs” stempelen. Men denke daarbij b.v. aan de landbouw, welke, beoefend alleen volgens de zogenaamd „natuurlijke” methode, vrij wat minder betekenis voor de bevolkingen zou bezitten, dan nu de „kunstmatige” hem terzijde komt te staan.

Aalsmeer en het Westland zijn voorbeelden van hetgeen het „kunstmatige” in het „natuurlijke” tot heil ener bevolking kan bijdragen.

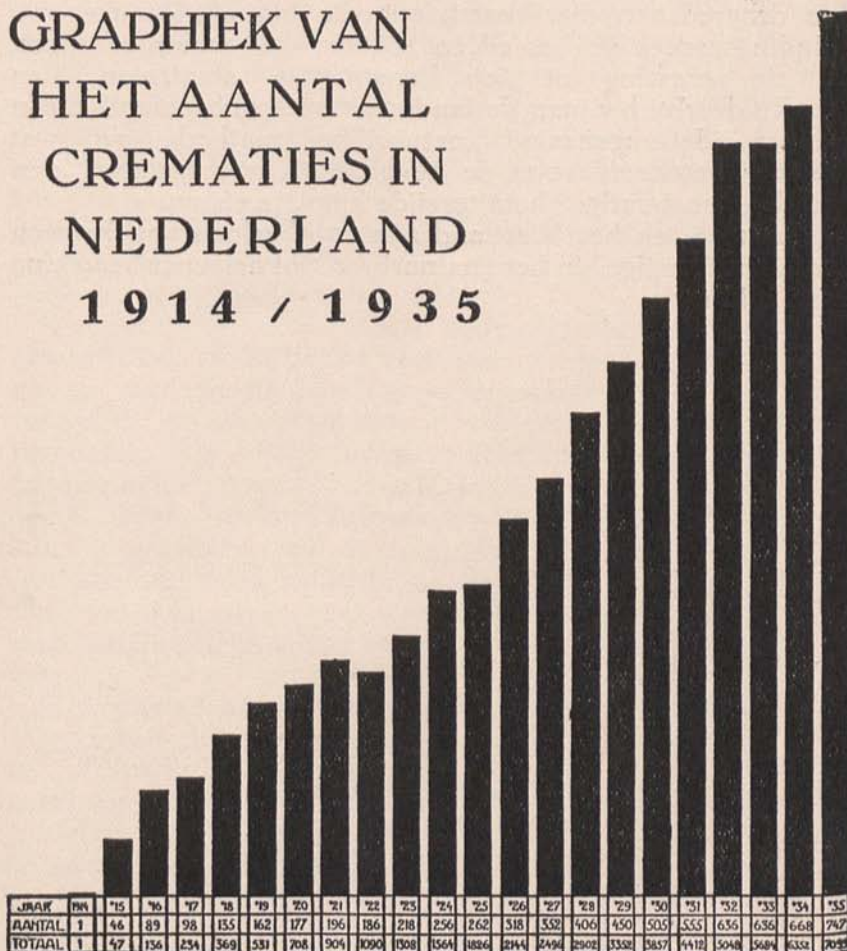

De vooruitgang der beweging in Nederland

Trots de tegenwerking van talloze zijden en het nog steeds ontbreken van een wet, waarin crematie met begraven wordt gelijkgesteld, tengevolge waarvan het aantal crematoria in Nederland nog steeds beperkt bleef tot het ene te Driehuis—Westerveld, vindt toch de practijk der lijkverbranding in Nederland jaar na jaar meer toepassing.

Dat toont U b.v. zeer duidelijk onderstaande grafische voorstelling.

GRAPHIEK VAN HET AANTAL CREMATIES IN NEDERLAND 1914 / 1935

Naamlijst van een aantal bekende personen wier stoffelijk
overschot is verast

- Charles Darwin, Engels geleerde.
Walter Crane, Engels tekenaar.
Burne Jones, Engels tekenaar.
Herbert Spencer, Engels wijsgeer.
Rider Haggard, Engels dichter.
Henry Irving, Engels toneelspeler.
George Meredith, Engels schrijver.
Israël Zangwill, Engels schrijver.
Friedrich Engels, Duits socialist.
August Bebel, Duits socialist.
Jules Guesde, Frans socialist.
Isaac Balfour, Engels staatsman.
Professor Thompson, Engels medicus.
Mevr. Ramsay-Mac Donald, Echtgenote Engelse oud-premier.
Domela Nieuwenhuis, Nederlands anarchist.
Multatuli, Nederlands schrijver.
Paul Lafargue, Frans medicus en socialist.
Mevrouw Lafargue, dochter van Karl Marx.
Max Reger, Duits componist.
Eduard Colonne, Frans orkest-dirigent.
Herman Gorter, Nederlands dichter.
Hermann Müller, Duits Rijkskanselier.
Louis Couperus, Nederlands schrijver.
Anna Pawlova, Russische danseres.
Cosima Wagner, echtgenote van beroemde toondichter.
René Viviani, Frans minister.
Mr. G. W. Sannes, Nederlands socialist.
Dr. Aletta Jacobs, Nederlands medicus.
H. van Kol, Nederlands socialist.
Dr. Vaillant, Nederlands medicus.
Professor Metchnikoff, Frans medicus, opvolger van Pasteur.
Isadora Duncan, Amerikaans danseres.
Loie Fuller, Amerikaans danseres.
Ferdinand de Lesseps, ontwerper van het Suez-kanaal.

Turati, Italiaans minister.
Oneguine, Russisch componist.
Alfred Nobel, Zweeds scheikundige.
Ds. Van Wijngaarden, Nederlands predikant.
Mevrouw Léon Blum, echtgenote Frans socialist.
Marius Bauer, Nederlands etsen en schilder.
Just Havelaar, Nederlands letterkundige.
Echtpaar Lobo—Braakensiek, Nederl. Toneelkunstenaars.
Mr. Clara Meyer—Wichmann, Ned. Juriste en communiste.
Ds. Klaver, Nederlands predikant.
Mr. Loder, oud-president, van het Intern. Hof van Justitie.
John Galsworthy, Engels schrijver.
Loenartsjarski, Russisch Volkscommissaris.
Rudyard Kipling, Engels dichter.
Arthur Henderson, oud-minister van Engeland, voorzitter
van de Vredesconferentie.
Alexander Moïsi, Duits toneelspeeler.
Edward Grieg, Noors componist.
enz. enz.

Enkele meningen betreffende de lijkverassing

J. Oudegeest, oud-voorz. S.D.A.P.

Het aantal crematoria dient te worden uitgebreid en ter voorkoming van alle nadelen, welke aan het begraven volgens de oude methode verbonden zijn, behoort de regering, respectievelijk de gemeente, propaganda te maken voor de lijkverbranding.

Prof. Mr. W. A. Bongers

Het is dringend gewenst, dat het aantal crematoria wordt uitgebreid.

Prof. H. Schel, hoogleraar Kath. godgeleerdheid

De wijze van lijkbezorging is geheel onafhankelijk van het geloof, en voor hetgeen betreft de opstanding des vlezes. Zoals zij in het verloop der tijden geschiedt, moet zij in de eerste plaats worden gezien van het hygiënisch standpunt en heeft men geen recht de lijkverbranding als iets innerlijk onchristelijks te bekampen. Men bewijst de godsdienst geen nut door iets, dat wellicht overal op komst is, als iets onchristelijks te brandmerken en in naam van het christendom te bestrijden.

Bisschop Lincoln

De begraafplaatsen brengen niet alleen hoe langer hoe meer moeilijkheden teweeg, zij zijn tevens iets kostbaars naast een onaangenaamheid, waarvan het wezenlijk gevaarlijke niet uit het oog mag worden verloren.

Henri Barbusse

Het is logischer en eenvoudiger, derhalve moreler, het overschot der doden onverwijld te doen verdwijnen. Het komt ons voor dat, verre van aan de hun verschuldigde eerbied te kort te doen, door deze krachtige vormovergang

van de overblijfselen van hen die in ons midden hebben geleefd, te bewerkstelligen, integendeel een bewijs gegeven wordt van onze eerbied jegens hen.

Ds. Lang

Crematie is geen geloofskwestie. De urn is een dichterlijk symbool van het graf.

Dr. V. Giro

Het begraven van lijken is een praktijk in strijd met de menselijke gevoelens van hygiëne en het maatschappelijk leven der volken.

Maurice Maeterlinck

De herinnering gelouterd door het vuur, leeft voort in het azuur als een schone gedachte, en aldus is de dood niets anders dan een eeuwige geboorte in een wieg van vlammen.

Wat er in onze graven geschiedt, vergiftigt onze gedachte tegelijk met ons lichaam.

Professor Richet

Een onbestemde vrees, getuigend van een kinderachtige onnozelheid, bevangt ons bij de gedachte, dat de hitte van de oven ons gestorven vlees zal verzengen. Daarom schrikken wij terug voor de verbranding alsof zij pijnverwekkend ware, alsof het onze weefselen beroerend vuur de majesteit van de dood zou beledigen. Welk een armzalige majesteit toch, die, indien wij haar aan de open lucht zouden blootstellen, men niet zou kunnen voorbijlopen zonder zich de neusgaten dicht te knijpen!

Pasteur

Hoe helder inzicht krijgen wij in het licht der verkregen uitkomsten betreffende het oorzaaksonderzoek der ziekten, betreffende het mogelijk gevaar van de grond der begraafplaatsen, betreffende het nut der lijkverbranding.

Doktorese Loup-Layé

De zuiver door haar geestelijke betekenis gedragen crema-
tiegedachte zal hoe langer hoe meer tot de menigte door-
dringen en men zal leren inzien dat het langer duren van de
oorspronkelijke vorm eens gestorvene, niets heeft uit te
staan met het voortduren van diens nagedachtenis.

Rabindranath Tagore

Als mijne dagen zijn geëindigd en de poorten naar u geopend,
Verbrandt tot as het verband van hand tot voet.
Neem mijn lichaam in d'omstrengeling van uw werveling op;
Verenig met de hette van uw vlam, de brandende gloed
van mijn leven.

Leo Tolstoj

In mijn testament heb ik mijn nabestaanden aanbevolen
mijn lijk zo spoedig mogelijk te doen verdwijnen, zoals dit
met een afstotend en nutteloos voorwerp geschiedt, opdat
het geen nadelige gevolgen voor de overlevenden hebben zal.

Goethe

O! wijs gebruik der ouden, volmaakte ernst,
Om de traagheid der natuur,
Aan 't mensenbeeld beschoren te verbreken,
Door tezelfder tijd dat zijn arbeidende geest
Wordt stilgelegd, in reine vlammen
Ook zijn daadkracht op te lossen.

Friedrich Hebbel

Zo meen'ge wens heb ik gevoed
En velen daarbij voor het leven,
Eén enk'le slechts bewaar ik goed, doch voor de dood.
't Is dat mijn Geest nog gloeiend van mijn laatste vers
In vlammen op zal stijgen;
Dat ook mijn lijf door deze vlammen
Tot as verand're nog vóór de larven gaan bezitten,
Dat wat rechtmatig mijn' geliefden toebehoort.

Franz Liszt

Het laatste toneel van ons levenstreuspel treft mij altijd zeer diep, ook omdat het ontbindingsproces zo afgrijselijk is. Ik durf mij hieromtrent nauwelijks uit te spreken, wijl de kerkelijke overheid mij deswege zou veroordelen, maar toch wilde ik dat men mijn stoffelijk overschot zou verbranden.

Dokter Durick, anatoom

Hoe ouder ik word, hoe meer mijn afkeer en afschuw stijgen van het onzegbaar weerzinwekkende en stuitende, dat het te vroeg geopend graf aan het licht brengt. Het is eenvoudig vreselijk wat de mens elke dag het dode lichaam van zijn naaste verwanten doet ondergaan.

Jacques Perk.

Slechts de gedachte aan hem, dien ons de dood onttoog,
Blijft, voor wie hem bemint bestaan.
Wij willen zien, en zien de wolken aan,
Doch zien zijn beeltnis niet omhoog.
Dààr blinken sterren, zacht, gelijk zijn oog....
God mijner ziel! Neen, hij is niet vergaan;
De ziel kan hem nog gadeslaan!

In het belang van de levenden, crematie van de doden

Wat er in onze graven geschiedt vergiftigt ons lichaam
tegelijk met onze geest

Maurice Maeterlinck

„Snijdt de dode af van de dode zeden” .....

Henr. Roland Holst

Alleen de
Arbeidersvereniging
voor Lijkverbranding

stelt ieder in Nederland in staat tegen betaling van een zo laag mogelijk gestelde wekelijkse contributie zijn crematie te verzekeren en zijn nabestaanden te ontheffen van alle kosten en bemoeiingen, daaraan verbonden

Door toepassing van het solidariteitsbeginsel geldt voor het gehele land dezelfde contributie

L 614.62

1

43

Corporation
—OF—
The City of Dunedin.

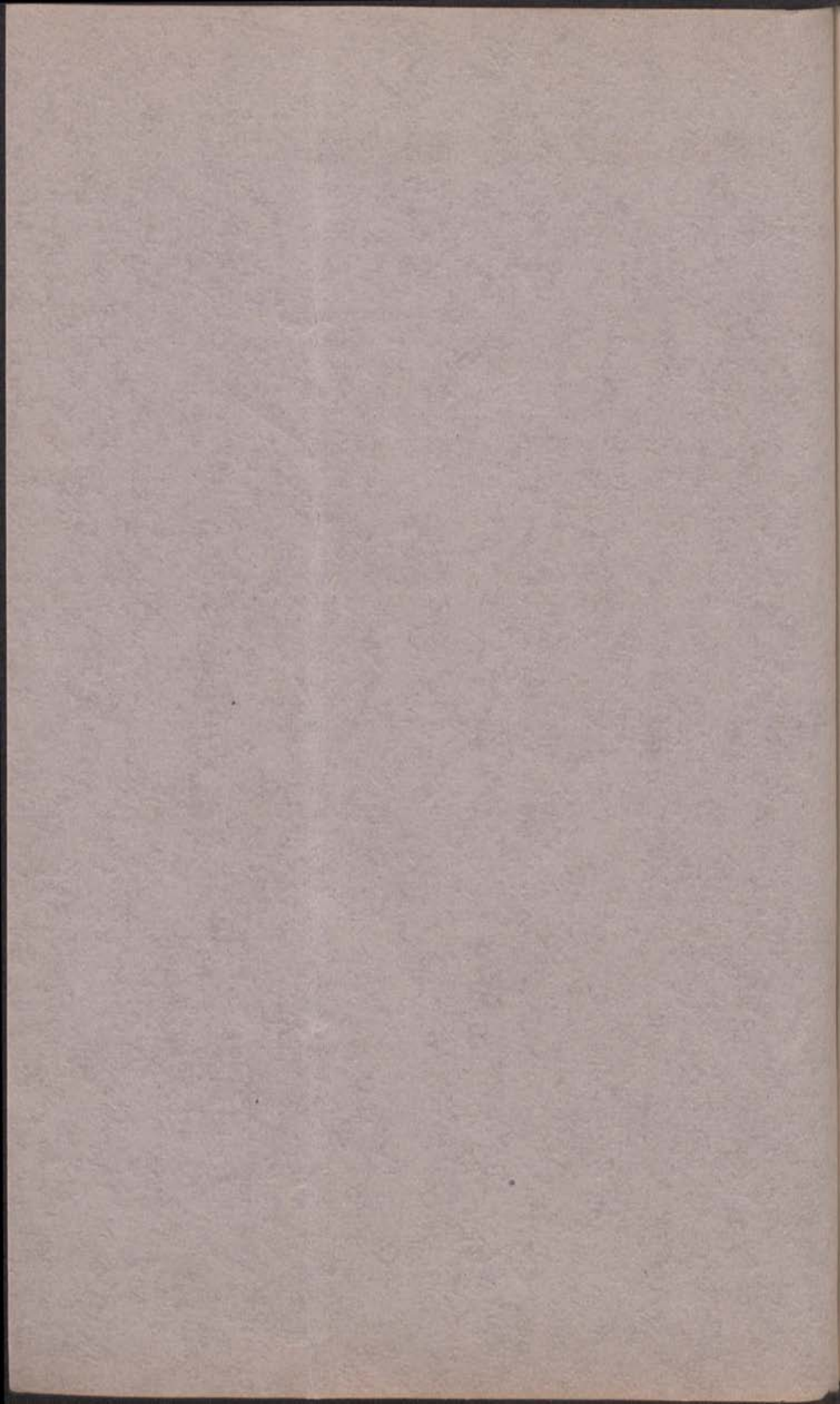

BY-LAW No. 20
CREMATION
1927

52

Dunedin City Council.

BY-LAW No. 20, 1927.

A By-law of the Dunedin City Council made in pursuance of the powers and provisions contained in "The Municipal Corporations' Act, 1920," "The Cemeteries Act, 1908," and in pursuance of all and every other power enabling it in that behalf.

The Dunedin City Council by Special Order doth hereby ordain as follows:—

1. The Short Title of this By-law is "The Dun- Short Title.
edin City By-law No. 20 (Cremation), 1927."

2. "Medical Referee," unless excluded by or re- "Medical
pugnant to the context, means a medical referee or Referee'
deputy medical referee appointed in pursuance of the defined,
provisions of this By-law.

"Council" means the Dunedin City Council.

"The said Act" means "The Cemeteries Act, 1908," and its amendments.

3. It shall not be lawful to cremate the remains No cremation
of any person who is known to have left a written if deceased
direction to the contrary. directed
otherwise.

4. It shall not be lawful to cremate human Deceased
remains which have not been identified. must be
identified. X

5. No cremation shall take place until the death Death must
of the deceased has been duly registered, except where be registered.

6. No cremation shall take place unless applica- Application
tion therefor be made, and the particulars stated in for cremation
the application be supported by certificate in accord- must be
ance with Form A in the Schedule hereto. The ap- made.
plication and certificate must be signed by an executor
or other personal representative or by the nearest sur-
viving relative of the deceased, or if made by any other
person must state a satisfactory reason why the ap-
plication is not made by one of the persons aforesaid.

Unclaimed person.

7. In the case of the body of an unclaimed person, the application and declaration comprised in Form A may be signed and made respectively by any person charged with the duty of disposing of such body or by an officer of any local authority charged by law with that duty.

Medical Referee's consent required.

8. No cremation shall take place without the written consent of the Medical Referee given in Form E in the Schedule hereto, except as provided by Clauses 9 and 11 of this By-law.

Deceased buried over 12 months.

9. Clauses 4, 5, and 8 of this By-law shall not apply where the deceased has been buried for not less than one year, and in such case the application referred to in Clause 6 of this By-law may be delivered directly to the Town Clerk, and the Town Clerk shall in respect of such application have the powers, duties, and discretions conferred upon the Medical Referee by this By-law as far as applicable.

Proviso as to disinterment.

10. Nothing in the last preceding clause hereof shall exempt any person from compliance with the provisions of the said Act relating to disinterment of human remains.

Stillborn child.

11. Clauses 4, 5, and 8 of this By-law shall not apply to the remains of a stillborn child, and in such case the application referred to in Clause 6 hereof may be delivered directly to the Town Clerk, and the Town Clerk shall in respect of such application have the powers, duties, and discretions conferred upon the Medical Referee by Clauses 17 to 23 inclusive of this By-law as far as applicable.

Proviso as to Births and Deaths Registration Act.

12. Nothing in the last preceding clause hereof shall exempt any person from compliance with the requirements of Section 40 of "The Births and Deaths Registration Act, 1924."

Medical Referee's Qualifications.

13. The Council shall appoint a Medical Referee, who must be a registered medical practitioner of not less than five years' standing and must possess such experience and qualifications as will fit him for the discharge of the duties required of him by this By-law. If otherwise qualified he may be a person holding the office of Coroner or of Medical Officer of Health, or of Medical Superintendent of a public hospital or any other office.

14. The Council shall also appoint a Deputy Medical Referee possessing the like qualifications to act in the absence of the Medical Referee and in any case in which the Medical Referee has been the medical attendant of the deceased.

Deputy
Medical Re-
feree.

15. The Council on making any such appointment shall notify the name, address, and qualifications of the Medical Referee or Deputy Medical Referee to the Minister of Health.

Minister to be
notified.

16. Notwithstanding the terms of any appointment of a Medical Referee by the Council, no person shall act as a Medical Referee if he ceases to be registered as a medical practitioner, or is suspended from practice of the medical profession, and the Minister of Health may at any time suspend a Medical Referee from discharging any duties under this By-law.

Medical Re-
feree's quali-
fications:
Minister may
suspend from
duty.

17. The Medical Referee shall not give his consent to any cremation unless—

Certificates
required by
Medical
Referee.

(a) A certificate in Form B in the Schedule hereto be given by a registered medical practitioner who has attended the deceased during his last illness and who can certify definitely as to the cause of death; or

(b) A post-mortem examination has been made by a medical practitioner expert in pathology appointed by the Council (or in case of emergency appointed by the Medical Referee) and a certificate given by him in Form C; or

(c) An inquest has been held and a certificate has been given by the Coroner in Form D; and

(d) He has satisfied himself in all cases that the requirements of Clauses 3 to 7 inclusive of this By-law have been complied with except as varied by Clauses 9 and 11 hereof.

18. The Medical Referee shall in every case where it may appear necessary require evidence in writing to be furnished to him by statutory declaration or otherwise of the identity of the deceased.

Medical Re-
feree may re-
quire evidence
by declara-
tion.

Where
Medical
Referee also
medical
attendant.

Death in
public
hospital.

Medical
Referee may
give certain
certificates.

Further
duties of
Medical
Referee prior
to consent-
ing to cre-
mation.

19. No Medical Referee shall give his consent to any cremation in any case in which he attended the deceased as a medical practitioner during his last illness, but this provision shall not apply to the case of a person dying in a public hospital of which the Medical Referee is the Medical Superintendent if such deceased person shall have also been so attended by another medical practitioner whether a member of the hospital staff or not.

20. The Medical Referee, unless he attended the deceased as a medical practitioner during his last illness, may himself if he has made the post mortem examination give a certificate in Form C or if he is a Coroner give the Coroner's certificate in Form D.

21. The Medical Referee shall discharge the following further duties:—

- X
- (a) He shall not allow any cremation to take place if it appears that the deceased left a written direction to the contrary.
  - (b) He shall not (except where an inquest has been held and a certificate given by a coroner in Form D) allow any cremation to take place unless he is satisfied that the death of the deceased has been duly registered by the production of a Certificate of Registration of Death as provided by the Births and Deaths Registration Act 1924 for production in case of burial.
  - (c) He shall before allowing the cremation examine the application and certificates and ascertain that they are such as are required by this By-law and that the inquiry made by the persons giving the certificate has been adequate. He may make any inquiry with regard to the application and certificates that he may think necessary.
  - (d) He shall not allow the cremation unless he is satisfied that the application is made by an executor or by the nearest surviving relative of the deceased or, if made by any other person, that the fact that the executor or nearest surviving relative has

not made the application is sufficiently explained and that the person making the application is a proper person to do so.

- (e) He shall not allow the cremation unless he is satisfied that the fact and cause of death have been definitely ascertained and in particular, if the cause of death assigned in the medical certificate be such as, regard being had to all the circumstances, might be due to poison, to violence, to any illegal operation, or to privation or neglect, he shall require a post mortem examination to be held, and if that fails to reveal the cause of death shall decline to allow the cremation unless an inquest be held and a certificate be given by the Coroner in Form D.
- (f) If it appears that death was due to poison, to violence, to any illegal operation or to privation or neglect, or if there is any suspicious circumstance whatsoever, whether revealed in the certificates or otherwise coming to his knowledge, he shall decline to allow the cremation unless an inquest be held and a certificate given by the Coroner in Form D.
- (g) If a Coroner has given notice that he intends to hold an inquest on the body he shall not allow the cremation to take place until the inquest has been held.
- (h) He may in any case decline to allow the cremation to take place without stating the reason.

22. In the case of the remains of a person who has died in any place out of New Zealand the Medical Referee may accept a declaration containing the particulars contained in Form A if it be made before any person having authority in that place to administer an oath or take a declaration, and he may accept certificates in Forms B and C signed by any medical practitioner shown to his satisfaction to possess qualifications substantially equivalent to those prescribed in the case of each certificate by this By-law, and may accept forms containing immaterial variations from the terms of the forms hereby prescribed.

Persons
dying out of
N.Z.

Medical Referee may dispense with requirements in certain cases.

23. In the case of any person dying of plague, cholera or yellow fever on board ship or in any hospital established by a Hospital Board under the Hospital and Charitable Institutions Act, 1909, or in any private hospital licensed under Part III of that Act or in any place to which such person has been removed by order made under Section 84 of the Health Act 1920, the Medical Referee, if satisfied as to the cause of death, may with the consent in writing of the Medical Officer of Health, dispense with any of the requirements of clauses 4 and 5 hereof and of the foregoing clauses of this By-law.

Disposal of ashes.

24. (1) After the cremation of the remains of a deceased person the Council may deliver the ashes into the charge of the person who applied for the cremation if he so desires.

(2) If not so delivered, they shall be retained by the Council, and in the absence of any special arrangement for their burial or preservation they shall at the discretion of the Council be retained in a columbarium at the crematorium or be decently interred in some cemetery or burial ground or in land adjoining the crematorium reserved for the burial of ashes.

(3) In the case of ashes left temporarily in the charge of the Council and not removed within a reasonable time a fortnight's notice shall be given to the person who applied for the cremation before the remains are interred.

(4) In the case of an application for the delivery of ashes made by any person other than the person who applied for the cremation, or if objection be made by any person to the delivery of the ashes to the person who applied for the cremation, the Council shall satisfy itself of the propriety of any delivery of ashes and shall act accordingly at its discretion.

(5) A receipt for the delivery of ashes shall be signed by the person receiving the same and retained by the Council with the records relating to the cremation.

Appointment of Registrar.

25. (1) The Council shall appoint a Registrar who shall keep in Form G in the Schedule hereto a register of all cremations taking place at the crema-

torium. He shall make the entries relating to each cremation immediately the cremation has taken place, except the final entries, which he shall make as soon as the ashes have been delivered to any person or otherwise finally disposed of.

(2) The Medical Referee shall deliver to the Registrar all documents held by him in connection with any application for cremation, except the copy of the form issued to the Sexton as provided by the said form.

Medical Referee to deliver documents to Registrar.

(3) All applications, certificates, statutory declarations and other documents relating to any cremation shall be marked with a number corresponding to the number in the register, and shall be filed in order and shall be carefully preserved by the Council. All such registers and documents shall be open to inspection at any reasonable hour by any person appointed for that purpose by the Minister of Health or by an Officer of Police.

Documents to be filed.

26. (1) Plain terra-cotta urns for receiving the ashes may be obtained at the crematorium. These urns are in the form of simple hand-made terra-cotta caskets. Any person so receiving ashes may supply an urn of any other approved material and design.

Urns.

(2) The urn containing the ashes may be left in one of the niches in the chapel for fourteen days from the date of the cremation free of charge, to enable the friends to secure a suitable permanent resting place. If it is left beyond that time a fee of five shillings per month must be paid; but the Council will not hold them on these terms beyond three months from the date of the cremation.

Urns left in chapel: fee for.

(3) For those who desire the ashes to be buried in the cemetery, a special public portion has been set aside in which an urn can be buried.

Urns: burial of in cemetery.

(4) A portion will also be set aside in which plots 4 feet by 2 feet may be selected and exclusively used by the applicant for the fee set out in the Second Schedule hereto.

Coffin.

X 27. (1) The coffin should be made of some readily combustible wood, such as red or white pine. English elm must not be used. Oak may be used only when the boards are as thin as possible and well seasoned and dry. Metal nails must not be used, wooden pegs being sufficient and preferable.

(2) The coffin may be polished and may have the usual furniture, but the handles and breastplate must be so fixed as to be easily removed. There must be no cross pegs on the bottom of the coffin, and all wooden pegs in this part of it should be carefully countersunk. Pitch or sawdust must not be put in the coffin, and other materials answering the same purposes must be used instead.

(3) The coffin must not exceed 7 feet in length, 24 inches in depth, and 2 feet 6 inches in width, and must not be painted or varnished.

X (4) The Council will not cremate a body in a lead or iron coffin. If a metal case is necessary, a thin zinc lining only may be used. No other metal than zinc will be allowed.

X (5) Two representatives of the deceased may see the body placed in the incinerating hall after the service in the chapel.

X (6) No inspection of the actual process of incineration is permitted.

X (7) No opening of the coffin is permitted in the crematorium.

Cremations:
hours for.

28. (1) Cremations may take place any week-day between the hours of 10 a.m. and 4 p.m. Cremations may also take place on Sundays, Christmas Day, and Good Friday, but only by special arrangement and on payment of an increased fee.

Carrying
coffin.

(2) Undertakers or the relatives of the deceased must always provide at least four men for carrying the coffin into the chapel and depositing it on the bier.

Cremation
may be de-
layed.

(3) Unless this is done the cremation will be delayed and extra expense incurred must be paid by the undertaker.

(4) The Council may delay until after the last cremation for the day is complete the cremation of a body arriving so late as to be likely to delay succeeding cremations or which will take more than the usual time to burn through being enclosed in a coffin not in accordance with this By-law.

(5) Early notice of the day and hour desired for cremation must be sent to the Sexton. Notice to sexton.

(6) The time arranged must be strictly observed, as unpunctuality may cause inconvenience to those attending a subsequent cremation.

(7) The application for cremation, the medical certificate, and the registrar's certificate for burial must reach the Council office not later than 12 o'clock noon on the day previous to that on which it is desired that the cremation shall take place. Time for submission of application.

(8) The friends of the deceased may appoint any whom they please to officiate at the funeral service. The chapel at the crematorium is available for any form of service or ceremony. Funeral Service.

29. The scale of charges in connection with the cremation of human remains shall be paid by the applicant at the time application is made for cremation. Such charges shall be fixed or amended from time to time by resolution of the Council and when so fixed or amended shall be publicly notified in some newspaper circulating in the City. Charges.

30. Any of the requirements of this By-law may be temporarily suspended or modified in any place during an epidemic or for other sufficient reason by written permission of the Minister of Health given on the application of the Council, and subject to such conditions as may be set out in the said permission. Minister may suspend or modify conditions.

FIRST SCHEDULE

Form A.

APPLICATION FOR CREMATION WITH CERTIFICATE.

I, Name of Applicant

Address

Occupation

apply to the Dunedin City Council to undertake the cremation of the remains of

Name of Deceased

Address

Occupation

Age

Sex

Whether married, widow, widower, or unmarried

The true answers to the questions set out below are as follows:—

1. Are you an executor or the nearest surviving relative of the deceased?

2. If not, state:

(a) Your relationship to the deceased.

(b) The reason why the application is made by you and not by an executor or any nearer relative.

3. Did the deceased leave any written direction as to the mode of disposal of his remains? If so, what?

4. Have the near relatives of the deceased been informed of the proposed cremation?

The term "near relative" as here used includes widow, widower, parents, children above the age of sixteen, and any other relative usually residing with the deceased.

5. Has any near relative of the deceased expressed any objection to the proposed cremation? If so, who is the objector, what is his relationship, and on what grounds is the objection made?

6. What was the date and hour of the death of the deceased?

7. What was the place where deceased died? (Give address, and say whether own residence, lodgings, hotel, hospital, nursing home, etc.)

8. Do you know or have you any reason to suspect that the death of the deceased was due directly or indirectly to (a) violence, (b) poison, (c) privation or neglect, (d) illegal operation?

9. Do you know any reason whatever for supposing that an examination of the remains of the deceased may be desirable?

10. Give name and address of the ordinary medical attendant of the deceased.

11. Give names and addresses of the medical practitioners who attended deceased during his last illness.

(The deceased was a member of the religious denomination known as _____ and the tenets of the said denomination require the burning of the body to be carried out as a religious rite, otherwise than in a crematorium.)

I hereby certify with a view to procuring the cremation of the remains of the above-named deceased that all the particulars stated above are true, and that to the best of my knowledge and belief no material particular has been omitted.

Signed at _____ the _____ day of _____
(Signature)

Witness to Signature

Name

Occupation (Signature)

Address

Form B.

CERTIFICATE OF MEDICAL ATTENDANT.

I am informed that application is about to be made for the cremation of the remains of

Name of Deceased

Address

Occupation

Having attended the deceased before, and seen and identified the body after death, I give the following answers to the questions set out below:—

1. On what date and at what hour did he or she die?
2. What was the place where the deceased died? (Give address and say whether own residence, lodgings, hotel, hospital, nursing home, etc.)
3. Are you a relative of the deceased? If so, state the relationship.
4. Have you, so far as you are aware, any pecuniary interest in the death of the deceased?
5. Were you the ordinary medical attendant of the deceased? If so, for how long?
6. Did you attend the deceased during his or her last illness? If so, for how long?
7. When did you last see the deceased alive? (Say how many hours or days before death.)
8. How soon after death did you see the body, and what examination of it did you make?
9. What was the cause of death? Primary
Secondary

(Specify the disease, injury, etc., and if possible distinguish the primary from the secondary cause as in the Death Certificate.)

What was its duration in years, months, or days?

10. What was the mode of death? (Say whether syncope, coma, exhaustion, convulsions, etc.)

What was its duration in days, hours, or minutes?

11. State how far the answers to the last two questions are the result of your own observations or are based on statements made by others. If on statements made by others, say by whom.

Form F.

**AUTHORITY TO CREMATE ELSEWHERE THAN IN AN
APPROVED CREMATORIUM.**

WHEREAS application has been made for the cremation of the remains of:—

Name

Address

Occupation

AND WHEREAS I have satisfied myself that all the requirements of the Cemeteries Act, 1908, and the Dunedin City By-law No. 20. (Cremation), 1927, have been complied with, that the cause of death has been definitely ascertained, and that there exists no reason for any further inquiry or examination:

AND WHEREAS it has been represented to me that the said deceased belonged to a religious denomination whose tenets require the burning of the body to be carried out as a religious rite otherwise than in a Crematorium.

NOW THEREFORE I hereby authorise the remains of the said deceased to be cremated at
subject to the following conditions.

Signature

Medical Officer of Health.

Date

Note.—This authority should be signed in duplicate, one copy to be retained with certificate, and the other delivered to the person or persons signing the application.

Form G.

REGISTER OF CREMATIONS IN DUNEDIN CREMATORIUM.

No. of application for cremation

Name of deceased

Sex

Age

Date of death

Place of death

Date of Medical Referee's Certificate

Date of cremation

Method of disposal of ashes

Date of disposal of ashes

If given to relatives, to whom given?

Signature of person receiving ashes.

SECOND SCHEDULE.

SCALE OF CHARGES.

(a) For Medical Referee's Certificate	£1 1 0
(b) For cremation, including use of chapel, all attendance after coffin is placed on bier within building, and supply of plain terra-cotta urn to contain ashes. NOTE.—Relatives may provide a special urn if they so desire.	£4 4 0 Plus 50% if cremation takes place on Sunday, Xmas Day, or Good Friday.
(c) For disposal of ashes—	
(i) If urn removed within 14 days after cremation	No charge
(ii) If urn left temporarily after 14 days, for a period of not more than three months	5/- per month
NOTE:—A written undertaking is required to remove the ashes within 14 days or pay the fee prescribed in this clause.	
(iii) If urn left in niche in the chapel provided for the reception of urns	£1 1 0
(iv) If urn buried in grave already owned by relatives of deceased	10/6
(v) Plot of ground, 4ft. by 2ft., for burial of urns	Half ordinary rates for grave.

The above By-law was duly made by Special Order passed at a Special Meeting of the Dunedin City Council on the Fifth day of October, 1927, and confirmed at the Ordinary Meeting thereof held on the Second day of November, 1927, and ordered to come into force on the First day of December, 1927.

THE COMMON SEAL of the Mayor, Councillors, and Citizens of the City of Dunedin was affixed to the above-written Special Order and By-law at the offices of, and pursuant to a resolution of, the Dunedin City Council in the presence of

WM. B. TAVERNER, Mayor.

CHAS. H. HAYWARD, Councillor.

W. A. SCOTT, Councillor.

G. A. LEWIN, Town Clerk.

L.S.

12. Did the deceased undergo any operation during the final illness or within a year before death? If so, what was its nature and who performed it?

13. By whom was the deceased nursed during his or her last illness? (Give names, and say whether professional nurse, relative, etc. If the illness was a long one, this question should be answered with reference to the period of four weeks before death.)

14. Who were the persons (if any) present at the moment of death?

15. In view of the knowledge of the deceased's habits and constitution, do you feel any doubt whatever as to the character of the disease or the cause of death?

16. Do you know, or have any reason to suspect, that the death of the deceased was due, directly or indirectly, to (a) violence, (b) poison, (c) illegal operation, (d) privation or neglect?

17. Have you any reason whatever to suppose a further examination of the body to be desirable?

18. Have you given the certificate required for the registration of death?

I hereby certify that the answers given above are true and accurate to the best of my knowledge and belief; and that there is no circumstance known to me which can give rise to any suspicion that the death was due wholly or in part to any other cause than disease

accident

or which makes it desirable that the body should not be cremated.

Signature

Address

Registered Qualifications

Date

Note.—This certificate must be handed or sent in a closed envelope by the Medical Practitioner who signs it to the Medical Referee.

Form C.

CERTIFICATE AFTER POST-MORTEM EXAMINATION.

I hereby certify that acting on the instructions of
Medical Referee under the Dunedin City By-law No. 20 (Cremation),
1927, I made a post-mortem examination of the remains of:—

Name

Address

Occupation

The result of the examination is as follows:—

I am satisfied that the cause of death was
and that there is no reason for making any toxicological analysis or for
holding an inquest.

Signature

Address

Date

Registered qualifications

Where the Medical Referee himself gives the certificate, strike out the words "on the instructions of" and insert "as."

The words in italics should be omitted where a toxicological analysis has been made and its result is stated in this certificate or in a certificate attached to it.

Form D.

CORONER'S CERTIFICATE.

I certify that I held an inquest on the body of
and that the finding was as follows:—

Medical evidence was given by

I am satisfied from the evidence that the cause of death was
and that no circumstance exists which could
render necessary any further examination of the remains or any analysis
of any part of the body.

Date

Signature of Coroner

Form E.

AUTHORITY TO CREMATE.

Whereas application has been made for the cremation of the remains
of:—

Name

Address

Occupation

AND whereas I have satisfied myself that all the requirements of
"The Cemeteries Act, 1908," and the Dunedin City By-law No. 20 (Cre-
mation), 1927, have been complied with, that the cause of death has been
definitely ascertained, and that there exists no reason for any further
inquiry or examination.

Now therefore I hereby authorise the sexton of the Crematorium at
Dunedin to cremate the said remains.

Signature

Medical Referee under the Dunedin City By-law No. 20 (Cremation),
1927.

Date.

Note.—This authority should be signed in duplicate, one copy to be
retained with certificates and the other sent by the Medical Referee to
the Sexton of the Crematorium.

In the case of a stillborn child, in the place of the name, address,
and occupation, insert a description sufficient to identify the body, and in
place of the words "that the cause of death has been definitely ascer-
tained," insert the words "that the child was stillborn."

The foregoing By-law was duly submitted to the Honourable the Minister of Health, and approved by him in terms of the following certificate:—

"Approved, in pursuance of 'The Cemeteries Act, 1908,' Section 47, Sub-section 2.

(Signed) J. A. YOUNG,
Minister of Health.

November 9, 1927."

Public Notice in terms of Section 47 of "The Cemeteries Act, 1908," was duly given by the following advertisement in the "Evening Star" newspaper on the 16th day of November, 1927, and in the "Otago Daily Times" newspaper on the 17th day of November, 1927, viz.:—

"Pursuant to the provisions of Section 47 of 'The Cemeteries Act, 1908,' public notice is hereby given that the Honourable Minister of Health has given his approval to a By-law of the City of Dunedin known as 'The Dunedin City By-law No. 20 (Cremation), 1927,' made under the authority of the before-recited section of the 'Cemeteries Act, 1908.' The said By-law comes into operation on the First day of December, 1927.

(Signed) G. A. LEWIN,
Town Clerk."

L614162
1

44

CORPORATION OF THE
.. CITY OF DUNEDIN ..

Cremation

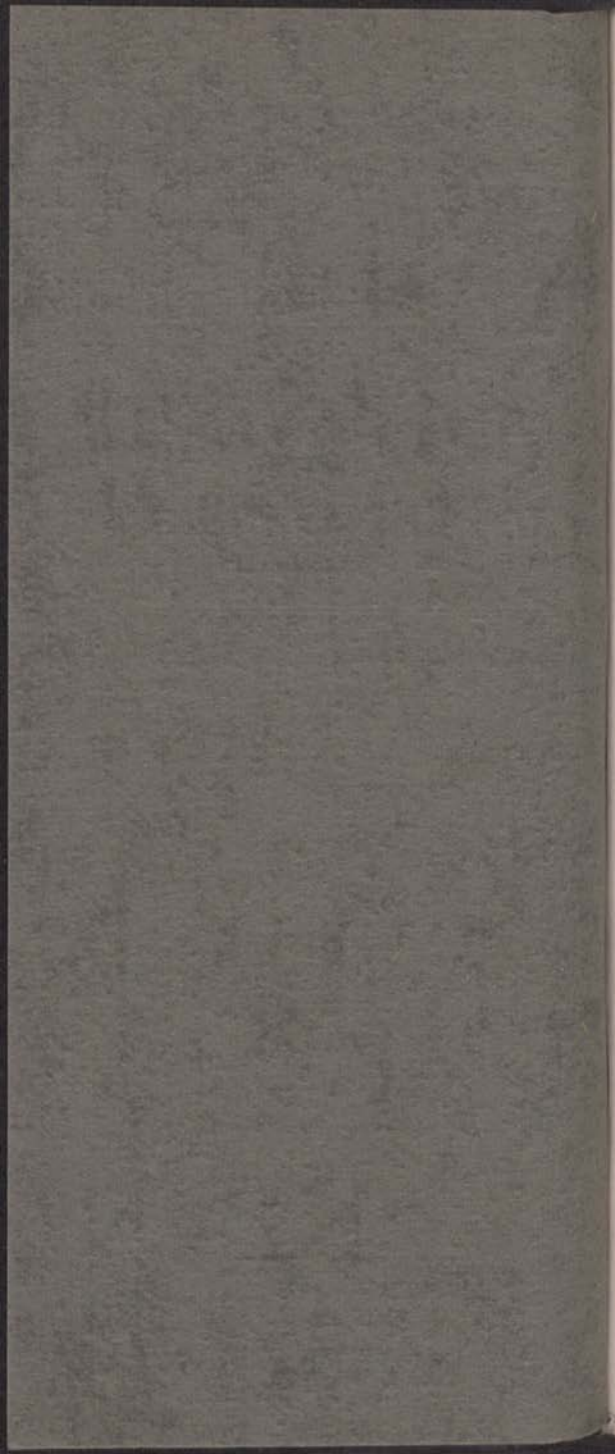
A SIMPLIFICATION OF
PROCEDURE

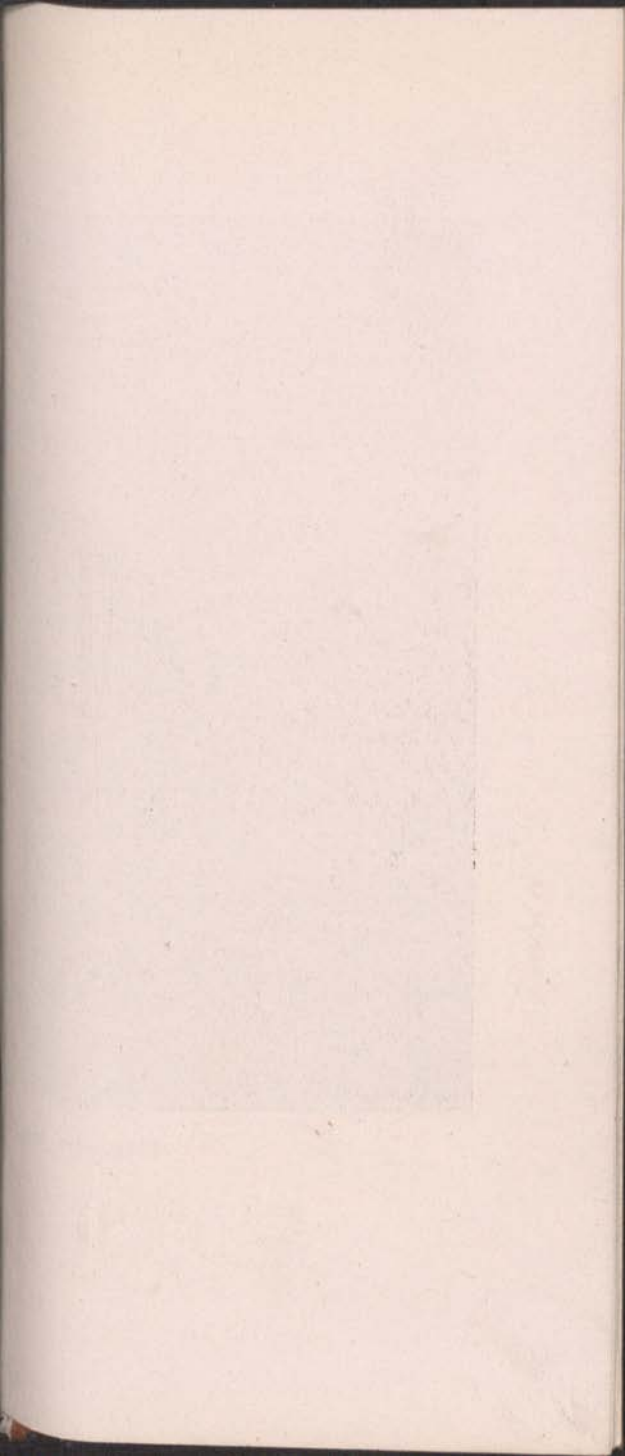
22

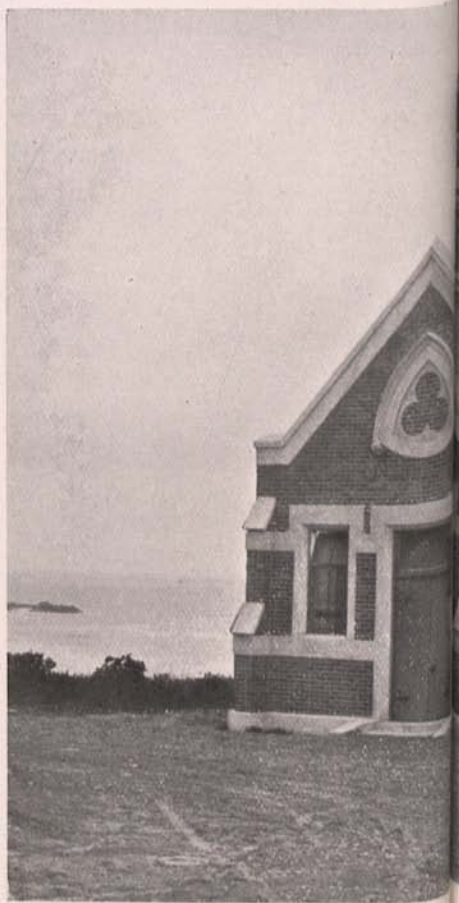
THE CREMATORIUM
ANDERSONS BAY
DUNEDIN

AE

All enquiries to be addressed
to the Town Clerk's Office,
Dunedin. Telephone 10-833.

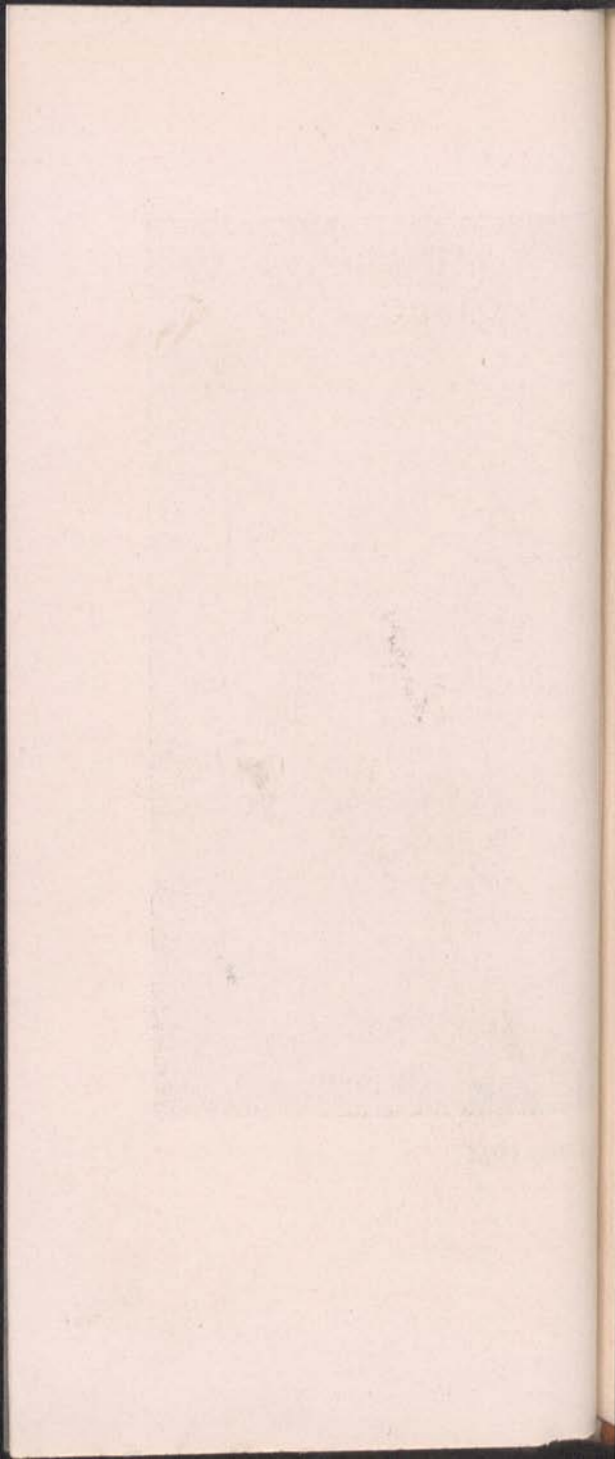

THE DUNE

EMATORIUM

CREMATION

A SIMPLIFICATION OF PROCEDURE

THE advantages of Cremation are briefly as follows:—

It is the most hygienic method of disposal of the dead.

Cremation effects in an hour or two, that which takes years to do if the body is buried in the earth, where the process is always noxious and sometimes dangerous.

It absolutely prevents all possibility of pollution of water or contamination of air.

Cremation is easily arranged for and the cost favourably compares with the cost of ordinary forms of burial in private graves.

The necessity of maintaining a grave is dispensed with.

Cremation admits of the same ceremonial as if ordinary burial were resorted to.

Cremation removes the possibility of being buried alive.

Cremation, if generally adopted, would avoid the necessity of adding to our large and costly Cemeteries.

The Cremation Service is conducted entirely under cover, and dispenses with the discomfort and very considerable dangers, especially in inclement weather, of attending a graveside, thus obviating one of the most distressing features of the burial.

Cremation in no way interferes with the feeling of sanctity which attaches to the remains of the dead.

PROCEDURE

Any persons desirous to arrange for a cremation should communicate with the Town Clerk, Town Hall (Telephone, 10-833), stating the day and hour proposed for the cremation, and call immediately at the Town Clerk's Office for the necessary forms. The office will furnish every possible assistance to the applicant. In actual practice these preliminaries and all other requirements are usually attended to by the Undertaker.

The forms consist of:—

Form A.—Application for cremation with certificate. The application must be made by an Executor or by the nearest surviving relative of the deceased or other personal representative.

Form B.—Certificate of Medical Attendant to be given by the Medical Practitioner who attended deceased in last illness, who can certify definitely as to cause of death.

In the case of a Coroner's Inquest, a special form is provided for signature by the Coroner.

In the case of a Stillborn child, it is sufficient if the child be certified to be stillborn by a registered Medical Practitioner after examination of the body.

The forms when completed, together with the *Certificate of Registry of Death*, must be delivered to the Medical Referee not later than noon on the day previous to that on which it is desired the cremation should take place. If found to be in order, the Medical Referee will issue authority for the Cremation.

The name and address of the Medical Referee is:—

DR. W. EVANS,
HIGH STREET,
DUNEDIN.

In case of the absence of the Medical Referee, the documents are to be delivered to the Deputy Medical Referee, whose name and address is:—

DR. W. BORRIE,
HIGH STREET,
DUNEDIN.

The completed forms with the authority to cremate issued by the Medical Referee are then to be delivered by the applicant to the Town Clerk's Office.

The Chapel at the Crematorium has been specially provided for services at Cremation, and there is no charge for use. Relatives are free to make their own arrangements for the service. The Chapel is

provided with seating accommodation for the relatives and mourners and a reading desk for the Minister of religion.

The fees for cremation are as follows:—

For Medical Referee's certificate, £1 1s.; for cremation, including use of Chapel, all attendance after coffin is placed on bier within building, and supply of plain terracotta urn to contain ashes, £4 4s.; plus 50 per cent. if cremation takes place on *Sunday, Christmas Day or Good Friday.*

Note.—Relatives may provide special urn if they so desire.

DISPOSITION OF ASHES

The ashes will be ready for delivery on the morning following the cremation—a plain terra cotta urn is supplied by the Council without charge.

Urns containing ashes may remain in the Crematorium for fourteen days without charge.

A Columbarium suitable for the permanent reception of ashes is provided in the Chapel.

If urns are temporarily left after fourteen days, for a period of not more than three months, the charge is 5s. per month. If urn is left in the Columbarium provided for the reception of urns, the charge is £1 1s. If urn is buried in grave already owned by deceased, the charge is 10s. 6d. A plot of ground four feet by two feet for the burial of urns may be purchased at half ordinary rates for grave.

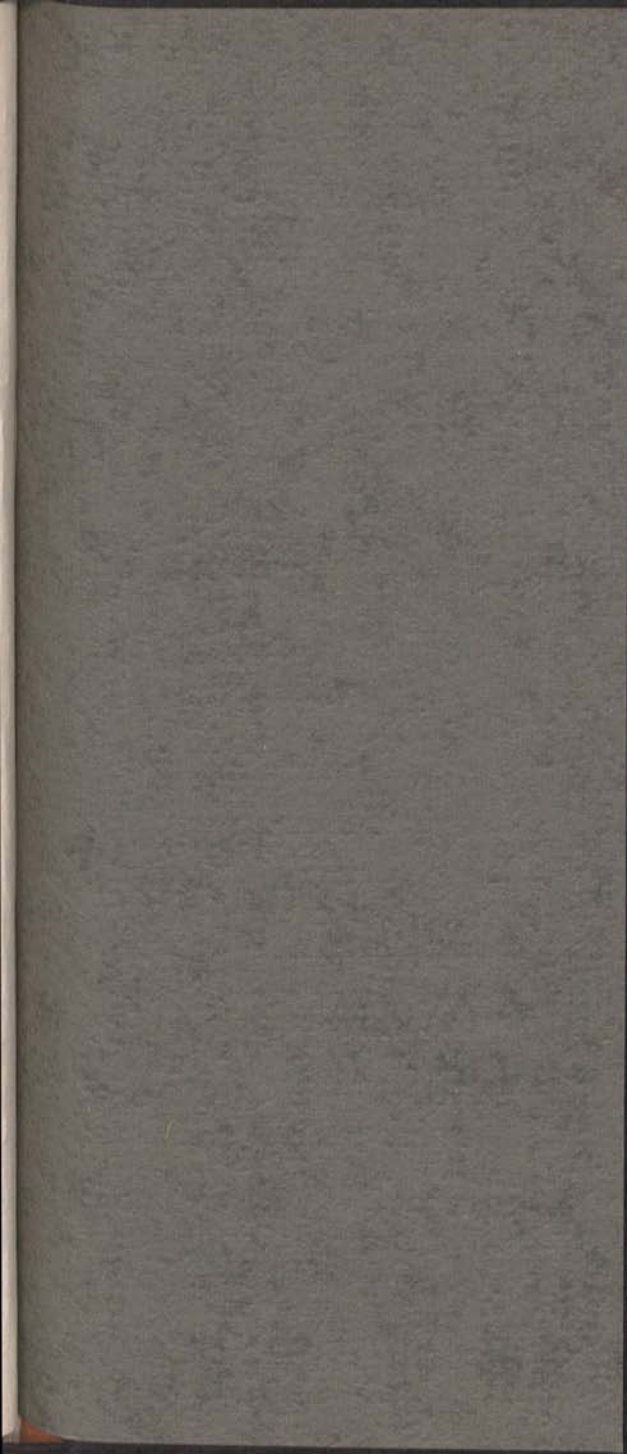
©

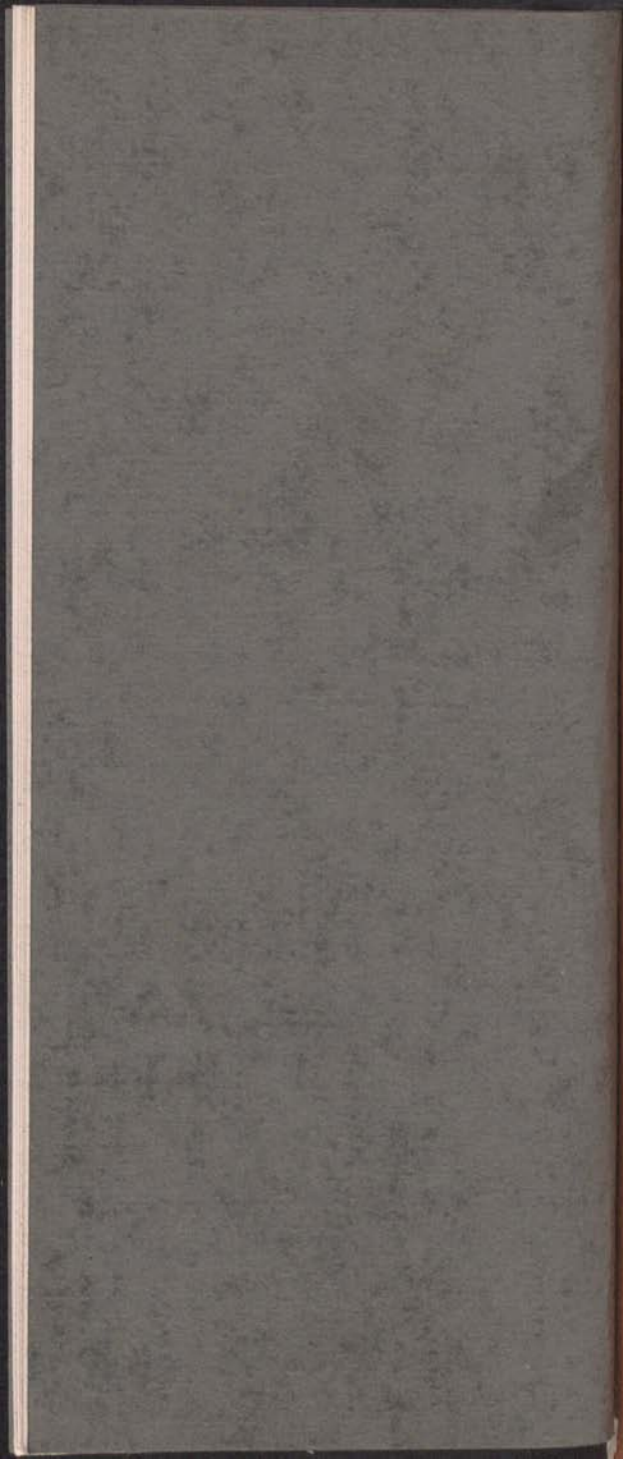

COULLS SOMERVILLE WILKIE LTD
CRAWFORD STREET
DUNEDIN

©

L61462

1

APR - 3 1936

45

Medizin und Feuerbestattung

Vortrag von Universitätsprofessor

Dr. med. Hermann Dürk,

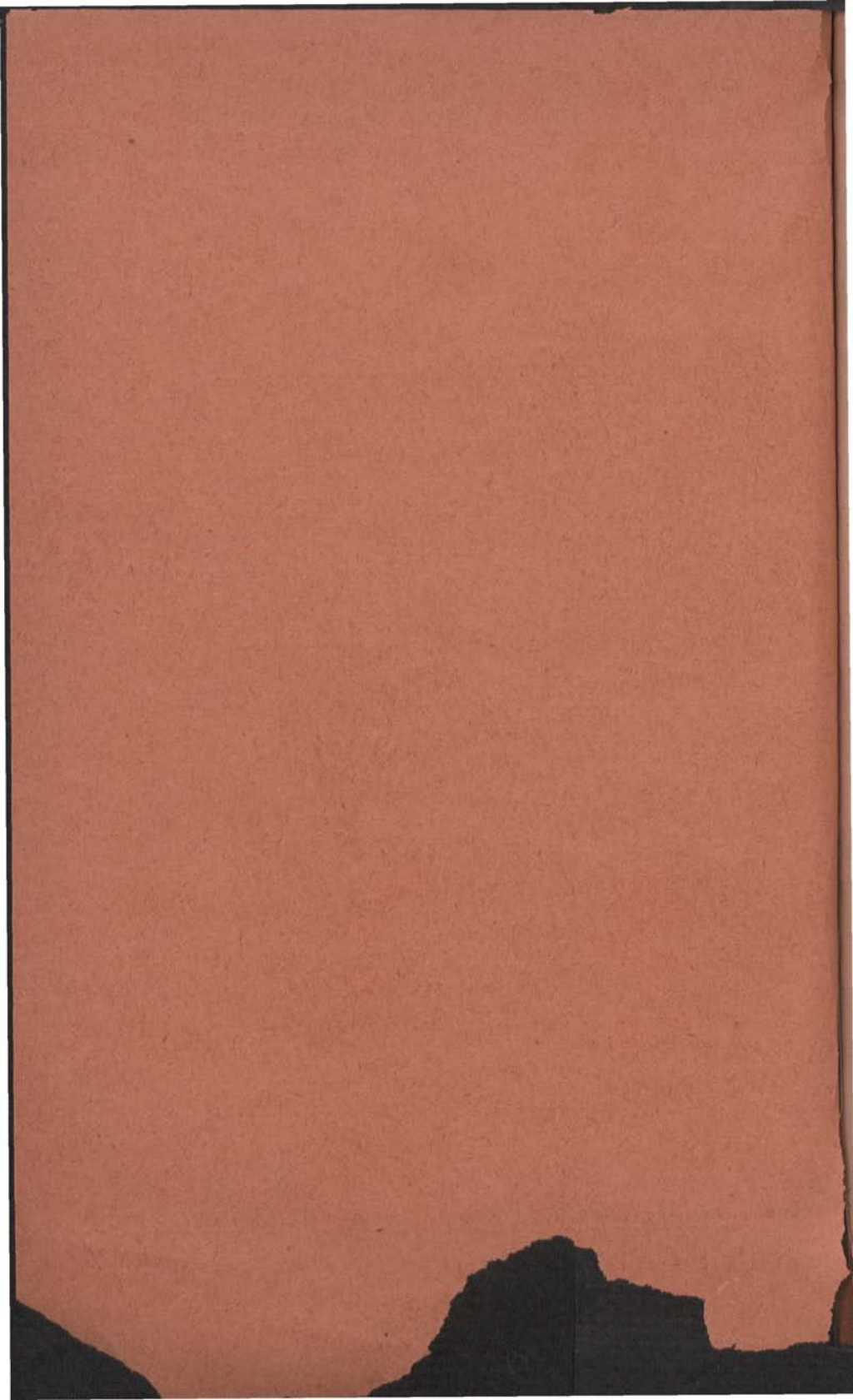
Geheimer Medizinalrat, Vorstand des pathologischen
Instituts des städtischen Krankenhauses in München.

[1935]

Verein der Freunde
der Feuerbestattung „Die Flamme“ in Wien VII
Siebensterngasse 16a.

Medizin und Feuerbestattung

Vortrag von Universitätsprofessor

Dr. med. Hermann Dürck,

Geheimer Medizinalrat, Vorstand des pathologischen
Instituts des städtischen Krankenhauses in München.

Der Mensch kann zur Kenntnis seiner Umwelt nur durch seine Sinnesorgane gelangen. Alles, was unsere Sinnesorgane nicht aufzunehmen vermögen, was sie nicht „anspricht“, das ist für uns nicht vorhanden.

Wohl hat der Mensch gelernt, auf dem Umweg über kompliziert gebaute Apparate und Instrumente sich die Kunde von Dingen zu verschaffen, welche unseren unmittelbaren Sinneswahrnehmungen nicht zugänglich sind. Mit dem Fernrohr überbrücken wir ungeheure Entfernungen, deren räumliche Ausdehnung unser Begriffsvermögen übersteigt; das Mikroskop hat uns die fast unbegrenzte Wunderwelt des Kleinen erschlossen und läßt uns Bau und Gefüge der Organismen bis in ihre letzten Einzelheiten erkennen. Apparate von unendlicher Feinheit übermitteln uns die elektrischen Ströme nach Kraft und Spannung. Wir messen die Wellen des Schalles und des Lichtes, machen den Magnetismus, für den wir kein Empfindungsorgan haben, sichtbar, schicken die Röntgenstrahlen durch kompakte Gebilde und bringen sie im Fluoreszenzschirm zum Ausleuchten.

Fast unendlich haben wir mit all diesen Mitteln unsere Sinne geweitet und geschärft und Dinge unseren Sinnesorganen wahrnehmbar gemacht, von deren Existenz die Menschheit früher keine Ahnung hatte.

Aber all diese Sinneswahrnehmungen, die direkten und die mit besonderen Apparaten vermittelten, kommen uns erst zum Bewußtsein durch einen komplizierten nervösen Vorgang, der sich in unserem Gehirn abspielt. Die tausendfachen Organe des Gehirns verarbeiten die Sinnesindrücke zur Erkenntnis, und diese Erkenntnis verarbeitet unser Gehirn weiter zu Empfindungen und zu Urteilen, indem sich die Verstandstätigkeit ihrer bemächtigt.

Blitzschnell werden diese Empfindungen ausgelöst, die Urteile geprägt oder gar zu Werturteilen umgemünzt.

Wir empfinden einen Sinnesausdruck allgemein als angenehm und unangenehm, einen Gesichtsausdruck als schön oder häßlich, eine Sonreihe als harmonisch oder unharmonisch, einen Geruchseindruck als Duft oder als Gestank, je nach dem, wie das Gehirn diese Eindrücke verarbeitet.

Und endlich ordnen wir diese Eindrücke wieder zu höheren und allgemeineren Beziehungen, indem wir seelische Vorstellungen mit ihnen verknüpfen, und gelangen so zu den Begriffen „gut“ und „böse“, „Schmerz“ und „Lust“, „nützlich“ und „schädlich“, „sittlich“ und „unsittlich“, ja durch weitere verstandesmäßige Vergleichstätigkeit durch die Anlegung von bestimmten Maßstäben zu den Vorstellungen „religiös“ und „irreligiös“.

Je weiter wir uns aber von dem einfachen Sinnesindruck entfernen und zu dessen verstandesmäßiger Wertung und vergleichsweise Ordnung aufsteigen, desto größer werden die Unterschiede von Person zu Person.

Jedes menschliche, ja jedes tierische Auge empfindet einen Lichtstrahl als „Licht“, weil der mit dem Auge verbundene Gehirnabschnitt in ganz gleicher Weise auf die Sinneserregung antwortet. Wie unendlich verschieden aber sind die Urteile über „schön“ und „unschön“, oder gar über „gut“ und „böse“, über „sittlich“ und „unsittlich“! Hier spielt das, was wir subjektives Ermessen nennen, eine außerordentliche Rolle. Der deutsche Sprachgebrauch hat hier – vielleicht nicht eben glücklich – einen neuen Begriff eingeführt, den er von einem bestimmten Sinnesindruck entlehnt, er nennt „Geschmack“, was ein subjektives Werturteil darstellt; wir sagen „es ist Geschmackssache“, ob wir etwas für schön oder häßlich, für richtig oder falsch erklären wollen.

„Wozu“, werden Sie fragen, „all diese graue Philosophie?“ „Was sollen alle diese Ausführungen mit unserem Gegenstand Medizin und Feuerbestattung zu tun haben?“

Sie sollen Ihnen verständlich machen, daß es auch auf unserem Gebiet, welches wir heute betrachten, auf dem Gebiete des Bestattungswesens, allgemein und allzeit gültige Regeln und starre Vorschriften nicht geben kann, daß auch hier der persönlichen Anschauung, dem aus der Verarbeitung von Sinnesindrücken verstandesmäßig abgeleiteten Werturteil, oder in der Alltagssprache ausgedrückt, dem persönlichen Geschmack ein weiter Spielraum gelassen wird.

Das geht schon daraus hervor, daß die Bestattung der Toten zu verschiedenen Zeiten und bei verschiedenen Völkern eine ungemein verschiedene war und auch heute noch ist.

Es folgt aber auch aus dieser Betrachtungsweise, daß wir Anhänger der Feuerbestattung uns davor hüten sollen, irgendeine Form der Bestattung, vorausgesetzt, daß sie die Allgemeinheit nicht schädigt, für falsch oder gar unzulässig zu erklären. Vollkommene Duldsamkeit ist gerade hier ein oberstes Erfordernis.

Betrachten wir, was Naturwissenschaften und Medizin den Kulturmenschen über diese ernste Frage lehren können.

Im ewigen Kreislauf ist die an sich unzerstörbare Materie in immer neuen Zusammensetzungen gebunden und wieder aufgelöst und aufs neue gebunden. Das Eisenatom, das heute im roten Blutkörperchen das Hirn des Denkers durchströmt, mag zu anderer Zeit im Schwerte des Kriegers die Feindesbrust durchbohren oder im Blattgrün des Buchenblattes dem Sonnenstrahl zustreben oder in der heilkräftigen Eisenquelle der Erde entströmen. Des Daseins ewig wechselnde Gestalt hält die Stoffe in diesem ewigen Kreislauf.

„Nach ewigen, ehernen,
großen Gesetzen
müssen wir alle
unseres Daseins
Kreise vollenden.“

(Goethe.)

Die Form der ausgelebten Menschen muß zerfallen, das ist die unabwendbare Forderung der nach uns kommenden Geschlechter, das „ewig eherner, große Gesetz“, und mit der Form muß auch die Mischung der Stoffe eine andere werden, die ursprünglichen einfachen Bausteine müssen der Natur zurückgegeben werden oder, wie Goethes Seherblick es erschaute:

„Denn alles muß in Nichts zerfallen,
Wenn es im Sein beharren will.“

Nur in ganz vereinzelt, verschwindenden Ausnahmen sehen wir daß unter bestimmten, äußerst selten auftretenden Verhältnissen der tote Körper eines einstigen Lebewesens der Nachwelt ganz und unversehrt erhalten bleiben und Jahrtausende überdauern kann. Im durchsichtigen Bernstein eingeschlossen finden wir Insekten, welche die Zeugen längst-entschwundener Erdperioden waren und die als die Urvorfahren unserer heutigen Insektenwelt gelten dürfen. An den Mündungen des Ob und des Jenissei im sibirischen Eise eingefroren hat man die vollkommen unveränderten Kadaver der gewaltigen Mammute entdeckt, die mit ihren Genossen einst vor fünfundzwanzig Jahrtausenden vor dem Hereinbrechen der letzten großen Eiszeit die fruchtbaren Ebenen des heutigen nördlichen Europa und Asien durchstreiften. Sie sind so vollständig erhalten, daß es sogar noch gelang, den Inhalt des Magens zu untersuchen und in ihm die Reste längst entschwundener Pflanzen festzustellen. Ähnlich ist es mit den Leichen der sog. „Recken“, die man in den dänischen Torfmooren in wohlkonserviertem Zustand auffand, die vermutlich einem längst vergangenen Volksstamm angehörten.

Diese Funde geben uns einen wichtigen Hinweis auf die Gründe der Vernichtung organischer Formen. Bei ihnen müssen ganz besondere Umstände obwaltend haben, daß sie den gütigen Gesetzen des Zerfalls nicht zu gehorchen brauchten und daß sie von ihnen verschont blieben.

Forschen wir nach den Gründen, so sehen wir in jenen seltenen Ausnahmefällen als gemeinsame Besonderheit, daß der Zutritt und die Tätigkeit von anderen, niederen Lebewesen verhindert worden war, welche im Haushalte der Natur eine ungeheure Rolle spielen und die mit Recht daher als die „Totengräber der organischen Welt“ bezeichnet werden, nämlich der Bakterien. Ihr Einfluß ist es im wesentlichen, welcher ständig den Zerfall organischer Form hervorbringt und der damit allein den neu heraufkommenden Generationen den neuen Lebensraum verschafft, wobei sie selbst in endloser und ununterbrochener Kette von aufeinanderfolgenden Individuenreihen dem Kreislaufe alles Werdens unterliegen.

Wird ihr Dasein und ihre Tätigkeit ausgeschaltet durch die Kälte des Eises, durch die bakterientötende chemische Eigenschaft des Harzes, welches einstmals den Bernstein darstellte, oder durch die eigenartigen Humus-säuren des Torfmoors, so sehen wir tatsächlich den toten Körper, ganz unabhängig von seinem Umfang, sich durch unbegrenzte Zeiträume unversehrt erhalten.

Welch ein Glück, daß diese Verhältnisse nur in äußersten Ausnahmefällen zutreffen!

Auch absichtlich und künstlich vermögen wir diese seltsamen Umstände bis zu einem gewissen Grade nachzuahmen dadurch, daß wir solche bakterien-ausschließende und -tötende oder, wie wir sagen, „desinfizierende“ Substanzen zur Anwendung bringen. Wir legen den Tierkörper oder den Teil eines Menschenkörpers, den wir aufbewahren, aus dem wir ein „Präparat machen“ wollen, in Spiritus oder Formalin, und wir verwenden solche starkwirkenden bakterien-tötenden Mittel, wenn wir einen ganzen Menschenkörper einmal außerordentlich vor Zerfall schützen, ihn „konservieren“ oder, wie wir meist sagen, „einbalsamieren“ wollen. Aber auch damit ist seine Erhaltung nur unter ganz besonderen Umständen wirklich gewährleistet, wie man dies an den bis zu vier Jahrtausenden alten ägyptischen und an den wenig jüngeren peruanischen Mumien sehen kann, an denen die völlige Wasserverdunstung in dem warmen, luftdurchsoogenen Boden gleichsinnig mit der Einbalsamierungstätigkeit gewirkt hat.

Die stille, unausgesehete Tätigkeit niederer Lebewesen und vor allem der Bakterien also ist es, welche diesen ständigen Zerfall der toten Leiber hervorbringt. Sie arbeiten mit einer geradezu vorbildlichen Gründlichkeit, denn sie ruhen nicht eher, bis der Körper in seine letzten elementaren Urbestandteile zerlegt ist, bis diese einfachsten Elemente in dem Wassergehalt des Bodens zu ihrer Auflösung gelangen. Selbst die härtesten

Bestandteile des pflanzlichen, tierischen und menschlichen Körpers vermögen ihnen auf die Dauer nicht zu trotzen; das härteste Eichenholz, der festeste Knochen, der sprödeste Zahn zermürbt und zerfällt endlich unter dem immer erneuten Ansturm dieser alles verzehrenden Bakterien.

Aber diese Tätigkeit vollzieht sich unendlich langsam, und die Vorgänge, welche dabei auftreten, die Veränderungen, welche sich an den zerfallenden Leibern vollziehen, sind von wahrhaft abschreckender, kaum vorstellbarer Scheußlichkeit für unsere menschlichen Sinne. Bekanntlich birgt der menschliche Körper schon während des Lebens und in vollkommen gesunden Tagen ungeheure Mengen Bakterien in sich, ja selbst ein großer Teil unserer Lebenserscheinungen, vor allem die Vorgänge der Ernährung und der Verdauung sind unmittelbar und untrennbar an die Anwesenheit von Bakterien gebunden, welche in unserem Darmkanal ganz ähnliche Zerlegungsvorgänge besorgen, wie sie sich nach dem Tode alsbald an allen unseren Körperorganen einstellen. Daß der gesunde lebende Körper von diesen stets vorhandenen unermesslichen Bakterienwärmen nicht angegriffen wird, das eben ist gerade eine besondere Eigentümlichkeit der lebenden Substanz. Häufig genug versagt im ganzen oder in einzelnen Teilen dieser Schutz des Lebens. Dann siedeln sich Bakterien in den Geweben unseres Körpers selbst an und bringen diesen Störungen, Veränderungen, selbst Auslösungen, einen Zustand, den wir als „Krankheiten“ und speziell als „Infektionskrankheiten“ bezeichnen.

Aber im allgemeinen haben diese krankheitserregenden Bakterien mit denjenigen der Fäulnis toter organischer Substanz gar nichts zu tun. Im ganzen genommen ist die Eigenschaft, bei Menschen und Tieren (und sogar bei Pflanzen), Krankheiten zu erregen, selbst große Volksseuchen, wie Pest, Cholera, Auszschlag, Tuberkulose usw. hervorbringen zu können, gewissermaßen nur eine winzig kleine Nebenbeschäftigung der Bakterien, und zwar bestimmter an Menschen und Tiere angepaßter Formen. Das eigentliche Element der Bakterien bleibt die Umsetzung organischer Substanz in niedrigere Spaltungsprodukte, die Erregung von Gärung und Fäulnis und damit die Zerstörung der organischen Formenwelt. Je höher die chemischen Verbindungen, welche in dieser vorwalten, desto komplizierter gestalten sich die zum Zerfall führenden Abbauprozesse.

Nun ist unser Körper zum überwiegenden Teil aus sog. Eiweißsubstanzen zusammengesetzt, welche meist als halbflüssige, gallertartige oder breiige Massen in den unzählbaren Millionen von Zellen unserer Körpergewebe eingeschlossen sind und an denen sich im wesentlichen die Lebensvorgänge vollziehen. Die chemische Spaltung dieser Eiweißbestandteile gibt den Zerfallsvorgängen am toten Körper ihren hauptsächlichsten und hervorstechendsten Charakter.

Jede Hausfrau kennt die Vorgänge, die sich ja auch an unseren Nahrungsmitteln, ganz besonders an den aus dem Tierreich stammenden, vollziehen, wenn es uns nicht gelingt, die fäulnisserregenden Bakterien fernzuhalten. Wer einmal den entsetzlichen Geruch wahrgenommen, den faulendes Fleisch, ein faulender Fisch oder gar ein größeres Maaß von sich gibt, der kann sich eine schwache Vorstellung von dem Zustande machen, in welchen eine menschliche Leiche schon kurze Zeit nach dem Tode versetzt wird. Ich möchte uns allen die Beschreibung dieses Zustandes in seinen Einzelheiten erlassen. Ich bemerke nur noch, daß diese Vorgänge, namentlich anfänglich, besonders stürmisch verlaufen und unter lebhafter Entwicklung von Gasen vor sich gehen, welche die äußeren Formen und durch die gleichzeitige Zersetzung des Blutfarbstoffes die Farben des Körpers und seine Gewebe hochgradig verändern und Bilder von unsagbarer Häßlichkeit und einen selbst für den daran Gewöhnten grauen vollen Anblick ergeben.

Es ist nicht wahr, wenn behauptet wird, das Bild des Zerfalls sei immer und unter allen Umständen ein Bild des Grauens, bei der Feuerbestattung nicht minder als bei der Ver-

Nur Kenntnislosigkeit und Unvertrautheit mit den tatsächlichen Verhältnissen kann eine solche Meinungsäußerung erklären. Die Vorgänge bei der Einäscherung sind oftmals genau beobachtet und in ihren auf ganz kurze Zeiträume zusammengebrängten Einzelphasen einwandfrei protokolliert worden. Feuerbestattung und Erdbestattung haben nur in einem Punkte völlige Übereinstimmung und Gemeinsamkeit in ihrem Endergebnis. Das ist bei beiden Vorgängen das gleiche — völlige Auflösung und Zerfall des Körpers in seine Urbestandteile, die Zurückgabe seiner letzten elementaren Bausteine an die große Allmutter Natur.

Aber auf die unendlich verschiedenste Weise wird dieses notwendige Endergebnis durch die beiden Bestattungsarten herbeigeführt!

Meine Herren! Ich bin seit 35 Jahren pathologischer Anatom, habe weit über 20 000 menschliche Leichen untersucht und Duzende von wieder ausgegrabenen Leichen sezirt; aber je älter ich werde, um so stärker sind die Gefühle des Grauens, des Ekels und Abscheus vor den unsagbar widerlichen und abstoßenden Bildern und Sinnesindrücken des vorzeitig geöffneten Grabes. Der Schmerz darüber, was die Menschen täglich und wohl bewußt mit den Körpern geliebter Angehöriger beginnen, muß jeder Empfindenden tief im Innersten verletzen und alle seine Gefühle und Gedanken in Aufruhr bringen.

Der Körper eines ihm nahestehenden heißgeliebten

Wer jemals in seinem Leben Gelegenheit hatte, eine solche exhumierte menschliche Leiche irgendeiner Zeit nach der Erdbestattung zu sehen, dem wird und muß der Gedanke unerträglich und unsagbar sein, daß der Körper eines ihm nahestehenden heißgeliebten Wesens einmal in jenen fürchterlichen, an abscheulicher Häßlichkeit alle menschlichen Begriffe übersteigenden Zustand versetzt würde. Wie vieler Menschen Ruhe und der Schlaf ihrer Nächte würde dahin sein, könnten sie sehen oder auch nur ahnen, was sich am Körper ihrer Lieben vollzieht, die da unten „in geweihter Erde“ liegen.

Wir kennen beim lebenden Menschen eine Krankheit, welche uns an einem einzelnen Körperteil die schauerlichen Vorgänge zeigt, welche sich nach dem Tode bald an dem ganzen Menschenleib vollziehen. Es ist dies der fürchterliche Zustand des sogen. „feuchten Brandes“, der sich an den Gliedmaßen dann einstellt, wenn diese durch krankhafte Absperrung des zusammenströmenden Blutes rasch außer Ernährung gesetzt werden und dem örtlichen Gewebstode verfallen. Der Kranke hat dann einen abgestorbenen, sich völlig als tot verhaltenden Gewebsherd in Zusammenhang mit seinem übrigen lebendigen Körper, und es vollziehen sich alle Erscheinungen der Fäulnis und Verwesung an ihm, die wir sonst nur ohne jede räumliche Verbindung mit lebendigen Körperteilen sehen.

Sie wissen, daß in solchen Fällen nur eine schnelle chirurgische Trennung den Kranken retten kann, eine Amputation der dem Tode verfallenen Teile, und zwar eine Amputation am Gesunden, denn sonst geht der betreffende Mensch unweigerlich in kurzer Zeit zugrunde, nicht etwa deshalb, weil der Absterbenvorgang weiter um sich greift und lebenswichtige Organe in seine Zerstörung hineinzieht, sondern weil in den toten Gewebsteilen durch die Fäulnis- und Zersetzungs Vorgänge unter dem Einfluß der hier tätigen Bakterien Stoffe von außerordentlicher und unerhörter Giftigkeit aus dem Körper weiß entstehen, welche alle übrigen Organe und Gewebe auf das schwerste schädigen, wenn auch nur ein kleinster Bruchteil von ihnen etwa durch den Lymphstrom aufgenommen wird. Wir nennen diese Stoffe, deren chemische Zusammensetzung bisher noch wenig bekannt ist, ganz im allgemeinen „Leichengifte“. Genau dieselben höchst giftig wirkenden Stoffe entstehen in jeder menschlichen und tierischen Leiche in gewissen Zersetzungs Vorgängen, aber unabhängig von

den eigentlichen Eiweißfäulnisvorgängen. Wir machen gelegentlich mit diesen unheimlichen Substanzen sehr gegen unseren Willen eine unangenehme Bekanntschaft, denn sie bilden sich auch manchmal in ungeeignet aufbewahrten tierischen und pflanzlichen Lebensmitteln, in mangelhaft zubereiteten Dosenkonserven aller Art und sind die Ursache der oft gehäuft vorkommenden Fleisch-, Fisch-, Wurst- und Konservenvergiftungen, vor denen ein wirksamer Schutz um so schwerer ist, als diese Lebensmittel für unsere Sinne durchaus keine wahrnehmbaren Anzeichen von Verdorbensein an sich zu haben brauchen.

Die zerfallende Leiche wird also nicht nur der Schauplatz abschreckender Gärungs- und Fäulnisvorgänge, sondern auch noch eine Bildungsstätte von höchst verderblichen Giften, ein wahres Laboratorium, das wir freilich mit der Erde bedecken und über dessen Vorhandensein die wenigsten Menschen sich Rechenschaft geben, welches deshalb aber nicht weniger schauerlich erscheint, besonders wenn wir seine Entstehung uns durch den Körper von einstmalig von uns geliebten Wesen veranlaßt denken müssen.

W. S. Wollen Sie sich einen Augenblick vorstellen, daß Sie an einem stillen Sonntagnachmittag einmal Einkehr halten in alten Erinnerungen Ihres Lebens, wie sie wohl jeder von uns eine Zeitlang bewahrt. Sie öffnen eine verschlossene Lade und entnehmen dieser alte, vergilbte Papiere, ein Päckchen Briefe von Lieben. Iänaast Dahingegangenen; Sie öffnen die Hülle, da fällt ein trockenes Blumensträußchen, eine Locke blonden Haars, ein farbiges Band, vielleicht ein winziger Kinderschuh in Ihre Hände. Wehmut überkommt Sie, denn all diese sichtbaren Zeichen stammen von Menschen, die nicht mehr da sind; der Gedanke der Vergänglichkeit fällt schwer auf Ihre Seele. Auch Sie selber werden vergehen, wer weiß, wie bald; was soll dann aus all diesen körperlichen Erinnerungszeichen werden? Wer wird sie achten, hüten und ehren wie Sie selbst und liebevolle Gedanken an ihren Anblick knüpfen? Da beschließen Sie, der Gefahr einer Entweihung, einer rohen Mißachtung zuvorzukommen, sich von den teuren Dingen zu trennen, sie zu vernichten. Was werden Sie tun? Werden Sie den ganzen Inhalt Ihres Reliquien-Schreins auf eine Dungstätte werfen, sie der Fäulnis und dem Moder, einer ekelhaften, langsamen Zersetzung preisgeben? Schrecklich, unerträglich und roh erscheint Ihnen der Gedanke. Sie werden hingehen, werden ein lodern des Feuer entfachen und werden mit Wehmut und Rührung, mit Schmerz vielleicht sehen, wie diese einstigen Zeugen von Jugend, Glück und Frohsinn von verzehrender Flamme in wenigen Augenblicken in ein Häufchen weißer Asche verwandelt werden, das vor Ihren Augen in ein Nichts verweht. Ein Gefühl der Befreiung überkommt Sie!

Ich brauche die Beziehungen dieses Gedankens auf den toten Körper eines geliebten Wesens nicht weiter ausführen; Sie werden mich verstehen.

Der Schwerpunkt der Gründe, welche uns als die weitaus überragende und befriedigendere Art der Bestattung die Feuerbestattung erscheinen lassen, liegt nicht auf medizinisch-hygienischem, sondern auf gefühlsmäßigem und ästhetischem Gebiet. Vom hygienischen Standpunkt aus kann gegen ein geordnetes Begräbniswesen auf nicht zu dicht belegten, genügend weitläufigen Begräbnisplätzen in luftdurchlässigem Erdreich eine vernünftige Einwendung wohl nicht erhoben werden, wenn man sich auch darüber klar sein muß, daß diese Stätten ihren Namen „Friedhöfe“ in den allermeisten Fällen kaum zu Recht tragen, indem von einem dauernd gesicherten Frieden der begrabenen Leichen und ihrer Reste oft nicht die Rede ist. Ich will aber auf die volkswirtschaftliche und soziale Seite der Frage, als außerhalb unseres Themas liegend, absichtlich nicht eingehen.

Das, wogegen wir uns aber mit aller Entschiedenheit und mit aller Schärfe wenden wollen, das ist, daß in vollkommener Verkennung der tatsächlichen Verhältnisse und der einfachsten Menschenrechte ein Gewissenszwang auf die Zugehörigen irgendeiner Religion oder Konfession hinsichtlich ihres freien Entschlusses über die von ihnen gewünschte Bestattungsart geübt werden soll.

Der Zerfall des Leibes in Staub, d. h. in seine Elementarbestandteile wird durch das Erdbegräbnis wie durch die Feuerbestattung in vollkommen genau der gleichen Weise bewirkt; nur die Zeitdauer ist verschieden. Wäre es nicht der Ausdruck eines engherzigen Dogmatismus, zu glauben, daß es Gottes Allmacht nicht ebenso gelingen sollte, den durch die Flamme der Feuerbestattung wie den durch die Verwesung des Erdgrabes in Staub zerfallenen Leib mit der Seele auf ewig zu vereinen? Ist es mit den Geboten christlicher Nächstenliebe zu vereinen, wenn der katholische Geistliche dem überzeugten Katholiken die Erbstörungen der katholischen Religion verweigert, der es vorzieht, seine sterblichen Reste durch die reinigende und läuternde Flamme „in Staub“ zerfallen zu lassen.

Die katholische Kirche kann sich auf keinen einzigen Glaubenssatz berufen, welcher der Feuerbestattung hindernd im Wege stünde. Noch im zweiten Jahrhundert nach Christus spricht der anerkannte Apologet Marcus Minucius Felix von einer „consuetudo“, d. h. von einer Gewohnheit, die Leichen der Christen zu begraben, und er empfiehlt, dieser Gewohnheit zu folgen. Daß sie sich gerade unter den ersten Christen einbürgerte, hat seinen Grund in rein äußerlichen Dingen. Diese ersten Christen waren wirklich oder freiwillig sehr arme Leute; die Feuerbestattung war aber damals in dem holzarmen und kohlenlosen Lande unvergleichlich viel kostbarer als das Erdgrab. Uebrigens hat es in den ersten christlichen Zeiten Christen gegeben, welche sich feuerbestatten ließen. Der katholische Priester Marc Antonio Boldetti erzählt in seinem im Jahre 1720 in der Vatikanischen Druckerei zu Rom gedruckten Werk „Osservazioni sopra i cimiteri de' Santi martiri ed antichi christiani di Roma“, daß sich zweifellose Aschenurnen in den christlichen Grabstätten finden, und der katholische Priester Amabuzzi berichtet in seinem 1778 erschienenen Werk „Monumenta Matheiana“, daß er zu Perugia eine christliche tönerne Aschenurne mit dem Monogramm Christi gesehen habe. Derartige Feststellungen durften von Katholiken, wie es scheint, erst vom 19. Jahrhundert ab nicht mehr gemacht werden.

Erst im Jahre 785 wurde von Karl dem Großen auf Veranlassung der Kirche im Hinblick auf die mit beispielloser Grausamkeit unterworfenen und christianisierten Sachsen durch das sogenannte edictum paderbrunense die Feuerbestattung allgemein untersagt und die Vollziehenden mit Todesstrafe bedroht.

Es kann sich also auf Seite der katholischen Kirche nur um eine Gewohnheit, um eine Sitte handeln. Die katholische Kirche nennt die Feuerbestattung eine „heidnische“ Gewohnheit. Mit genau dem gleichen Recht könnte sie die Erdbestattung eine „heidnische“ Gewohnheit nennen, denn unter den sogenannten Heiden wurden und werden die Leichen ebensowohl feuerbestattet wie begraben, und was die Heiden des griechischen und römischen Altertums betrifft, also der klassischen Zeit, so war die Scheidung eine höchst einfache, auf ökonomischen Verhältnissen beruhende: Die Reichen wurden feuerbestattet, die Armen und Unfreien wurden begraben.

Durch Jahrhunderte hindurch hat die Frage der Feuerbestattung geruht. In Deutschland ist sie erst durch die geistvolle, am 29. Nov. 1849 in der Akademie der Wissenschaften zu Berlin gehaltene Rede des berühmten Sprachforschers und Germanisten Jakob Grimm wieder aufgeworfen worden und seitdem nicht mehr zur Ruhe gekommen. Raum ist niemals Treffenderes und Vollendeteres über die Feuerbestattung gesagt worden, als von Jakob Grimm. Ich möchte Ihnen hier nur ein paar Stellen aus Jakob Grimms Rede wiederholen, die heute mehr als jemals unsere Gedanken über die Feuerbestattung in vollendeter Form wiedergeben:

„Es war ein heiterer, der Menschheit würdiger Gedanke, ihre Toten der hellen und reinen Flamme, statt der trägen Erde zu überlassen.“

Wir nennen das Grab ein Bett, eine Ruhestätte der Entschlafenen, wo sie nach irdischer Arbeit ungestört rasten, ein Haus des Friedens und der Stille. Das mag vielmehr von den heidnischen Grabhügeln, die noch kein Pflug aufgeackert, keine Habsucht oder Neugier erbrochen hat, als von den Gräbern christlicher Friedhöfe gelten. Der Totengräber und die Clowns im Hamlet wissen, wie lange es dauert, bis ein Platz für neue Gräber wieder umgegraben werden muß. Es gibt keine unserer Städte, in der nicht Straßen über alten Kirchhöfen gepflastert wären; so mächtig waltet das Bedürfnis der raumbeengten Menschen, daß es nur wenig Rücksicht auf die Toten zu nehmen gestattet. Raum wird auf unseren Totenhöfen ein Grab nachzuweisen sein, das sich über einige Jahrhunderte hinaus behauptet hätte, und bald liegt alles vergeset, verrostet, verwittert . . . Was hilft's, einen schweren Stein über denen zu türmen, welchen die Erde leicht sein soll? Wollte man für jeden der zahllosen Millionen von gestorbenen Menschen gehegten Grabraum fordern, die Erde würde sich bald mit Hügeln decken. Es läßt sich ein grauenvollerer Anblick nicht denken als den, den das Schichten menschlicher Gerippe und Schädel in den Gräften einiger italienischer Klöster gewährt.

Für die angemessenste, das Andenken am längsten sichernde Bewahrung unserer Ueberreste wird die gelten müssen, welche den geringsten Raum kostet und die vergehende Gestalt zu erhalten aufgibt . . .

Für ein Sakrament der Christenheit kann weder das Begraben gelten, noch das Verbrennen für ein Hindernis der Seligkeit, welche niemand dem sonst in Flammen oder im Wasser Ungekommenen abspricht . . .

Das ist dem Menschen eingepfist, daß er an Wunder, die ihn zu Gott führen, glaube. Ich glaube an ein Wunder des Samens, der in die Erde gelegt, aus seiner inneren Haft hinaustreibt und sich zu zartem, farbigem, duftigem Kraut entfaltet, ich glaube nicht, daß das zerstörte, auseinanderfallende, haftlose Korn in dem Boden treiben würde. Selbst die Geheimnisse sind den Gezeiten der Natur unterworfen. Wie vermöchte der an seiner Seele Fortdauer gläubige, neues Leben ahnende Mensch für wahr halten, daß die durch Feuer oder Erde schnell oder langsam verflüchtigten Seile seines vergänglichen und vergehenden Leibes ihrem Stoffe nach wieder zusammengeheftet würden; wie könnte ihm die Auferstehung oder das Emporfsteigen der Rauchsäule mehr als ein Bild jener geistigen Fortdauer sein? Des mit höchster Weisheit auf die Sinne gerichteten Leibes fleischliche Herstellung müßte ein anderes sinnliches Leben nach sich ziehen und ein höheres hindern; die Art und Weise der uns geschehenden Erhöhung oder Vergeistigung spricht aber keine Junge aus."

Höchstes Menschentum ist uns Menschenliebe. Unmenschlich und lieblos erscheint es mir, irgend jemand aus einer ihm sonst verehrungswürdigen Gemeinschaft deshalb auszustoßen, weil er einem tief in das Selbstbestimmungsrecht einschneidenden, auf Gewohnheit und Sitte beruhenden Verlangen hinsichtlich seiner Bestattung aus Ueberzeugungsgründen nicht nachkommen kann. Glaubt die Kirche, welche von sich sagt, daß die Pforten der Hölle sie nicht überwältigen können, sich ernsthaft bedroht, wenn sie in ihrer Gemeinschaft neben der einen Gewohnheit auch eine andere duldet?

Ist nicht vielmehr die allumfassende und alles verstehende Menschenliebe der sittlich höhere Standpunkt, von dem ein Goethe sagt:

„Das werdende, das ewig wirkt und lebt.

Umfaß euch mit der Liebe holden Schranken.

Und was in schwankender Erscheinung schwebt,

Befestigt es mit dauernden Gedanken.“

(Mit Genehmigung des Verlags.)

2614.62
1

46

Emil Edgar:

THE
JOHN EDGAR
LIBRARY

Popelnicová pohřebiště československá

23

Praha 1933. — Zvláštní otisk z časopisu „Kámen“.

Tiskem K. Nepodala v Blatné.

THE
JOHN DEWEY
LIBRARY

Popelnicová pohřebiště československá

Popelnicová pohřebiště
československá

Spolek »Krematorium« je organizační základnou československého hnutí kremačního, ne všude kvalitně vyspělého. Jsou kraje, kam toto hnutí zaléhá jen v mírném, tichém zvlnění. Malý hlouček roztroušených stoupců pohřbu žehem bývá leckde prostředím, které ničeho nežádá a také ničeho nedává. Staré náhrobky jiného kultu mrtvých mají se zaměnit něčím jiným? Čím, to se dobře neví. Mnohému stačí, stojí-li urna doma na almaře. Při slovech: Popelniceový háj blouzní se neurčitě o lesíku jedlovém nebo březovém, kterého široko daleko nevidět, aniž by se hnulo prstem. V takovém kraji málokdy vychází z kamenické díly popel. náhrobek, počet dělnictva se v kamenické dílně menší. Kremace přijímá se s obavou, že je a bude ostrou ranou pro obě řemesla, kameníky i sochaře.

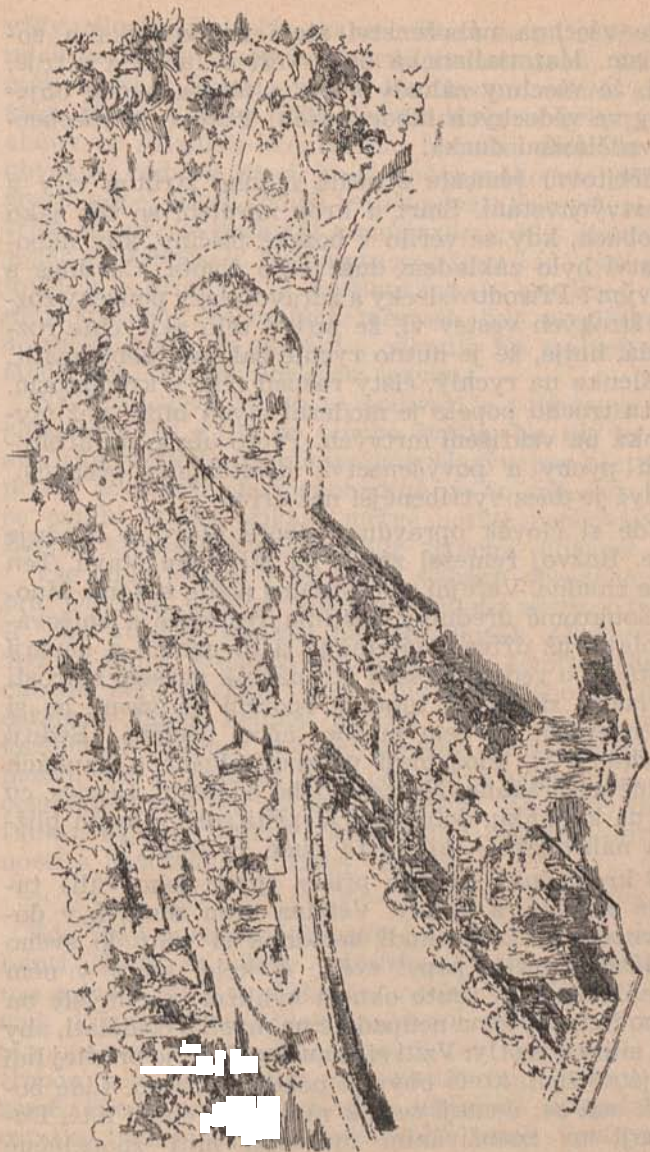
Jistě přivodila úbytek práce v těchto dílnách. Z drobného měřítka urny nedá se vyvinouti stará hřbitovní pompa. Za hrobky platily se dříve desetitisíce, za rodinný popelniceový náhrobek s cementovou schránkou na několik uren platí se dva až šest tisíc. Dříve bylo nutno každou mrtvolu pohřbiti, zpopelněné ostatky možno uložiti leckde. To je jádre. kremační otázky pro hřbitovní řemesla, pro ty, kdož formálně nemají práva »do toho« mluvit.

Vžijte se na chvíli do postavení těchto lidí. Neříkejte pohrdavě: To je živnostenský zájem! Jsou to věci příliš lidské, zasluhují pochopení, pochopení vzájemného a vůle k dobrému poměru jedněch k druhým. Jestli kdy co, pak dnešní bědná situace hospodářská měla by vésti k společnému uznání a respektování vlastních zájmů. Pokud bude na mne, na straně kremačního hnutí nebude nepřejícnosti. Tisíce let projevují lidé kytičkou a náhrobkem svůj smutek. Proč by také stoupcenci pohřbu žehem neměli

své mrtvé uctivě pochovávati? Necht' také oni budují svým mrtvým drobné památníky. Je v nich méně tuctovitosti než bylo na hřbitovech dříve. Zřizování popelnicových pohřebišť je jednou ze základních potřeb kremačního hnutí (jsou podle stanov spolku »Krematorium« jeho účelem, jedním z hlavních úkolů jeho), pro několik řemesel otázkou chleba.

Bylo by nespravedlivé zamlčeti, že těm, kdož vedou u nás hnutí kremační, nechybělo pochopení pro tyto věci. Přípravné a propagační práce vedly se tam tempem nemalým. Častokráte vyslovila mi Revoluční třída své potěšení z práce na tomto poli vykonané. V roce 1930 psalo mi ústředí spolku »Krematorium: »Podaří-li se nám ročně realizovati na př. čtvero nových popelnicových pohřebišť byl by to výsledek skvělý. Ovšem mnohé projekty zůstanou na papíře nebo se budou vléci řadu let; i měli bychom tedy každoročně asi 10 projektů vyřešiti a vybíratí k tomu místa, kde je aspoň trochu naděje na realizaci.«

Bylo by nedostatečnou znalostí poměrů a doby, kdyby se všechen úbytek zaměstnání v kamenických dílnách připisoval jen a jen hnutí kremačnímu. Všecky věci mají spočívatí na správném postihování příčin. Nutno rozlišovati, co z hmotného úpadku těchto řemesel nutno přičísti na vrub doby, co na vrub dnešního stavu hnutí kremačního. Současnost je v leccěms těžko snesitelná, doba leckoho příšlápla. Ve vzduchu jest více britkosti a smělosti, vše se dostalo do bystřejšího pochodu. V širokých vrstvách se více myslí a pochybuje. Člověk se stal věcným, málo starostí působí mu, co hlásá církevní učení. Z lidského vědomí zmizela všemoc Boží, proud doby jde proti náboženství. Církev, praví Masaryk, nemají dnes na mravní život lidstva vlivu. Puritáni si stýskají, že kultura zpronevěřila se svému původnímu poslání tím, že místo zušlechtění člověka stala se prostředkem na z pohodlnění života a slouží namnoze zájmům pudovým. Zapomíná se na kulturu ducha a srdce. Technická civilisace převažuje nad kulturou,

Emil Edgár a Fr. Sýkora: Urnový háj na obec. hřbitově v Kromětízi. Tvoří okrajovou část městského hřbitova. Vstupní část připíná se ke křižovatce hlavních cest. Odevzdán veřejnosti v červnu 1930.

nade všechna náboženství staví se technika a socialism. Materialistická doba věří v lučbu a stroje, věří, že všechny záhady světa a života budou objeveny ve vědeckých laboratořích. Takové je všeobecné vzdělávání ducha.

Hřbitovní řemesla ztratila mnoho ztrátou víry v z mrtvýchvstání. Smrt a hrob nevelebí se tak jako v dobách, kdy se věřilo v božské příčiny, kdy náboženství bylo základem duševního života. Co dnes s mrtvým? Přírodovědecky a zdravotnický poučený rozum širokých vrstev ví, že mrtvé tělo se rychle rozkládá, hnije, že je nutno rychle zakopat nebo spálit. Myšlenka na rychlý, čistý rozpad těla v krematoriu, na tu trochu popele je moderní myslí bližší než myšlenka na vzkříšení mrtvých. Proto ubylo na hřbitovech pýchy a povýšenectví, hřbitovního přepychu i když je dnes vytríbenější než dříve.

Zde si člověk opravdu podepře hlavu a uvažuje dále. Rozvoj řemesel závisí na středním stavu. Ten dnes chudne. Veřejní zaměstnanci podle zákona. Mnohé soukromé úředníky postihla restrikce a snižování platů již dříve a citelněji; ti to neměli a nemají »jisté«. To vede na všech stranách k zvýšení starostí o vlastní zájmy, k tuhému spoření na všem, co si lze odepřít, na čem možno něco ušetřiti. Bědují všichni, i ti, kdož mají ve spořitelnách a bankách hodně nastrádáno. Nastane doba odříkání. Leccos, co má na kahánku, dohasne. Odepřít sobě a svým bližním náhrobek — komu to bude za těžko?

S kremačním hnutím přišly (proti jeho vůli) takové způsoby a mravy. Většina uren zůstává v domácnostech. Lidé chudí nemohou si vzít do svého malého bytčku popel svého živitele, který v něm pomalu umíral, tímto oknem vyhlížel ven, mysle na to, co říci, aby žena neupadala na mysl a co dělati, aby děti sílily a rostly. Vzít si urnu domů, to je privilej lidí majetnějších, kteří obývají několik pokojů. Lidé bohatí, zdá se, nemají se tak rádi, jako chudí lidé. Dokazují to zneužíváním možnosti mít zpopelněné ostatky doma stále na očích. K tomu nejsou vedeni

vždy ušlechtilými pohnutkami. Ptáte se po zpopelněných ostatcích mužů bezsporné znamenitosti, jež by měly stát v Pantheonu. V Pantheonu našich srdcí stojí dávno. Jak to mrzí, dozvíte-li se, že byly ponechány ve skladišti krematoria. Nejedni dědicové neobyčejné rodinné moci, kteří jmění svého všelijak užívají, popel svých rodičů leccjak povalují; myslí si patrně, že takové počínání nemůže jim příliš škoditi u jejich spoluobčanů. Neklamte se o tom. Lidé rádi přemýšlejí o druhých, v myšlenkách je provázejí i v maličkostech. Na malých městech lidé neodřeknou se svého práva na pátrání a odhady. Na malých městech dbá se více lidských jazyků.

Na tyto zjevy nutno se podívati s potřebnou důsledností. Jen s tím do plného světla. Na nic to nesvalujte, ničím to neomlouvejme. Nazývájme nectnost prostě nectností. Je to pohodlné, je to sobecké. Zde se neplní lidský příkaz: mrtvé uctivě pochovávat. Zde se kremace zneužívá, lidé ztrácejí slušnost.

Vše bude jednou zváženo na vahách obecného dobra. Odvážili jsme si nebezpečí tohoto zjevu, odkryli jeho kořeny, ukázali na jeho dosah. Odpovědně vedené hnutí kremační nemůže se k těmto zjevům chovati netečně. Zde nejde o nic odborného, na čem ostatním lidem nemusí záležet. To je osobní věcí každého stoupence pohřbu žehem, to dokumentuje pravdivost a jemnost jeho poměru k posledním věcem lidským a ku svým nejbližším. Zde má hnutí funkci vychovatelskou: usilovati o obrození mravnosti a idealismu v těchto věcech.

*

Zde tedy vystupuje urnový háj jako mravní idea hnutí. Nechť se někde veřejnému zájmu a dobovému mínění zdají nedůležité, nechť vyvolávají dosud dojem mimořádnosti, urnové háje mají býti stoupcům pohřbu žehem právě tak nezbytnou potřebou jako je hřbitov pro pohřbování mrtvol do země. Představuje jejich ctění mrtvých. Zpopelněné ostatky lidské patří do zeleně této země, vystavené jitřním mrazům i sálání slunce za letního odpoledne.

Jako před tisíci lety myslí se tu na věčné střídání vzniku a zániku, sem k prahu Neznáma natahují se ruce odkudsi z dálek kosmických. Každý keřík, každý lístek je nám tu drahým. I to stébelko trávy, jež se chvěje u našich nohou, bude svými kořeny žítí z lidského popele, až se urny rozpadnou, rzi rozruší.

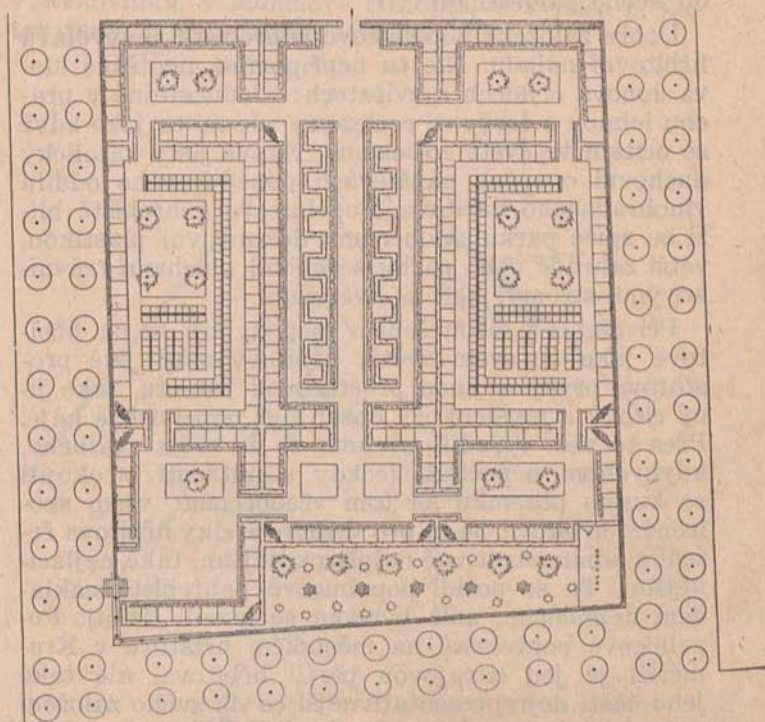
Kde můžeme, vyhneme se kolumbariu. Jako kdysi v pravěku své pocity piety vyjadřujeme nejraději urnovým hájem. Ožívuje se tu a udržuje starý zvyk, dosahující k nám z minulosti nedozírně vzdalene. Popelnicové háje jsou směsí starověké piety a moderního pokroku, nepodávají se však v podobě hájů pravěkých; jsou něčím zcela novým, novotvořením, jež má své vlastní myšlenkové klíčení. Neděláme je také pouze pro svou dobu; poslouží několika generacím.

K čemu široce a dlouze vykládati, proč jsem se oddal těmto úkolům před tím u nás téměř dosud neřešeným s horlivostí nemalou, přiměřenou potřebě a důležitosti, jakou jsem jim přikládal? Snažil jsem se učiniti urnové háje myšlenkou soudobé společnosti, hodnou toho, aby si prorážela cestu lenivými zvyklostmi a probouzela pud závodění v těch lidech, jimž je myšlenka kremační něčím, co stojí za zápas. Bylo třeba učít stoupence pohřbu žehem vnikat rozumem a obrazností do podstaty této věci, zamilovat se do této snahy po novém, lepším, dokud »nosíme oheň v prsou«.

Na mnohé kraje a obce mám milé vzpomínky. Mnohý může říci, že byl při tom, když jsme vyhledávali nejvhodnější pozemek, odhadovali jeho rozlohu, uvažovali přístup a okolí, abychom třeba nakonec vybrali kout, na který nikdo z domácích nepomyslel. Na malých městech jsou lidé přírodě mnohem bližší; nejsou také tak upospíchaní a shánčiví, aby jim nezbyl čas na tuto drobnou, dílčí úpravu obce. Leckde se našla a leckde se najde snažná, nadšená duše, překvapující účinnou pomocí i obětavostí. Vzpomínám rád, jaké zdviháky mělo a má české

hnutí kremační v Kroměříži, v Semilech, Mnichově Hradišti, Lounech a leckde jinde. V duchu odvažují, kde si musí přátelé naši hodně připíliť, kde by si měli umíňiti, že se pustí do přípravných prací s obnovenou, ničeho se nelekající horlivostí. Bez bo-

Emil Edgar: Návrh popelnicového pohřebiště v Mnichově Hradišti. Přístavba obec. hřbitova, zřízeno r. 1932, odevzdáno veřejnosti r. 1933.

joivnictví, manévrování mělo by to jíti v zindustrialisovaném venkově kolem Kladna a Plzně, zvláště pak v obcích kolem Prahy, v obcích hodně poměstěných, i když na papíře zovou se třeba dosud vesnicemi. V takových Úvalech na př. rozhlížejí se naše oči ve světě hodně změněném. Co bývalo dříve obcí

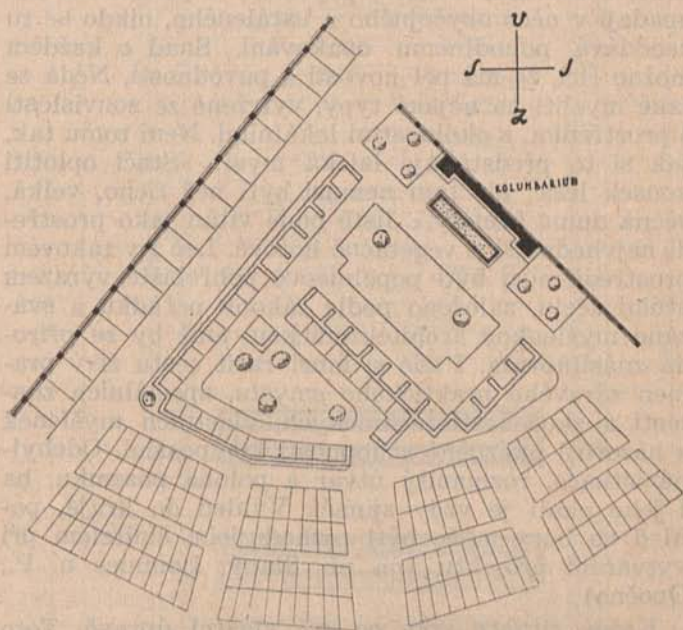
ryze venkovskou, je dnes téměř předměstím Prahy. Snad polovina obyvatelstva putuje denně do Prahy za svým zaměstnáním, mnozí Pražané se sem přestěhovali do levnějších bytů. Vlákem dostávají se do Prahy dříve než my Pražané elektrickou drahou do svého zaměstnání.

Dobře založené popelnicové pohřebiště nevyvolává hřbitovní náladu. Nic tu nepřipomíná neútešná slova Jobova o lidech a zvířatech: »Jedncstejně v prachu lehnou a červy se rozlezou.« »Je mi tu jako když se ocitám ve světě antickém«, říkává jistý katolický duchovní o svých návštěvách popelnicového oddílu vinohradského hřbitova. Popelnicové pohřebiště blíží se spíše parku, zdobenému dekorativní plastikou, větší zahradě nebo parku s většími plochami trávnickovými stromy, keři a květinami.

Průvrženci pohřbu žehem nepohybují se na hřbitově jako ve svém světě; hřbitovy mají jiné prostorové prvky a jinou prostorovou jednotu, také jiný citový a myšlenkový obsah než popelnicové háje. Přes to vše vyřadili bychom se ze světa reálného, kdybychom nepočítali leckdy s nutností spokojiti se kusem pozemku na tom všeobecném, všem společném hřbitově. Je to pro vydržovatelky hřbitova řešením administrativně nejpřirozenějším, také nejlacnějším. Tu se pořídí popelnicové pohřebiště nákladem nejmenším, aniž bychom se musili tísniti. Popelnicové pohřebiště na městském hřbitově v Kroměříži je jen okrajovou partií hřbitova, ale také jeho částí nejrepresentativnější co do svého založení a do jakých rozměrů vyrostlou! V Říčanech u Prahy zabírá popelnicové pohřebiště střed hřbitova, což pohnulo obec k rekonstrukci celého hřbitova. Založení popelnicového pohřebiště v rámci hřbitova bude řešením normálním, nejčastějším. Na jedno při tom nezapomínejme: čím menší plochy bude nám dopřáno, tím více musí se tíhnouti k přisnosti celkového pojetí.

Nejednou bude popelnicové pohřebiště sousedstvím hřbitova, vedle něho založenou samostatnou částí. I

sem budou dopadati tóny umíráčku, sem do této zahrady přestěhují se urny dosud na hřbitově nouzově uložené, i ty, které stojí dosud doma na starém prádelníku nebo knihovně. Také zde pod širým nebem budou se jich dotýkati živé ruce. Tak je tomu v Rakovníku, v Mnichově Hradišti, v Týništi n. O., tak tomu bude v Sušici a leckde jinde.

Emil Edgar: Návrh popelnicového pohřebiště na městském hřbitově v Čáslavi.

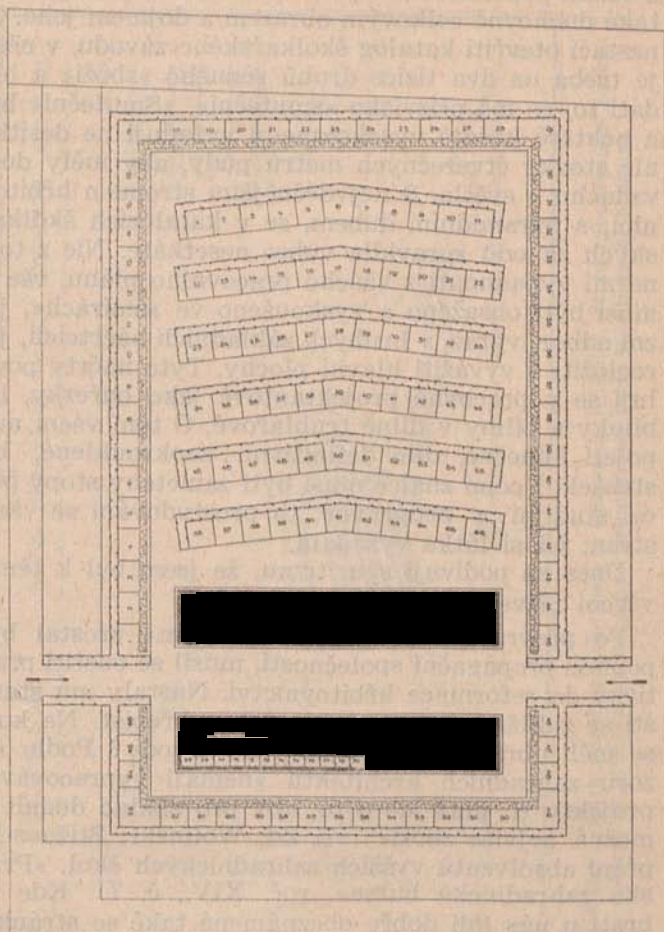
Zdravotní nezávadnost zpopelněných ostatků, té trošky popele z lidských kostí dovoluje odtrhnouti se od hřbitovů. Bystrá vymýšlivost, poctivé úsilí vyhnouti se šablonování dovádí nás na místa přírodně vděčnější, do vzrostlé vegetace lesíku i veřejných sadů. Jak diskretně a taktně připomínají očím a myslí sféru zásvětnou popelnicová pohřebiště uprostřed

veřejných parků v Domažlicích a v Semilech. V Lounech vrátilo kremační hnutí starý hřbitov ze 16. století, dávno zrušený, jeho někdejšímu určení proměnou na popelnicové pohřebiště. Okrajové obytné oblasti města dotýká se popelnicové pohřebiště v Lomnici nad Popelkou.

Jsou-li československé hřbitovy dělány na jedno brdo, bez účasti umělců, popelnicová pohřebiště neupadají v něco obyčejného a ustáleného, nikdo se tu neoddává pohodlnému opakování. Snad o každém možno říci, že má velkou novost a původnost. Nedá se také mysliti na nějaké typy, vytržené ze souvislosti s prostředím, s okolnostmi lokálními. Není tomu tak, jak si to představuje laická mysl: »Stačí oplotiti kousek lesa; nic tam nemusí býti než ticho, velká, věčná дума samoty.« Jistě bude vítán jako prostředí nejvhodnější a vegetačně hotové. Leč i v takovém prostředí musí býti popelnicové pohřebiště výrazem svého účelu, založeno podle zákonů pořádku a svázáno myšlenkou architektonickou, aniž by se příroda znásilňovala. I zde si musí razit cestu živý pramen zdravého praktického smyslu, speciálních znalostí a zkušeností technických, vlastních myšlenek a názorů i ukázněné schopnosti kompoziční. Odchylná situace, rozmanitý útvar a poloha pozemku, ba i jeho okolí je vždy zjinačí. Výhled do kraje, pohled na hory může býti rozhodujícím činitelem při vytváření projektu (na př. Slaný, Lomnice n. P., Opočno).

Každá situace volá po své vlastní úpravě. Toto volání musí projektant vystihnouti. Vždy je to jiné ponoření se do tématu, do jiné dispozice, do jiných okolností. Každý urnový háj má býti svým, odlišným a samostatným, aniž by to nějak příliš škodilo žádoucí hospodárnosti dispozice. V tom nechť tkví jeho zajímavost. Nechť se lidé podivují kořenosti a svěží původnosti celkové kompozice, samostatnosti myšlenky a radosti z práce, kterou si lidé krásí bezbarvý život.

Jaké jsou poměry situační, půdní a klimatické,

POPELNICOVÝ ODDÍL MĚSTSKÉHO HŘBITOVA V MLADÉ BOLESLAVI

66 UROVNĚCH ROVŮ I TŘÍDY (OKRAJOVÉ)   66 ROVŮ II TŘÍDY   66 ROVŮ III TŘÍDY.

  - LIQUIDUM
   - POKRYTÝ VĚDĚNÍTE
   - TOČIL VYKONÁVNÍ
   - BUXUS
   - BEGONIE.

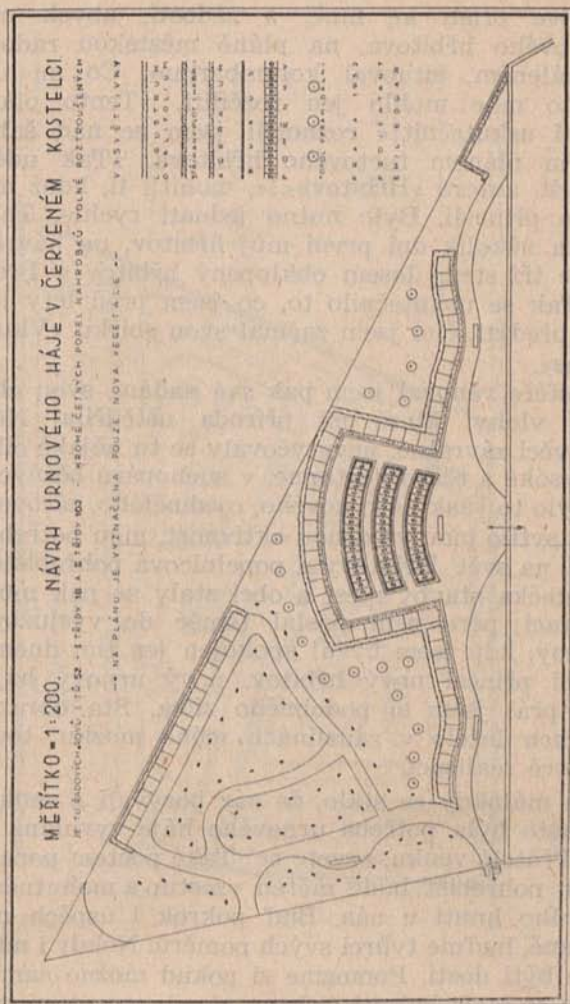
MĚŘÍTKO 1:100
 PROJEKTANT ERIL EDGAR.

Edgar : Popelnicové oddělení ve starém hřbitově v Mladé Boleslavi. Bylo zřízeno v roce 1933.

to musí býti projektantu jasné, dobře uváženo. Účel a obsah popelnicového pohřebiště musí býti vyjádřen také duchovně celkovým obrazem a dojmem jeho. Tu nestačí otevřít katalog školkařského závodu, v němž je třeba na dva tisíce druhů různého »zboží« a hledati to, co má přízvisko »smuteční«, »Smuteční« buk a některé košaté vysokokmeny vyžadují ne desítky, ale stovky čtverečných metrů půdy, aby měly dosti vzduchu a světla. S nejvděčnějším stromem hřbitovním, s pyramidním dubem, se v katalogích školkařských závodů zpravidla vůbec nesetkáte. Nic z toho nesmí vypadnouti z vašeho pracovního plánu, vše to musí býti obsaženo a vyzkoušeno ve »šmírách«, jak zní odborní výraz, v hrubých základních náčrtcích, jak rozložití a vyvážití hlavní plochy. Tyto náčrtky považují se v pracovně projektantově jako odřezky, hoblinky a piliny v dílně truhlářově. O tom všem mlčí pojetí konečné, dílo definitivní, zaokrouhlené, bez strusek. I očím znalce musí býti zamety stopy práce studijní a průpravné, to prostudování se všech stran, jež si látka vyžádala.

Dnes se podivuji sám tomu, že jsem byl k těmto věcem přiveden náhodnou výzvou.

Po převratu spolek »Krematorium« přestal býti pouhou propagační společností, musil se pustiti prakticky do reformace hřbitovnictví. Nastaly mu starosti se zakládáním popelnicových pohřebišť. Na koho se měli obrátiti? Na školkařské závody? Podle názoru zahradních architektů »nemají vypracovávatí projekty ti, jimž jde o to, aby pro základ dodali co možná nejvíce zboží« (viz Zd. Wolinski: Stížnosti a přání absolventů vyšších zahradnických škol, »Pražská zahradnická bursa«, roč. XIV., č. 7). Kde sebrati u nás lidi dobře obeznámené také se stránkou hřbitovně technickou, kde vzíti obchodními interesy nezatížené razitele nových hodnot? Průkopník tu byl. I zavadili o mne. Byl jsem jim někým, kdo má nějaké vědomosti o tomto terénu i vlastnost, nespokojiti se pouze literárním vyjádřením myšlenky, tedy někým, v jehož ruce by mohly býti tyto věci bezpečně opa-

Emil Edgár: Návrh popelnicového háje v Červeném Kostelci. Je to rekonstrukce parku, který se přimyká ku hřbitovu. Vstupní část bude tvořití závěr hřbitova.

třeny. Literárně obrátil se k oněm věcem tohoto světa dávno, nechť je zpracuje a zušlechťí také prakticky.

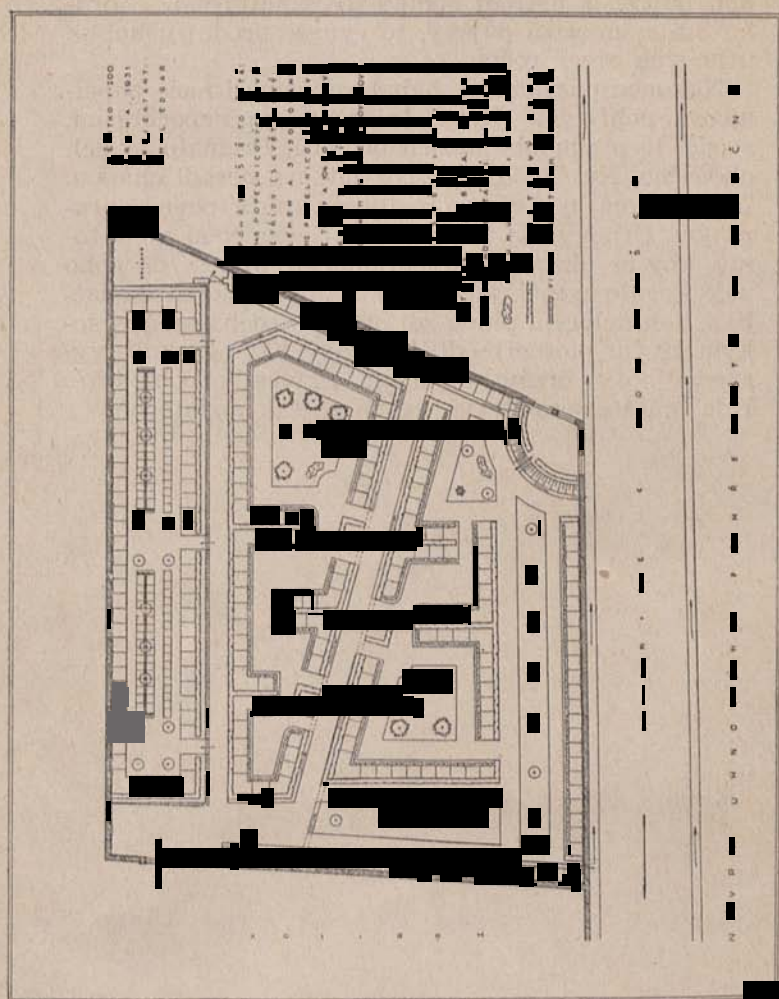
Nejdříve přišli ke mně, s žádostí, abych na pláně nového hřbitova, na pláně městskou radou už schváleném, situoval kolumbarium. Co mi ukázali, to mne mohlo jen rozčiliti. »Tento plán se nesmí uskutečnit!« rozhorlil jsem se nad šablonovitým plánem tuctového hřbitova. »Tak udělejte lepší, autcre »Hřbitova«!«, namítli ti, kdož mi plán ten přinesli. Bylo nutno jednati rychle. Tak vznikl za několik dní první můj hřbitov, na návrší ležící, se tří stran lesem obklopený hřbitov v Protivíně. Tak se uskutečnilo to, co jsem před lety literárně předjal, čím jsem začínal svou sbírku »Vkus a nevkus«.

Této sféře věnoval jsem pak své nadání, svou obrazy, vlohy, které mi příroda uštědřila. Nebyly to věci závratné, nevytyčovaly se tu nějaké cíle příliš vysoké a těžko dostupné, v suchopáru běžných úkolů bylo to však něco nového, ojedinelého, zároveň něco, co sytilo mou vrozenou aktivnost, mou potřebu působení na svět. Hřbitovy a popelnicová pohřebiště, tato částka stavby měst a obcí staly se pak mou denní prací; péro jsem poslal téměř do výslužby. Byly doby, kdy jsem býval spokojen jen tím dnem, který mi přinesl nový hřbitov, nový urnový háj; ulehaje přál jsem si podobného zítra. Sta obrazů hřbitovních leželo v zauzlinách mého mozku, toužilo po své realizaci.

Zprvu málokdy se stalo, že nás pozývali z venku sami, často byla potřeba urnového háje vyvolána z Prahy. Přátelé venku, ozvete se! Také počtem popelnicových pohřebišť bude měřen vzestup a mohutnění kremačního hnutí u nás. Buď pokrok i úspěch na naší straně, buďme tvůrci svých poměrů. Někdy i málo může býti dosti. Pomozme si pokud možno sami; málokde se bude brániti našemu zápalu pracovnímu, naší snaze, zaříditi se podle vůle své, vyjádřiti po svém návratu soudobé společnosti k přírodě, touhu po jednotě s přírodou. Urnové háje jsou vedle krema-

torii nejlepším našim průkazem před tváří společnosti, jimi projevujeme svůj stupeň kultury duchovní. Všude

Emil Edgár : Návrh urnového pohřebiště v Opočně.

nás čeká zdar, bude-li tu promyšlený projekt, počítající se všemi okolnostmi dané situace a najdou-li se lidé, kteří ho dovedou dovésti k provedení. Nedojde k

zvýšení břemen poplatnických, jestliže se to vykoná. Zemskému úřadu nebude za těžko, povoliti obci levnou půjčku z ústředí spolku »Krematorium«. Zúrokování a umoření půjčky, to vynese prodej několika urnových rovů ročně.

Nakonec poznámka: Jednu vadu mají naše popelnicová pohřebiště často. Žaluje to, na nepochopení, svědčí to o chudobě našich poměrů. Pramálo je jich obezděno. Ku škodě věci, což laikové neradi chápou. Zahrada má býti vždy prostorem určitě, pevně ohrazeným. Urnový háj je světem pro sebe. Není zde k tomu, aby se ukazoval kolemjdoucím, aby se do něho nakukovalo zvenčí, jako do zahrady nějakého zbohatlíka. Jen oplocení plnou zdí ohradní (neb aspoň vysokým živým plotem) odliši urnový háj od okolí, vyvedne ho v obrazu krajinném, uzavře ho pohledově. Kde můžete, umiňte si: stane se tak dodatečně.

L614.62
1

cop 2

The 47 EDINBURGH CREMATORIUM

FROM THE SOUTH WEST.

23

Opened 3rd October 1929.

John Croall & Sons

LIMITED

FUNERAL UNDERTAKERS
AND MOTOR HIRERS

Head Office

23 & 24 GREENSIDE PLACE
EDINBURGH

ESTABLISHED ∴ 1820

TELEPHONE No. 27515

TELEGRAPHIC ADDRESS : "UNDERTAKE, EDINBURGH."

ARRANGEMENTS MADE
FOR CREMATION

EDINBURGH CREMATORIUM LIMITED

DIRECTORS

The Right Hon. Lord SALVESEN, P.C., *Chairman.*

DAVID ALEXANDER SMALL, J.P., *Vice-Chairman.*

The Rev. GEORGE CHRISTIE, D.D.

THOMAS GOODALL NASMYTH, M.D., D.Sc., F.R.C.S.E, D.L.

Professor Sir ROBERT PHILIP, M.D., LL.D., F.R.C.P.E.

MEDICAL REFEREES

PROFESSOR SYDNEY ALFRED SMITH, M.D., D.P.H.

DOUGLAS J. A. KERR, M.D., D.P.H., F.R.C.P.E.

DEPUTY MEDICAL REFEREE

JAMES DAVIDSON, M.B., Ch.B., F.R.C.P.E.

SECRETARY and REGISTRAR

J. DAN EASSON, B.L., Solicitor,

Heriot Hill House, Canonmills, Edinburgh, E.C.

TELEPHONE NO. 25698.

TELEGRAMS: "CREMATION, EDINBURGH."

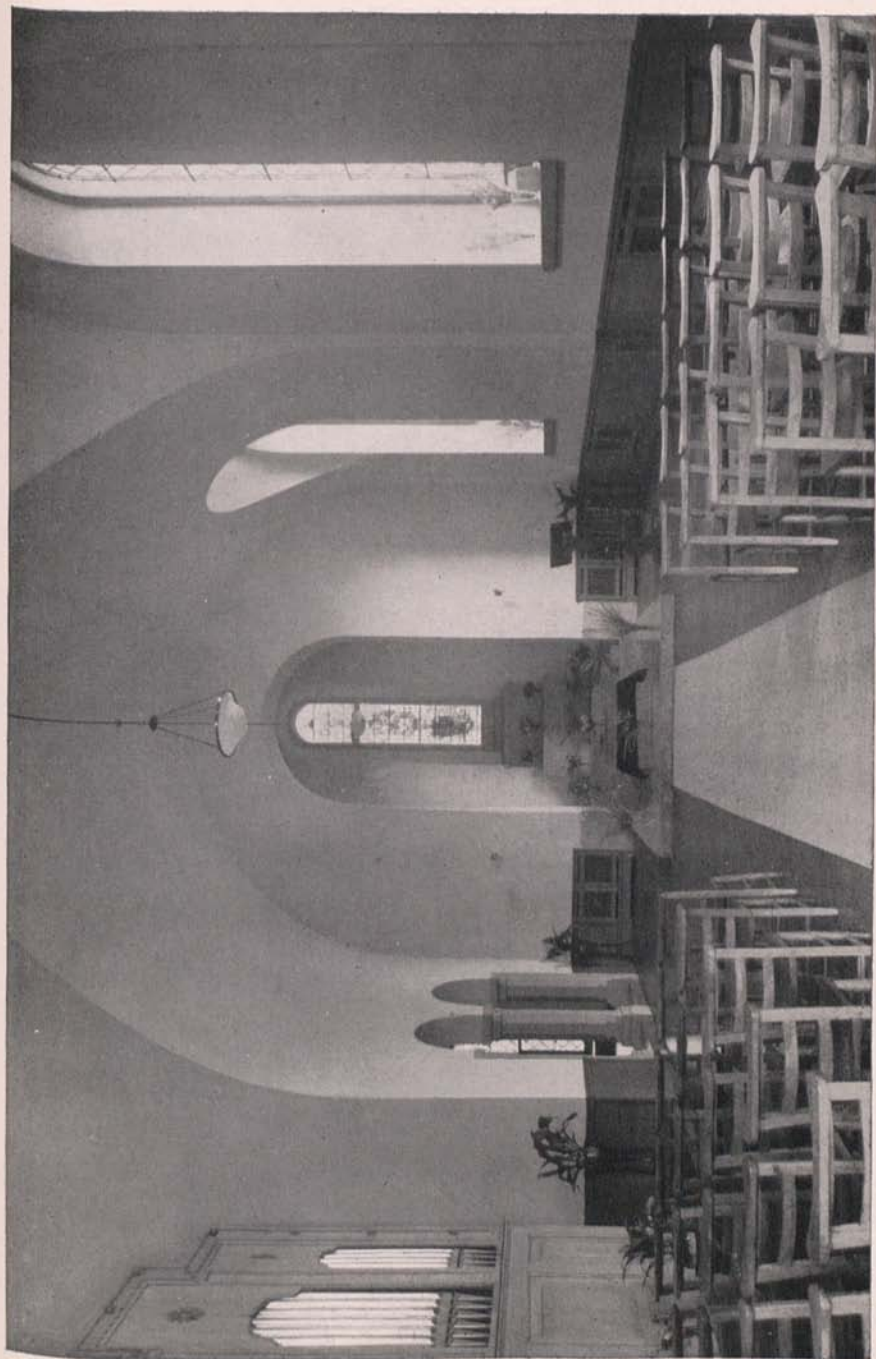
CREMATORIUM

WARRISTON ROAD, EDINBURGH.

TELEPHONE NO. 830201.

The Crematorium is about five minutes' walk from Canonmills or Ferry Road and is approached—from Princes Street by Hanover Street and Pitt Street (Tramway route No. 23) or by Broughton Street (Nos. 8 and 9) to Canonmills; from the West End by Dean Bridge and Henderson Row to Logie Green Road (Bus route No. 5); and from Leith and Granton by Ferry Road.

CHAPEL INTERIOR.

VISITORS.

The Crematorium is open to visitors every Sunday afternoon from 2 to 5 o'clock (November to March 2 to 4 p.m.) and at other times by arrangement with the Secretary, but not on local holidays or while a cremation is in progress. The charge for admission is threepence.

Relatives of those whose remains have been cremated may, without charge, visit the Chapel and Garden of Rest at any reasonable time except during a cremation.

ARRANGEMENTS FOR CREMATION.

Immediately after death an undertaker should be instructed. He will supply the forms which must be completed by the executor or the nearest relative and two Doctors. Notice of the time proposed for the cremation (between 10 a.m. and 4 p.m.) should be given at once to the Secretary, from whom also the forms and all information can be obtained. Cremations are not carried out on Sundays or holidays. The forms with the usual Registrar's Certificate should be lodged with the Secretary as early as possible and at least twenty four hours before the time fixed for the Cremation.

The coffin can be received in the Rest Room of the Crematorium at any time before the Cremation

SERVICE IN THE CHAPEL.

The beautiful Chapel, designed by the late Sir Robert Lorimer, R.S.A., and his partner, John F. Matthew, is seated for 150 persons and contains a handsome fine-toned pipe organ.

On the arrival of the funeral cortege the coffin is placed on the Catafalque and covered by a purple pall, wreaths being laid on the marble surrounding the Catafalque. At the Committal it is silently lowered, but it is not transferred to the incinerator until after the conclusion of the service. The Secretary will if required arrange for the attendance of a minister and an organist and for the decoration of the Chapel with plants and flowers. Inspection of the actual cremation is not permitted.

DISPOSAL OF THE ASHES.

The urn containing the ashes will be delivered to the relatives (about 3 hours after the service) for burial in a cemetery or may be left in the custody of the Company either in the Columbarium or at a lower charge in a private room. Ashes are also dispersed in the beautiful Garden of Rest and Remembrance.

A simple urn is included in the charge for cremation, more ornamental urns or caskets being, however, on sale.

Although written instructions are not necessary it is important that all who wish their remains to be cremated at death should leave express instructions in writing to this effect. A form may be obtained from the Secretary.

UPPER GALLERY OF COLLEGIUM.

GARDEN OF REST AND REMEMBRANCE.

St. Cuthbert's Co-operative Association Limited

UNDERTAKING DEPARTMENT

INTERMENT OR CREMATION CAN BE
ARRANGED THROUGH ANY BRANCH SHOP

COMPLETE MOTOR SERVICE

Head Office:

SEMPLE STREET, EDINBURGH

TELEPHONE No. 21853

Branch Offices:—138 DALRY ROAD Telephone No. 61973
42 HAMILTON PLACE Telephone No 26672

J. D. HOPE, Funeral Undertaker

41 & 44 Loudon Street, Edinburgh Telephone 24876

ALEX. PURVES, Edinburgh Central Funeral Establishment

13 & 13a Lauriston Place, Edinburgh Telephone 27609

WILLIAM PURVES, Funeral Undertaker

9 Marchmont Road & 4 Roseneath Street, Edinburgh Telephone 42285

J. COX SIMPSON, Undertaker

23 (house 15) South Clerk Street, Edinburgh Telephone 42249

THOS. SPROTT, Funeral Undertaker, Tel. Ed. 75393 Leith 515

45 Easter Road, Edinburgh and 61 Gt. Junction Street, Leith

ALEXANDER STODDART, Funeral Undertaker

169 & 171 Gt. Junction Street, Leith Telephone Leith 1680

BROWN & GRIEVE, Undertakers,

258 High Street, Portobello Telephone 81778

ADVANTAGES OF CREMATION

Cremation effects in about an hour, exactly what in earth burial is spread over many years—the dissolution of the body into its elements. It absolutely prevents all possibility of pollution of water or contamination of air, whereas burial is always noxious and sometimes dangerous.

The examination of the body by two Doctors ensures the fact of death being definitely ascertained, provides an effective safeguard against foul play and forms a protection against crime not afforded in the case of earth burial.

SCALE OF CHARGES

Cremation with plain urn	...	...	...	...	£8 8 0
Certificates for cremation in any Crematorium in Great Britain are issued by the Cremation Society to all its Life Members. (Subscription £5, 5s., or six annual					£6-6/-
.....	...				1 1 0
.....	...				0 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0
.....	...				1 1 0

Cheques to be made payable to EDINBURGH CREMATORIUM LIMITED.

FUNERAL DIRECTORS

Telephone

EDINBURGH

24284

W. T. Dunbar & Sons Ltd.

Head Office

116

LOTBIAN ROAD
EDINBURGH

ALL ARRANGEMENTS MADE FOR CREMATION

PERSONAL SUPERVISION

TELEPHONE: EDINBURGH 42239

HEAD OFFICE

6 West Nicolson Street

Leith Branch

289 LEITH WALK

HUGH HARKESS
Undertaker

CREMATIONS OR INTERMENTS
CAREFULLY CARRIED OUT

Branches

57 WEST NICOLSON STREET

177 CANONGATE 21 BERNARD TERRACE

NIGHT AND DAY ATTENDANCE

Aberdeen

WILLIAM CAY & SONS

415 UNION ST., and 209 GEORGE ST.

Tel. 92 & 54 Telegrams "Cay, Aberdeen"

Dundee

J. & J. GRAY LIMITED

18-28 PERTH ROAD

Tel. 4604 Established 1855

St. Andrews

JOHN MACGREGOR

73 MARKET STREET

Tel. 7. Telegrams "Macgregor
Undertaker St. Andrews"

CREMATORIUM

HERIOT HILL HOUSE

CALTON HILL

CASTLE

GLASGOW
N.W. STATION

CALTONIAN
STATION

45

THE EDINBURGH
CREMATORIUM

Opened 3rd October 1929

23

John Croall & Sons

LIMITED

FUNERAL UNDERTAKERS
AND MOTOR HIRERS

Head Office

23 & 24 GREENSIDE PLACE
EDINBURGH

ESTABLISHED · 1820

TELEPHONE No. 27515

TELEGRAPHIC ADDRESS: "UNDERTAKE, EDINBURGH"

ARRANGEMENTS MADE
FOR CREMATION

FUNERAL DIRECTORS

Telephone

EDINBURGH

24284

W. T. Dunbar & Sons Ltd.

Head Office

116

LOTHIAN ROAD
EDINBURGH

ALL ARRANGEMENTS MADE FOR CREMATION

PERSONAL SUPERVISION

THE CREMATORIUM FROM THE SOUTH WEST.

EDINBURGH CREMATORIUM LIMITED

Directors

The Right Hon. LORD SALVESEN, P.C., *Chairman*.

THOMAS GOODALL NASMYTH, M.D., D.SC., F.R.C.S.E., D.L.

The Rev. GEORGE CHRISTIE, D.D.

Professor Sir ROBERT PHILIP, M.D., LL.D., F.R.C.P.E.

DAVID ALEXANDER SMALL, J.P.

Medical Referees

Professor SYDNEY ALFRED SMITH, M.D., D.P.H.

DOUGLAS J. A. KERR, M.D., D.P.H., F.R.C.P.E.

Deputy Medical Referee

JAMES DAVIDSON, M.B., CH.B., M.R.C.P.E.

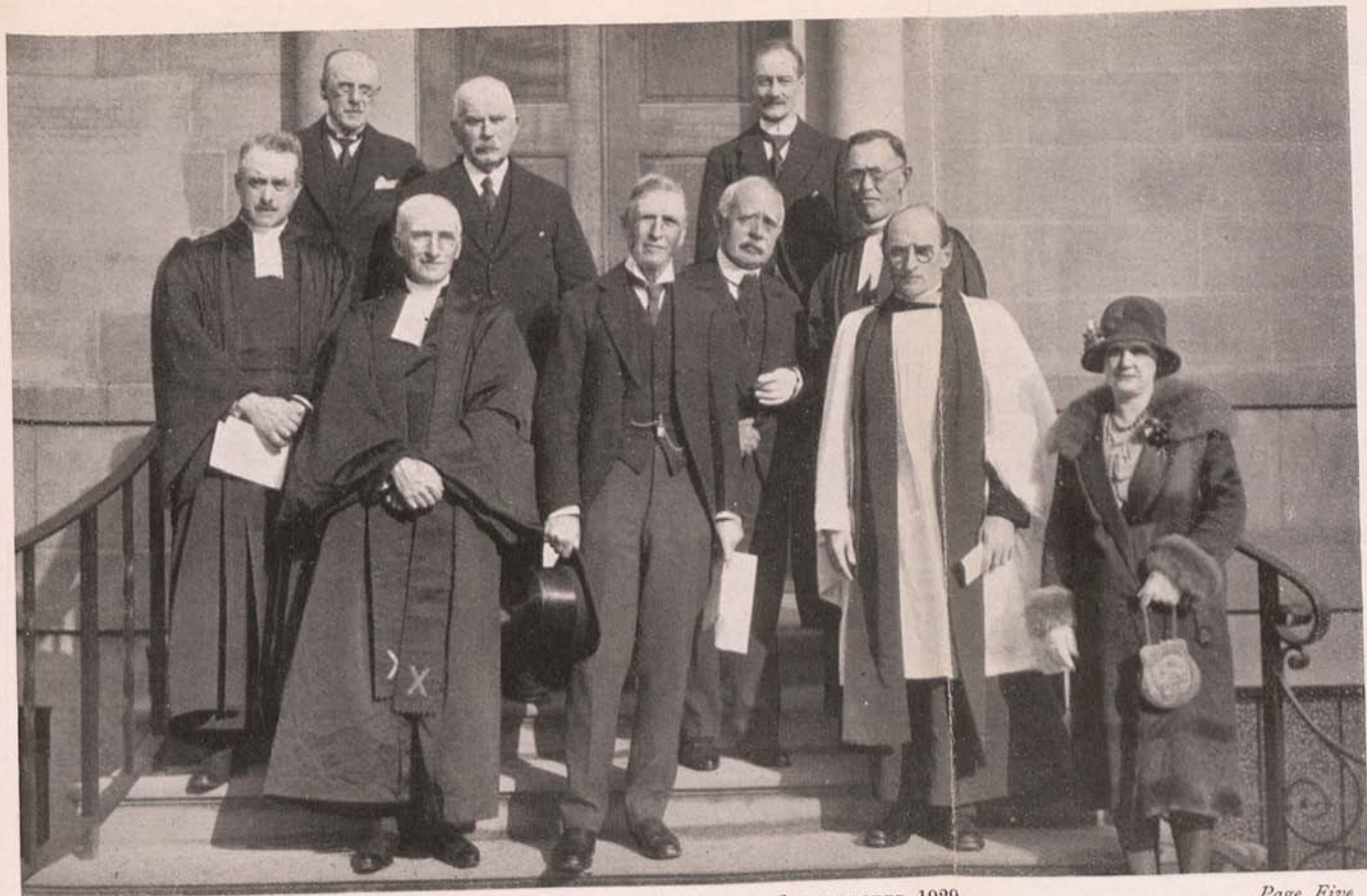
Secretary and Registrar

J. DAN EASSON, B.L., Solicitor, Heriot Hill House, Canonmills, Edinburgh, E.C.

TELEPHONE No. 25698. - TELEGRAMS: "CREMATION, EDINBURGH."

CREMATORIUM: WARRISTON ROAD, EDINBURGH.

TELEPHONE No. 236601.

GROUP TAKEN AT THE OPENING ON 3RD OCTOBER 1929.

THE CREMATORIUM is situated in Warriston Road, Edinburgh, about five minutes' walk from Canonmills or Ferry Road. It is approached from Princes Street by Hanover Street and Pitt Street (*Tramway route No. 23*) or by Broughton Street (*Nos. 8 and 9*) to Canonmills; from the West End by Dean Bridge and Henderson Row to Logie Green Road (*Bus route No. 5*), and from Leith and Granton by Ferry Road.

The building includes a beautiful Chapel, designed by the late Sir Robert Lorimer, R.S.A., and his partner, John F. Matthew, seated for 150 persons and containing a handsome fine-toned pipe organ. A Columbarium for the deposit of urns is attached, and there is also a mortuary with waiting and retiring rooms. The grounds are most attractive and form a picturesque Garden of Rest or Remembrance.

VISITORS.

It is open to visitors every Sunday afternoon from two to five o'clock, and at other times by arrangement with the Secretary, but not on local holidays or while a cremation is in progress. The charge for admission is threepence.

Relatives of those whose remains have been cremated may, without charge, visit the Chapel or Garden of Rest at any reasonable time except during a cremation.

CHAPEL INTERIOR.

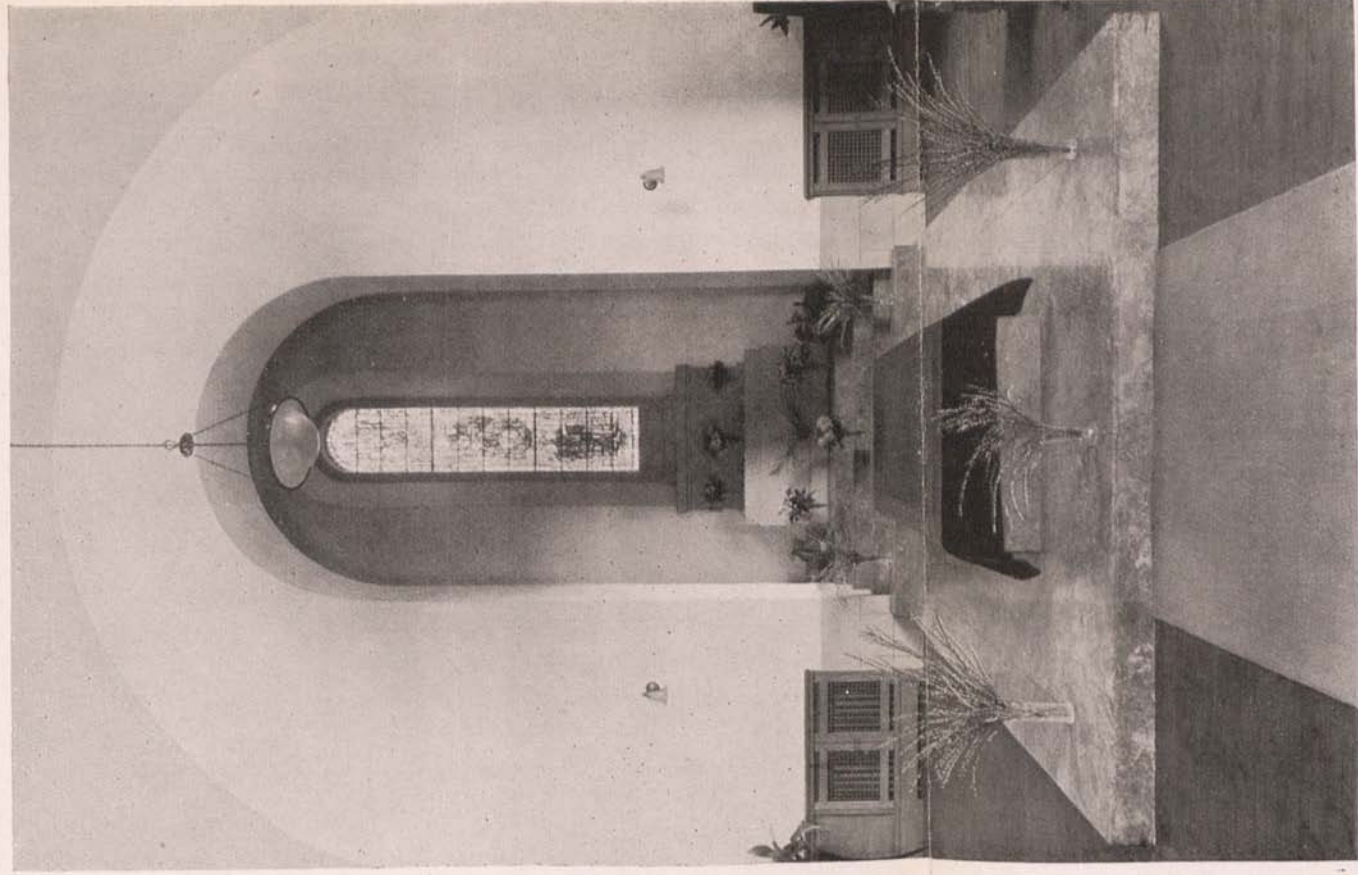
ARRANGEMENTS FOR CREMATION

Immediately after a death an undertaker should be instructed to take the necessary steps for cremation. He will supply the forms which must be completed by the executor or the nearest relative and two Doctors. Notice of the time proposed for the cremation (between 10 a.m. and 4 p.m.) should be given at once to the Secretary, from whom also the forms and all information can be obtained. Cremations are not carried out on Sundays or holidays. The forms with the usual Registrar's Certificate should be lodged with the Secretary as early as possible and at least twenty-four hours before the time fixed for the cremation.

If desired, the coffin can be placed in the mortuary of the Crematorium at any time before cremation.

SERVICE IN THE CHAPEL

On the arrival of the funeral cortege the coffin is placed on the Catafalque, covered by a purple pall, and during the service it is lowered to the incinerating chamber. Wreaths are placed on the marble surrounding the Catafalque. Inspection of the actual cremation is not permitted. The urn containing the ashes can be delivered to the relatives about three hours after the conclusion of the service. The Secretary will arrange for the attendance of a minister and an organist and for the decoration of the Chapel with plants and flowers.

CATAFALQUE AND STAINED GLASS WINDOW.

DISPOSAL OF THE ASHES

The urn containing the ashes may be placed in one of the niches in the Columbarium, the price of the niches being from £3, 3s. upwards. For a smaller charge the urn can be left in the custody of the Company without a special niche being purchased. If desired, the ashes will be scattered in the Garden of Rest, but no urn can be buried there. All monuments and inscriptions are subject to the approval of the Company.

A simple urn is included in the charge for cremation, more ornamental urns or caskets being, however, on sale. The minimum charge for custody is payable if an urn is left in the Crematorium longer than seven days.

INSTRUCTIONS FOR CREMATION

It is important that all who wish their remains to be cremated at death should leave express instructions in writing to this effect. A form may be obtained from the Secretary.

ADVANTAGES OF CREMATION

Cremation effects in about an hour, exactly what in earth burial is spread over many years—the dissolution of the body into its elements. It absolutely prevents all possibility of pollution of water or contamination of air, whereas burial is always noxious and sometimes dangerous.

The necessity for the examination of the body by two Doctors ensures the fact of death being ascertained and prevents the possibility of being buried alive, while the declaration and medical certificates provide an effective safeguard against foul play and form a protection against crime not afforded in the case of earth burial.

THE MORTUARY.

Apr. 1900.

Arctostaphylos

CLUSTER OF CEDAR IN GERMANY.

SCALE OF CHARGES

Cremation with plain urn £8 8 0

A certificate entitling to cremation in any Crematorium in Great Britain is issued by the Cremation Society to all its Life Members, after payment of one subscription of £5, 5s., or six annual subscriptions of £1, 1s.

Cremation, with plain urn, of persons insured under Health Insurance Scheme, or their dependants	4 0 0
Fee for second medical certificate	from 1 1 0
Medical Referee's fee	5/- or 0 10 6
Use of organ	10/6 or 1 1 0
Organist	1 1 0
Clergyman	1 1 0
Decoration of Chapel with plants and flowers	from 2 2 0
Ashes buried in Garden of Rest	0 5 0
Custody of urn	1 11 6
Niche in Columbarium	from 3 3 0
Space for memorial in Columbarium	,, 1 11 6

Cheques to be made payable to EDINBURGH CREMATORIUM LIMITED

W. S. BROWN & SONS (Edin-
burgh) Ltd.

UNDERTAKERS

65 GEORGE STREET, EDINBURGH

Factory—SILVERMILLS, EDINBURGH

FUNERALS, INTERMENT AND/OR CREMATION
carried out in any part of the country

INVENTORIES AND VALUATIONS MADE

CABINETMAKERS, UPHOLSTERERS AND HOUSE FURNISHERS

Restorers and Renovators of Furniture Bedding and Carpets

Established 1867

TELEPHONE: EDINBURGH 42239

HEAD OFFICE

6 West Nicolson Street

Leith Branch

289 LEITH WALK

TEL. LEITH 1622

CREMATIONS
OR INTERMENTS
CAREFULLY CARRIED OUT

Branches

57 WEST NICOLSON STREET

177 CANONGATE 21 BERNARD TERRACE

NIGHT AND DAY ATTENDANCE

**St Cuthbert's Co-operative
Association Limited**

UNDERTAKING DEPARTMENT

INTERMENT OR CREMATION CAN BE
ARRANGED THROUGH ANY BRANCH SHOP

COMPLETE MOTOR SERVICE

Head Office:

SEMPLE STREET, EDINBURGH

TELEPHONE No. 21853

Branch Offices:

138 DALRY ROAD, EDINBURGH

TELEPHONE No. 61973

42 HAMILTON PLACE, EDINBURGH

TELEPHONE No. 26672

DAY AND NIGHT SERVICE

Ericksen

Hugo Ericksen

Dr. Хуго Ерихсон:

49

Spalivane protiv sakhranivane

СПАЉИВАЊЕ ПРОТИВ САХРАЊИВАЊА

С есперанта превео
СВ. С. ПЕТРОВИЋ.

С предговором
Dr. В. КУЈУЊИЋА,
председника Друштва „Огњ“

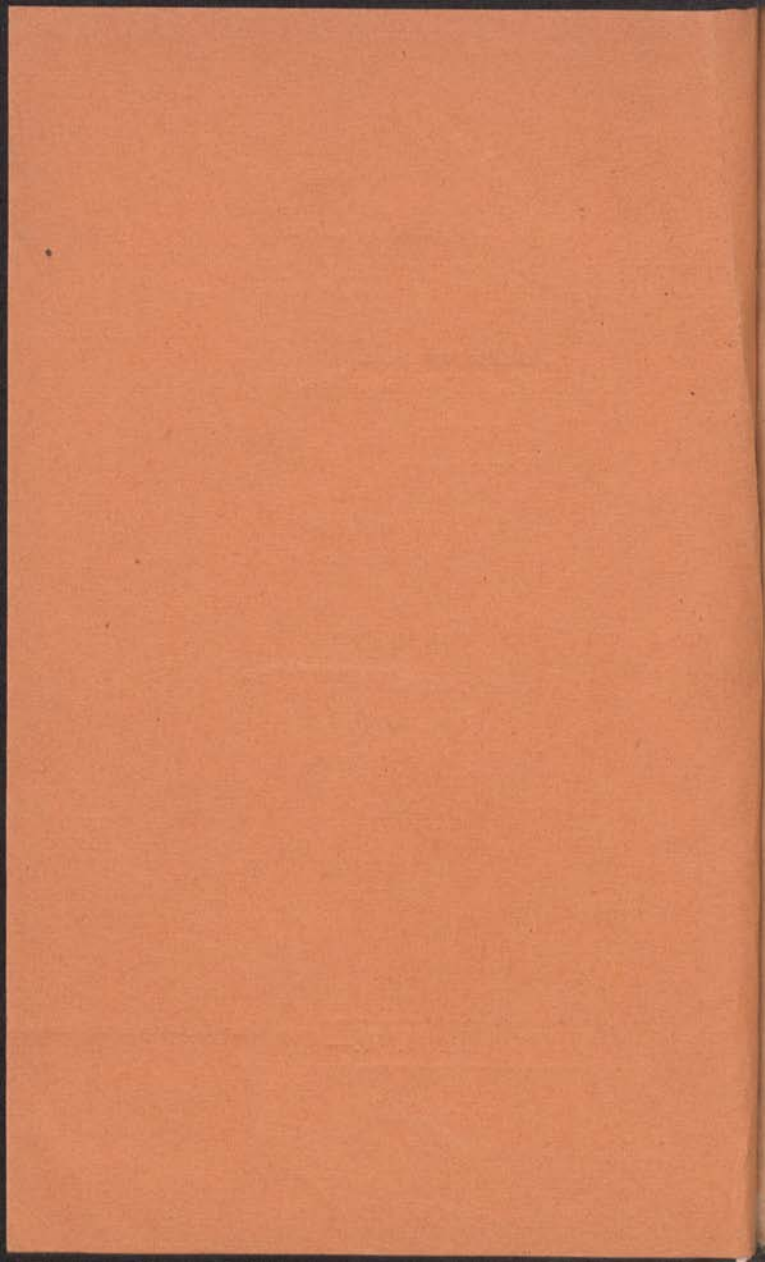

ЦЕНА ДИН. 5.—

БЕОГРАД
ШТАМПАРИЈА ДРАГ. ГРЕГОРИЋА
СТРАХИЊИЋА БАНА, 93,
1926.

Бр. 10 ИЗДАЊЕ ДРУШТВА „ОГАЊ“ Бр. 10

Dr. Хуго Ерихсон:

СПАЉИВАЊЕ ПРОТИВ САХРАЊИВАЊА

С есперанта превео
СВ. С. ПЕТРОВИЋ.

С предговором
Dr. В. КУЈУЊИЋА,
председника Друштва „Огањ.“

БЕОГРАД
ШТАМПARIЈА ДРАГ. ГРЕГОРИЋА
СТРАХИЊИЋА БАНА, 93,
1926.

ONBADA

THE
OF

THE
OF

ПРЕДГОВОР.

Радо се одазивам позиву г. Петровића, преводиоца ове лепе књижице, да напишем неколико речи пред самим текстом.

„Спаљивање против сахрањивања“ то је говор Д-ра Хуга Ерихсона, бившег председника Америчког Друштва за Спаљивање, главног секретара Друштва за Спаљивање у Мичигану и почасног члана многих других друштава за спаљивање у Европи и Америци. Исти је говор одржан 27 септембра 1913 при освећивању Крематорије у Индианополису и 13 децембра исте године на Карнеџијевом Институту у Питсбургу.

Покрет за спаљивање на нашим странама отпочео је почетком овог столећа. У мојој књизи: Неколико Установа на Западу, ја сам цело једно заглавље посветио спаљивању. Године 1904 приредио сам прву крематистичку изложбу у Београду, тада сам основао и друштво „Огањ“ које и дан данас постоји. Године 1905 штампао сам 2 моја превода с немачког: Шта бива од човечјег леша у земљи, од професора Кратера из Граца и Огњено Сахрањивање, од Дра Вајгта из Хановера. Године 1906 одржао сам једно предавање: О спаљивању мртваца, у Срп-

ском Лекарском Друштву и то предавање штампано. Осим тога штампано сам као секретар нашег Друштва, „Огањ“ и осам годишта „Рада“, извештаја са годишњих скупштина Друштва „Огањ“. То је код нас целокупна литература о спаљивању мртвих.

После 20 година долази нам у помоћ на остварењу наше идеје Г. Петровић својим преводом „Спаљивање против сахрањивања“ Долази нам у згодан час, кад сам баш са пријатељима поново кренуо питање спаљивања.

Наша је идеја врло једноставна: *ми тражимо само право, да и после смрти можемо располагати нашим телом.* Док смо живи ми њим располажемо: умивамо га и улепшавамо, одевамо и гранимо како ми хоћемо — а кад умремо, морамо да се подвргнемо ужасном обичају закопавања под земљу. Али ми у просвећеном веку желимо да распадање нашег тела после смрти убрзамо и од неколико година полагамо распадања у гробу начинимо брзо и светло и чисто хемиско растварање нашег мртвог тела за највише један час у зажареној пећи модерне крематорије.

На овај начин сахрањивања ми никога не присиљавамо, већ тражимо да се слободна воља сваког појединца поштује, као што је узаконено да се последња жеља поштује при располагању имањем и заоставштином.

Што су наши преосвећени бискупи, на својој овогодишњој тајној конференцији у Загребу, донели одлуку да буду против спаљивања, не треба ништа да нас плаши, јер

они тиме врше само своју дужност. Одлуке против спаљивања и анатеме самога св. Оца Папе ништа нису спречиле хигијенски напредак нашег времена. Италија, та најближа околина Св. Столице, подигла је и отворила *прву* крематорију на свету у Милану још 1876. године, а од тог времена подигла је и пустила у рад још 32 крематорије. Католичка Француска има у раду 6 крематорија, Чехословачка 7, а Аустрија, та најмилија кћи св. Оца, има већ једну крематорију у раду и још 3 у градњи. Па кад Папа није могао ништа против спаљивања учинити код своје куће ни код својих најоданијих верника, зашто се преосвећени бискупи унију да осујете у једној претежно некатоличкој земљи један модернији начин сахране, који поред *економских и естетичних разлога* испуњава најважније и у нашем веку најосновније *хигијенске* захтеве. Али немојмо се вратити, да је Римска Црква у опште забранила спаљивање, она је то додељивала само највећим својим синовима. Ђордано Бруно и Јан Хус са још многим умним људима средњега века били су за своје идеје живи спаљени. А ако ко добро плати зажмуриће св. Отац па ће допустити и спаљивање. Године 1889 умре крај Беча гроф Таруки и остави тестаментом своју кућу манастиру Милосрдне Браће под само једним условом: да му један сабраственик прати леш у Готу ради спаљивања и да тамо одржи прописно опело, да му врати пепео и сахрани у самом том католичком манастиру. Тестамент је дословце испуњен.

Уређај гробља и начин сахране одавно су пали под законе науке о Здрављу и немају никакве везе са Црквом. Тако је и спаљивање само једно *хигијенско* питање и ми тврдо верујемо да ће оно, чим се у начелу одобри, брзо захватити и масе народне, јер је добра половина нашега народа злим својим удесом прокрстарила западном Европом па је тамо и чула и видела спаљивање. Колико је њих од меродавних чинилаца пожелело за време рата покретне спалишне пећи да се лешеве од колере, пегавца и других заразних болести тим начином униште, те да се болест не шири даље на још здраве људе.

За доказ да је идеја о спаљивању код нас ухватила већ дубоко корена, нека послужи многобројна писма из свију крајева наше отаџбине упућена мени после објављеног Апела чешким парламентарцима, где сам их замолио да буду код својих југословенских колега тумачи, како се брзо и законим путем долази до одобрења факултативног спаљивања.

Па и ово предавање Дра Ерихсона треба том циљу да послужи. Зато нека је од свег срца топло препоручено свима старим и новим члановима нашег спалишног Друштва „Огањ“.

Др. В. Кујунџић.

1 новембра 1926 год.
Београд.

Госпође и господо,

Да сīе живи дуго и срећно! Али када неизбежни крај дође, шīа шīеба да буде: сахрањивање или спаљивање?

Мој вечерашњи говор има циљ, да вам помогне, да решите питање, које време задаје свима нама, али које је, срећом, најчешће одложено до тренутка, када је живот изгубио своју драж, када смо изнемогли и уморни од дугог путовања и уздишемо за заслуженим одмором. Мада се обично бојимо смрти, ипак је за нас бескорисно жалити се на њу у свету где све умире: свака се видљива ствар око нас преображава: после стварања долази рушење, а после рушења стварање. Ништа није вечно у економији природе, сем простора, атома и енергије; све, што видимо, јесте пролазно и мора проћи; само васиона, посматрана као целина, јесте непроменљива.

Што се тиче тога питања, ја знам, да ми, присталице спаљивања, морамо бити врло толерантни према оним лицима, која се не слажу са нама, јер се ми боримо против дубоко укорењених обичаја и осећања. Ми не можемо поћи новим путем нити оставити стари, а да не уздрмамо мисли многих, који су се навикли на старе начине живота. Будимо, дакле, ја понављам, благи и стрпљиви према онима, који не желе одмах да све што им је драго предаду пламену место гробу. Друга је ствар када ми то питање посматрамо с друге стране, наиме када се то тиче општега здравља. Овде се ми, стварно, не смемо ко-

лебати, јер не може бити никакве сумње између опасности по здравље због лаганог, дуготрајног сахрањивања и потпуно хигијенског начина спаљивања.

Ако некоме, поред свега досад реченог, спаљивање још представља неко мучење, нека се сети, да ни наука ни философија нити религија не могу измислити начин, помоћу кога се напуштање одавно омиљеног обичаја не би могло зажалити; нека се сети, да се, иако би мисао о спаљивању могла изазвати непријатна узбуђења, цео процес ипак завршава у току једног часа, док код сахрањивања немиле фазе трају годинама, а каткад и читавим столећима.

Чуде се људи, како то ми, присталице спаљивања, толико много свога живота посвећујемо ширењу идеје о претварању у пепео. То се лако да објаснити. Сви се ми трудимо, да на свој сопствени начин учинимо нешто добро, чак и кад је то ометано. Ми, присталице спаљивања, овде, у Америци, трудимо се, да учинимо добро своје сопственом времену и нараштају и онима који ће доћи после нас, силно желећи да зауставимо страшне поступке сахрањивања у густим деловима Европе и да уведемо много човечију, здравију и естетичнију практику претварања у пепео, место свирепог, али традиционалног обичаја сахрањивања. Ако се зажели ауторитетска потврда, она ће се наћи у овим бесмртним речима покојног *Frances-a E Willard-a* који је био један од најдоследнијих присталица спаљивања, што су икада живели: „Циљ ми је, да помогнем напредне по-

крете чак и у своје најпозније доба, и зато сада наређујем, да моја земаљска одећа — од које ћу се ускоро ослободити, када моје право биће буде прешло у непознати свет — брзо буде обавијена пламеновима, да би јој се одузела отровна моћ да преноси заразу на здраве, живе особе. Нека ниједан од мојих пријатеља не каже ништа за ометање спаљивања мога тела. Чињеница, да народно мишљење још није дошло до те одлуке, утолико ми више умногостручава дужност да ја, који сам већ видео светлост, останем чврсто при томе после смрти, јер сам искрено намеравао, да за време свога живота помогнем велику ствар беднога, подјармљенога човечанства!“.

Историја спаљивања.

Пре него што посматрамо идеју спаљивања са свакога гледишта, интересантно је бацити један летимичан поглед у назад, на њену историју. Спаљивање није ни мало ново; у ствари, оно долази из дубоке прошлости. У почетку хришћанскога доба оно је било чест обичај образованог света, изузимајући Египат, где су се лешеви балсамовали, краљевину Јудеју, где су се лешеви стављали у ковчег, и Кину, где су се они стављали у земљу. Грци су, педесет векова пре Христа, увек сахрањивали своје мртве, али ускоро су искусили, да је спаљивање боље и ова последња навика је постала општом. На ово нису имали право самоубице, одојчад и лица погинула од грома.

Римљани, који су у почетку сахрањивали своје мртве, примили су хигијенски обичај од Грка, а од престанка републике до краја четвртога столећа наше епохе, спаљивање на ломачи било је сматрано за најчистије, најбоље и најваљаније. Није вероватно, да су се у почетку погребни обичаји хришћана много разликовали од обичаја оних, који су припадали античким религијама. Хришћани су сахрањивали на истим местима и из тога доба дају нам чудну илустрацију мешавине између нове и старе вере тиме, што су изнад ковчега у римским катакомбама сликали и урезивали слике идолопоклоничких богова и богиња, па чак и уобичајене позиве божанствима из доњег света. Временом се разлика повећавала, а кад је хришћанство постало моћно, његови приврженици, увек непријатељи спаљивања, пожурили су да од стране његову употребу. То су они учинили не будући под утицајем Светога Писма, јер Стари Завет, исто као и Нови, ћути о овој ствари.

Узроци су, као што се већ приметило, празноверне предрасуде. Пошто су мрзели јако стару митологију, лако је разумљиво, што су Хришћани такође мрзели њене приврженике и њихове обичаје. Идолопоклоници су спаљивали своје мртве и зато су хришћани означили спаљивање као незнабожачки обичај. Имајући предрасуду, они су одбили да приме један добар обичај, који је код њихових непријатеља био навика. Будући без логике, они су потпуно прелазили преко чињенице, да су, док су неки идолопоклонички

народи употребљавали буктињу, други употребљавали ашов, и да зато спаљивање не би требало да се сматра за већи незнабожачки обичај него што је сахрањивање.

Али помоћу мотива потпуно независних од верског убеђења лако се може разумети зашто су први хришћани више волели сахрањивање. Сахрана се могла извршити тајно, спаљивање није могло тако, а у своме дугом противстајању прогонима, тадашњих хришћани су зацело пронашли, да је тајанственост потребна, да би се избегла сметња у вршењу оних верских обреда, које свака вера доводи у везу са мртвима.

1869. године професори Coletti и Castiglioni, „у име општега здравља и цивилизације“, поднели су питање о спаљивању Светском Медецинском Конгресу у Флоренцији. На томе конгресу примљена је резолуција са захтевом, да се употребе сва могућа средства, те да се постигне замена сахрањивања спаљивањем. То је био почетак модернога покрета. Из Италије он је прешао у Енглеску, Немачку, Француску, Швајцарску, Данску, Сједињене Државе, и, најзад, у Аустралију, а његова пропаганда се данас шири преко целог света.

Сентиментално гледиште.

Сентиментално гледиште посматранога питања зацело јесте врло важно. Ако се проблем не компликује традицијом и религијским веровањима, он је врло прост. Душа — главна ствар, живот, „Ја“, или ма како то звала

ваша специјална философија — одлетела је из свога земаљскога стана, и ми просто морамо пазити, да се остављено тело распадне у своје разне хемијске елементе без штете по оне, који су живи. Ничега светога нема у сахрањивању, изузев оно, што је људска оштрота умност пронашла. Гроб је само невешт проналазак за олакшање осећања живих, удаљујући од очију болни приказ. Ја наводим следеће из дела **Dr. Jakoba Bigelow-a**, бившег професора на медицинском факултету Харвардског Университета: „Да ли има више мудрости или философије, синовљег поштовања или човечности, опште или приватне користи или религије у томе, што се у гвожђе камен или гранит затвори трошно људско тело, као да ће оно тамо вечито у истом облику остати, него у томе, што би се на исти начин поступало са сличном гомилом животињске материје? Зар није то исто као кад би радили против природног принципа, као да смо ми мудрији од његовога творца?“

Ми стално чујемо, да људи вишим изразима помињу „зелену траву, која покрива гробове њихових праотаца“, потпуно не знајући или не имајући у виду ону распалу гомилу трулежи, која лежи доле. Истина о тој ствари треба да буде распрострањена, што ће учинити, да особе, наклоњене размишљању, одлуче да управљају својим осећањима саобразније чињеницама.

Па које су то чињенице? Ја ћу навести само две потврде, не досађујући вам појединостима. Ми знамо из уста г. **Roland-a Litchfield-a**, поштованог и цењеног прегледача

мртваца у Кембриџу (Massachusetts) да „кад би општа публика могла знати или видети оно што је он приморан да зна или види, никад више тело не би било метнуто у земљу“. А велечасни С. Voysey, свештеник у Енглеској Цркви, каже: „Кад би гробље могло бити откривено тако, да се један његов део види, никада онај, који би то видео, не би дозволио, да се закопа тело оне личности, коју је он волео.“

Спаљивање представља вешто решење питања, које је увек и свакако страшно и које често раскида срце.

Следећи уводни чланак Британског Медицинског Журнала, од 14. јуна 1913., такође расправља ову тему: „Медицински практичари су дужни, да употребе сваку прилику, која им се узгред укаже, те да убрзају пријем спаљивања. Извесно је да ће у будуће бити у свима образованим земљама, и да се се сахрањивање сматрати као варварски начин. Ниједно лице достојанствене осетљивости, које је у Барцелу, поред Флоренције, никад видело чувене моделе Гаетана Јулија Румба, направљене од обојенога воска, што ковчегу представљају лешеве у распадању, не би могло помислити, да ће моћи тело својих милих предати томе спором и страшном руљењу. Сахрањивање је опасност по живљење, а исто тако је и осрамоћење мртвих.“

Али је питање: Шта ми, присталице спаљивања, предлажемо као замену тога страшног стања? Ми предлажемо, да људско тело сведемо на његове хемијске елементе за онолико минута колико година оно траје кад

је сахрањено, просто путем брзог сагоревања без икаквог ужаса, без опасности по живе, са најмањим трошком.

Ја мислим, да је констатација **Dr. Кнох**-покојнога менчестерског епископа, сасвим праву када каже ово: „Ја сам потпуно сигуран, да ми, упркос јаким сентименталним противречности, што је врло природно, морам знати, да под условима модернога живота спаљивање није само боље, него да је најоостојанственије и најпочасније поступње са телима мртвих и да је потпуно саобрзано хришћанскоме веровању.

Спаљивање са хигијенскога гледишта

Али, ви бисте могли запитати, зашто ми пристајемо спаљивања, толико настојимо да се уведе наш начин поступања с мртвим. Изнад свега зато, што је он хигијенски. Гробља прљају земљу, тако исто и воду, често и околну атмосферу. Због физичке опасности по здравље живих, сахрањивање забрањено у унутрашњости градова. Стварна управа града **St. Gall-a**, у Швајцарској, толико је мудра, да не дозвољава сахрањивање у атару, који је под њеном влашћу. Спаљивање је обавезно у томе смислу, што се тело мора однети у неко друго место, ако покојници пријатељи желе, да његови остаци буду погребени.

Џорџ Елиот је саставила славну молитву, да после смрти буде „слатки изглед јасутога добра, јер је стварније кад је расуто. Многа лица ипак сахрањавањем постају ти

сни изглед расутога зла, и тако повећавају болест и патњу на свету.

Спаљивање, напротив, гарантује брзо распадање и уништава све кујне делове, уклањајући сваку заразу. Заиста, као што га је Sir Spencer Wells веома с разлогом назвао, оно је „Чишћење против труљења.“

Ево ауторитета Sir Henry Thompson-а, бившег професора клинике на Универзитет-Колежу у Лондону: „У земљу се не ставља ниједно тело које не прља земљу, ваздух и воду изнад и око себе.“ То је разлог, што он препоручује претварање у пепео, велећи: „Бескрајна штета може произаћи од сахрањивања, али никакво зло од спаљивања.“

У уводном чланку о „Спаљивању за време епидемија“, од 6. фебруара 1897. г., Британски Медицински Журнал изјављује: „Одиста је већ време, да се оствари савет, што је пре двадесет и више година дао Sir Henry Thompson и који је често понављан, да тело свакога лица, умрлог од заразне болести, буде спаљено... Спаљивање је мудра и опрезна мера и правилно старање о интересима живих.“

„Без доказа је просто разумљиво — вели Dr. R. S. Tracy у последњем издању Цимсенове Циклопедије Медицине — да је, са хигијенског гледишта, потпуно уништење тела тим модерним методима много боље од сахрањивања.

Dr. Edmund Parkes, професор ратне хигијене у Медицинској Школи Британске Војске, у своме делу о хигијени, строго осуђује сахрањивање. „Спуштање у земљу — из-

јављује он наглашујући — јесте најнехигијенскији од свију начина за располагање мртвима.“

„Да мртви убијају живе — каже **Dr. W. H. Curtis** — јесте жалосна чињеница; а да се колера, жута грозница, и цела листа зимотичних и заразних болести могу ширити загађивањем воде и ваздуха, то се може лакше доказати него да испаравање канала или каналска вода могу сејати болест.“

Victor C. Vaughan, професор медицинскога факултета на универзитету у Мичигану, побија популарну предпоставку, да се вода пречишћује процеђујући се кроз песак, и наводи један број експеримената, што је сам извршио, и многе примере, који оправдавају његово супротно мишљење.

У листу „Снабдевање водом“, који је читан на санитарском састанку одржаном у Импиланти 1. јула, и који је био преписан у извештајима санитарских службеника у Мичигану, он је навео чињенице, које заиста ујаснавају споменути могућностима.

Једна од њих је чувени пример, који сликовито казује, до које даљине органска супстанца може да се пренесе кроза земљу, па да ипак може садржавати своје отровне особине. Пре неколико година тифусна грозница (трбушни тифус) је напала једну малу варош у Швајцарској са највећом јачином, каква се икад памтила у тој брдској варошници. Питање је било, одакле је дошла та епидемија. На супротној страни планине, а на узвишенијем месту него прво село, била је друга варошница, у којој је неколико неде-

ља раније владала тифусна грозница. Неколико лица се било разболело и неколико је умрло од те болести. Са планинскога врха, кроз прво село текла је речица, коју су били одвратили из корита и употребљавали за наводњавање ливада. У ту реку бацала се нечистоћа тифусних болесника и у тој речној води прале су се њихове хаљине. Питање је било тада овакво: Да ли је било могуће, да је вода, која је са ливаде прошла кроз планину и као извор се појавила на супротној страни, заразила становништво првога села? У тифусној области људи су узимали воду са извора, а утврђено је, да је тифусна грозница владала само међу онима, који су ту воду употребљавали. Власт је испитала тај проблем. По ливади је расуто 25 килограма сирове соли и одмах се показало, да се количина соли у изворској води, на супротној страни, знатно повећала. Очеvidно је, да је између ливаде и извора било везе. И у овоме примеру вода се пренела кроза земљу од прилике за једну миљу. Питање је било: Да ли је постојао подземни ток или се вода процеђивала кроза земљу? Да би се решио тај проблем, по ливади је расуто неколико фунти брашна и испитана је вода на супротној страни, да се види има ли скроба. Нису га нашли и никад се ту није појавио, доказујући да није постојао никакав подземни ток и да се она вода цедила кроза земљу. То је најпознатија чињеница, која показује позитивно, или бар онолико колико је то могуће, одакле долази тифусна грозница.

Други један случај, коме професор Vaughan придаје нарочиту важност у своме листу,

посматран је у држави Мичигану. „У грофовини **Kalamazzo** постоји лепо сеоце, звано **Richland**. Оно се налази у прекрасној пољској области. Сељаци су се обогатили због плодности земље и због других нарочитих преимућстава.

Пре неколико година сеоски одбор је желео да изабере ново место за гробље и изабрао га је у унутрашњости сеоскога круга, прилично близу бунара, који је припадао староме лекару **Dr. Patchin-y**. Стари доктор је протествовао, што се гробље смешта толико близу његове куће и бунара и његов протест је проузроковао парницу. Опростите ми, што, ради разумевања, најпре морам да вас упознам са земљишним стањем тога места и са неколико експеримената учињених тамо. Онде је био слој иловаче од 18 цола приближно, а затим, испод тога, две - три стопе стења; под њим 18 или 20 стопа пешчаника, исто као што се налази у целом јужном делу Мичигана. Копајући гробове, мртви би били спуштани у тај пешчаник. То је било тако трошно и мокро да су се при копању морале уметати даске, те да се пешчаник не би сурвавао. Под пешчаником, а око 30 стопа испод површине, био је непробојни слој иловаче, нагнуте од гробља ка бунару. Сад је било питање, да ли је могуће заразити онај бунар сахрањивањем мртваца у предложеном новом гробљу. Позвали су мене и, пошто сам испитао геолошки састав, закључио сам, да је то заражавање могућно. Два пута дневно бунар је био пражњен и при сваком пражњењу испумпано је било просечно

15 буради воде. Да вам покажем колико су смешне неке теорије, које су доведене у везу с тим проблемом, ја вам причам шта ми је речено у суду:

„Било би немогуће да ма и најмања количина воде или кише, пале на то гробље, што се налази поред бунара, тече у бунар, јер — тако су нашли у некој старој књизи — сва вода која се стиче у бунар, мора бити затворена у кругу, чије је средиште отвор бунара и чији полупречник јесте дубина бунара.“ Тај извештај је направљен без икаквог обзира на састав земљишта и геолошку формацију и без икаквог вођења рачуна о структури околине.

Срећом, то се може оповргнути врло лако. Свакодневно се из бунара испумпавало по тридесет буради воде. Ми знамо годишњу количину кише у Мичигану и можемо врло лако израчунати број буради, колико би пало на ту површину, чије средиште јесте отвор бунара и чији је полупречник дубина бунара. Као резултат тога израчунавања налазимо, да годишња количина кише на тој површини не снабдева бунар ни за два-три дана. Пошто сам се вратио и објаснио свој пут *Dr. Langley-у*, он предложи, да извршимо непосредан опит, те да се види, да ли ће нека физичка материја прећи из предложенога гробља у бунар или не. Он је у води оног бунара тражио литиум, супстанцу, која се лако познаје: нашао је, да га тамо нема, па је потом предложено гробље посуо литиумовом соли и, затим, сваког следећег дана испитивао је ону воду. И гле, осамнаестог дана по посипању гробља литиумом, хемикалија се могла наћи у

бунару, показујући да је вода, што је пала на гробље, бесумње пројурила кроза земљиште и прешла доле, до непробојне иловаче, која је њу скупила и одвела у бунар. И поред тога позитивног доказа, учени судија у Мичигану одбио нас је и дозволио је, да се гробље смести тамо, с могућношћу да отрује велики број породица. Као резултат, околне породице нису више могле употребљавати своју бунарску воду.

Ако захтевате више доказа, — а ја узгред велим, да не знам за бољи ауторитет него што је професор **Vaughan** — наћи ћете их у делима професора **Pettenkofer-a**, са Минхенскога Университета. Његова истраживања и опити зацело су показали на који начин гробља остварују свој отровни утицај преко ваздуха и воде.

У извештају Калифорнијског Одбора Здравља за 1894. годину налази се врло интересантан чланак **Dr. W. F. Nutt-a**, ондашњег професора медицине и праксе на Калифорнијском Университету, из кога ја наводим ово: „Пре две или три године у улици **Point Lobos** појавила се епидемична и опака дифтерија. Ја сам нашао да су заражене породице употребљавале воду из једног плитког бунара, који је од гробља **Old Fellow** био удаљен само неколико стопа.“

По речима **Dr. Henry-a B. Baker-a**, у извештају Мичиганског Одбора Здравља за 1871. годину, узрок епидемичног менингитиса (запаљења мозга), који је у почетку 1874. године опустошио село Петерсбург у Мичигану, био је приписан извору, који се налазио

5 корака од куће, а 15 корака од гробља, чије је земљиште било 12 до 15 стопа узвишење од извора. Око 18 корачаји од тог извора био је један свеж гроб.

R. C. Kedzie, професор Мичиганског Пољопривредног Колежа, подносећи своју анализу воде са тог извора, казао је: „Ми смо у овој води нашли необичне количине амонијачних хлорида, нитрата и нитрита, и, најзад, фосфата, који показују, да ова вода има необичан састав.

Могли бисмо претпоставити, да постоји присутност свију тих супстанци, ако материје, богате азотом и фосфором, т. ј. месо, труну у близини извора, па се резултат тога труљења упутио у ту воду. Чињеница, да је извор близу гробља и да је испод његове површине, даље, да се извор налази у средини старог индијанског гробља, много повећава разлог тога објашњења. Чињеница, да је у Петерсбургу прво лице, заражено запаљењем мозга, употребило воду са тог извора и да су се други, који су употребили изворску воду, разболели тако исто, ствара врло разумљиву претпоставку, да састав те изворске воде има везе са оном страшном епидемијом, која је опустошила то село.

Даћу још једну потврду, па ћу завршити овај део своје теме. У недавној преписци са главним инжињером Масачусетског Одбора Здравља, дао ми је тај господин следеће обавештење: „Да би одредио могуће дејство гробља на особине воде, нарочито подземне воде испод гробља, Одбор Здравља је пре много година правео опите. Они су изврше-

ни са врло интересантним резултатима, које су показали велико загађивање подземне воде услед тога, што је у обичној гробљанској земљи, где је годишње падање кише обично, закопан био један мали псећи леш."

Наши Одбори Здравља, увидевши опасности, које су се помоћу распадања људских остатака спојиле са загађивањем варошке воде, сада готово уопште осуђују употребу изворске воде и у највећем броју наших великих градова потребна вода се узима са места довољно удаљених од градских граница, а вода се испитује с времена на време да би људи били сигурни у чистоту. Ове мере за предохрану много су помогле, да се поменуте опасности сведу на минимум, па је у неколико градова ипак препоручљиво, да се вода за пиће кува и процеђује.

Видели смо, да је превише позитиван доказ, који доказује загађивање наше воде у близини гробља. Није толико извесно кварење ваздуха под истим условима. Да би се то тачно доказало, потребни су многи опити, дуго времена понављани. А тиме, што су гробља удаљена и смештена испред градова, смањена је и та опасност.

Ево једне интересантне чињенице из реона града *Newtown-a*, у *Long Island-y'*, окупљенога гробљима, у којима се распадају остаци 1.250.000 људских лешева. *Newtown* има највећи проценат смртности у држави Њујорку. Требало би, да ова чињеница натера људе на размишљање, а тако исто и чињеница, што су се сви случајеви тифусне грознице у *Carmansville-y*, за време обеспокоја-

вајуће епидемије у Марту 1883. године, појавили на три стране гробља Св. Тројице и у његовој близини.“

Поред тога, изволите узети у разматрање следеће извештаје, узете из *Ziemssen-ове* „Циклопедије медицине практике“ (Њујорк 1879), са 2.542. стране: „*Dr. Allen* помиње пример, који показује да је болест била проузрокована удисањем поквареног ваздуха, придолог са гробља. 1814. године, војници, који су логоровали код *Potters' Field-a* у Њујорку, тада најгорем месту, добили су пролив и грозницу. Пошто су се преместили одмах после почетка болести, један од болесника је умро, а други су оздравили. *Dr. Barton* је творац извештаја, по коме се жута грозница веома повећала за време епидемије у *New Orleans-y*, 1858. године, због испаравања препуњених гробова у унутрашњости градских граница. *Norfolk* и *Portsmouth* су тако исто патили 1855. године за време знамените епидемије жуте грознице, која је покосила готово све становнике тих градова. Много је погребња извршено у унутрашњости града и то под најгорим условима земљишта. Вода се налазила само на шест стопа испод земљине површине, а гробови су били дубоки око четири стопе и садржавали су често по два-три леша.

Dr. Rauch је нашао, да је узрок ширења колере близу гробља у *Burlington-y* (*Iowa*), 1850. године, било испаравање лешева у распадању, који су недавно били сахрањени. У тој близини обољење се није десило све док није закопано 20 лешева, а тада је ветар дошао са гробља.“

Посматрајмо сада могућност, да се разне болести сеју сахрањивањем, па ћу вам без икаквог реторског улепшавања дати доказе исто као да сте ви порота од дванаест правичних и поверљивих људи, који имају задатак, да, по заслуги, строго испитају парницу спаљивања против сахрањивања.

„Извештајна Књига Медецинских Наука (Њујорк, 1901), на 358. и 359. страни, доноси ово: „Опити **Dr. Koch-a**, **Dr. Ewart-a** и **Dr. Carpenter-a** показују, да слезина оних животиња, које су угинуле од маларије, може бити осушена, годинама чувана и у прах претворена, па да ипак задржи моћ преношења заразе. Свима нама је позната она куга у Модени, од 1828. године, која је била последица раскопавања онога земљишта, где су пре триста година били сахрањени патници, умрли од исте куге. Сличан случај десио се пре неколико година у **Derbyshire-y**, у Енглеској, а страшни замах колере у Лондону, 1854. године, сматра се као резултат раскопавања онога места, где су била сахрањена заражена лица из 1665. године.

1843. године, **Minchinhampton**, у Енглеској, готово је опустошен од болести, која је проузрокована употребом гробљанске земље за ђубрење градина. У Египту је, 1823. године, беснела куга, која је произашла од поновне употребе старог гробља у **Kelioub-y**, 14 миља од Каира. Последица: у **Kelioub-y** је умрло 2000. лица, а у Каиру је смртност била страшна. Пре неколико година италијанска села **Ritondello** и **Bollita** била су нападнута од ужасне епидемије, чија је

клица, без икакве заблуде, била у суседним гробљима.

У једном пољу на Јурским Планинама закопана је, скоро 7 стопа дубоко, лешина једне болесне краве. После две године, за које време површина гроба није дирана, **Pasteur** је нашао, да је та земља садржавала клице, које су, унесене у заморче (морско прасе), проузроковале маларију и смрт. Даље, кад је узета глиста са зараженог места, земља, што је нађена у њеном желуцу, показивала је клице црнога пришта (антракса), које су, унесене калемљењем, појачале болест. Изволите узети у обзир, да се пробављена земља, кад је глиста избаци напоље, суши и претвара у прах, да је ветар раздува на траву и биље, где стока пасе, и да се тако преноси болест... **Pasteur** вели, да је на гробљу могуће да нека клица, са способношћу да зарази специјалном болешћу, не буде уништена у глисти и да, пошто је избачена из глистиног тела, изазове болест у дотичној животињи. „Британски Мечедински Журнал“ садржи толико јаких доказа за преимућство спаљивања, да је, — како изјављује **Pasteur** — непотребно фалсификовати примере.

Кад је **Dr. Felix Formento** писао: „Земљиште, које је једанпут засићено трулежима, може на неодређено време да сачува своју способност заразе и да за многе нараштаје буде опасно место“, он се, можда, сећао извештаја Др. Доминга Фреире, који је испитивао узрок оне страшне жуте грознице, што је пре неколико година беснела у Рио де

Жанеиру: „Сазнао сам страшну чињеницу, да су у гробљанској земљи, где су лежали умрли од епидемије — тако извештава доктор — стварно живели микробни организми потпуно равни онима, који су се нашли у бљуванку и крви лица умрлих у болницама од жуте грознице. Својствени паразит трује земљу чак до површине. Ја сам узео мало земље са површине гроба, где је годину дана раније, стопу дубоко, био сахрањен један леш. Мада је тај песак био без икаквог знатнијег изгледа или мириса, ипак је микроскопска анализа показала, да је он био препун клица жуте грознице. Гробља су хранилишта жуте грознице, трајно легло болести.“

Није чудо што **Dr. Wolfred Nelson**, из Њујорка, у своме озбиљном делу о жутој грозници, безусловно препоручује спаљивање као средство за уништење те болести.

Телеграм из **Montreal-a**, датиран 26. октобра 1885. године, сведочи, да је гробар у **St. Sulpice-у**, по имену **Robitaille**, раскопао гроб поред једног другог, у коме је лежао човек, који је месец дана раније умро од великих богиња. У то време у селу није било великих богиња, али **Robitaille** се после неколико дана разболео и најзад умро од великих богиња, уверавајући, да је ту болест добио од оног човечјег леша, закопаног месец дана раније. Ако хоћете да испитате појединости, наћи ћете поменути телеграм у сачуваним хартијама „Дитроитских Вечерњих Новости“ (**Detroit Evening News**).

У „Медицинској Практици XX Века“, издатој у Њујорку 1900. године, у одељку о

туберкулози **Dr. S. A. Knopf**, чувени ауторитет за белу кугу, потврдио је, „да одељак о сузбијању туберкулозе не би био потпуни кад се не би поменула опасност, која произлази од садашњег скоро општег начина поступања са мртвацима.“ „Ја сам већ имао везе с **Lortet**-овим и **Despeignes**-овим опитима, вели он, помоћу којих је доказано, да су глисте способне унети у себе и избацити туберкулозне клице, а да им не одузму животну снагу. Други експериментатори, на пример **Galtier** из Лиона, показали су, да се туберкулозне клице опиру труљењу за неколико месеци. **Gärtner** је закопао једну клицу за годину дана и она је одржала своју заразну моћ, а **Schottelis** чак извештава, да се она две године опирала труљењу. Узев у обзир те и многе друге доказе о опасности због сахрањивања оних, који су умрли од туберкулозе, трећи конгрес за проучавање туберкулозе, у Паризу 1894. године, примио је резолуцију, која захтева обавезну дезинфекцију тела туберкулозних мртваца. Предлог, пак, да се препоручи обавезно спаљивање таквих тела, није поднет. Не додирујући верску сметњу против спаљивања, ја мислим, да одговор, дат са медеоинско-законскога гледишта (немогућност наћи отрова после спаљивања), једва може наићи на тешкоће приликом смрти од хроничне туберкулозе. Као једно од средстава да се од људске расе одстрани туберкулоза, ја, са сигурношћу, препоручујем спаљивање свију тела оних лица, која умру од туберкулозе.“

„Зар ми не избегавамо, а то је најмудрије, — хтео би то да зна **Dr. Wheelhouse**

из Leeds-a (Енглеска) — присутност оних који су заражени, све док су међу нама; па ипак, баш кад их смрт однесе, онда пристајемо са деликатном симпатијом, стварно је тако, и са најљубазнијом брижљивошћу, то је истина (али са колико разборитости?), да их метнемо у земљу, те да се распадне и да лагано испаре своје заразне гасове кроза земљу, па кад је засите, да небеску кишу, кад се она цеди кроза земљу, испуне свима способностима за заражавање и умножавање у телима живих људи. Ја више не верујем потпуно и дубоко у дезинфекциону и поправљачку моћ земље, као што сам раније веровао, јер сам дознао страшне примере о неоправданости такве теорије.“

Имајући у виду наведене извештаје и чињенице, од нарочите важности јесте ово, што је написао **Dr. Alfred E. Regensburger** из Сан Франциска. Наведене речи наћи ћемо у „Извештају Калифорнијског Одбора Здравља“ за 1894. годину. „Од пре кратког времена захтева се, да суседство гробља више не угрожава станишта живих, јер модерна саобраћајна средства омогућавају, да се гробља удаље тако много, да не могу претити људском здравственом стању. Замишљам да ви кренете гробља далеко од вароши, али какво право имате ви, да у средини мајорскога становништва засадите опасност по живот и здравље. Зар то место не би могло некада бити средиште неке вароши? Чак би и варошке границе могле прећи преко гробља, мада се то није никад претпоставило. Те мере никако не решавају овај проблем.“

Завршујући овај део свога говора, који расправља здравствену страну спаљивања, желим да вам из Coplin-ове и Bevan-ове „Књиге о Практичној Хигијени“ (Филаделфија, 1893 г.) наведем речи, које ми сматрамо као пророчке и које се брзо пробијају кроз борбу: „Што важи за опасност, коју канали причињавају снабдевању водом — тако веле ти писци — то с више оправданости вреди за располагање мртвима. Готово је немогуће мерити опасности, које долазе од рђаво изабраних и рђаво надзираваних гробља, па ако томе додамо и рђаво направљене гробове, онда имамо спајање опасности, које нас мора ужаснути. Није невероватно, по мишљењу писаца, да би се са ваљаним располагањем мртвацима, удруженим са побољшаним здравственим приликама, многе од сада премногбројних болести могле одстранити. Народна просвета још није стигла до тога ступња, да спаљивање може бити свуда примљено, али уколико је брже распрострањавање научнога знања, утолико је вероватнији општи пријем спаљивања.“

Када се околности, стављене пред вас, узму у обзир, зар онда није очевидно, да спаљивање није ништа друго до захтев хигијене у корист нашега сопственога здравља и зар није могуће, да ће доћи дан, када ће наука, ради својих циљева, захтевати од човечанства да дозволи каткад не спаљивање већ сахрањивање?

Економски разлог.

Пошто сам оправдао нашу пропаганду, ја сам поменуо могућност преумножавања а-

меричких гробља и рекао сам, да ћемо се озбиљно заузети да спречимо оне услове, који постоје, на пример у лондонским гробљима, у граду где свакодневно умире по две стотине лица, или, годишње, по седамдесет хиљада. Ако се тиче једног места, жалим што морам то рећи, ми смо већ превише задоцнили, али ако се тиче већег дела нашега континента, онда моје објашњавање вреди.

Dr. John D. Beugles, протестантски свештеник, описује њујоршка гробља овако: „Међу великим јавним гробљима око Њујорка, чак ни у **Woodland-у** или **Greenwood-у** не постоји ниједно, где се по три или више тела не стављају у један гроб. А на сиротињском јавном простору **Calvary** — Гробља, стање је много горе. Ископа се седам стопа широк, десет до дванаест стопа дубок, а неодређено дугачак јарак, у који се стрпају мртвачки сандуци, ред изнад реда, сачињавајући тако серију од пет или чак и више спратова, и то са недовољно земље међу њима. Ето такво је наше хваљено хришћанско сахрањивање у овој новој земљи са тако много квадратних миља. Шта ће морати о нама да кажу наша деца када, под притиском недостатка простора, буду најзад присиљена да подижу своје куће над овим леглима куге?“ Непотребно је ово објашњавати.

Ја верујем, да се ми сви слажемо у једноме, то је, пак, да је земља створена за добро живих, а не мртвих. Ако је то истина, онда како то можемо довести у склад са чињеницом да су стотине хиљада јутара (по десетном систему јутро има око 4046 квадрат-

них метара) задржане за јавну употребу тиме, што су посвећене мртвима у свима Сједињеним Државама? У граду **Detroit**-у има 420 јутара, што заузимају гробља **Elmwood**, **Mt. Elliott** и **Woodmere**, која су постала део градскога реона. Цео тај простор, нека се то упамти, јесте ослобођен пореза, исто као и 4000 јутара, што заузимају гробља у непосредној близини **Њујорка** и **Brooklyn**-а. Место тако огромнога расипања скупоценог простора, који би се могао с већом користи употребити за производњу хране или за станове, један почасни храм са стубовима или зграда у којој би се чувале урне с пепелом покојника и која би покривала *једно јутро*, садржавала би остатке свију мртваца, што се налазе у тим гробљима, само да су били спљени. Корист је очигледна.

Понекипут сретнем неко лице, које изнесе мишљење, да би најбоље било чувати остатке мртвих у маузолејима. Од свију облика располагања мртвима, овај, без икакве сенке од сумње, јесте најгори. Ја мислим, да би у току будућих векова гомилањем распаљиве материје постала тако велика количина трулежи, да би то живима створило проблем, чије би решење било много теже него што је решење проблема данашњег располагања мртвима. Поред тога, имајући у виду следећу чињеницу — о распадању трулежи, како ја лично знам — ја веома сумњам, да је могуће сачувати људске остатке тако добро, да они не постану опасност по живе. У књизи, чији је наслов „Чистота против трулења“, **Lord Roland Sutherland Gower** прича следећу нешто занимљиву причу:

„Пре много година, у Каиру, египатски вице-краљ Исмаил дао је моме брату једну лепушкасту мумију са сандуком украшеним сликама, који је мој брат однео у Лондон и ставио га у дворану **Stafford-Дома**. Желећи да види остатке те мумије, мој брат позове неколико „мудраца“, да дођу и отворе сандук. То је учињено, а од присутних помињем **Sir Richard-a Owen-a**, који је у томе предузећу играо главну улогу. Ковчежић је отворен обазриво и полако и са тела су скинуте везе. Док се то радило, излазио је неки опор задах и ускоро се цела дворана испунила мирисом старога света или мумијским мирисом, који је за присутне смрдео неподношљиво. Нагло су побегли, а једну мумију, која је по мишљењу професора **Овен-а**, била остатак неке египатске госпође, одвезли су брзо и без икакве церемоније. Чуо сам, да је у **Boulak-у**, близу Каира, често било потребно избацити мумије због описаних прилика, јер ни најбоље балсамовање не може учинити, да људска тела не постану непријатна, пошто хиљаде година пређу преко њихових остатака.“

Ја сам убеђен, да постоји само један пут за решење проблема о располагању мртвацима, то је пак, помоћи природу, а не спречавати остварење њених закона. Спаљивање за један час или два учини оно исто што у гробу траје много година, а крајњи резултат је исти: пепео пепелу, прах праху.

О томе, како се врши спаљивање, нећу овде говорити, јер такви проблеми интересују само машинске инжињере, који су способни

да разумеју техничке тешкоће, што се су-срећу. Довољно је кад се каже, да је учињен велики напредак и да су некадашње велике пећи с коксом и угљем, по затвореном моделу, увелико замењене апаратима, за које се употребљава сиров петролеум или гас. Електрична пећ за претварање тела у пепео још је сан будућности и она се не може направити све док практично не буде остварено електрично загревање домова. Али када је поступак завршен, онда не остаје ништа друго, сем неколико комадића сагорелих ко-стију и мало финог, сивог пепела, потпуно чи-стог и без мириса. Искрено речено, зар то није боља судбина за одбачено тело, него да оно остане гомила гнусне и убиствене трулежи?

Сем оних користи, о којима је већ било речи, спаљивање доноси и једну другу, а то примућство је важно за лица, која намеравају да путују у Европу. Ако, по несрећи, неки путник умре у иностранству, онда рођаци могу много лакше и јевтиније добити пепео, него ли тело. Спремити тело, да се пошље преко мора, јесте тако скупо и незадовољавајуће, да обич-но, ако неко умре на страни, тамо и буде са-храњен. Ако неко проведе свој последњи дан у Риму или на високим Алпима, спаљивање о-могућава здруживање његових остатака са о-стацима његових предака у *Detroit-u* или дру-гој некој мичиганској вароши .

Разлози против спаљивања.

И једностраност нека ми се пребаци, ипак ја хоћу да говорим о неколиким противни-чким мишљењима, која се износе против спа-

пуно исто као у пећи и у спалишту; једина разлика је, што то у гробу траје дуже. У оба случаја крајњи резултат је исти.

Сасвим је могуће, да ће услед спаљивања оживети сахрањивање пепела по црквама. Стварно, управа Зестминстерске Цркве има сада пропис, по коме остаци оних, који заже-ле наћи одморишта у обожаваној и пошто-ваној згради, морају најпре бити претворени у пепео.

Једном је **Albert Parsons** објаснио да постоје три промене у развићу присталице спаљивања:

Прво. Кад му се први пут спомене спаљивање, он с негодовањем одбија да усвоји такво потпуно напуштање вековнога обичаја, чак и ако се не боји употребе огња.

Друго. Са даљим сазнавањем дође му воља, ако не јака жеља, да буде спаљен, али се колеба кад се тиче оних, које он воли. Многи од нас пређу то стање пре него што достигну оно треће: сазнање о преимућству спаљивања са свакога гледишта и задобијање дубоке вере, да је спаљивање дужност према будућим нараштајима, који морају бити ослобођени угрожености од загађивања земље, ваздуха и воде у близини гробља. До овога стања већ је дошао највећи број разборитих лица и ми мислимо, да ће добро разматрање и познавање ствари бити доста да ова реформа постане општа.

Када дођете до те тачке, онда пустите и четврти корак. Помоћу храбрости, што вам даје убеђење, учите друге о превеликој користи, коју спаљивање пружа данашњим и будућим покољењима.

Оно што је изнад свега потребно спаљивању, по мишљењу протестантског свештеника Frank-a S. Rowland-a, то су васпитачи, мисионари наклењени пропаганди, борци из првих редова. Хоћете ли Ви бити један од тих?

Постоји један знатан део публике, који теоријски верује у спаљивање, а када дође смрт, изабере сахрањивање. Ја, пак, хоћу рећи баш сада, да више ценим потпунога противника спаљивања, него ли те полуодане пријатеље реформе. Ако хоћемо да имамо успеха, морамо примењивати оно, што говоримо.

Ја жалим што ћу рећи, да су америчке новине потпуно равнодушне према спаљивању. То представља један доказ више, да наше новинарство не води јавно мишљење, већ да је његов одблесак.

Спаљивање, такође, одстрањује опасност од назеба на гробљу за време кишнога времена, што је толико очевидно, да је довољно само поменути га. Многа су лица умрла од назеба због тога, што су присуствовала погребу.

Често ме питају: „Шта раде људи с тим пепелом?“ То зависи од њиховог сопственог расположења. Неки чувају те успомене у својим приватним кућама и добијају утехе од таквога присуства. Други закопавају пепео на гробљу, мада то тамо још није озваничено. Трећи, пак, остављају га у удубљења у храму са стубовима или у пепеонике, који се налазе у дворани спалишта.

Ја рачунам, да ћете ми опростити, ако се још једном окренем прекрасноме изгледу

љивања. Људи веле, да ће спаљивање уништити доказ да је отров проузроковао смрт. Али такво мишљење није од велике важности, ако се узме у обзир чињеница, да се минерални отрови могу пронаћи у пепелу и да се, на против, сем једног алкалоида, стрихнина, сви биљни отрови — и они најстрашнији — распадају заједно с телом и да ће због тога за такве отрове резултат бити исти, па било да је тело сагорело или да је сахрањено.

У овој земљи ја не знам статистику, али у Немачкој сразмера јесте: једно ископавање на 600.000 сахрана, а у Енглеској: једно на милион, у случајевима када се сумња да је извршено убиство. После се треба сетити, да из многих таквих испитивања не следује извесност као резултат, што још више смањује сразмеру. Због таквих околности, ја питам, да ли изненађује што је **Rudolf Virchow**, професор на Берлинском Университету, — а не а ми је допуштено да узгред кажем, да у немачкој медицинској науци ниједно друго име нема веће вредности — у своме чувеноме говору у „**Reichstag**“ -у, којим је препоручио општи пријем спаљивања, објаснио, да добит од спаљивања много више превазилази сумњиву добит од ископавања, када се мисли да је смрт наступила тровањем.

Поред тога, ми, присталице спаљивања, јесмо потпуно вољни, да се потчинимо и најоштријим прописима власти, рачунајући ту и аутопсију (секцију), ако би то било потребно, али ми морамо чврсто настојати, да ти прописи буду примењени на сахрањивање увек, када узрок смрти није савршено јасан. Примењивати, пак, њих једино кад се тиче спаљива-

ика неправичност и очигледна, била би превелика неоправданост.

Ја ћу оставити друге, а разлог одавањима него што сам ја, да се исправљају верску страну спаљивања. Да оно заиста има и верску страну, то нико од нас не може порицати. Оно садржи једно од најузвишенијих верских начела: обзир према здрављу свих људи као наше браће. И оно приводи у дело учење сваке чисте религије, наиме, да тело није ништа друго до одећа душе.

Ипак, не могу, без примедбе, прећи преко онога такозваног верског противљења према спаљивању, које се помиње с времена на време, мада је оно већ одавно оповргнуто. Мислим на такозвани разлог, да ће спаљивање, својим потпуним уништењем тела, спречити васкрсење. На ово бивши епископ *Fraser* одговара: „Божја свемоћ нема граница и Он ће подићи мртваца, па било да диже наша тела из гробља, било да позове наше остатке, исто као остатке старих Римљана: из урне, у коју су они стављени пре две хиљаде година.

Манчестерски епископ је, такође, са највећим дејством поништио поменуто противљење, пошто је поставио питање овако: „Ако је тачно мишљење, да спаљивање тела онемогућава васкрс душе, шта је онда са светим мученицима?“ А шта би било с оним људима, који раде око ватре, па нађу смрт од ње и потпуно сагоре?

Свакоме, који хоће својом главом да мозга, т. ј. свакоме, који је навикнут да има својих сопствених мисли, неоснованост овог доказивања наших непријатеља мора бити очигледна. Јер се тело распадне у гробу пот-

спаљивања, оној страни реформе, која је за мене најдражеснија. На једној страни имамо све страхоте гнуснога труљења, на другој, пак, брз прелаз у нешкодљиво стање.

Љубав се већ одавна моли: „Мир пепелу твоме!“ Поезија не налази ничега одвратнога у пепелу-остатку. **Gerald Massey** уздише

„Мог живота сунце зађе
И у мраку, над пепелом,
Ево плачућ' седим сад.“

Bayard Taylor пише о „суду за пепео“, а **Tennyson** каже:

Од пепела његовога
Нек се створи љубичица
Из његове отаџбине.“

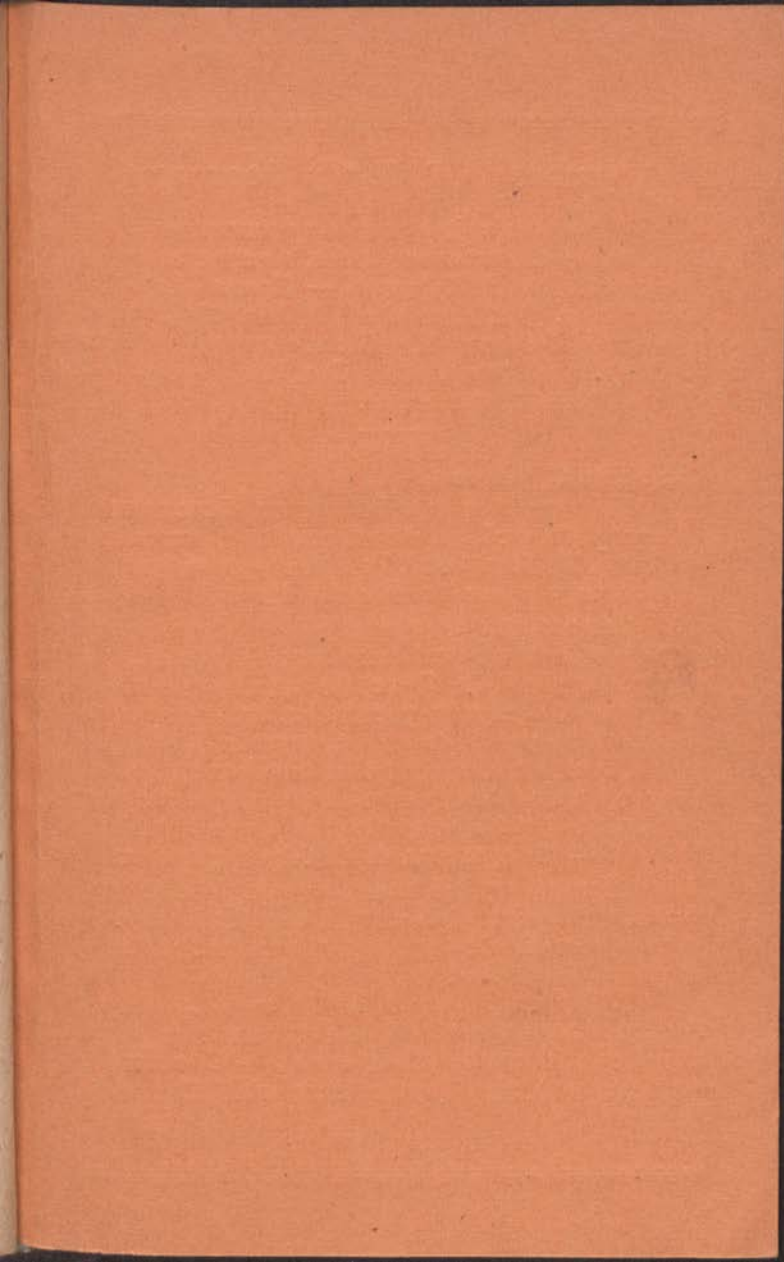
Најзад, волим да вам прочитам, како је песник **Callimachus** из Елеузиса, поред Александрије, 260—240 г. пре Христа, био дирнут када је чуо за смрт и спаљивање свога пријатеља песника **Heraclitus-a** (Када **Callimachus** говори о славујима, он мисли на песме покојникове):

„Чуо сам Хераклејтуса, да те је уграбила смрт.

Горке ми је сузе проузроковала та тужна реч!

Плакао сам сећајући се, да смо често обојица
Досађивали сунцу све до његовог нестанка.
Мало сивог пепела од тебе, велики човече,
Остаде на земљи овој с великим именом твојим.

А твоји славуји дражесно ме теше,
Преко смрти певајући о љубави и о теби.“

Друштво „ОГАЊ“ у Београду

Чланарина за целу годину износи дин. 10—
Упис врше сви чланови управе, а нарочито пред-
седник г. Др. В. Кујунџић — Краља Петра 50
благајник г. Тих. Денић, виши благ. Мин. Фин.
у пензији — Ивковићева 62; и, секретар г. Степа
Ј. Стефановић, инсп. Мин. Соц. Политике у пен-
зији — Кнез Милетина 65.

Светислав С. Петровић:

Међународни помоћни језик **Есперанто**.
Потпуно уџбеник: I. граматика, вежбања, разговори
II. Проза. III. Поезија. IV. Речник есперанто-српски
Добија се у свима књижарама. Цена 15 динара.

Есперанто је најлакши језик на свету, јер
се може савладати за неколико недеља. Он
је препоручен од **Лиге Народа** и многих ме-
ђународних и других удружења, а учи се у мно-
гим земљама и као школски предмет.

„Есперанто, као једно од највећих средстава
међународног споразумевања и сарадње може учи-
нити да се оствари човекољубни идеал Црвенога
Крста“. — **Међународни Одбор Црв. Крста**.

„Есперанто није више утопија, већ је пи-
тање, којим се занима интелигенција целог све-
та“. — **Dr. Е. Бенеш**, председник владе Чехо-
словачке Републике.

„У другој половини овога столећа неће се
сматрати за потпуно образованог човека онај,
који не буде говорио Есперанто“. — **Сретен М.**
Аџић, професор Више Педагошке Школе у
Београду.

